

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

РУСІН ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 336.15:352

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ
ВЛАСНИХ І ДЕЛЕГОВАНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Дисертація
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник
Кириленко О. П.,
доктор економічних наук,
професор

Тернопіль – 2012

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ. 11	11
1.1. Теоретичні та організаційно-правові основи фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.....	11
1.2. Засади розподілу повноважень органів місцевого самоврядування та джерел їх фінансування	40
Висновки до розділу 1	63
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	65
2.1. Практика фінансового забезпечення власних повноважень місцевих рад та їхніх виконавчих органів.....	65
2.2. Оцінка раціональності фінансового забезпечення реалізації органами місцевого самоврядування делегованих державою повноважень	92
2.3. Особливості застосування міжбюджетних трансфертів як елемента механізму вирівнювання фінансових можливостей місцевого самоврядування.....	114
Висновки до розділу 2	130
РОЗДІЛ 3 ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	133
3.1. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування та можливості його застосування в Україні	133
3.2. Шляхи оптимізації фінансового забезпечення реалізації власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування.....	153
Висновки до розділу 3	177
ВИСНОВКИ.....	180
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	184
ДОДАТКИ.....	206

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах функціонування демократичного суспільства місцевому самоврядуванню відведена важлива роль у наданні населенню суспільних послуг та у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних утворень. Місцевим органам влади доручено виконання власних самоврядних та делегованих державою повноважень. Реалізація даних повноважень на належному рівні можлива за умов достатнього рівня їх фінансового забезпечення.

За роки становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні так і не вдалося забезпечити спроможність територіальних громад самостійно і в необхідному обсязі формувати свої фінансові ресурси. Низьким залишається рівень фінансової незалежності місцевого самоврядування, що обумовлено значним переважанням делегованих повноважень над власними, залежністю формування дохідної частини місцевих бюджетів від отриманих міжбюджетних трансфертів з державного бюджету, незначною фіскальною роллю місцевих податків і зборів, нерівномірністю розподілу бюджетних ресурсів між регіонами України. Саме тому актуальність дослідження фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування з кожним роком зростає.

Проблемам фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування присвячено значну кількість наукових праць. Теоретичні й практичні аспекти даної проблематики у різні періоди досліджували такі українські та зарубіжні вчені: С. Буковинський, Т. Бондарук, О. Василик, В. Дем'янишин, В. Зайчикова, Л. Ігоніна, О. Кириленко, П. Кованько, В. Кравченко, В. Куйбіда, М. Кульчицький, В. Лебедев, І. Луніна, А. Марков, Р. Масгрейв, О. Музика, В. Оутс, К. Павлюк, Ю. Пасічник, Г. Поляк, С. Слухай, В. Твердохлебов, І. Ткачук, В. Федосов, Л. Ходський, Х. Ціммерманн, І. Чікіта, О. Швецов, С. Юрій та ін. Проте, незважаючи на значну кількість наукових публікацій, науковці недостатньо уваги приділяють питанням розподілу повноважень

органів місцевого самоврядування та джерелам їхнього фінансування.

Не вдаючись до глибокого всебічного дослідження засад розподілу повноважень органів місцевого самоврядування та джерел їх фінансування, неможливо об'єктивно оцінити сформовану в державі систему фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, сформулювати оптимальну теоретичну модель, на яку слід орієнтуватись у практичній діяльності. Це призводить до недостатньо ефективного механізму реалізації повноважень таких органів, і, як наслідок, суспільство не отримує очікуваного результату від діяльності місцевої влади.

Існує нагальна потреба створення нової, ефективнішої системи фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, що дасть змогу збалансувати функції та повноваження органів місцевого самоврядування з їхніми фінансовими можливостями. У зв'язку з цим великого теоретичного та практичного значення набуває актуальність теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з планами науково-дослідних робіт кафедри фінансів Тернопільського національного економічного університету за темами “Оптимізація теоретичних та практичних аспектів фінансового забезпечення економічного зростання в Україні” (номер державної реєстрації 0103U007682), “Фінансова політика в стратегії соціально-економічного розвитку України” (номер державної реєстрації 0105U000861), “Концептуальні засади розвитку бюджетного процесу в умовах демократичних та економічних перетворень” (номер державної реєстрації 0109U000048) та “Формування фінансового механізму сталого розвитку України” (номер державної реєстрації 0110U008613), у межах яких автор розробив рекомендації щодо вдосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є поглиблення теоретичних основ фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування в контексті зарубіжного досвіду та

українських реалій й розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо визначення основних напрямків його вдосконалення.

Досягнення цієї мети передбачає виконання таких завдань:

- розкрити сутність фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування;
- розвинути наукові підходи щодо визначення моделі місцевого самоврядування в Україні;
- виявити специфіку розподілу повноважень місцевого самоврядування та джерел їх фінансування;
- проаналізувати практику фінансового забезпечення реалізації власних та делегованих державою повноважень місцевих рад та їх виконавчих органів;
- висвітлити особливості застосування міжбюджетних трансфертів як елементу механізму вирівнювання фінансових можливостей місцевого самоврядування;
- узагальнити досвід фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та з'ясувати можливості його застосування в Україні;
- запропонувати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення механізму фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування.

Об'єктом дослідження є процес фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – теоретичні й практичні засади фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є діалектичний метод пізнання процесів і явищ у їх взаємозв'язку й взаємодії. В процесі дослідження використано: методи індукції і дедукції, формалізації, наукових абстракцій, логічного й історичного підходу – для обґрунтування концептуальних засад фінансового забезпечення реалізації

власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування та розроблення категоріального апарату (перший розділ); методи аналізу й синтезу, спостереження, групування, порівняння, класифікації, вибіркового дослідження – для аналізу формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування (другий розділ); методи узагальнення, екстраполяції, сходження від абстрактного до конкретного та від конкретного до абстрактного, формально-логічні методи – для розроблення пропозицій щодо вдосконалення фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні (третій розділ).

Теоретичною основою дослідження є фундаментальні положення світової економічної думки і наукові напрацювання зарубіжних та вітчизняних науковців із проблем функціонування суспільних фінансів і фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування.

Інформаційною базою дослідження є Конституція України, законодавчі акти з питань державних та місцевих фінансів, побудови бюджетної системи й організації бюджетного процесу, функціонування органів місцевого самоврядування; матеріали Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Асоціації міст України; видання Європейського Союзу й Ради Європи; наукові монографії, матеріали науково-практичних конференцій, довідкові та періодичні наукові видання.

Наукова новизна одержаних результатів:

вперше:

– обґрунтовано поняття “фінансове забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування” як процес акумуляції фінансових ресурсів до грошових фондів органів місцевого самоврядування з метою використання їх на потреби, пов’язані з реалізацією власних економічних і соціальних інтересів територіальної громади та виконання делегованих державою повноважень. Запропоноване визначення відображає необхідність використання коштів органів місцевого самоврядування за відповідними напрямками, що визначає

потребу в акумуляції фінансових ресурсів;

удосконалено:

– систему принципів фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, до яких віднесено: відповідність обсягів фінансових ресурсів видатковим повноваженням; виокремлення обсягів фінансових ресурсів, які акумулюють та витрачають на виконання власних і делегованих повноважень у рішеннях про місцевий бюджет і звітності про його виконання; компенсування державою додаткових витрат, що виникають унаслідок рішень, котрі ухвалили органи державної влади; територіальної закріпленості фінансових ресурсів; рівномірності надходжень фінансових ресурсів протягом бюджетного періоду; стабільності складу джерел надходжень фінансових ресурсів; диверсифікованості доходів і залучення альтернативних джерел фінансових ресурсів. Застосування даних принципів дає можливість сформуванню ефективного механізму фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування;

– механізм фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, зокрема в частині виокремлення із загального фонду місцевих бюджетів фонду фінансування власних повноважень та фонду фінансування делегованих повноважень. Застосування даного підходу дасть змогу фінансувати власні і делеговані повноваження за рахунок тих коштів, що для цього передбачені, забезпечить формування об'єктивної інформації про рівень фінансового забезпечення власних і делегованих повноважень та посилить відповідальність органів місцевого самоврядування й місцевих фінансових органів за повноту фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування;

– формулу розподілу обсягів міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання) в частині застосування коригуючого коефіцієнту до видатків місцевих бюджетів, добровільно об'єднаних територіальних громад протягом перших 5 років з моменту їхнього об'єднання. Це слугуватиме стимулом для добровільного укрупнення громад як передумови майбутньої реформи

адміністративно-територіального устрою держави та підвищення фінансового потенціалу надання суспільних послуг і досягнення економії від масштабу;

дістало подальший розвиток:

– обґрунтування вибору моделі місцевого самоврядування в Україні з урахуванням нормативно-правових, соціально-економічних, історичних та суспільно-політичних чинників, що впливають на визначення повноважень органів місцевого самоврядування та особливостей фінансового забезпечення їх реалізації. Визначено, що українським реаліям відповідає змішана модель, яка ще не є завершеною, й охоплює, з одного боку, відокремлення органів місцевого самоврядування від державного управління, а з іншого – суттєво впливає на можливості фінансування видаткових повноважень на місцевому та регіональному рівнях через інститут місцевих державних адміністрацій;

– підходи до визначення власних, закріплених і регулюючих доходів місцевих бюджетів. Обґрунтовано, що власними є доходи, які шляхом власних дій і рішень органів місцевого самоврядування на постійній основі мобілізують на території цих органів для реалізації їхніх власних повноважень; закріплені доходи – це загальнодержавні податки, збори та обов'язкові платежі, які частково або повністю на довготерміновий період передають до місцевих бюджетів з метою фінансового забезпечення реалізації органами місцевого самоврядування делегованих державою повноважень; регулюючі – це доходи бюджетів різних рівнів, котрі з метою бюджетного регулювання передають до бюджетів іншого рівня. Запропонований підхід дає можливість акцентувати на пріоритетності фінансування власних повноважень органів місцевого самоврядування за рахунок власних доходів, делегованих повноважень – за рахунок закріплених доходів, а вирівнювання фінансових можливостей місцевого самоврядування – за рахунок регулюючих доходів;

– класифікація видатків бюджетів у частині виокремлення видатків на виконання власних повноважень та видатків на виконання делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, що сприятиме формуванню адекватного механізму їхнього фінансування та відображенню цього у звітності

про виконання місцевих бюджетів.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані й обґрунтовані в дисертаційній роботі пропозиції автора можуть використовуватись органами законодавчої і виконавчої влади України, які займаються організацією бюджетного процесу на місцевому рівні та міжбюджетних відносин з метою вдосконалення правових основ і практики фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування.

Запропоновані рекомендації щодо вдосконалення механізму формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування й обґрунтовані пропозиції стосовно оптимізації складу і структури доходів місцевих бюджетів прийняті до впровадження в діяльності Головного фінансового управління Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка № 5-01/61-1980 від 05. 11. 2012 р.) та Головного фінансового управління Хмельницької обласної державної адміністрації (довідка № 06-16/3460/1 від 19. 11. 2012 р.). Пропозиції автора щодо необхідності внесення змін до функціональної класифікації видатків та стосовно вдосконалення форм звітності про виконання місцевих бюджетів схвалені Головним управлінням Державної казначейської служби України у Тернопільській області (довідка № 12-08/13-6213 від 31. 10. 2012 р.). Теоретичні положення, висновки та результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету (довідка № 124-4/3157 від 30. 10. 2012 р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні розробки, обґрунтування, висновки і пропозиції, що містяться у дисертаційній роботі, одержані автором самостійно. Особистий внесок дисертанта у працях, опублікованих у співавторстві, відображено у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідались та отримали позитивну оцінку на таких міжнародних науково-

теоретичних і науково-практичних конференціях: “Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть” (м. Тернопіль, 2007 р.), “Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки” (м. Тернопіль, 2007 р., 2009 р.), “Фінансові ринки та інститути” (Харків, 2007 р.), “Україна в ХХІ столітті: проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку” (м. Кам’янець-Подільський, 2008 р.), “Інноваційний розвиток економіки і фінансів України в умовах глобалізації” (м. Хмельницький, 2008 р.), “Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін” (м. Тернопіль, 2009 р.), “Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни” (м. Макіївка, 2011 р.); всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях: “Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в постстабілізаційний період” (м. Тернопіль, 2008 р.), “Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах світової економічної кризи” (м. Тернопіль, 2009 р.), “Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах економічної нестабільності” (м. Тернопіль, 2010 р.), “Реформування податкової служби України відповідно до європейських стандартів” (м. Ірпінь, 2010 р.), “Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ” (м. Тернопіль, 2011 р., 2012 р.), “Перспективи розвитку фінансової системи України” (м. Тернопіль, 2012 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 24 наукові праці, у тому числі 2 у співавторстві. Загальний обсяг публікацій становить 7,33 друк. арк., з них 9 праць, в яких відображені основні наукові результати дисертації (4,83 друк. арк.), 15 праць – апробаційного характеру (2,5 друк. арк.).

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 201 найменування на 22 сторінках і 16 додатків, що займають 84 сторінки. Основний текст роботи викладено на 183 сторінках, що містить 18 таблиць і 28 рисунків.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Теоретичні та організаційно-правові основи фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування

Здобувши незалежність, Україна обрала шлях побудови демократичної, соціально зорієнтованої, правової держави. Основним завданням такої держави є створення такої моделі організації влади, яка забезпечувала б найсприятливіші умови для реалізації прав і свобод громадян, задоволення їхніх потреб та надання соціальних послуг. Світовий досвід доводить, що побудова раціонального державного устрою, в якому система державної влади і органів управління вирішувала б ці завдання, неможлива без створення основ будь-якої демократичної держави – місцевого самоврядування.

Впродовж останніх двох століть право на місцеве самоврядування законодавчо закріплене в більшості країн Західної Європи, а в другій половині ХХ ст., після ліквідації тоталітарного режиму і у країнах Східної Європи. Держави – члени Ради Європи 15 жовтня 1985 року у Страсбурзі, підписуючи Європейську хартію місцевого самоврядування, у її преамбулі зазначили, що органи місцевого самоврядування є однією з головних підвалин будь-якого демократичного режиму [49]. Ратифікувавши у 1997 р. Європейську хартію місцевого самоврядування Україна заявила про свою прихильність до європейських цінностей.

Кінець ХХ ст. характеризувався переходом від централізованого до глобалізованого і локалізованого суспільства, в якому основна роль відводиться недержавним організаціям та місцевому самоврядуванню, а державі залишається роль координатора усіх суспільних процесів. Нині місцевому самоврядуванню в розвинутих демократичних країнах надано широке коло прав та повноважень.

Для України забезпечення ефективно функціонування органів місцевого самоврядування є необхідною умовою розвитку самоврядування народу в повному обсязі, а також передумовою для послідовної інтеграції до Європейського Союзу.

Відповідно до положень статті 4 Європейської хартії місцевого самоврядування головні повноваження і функції органів місцевого самоврядування визначаються конституцією або законом [49]. Місцеве самоврядування в Україні сьогодні спирається на широку законодавчу базу. В Конституції України зазначено, що місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах конституції і законів України [80], що цілком узгоджується з положеннями пункту 2 статті 4 Європейської Хартії місцевого самоврядування, відповідно до якого місцева влада в межах закону має повне право вирішувати будь-яке питання, що не вилучено із сфери її компетенції і вирішення якого не доручено жодному іншому органу. Ці конституційні положення свідчать про те, що Україна не тільки закріплює гарантії місцевого самоврядування в Конституції, а й визнає його як одну з фундаментальних засад демократичного устрою держави і суспільства. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" окрім права наголошує акцент і на реальній здатності територіальної громади самостійно, або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення [60]. Бюджетний кодекс України визначає бюджетами місцевого самоврядування бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах) [21]. Проте бюджет АРК, обласні та районні бюджети є місцевими бюджетами. Бюджети місцевого самоврядування також включаються до місцевих бюджетів. Таким чином бюджет АРК, обласні та районні бюджети не мають статусу бюджетів місцевого самоврядування. Вважаємо не логічним такий поділ, оскільки відповідно до статті 140 Конституції України органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних

громад сіл, селищ та міст є районні та обласні ради. Тому, на нашу думку, усі місцеві бюджети повинні мати статус бюджетів місцевого самоврядування, а зокрема: бюджет АРК, обласні та районні бюджети – регіональні бюджети місцевого самоврядування, а бюджети міст, сіл, селищ, та їх об'єднань – базові бюджети місцевого самоврядування. Таким чином, вважаємо за доцільне при розгляді фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування досліджувати і “регіональні бюджети” (АРК, обласні та районні).

Основним призначенням інституту місцевого самоврядування є надання суспільних послуг населенню та соціально-економічний розвиток територій, що реалізується за допомогою певних засобів, які можна згрупувати у правові, організаційні та матеріально-фінансові (рис. 1.1).

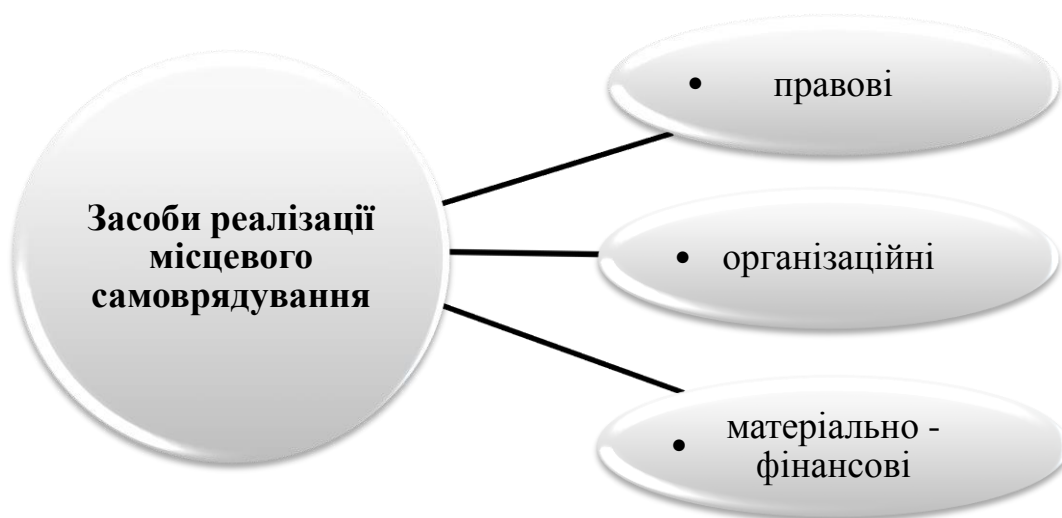

Рис. 1.1. Склад засобів реалізації місцевого самоврядування*

Виділення правових засобів реалізації місцевого самоврядування обумовлене необхідністю регулювання усієї багатоманітності суспільних відносин, які виникають у сфері місцевого самоврядування. Обов'язковою передумовою слугують правові акти, якими:

* Побудовано автором самостійно.

- 1) визнається місцеве самоврядування в Україні;
- 2) визначаються територіальні межі місцевого самоврядування;
- 3) визначається роль і призначення місцевого самоврядування;
- 4) визначаються умови, за яких воно набуває конкретного права і несе обов'язок;
- 5) встановлюється механізм і регулюється організація та функціонування місцевого самоврядування;
- 6) визначається економічна основа забезпечення діяльності місцевого самоврядування;
- 7) встановлюються інші права та обов'язки місцевого самоврядування, що забезпечують його організацію та функціонування.

Передбачається наявність у місцевого самоврядування власної системи нормативно-правових актів, які є обов'язковими для виконання на відповідній території і мають юридичну силу.

Виокремлення організаційних засобів реалізації місцевого самоврядування в окрему групу обумовлене наявністю у територіальних громад системи органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Суб'єктами, що діють від імені територіальної громади та від їх імені і в їхніх інтересах приймають відповідні рішення є сільські, селищні, міські, районні, обласні ради, їх виконавчі органи, посадові особи місцевого самоврядування.

Важливу роль серед засобів реалізації місцевого самоврядування відіграють і матеріально-фінансові засоби. Практика доводить, що досягнення мети самоврядування можливе лише за наявності в територіальній громаді можливостей щодо володіння, користування та вільного розпорядження матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами, необхідними для здійснення їх діяльності.

У вітчизняному законодавстві з метою ефективного функціонування фінансової системи держави для кожної відокремленої ланки фінансових відносин визначаються порядок формування, функції, повноваження, структура, організаційно-правові форми. Серед зазначених особливостей стосовно

діяльності органів місцевого самоврядування особлива увага приділяється повноваженням, через які держава уповноважує їх реалізувати певні функції та вирішувати суспільні проблеми в умовах розбудови соціально зорієнтованої, правової, демократичної держави. Від того наскільки повно закріпленні у вітчизняному законодавстві повноваження органів місцевого самоврядування залежить їхня діяльність, а відтак ефективність надання суспільних благ громадянам.

Питання, що стосуються повноважень органів місцевого самоврядування, можна віднести до досліджених, водночас і до певною мірою проблемних тем. Варто погодитись з О. В. Прієшкіною, яка вважає, що правове регулювання місцевого самоврядування в Україні знаходиться ще не на належному рівні, залишається багато проблем, які є джерелом конфліктів між органами місцевого самоврядування і місцевими органами державної виконавчої влади, між органами самоврядування різних рівнів та які потрібно вирішувати на державному рівні [134, с. 143].

Коли мова йде про шляхи подальшого реформування місцевого самоврядування, дискусія як теоретиків, так і практиків зводиться до двох основних питань: визначення меж компетенції, якою повинні наділятися органи місцевого самоврядування та фінансового забезпечення реалізації повноважень цих органів. Вирішуватися ці два питання повинні разом. І це є цілком логічним, адже саме перше питання визначає статус місцевого самоврядування, визначаючи конкретні органи, сфери їх діяльності та права і обов'язки. Спектр сфер повноважень, які необхідно буде врегулювати на місцевому рівні, впливатиме на визначення територіального рівня конкретних органів та певних видів суспільних відносин, які цей орган повинен буде врегулювати [105, с. 84]. А від фінансового забезпечення залежить на скільки повно буде забезпечено реалізацію покладених на ці органи повноважень. Саме тому, вважаємо за доцільне перш за все розглянути проблемні аспекти визначення та законодавчого закріплення повноважень органів місцевого самоврядування.

Нині серед вітчизняних вчених мають місце різні точки зору щодо

визначення самого терміну “повноваження” стосовно органів місцевого самоврядування. Причому дискусія в основному точиться навколо співвідношення трьох термінів: “повноваження”, “компетенція”, “функції”. Відсутність визначень даних дефініцій у нормативних документах призводить до різного їх тлумачення. Деякі вчені часто ототожнюють терміни “повноваження” і “компетенція”.

Сам термін “компетенція” походить від латинського “competentia” (від. compero – взаємно прагну, відповідаю, підхожу) і у широкому вжитку ним позначають коло повноважень якої-небудь організації, органу, особи або коло питань, в яких певна особа має знання та досвід. У національному законодавстві України та вітчизняній юридичній літературі термін “компетенція” застосовується, як правило, для характеристики сукупності юридичних (тобто таких, які визначені в законі) предметів відання прав та обов’язків органу публічної влади [106, с. 94].

Автори навчального посібника “Місьцеве самоврядування в Україні: Світ понять і термінів” В. Гнилорибов та В. Тихонов трактують термін “компетенція” як визначені конституцією і законами функції і конкретні повноваження (права і обов’язки) державних органів, органів місцевого самоврядування, посадових осіб. Функції визначають напрямки, сфери діяльності, а повноваження показують, що конкретно орган може і повинен діяти [30, с. 60].

У Юридичній енциклопедії термін “компетенція” розглядають як сукупність встановлених в офіційній, юридичній чи неюридичній формі прав і обов’язків, тобто повноважень будь-якого органу або посадової особи, які визначають можливості цього органу або посадової особи приймати обов’язкові до виконання рішення, організувати та контролювати їх виконання, вживати у необхідних випадках заходи відповідальності тощо [192, с. 196].

В Європейській хартії місцевого самоврядування вживається термін сфера компетенції місцевого самоврядування [49]. В зарубіжній літературі під компетенцією місцевого самоврядування розуміють встановлену нормами конституції, законів, підзаконних актів сукупність прав, обов’язків та предметів

відання територіальної громади, органів та посадових осіб місцевого самоврядування для здійснення функцій і завдань місцевого самоврядування [106, с. 95].

В Економічному словнику повноваження (англ. authorization) трактується як обмежене право на користування ресурсами організації і спрямування зусиль її співробітників на виконання завдань [47, с. 235]. Серед науковців найчастіше під терміном “повноваження” розуміють “сукупність прав і обов'язків”. Даного підходу дотримуються П. Біленчук, В. Кравченко, М. Підмогильний, трактуючи повноваження місцевого самоврядування як визначені конституцією та законами України, іншими правовими актами, права та обов'язки територіальних громад, органів місцевого самоврядування із здійснення завдань та функцій місцевого самоврядування [82]. І. Дробуш повноваження розглядає як головний юридичний засіб, за допомогою якого орган місцевого самоврядування реалізує свої функції [41, с. 18]. О. Лазор вважає, що повноваження – це надане законодавством право щось робити, а вже наявність реальної влади забезпечує можливість їх виконання [91, с. 97].

Відомі російські вчені О. Кутафін і В. Фадєєв повноваження місцевого самоврядування розглядають як закріплені нормами муніципального права за населенням, виборними та іншими органами місцевого самоврядування права і обов'язки, необхідні для виконання завдань і функцій місцевого самоврядування на території муніципальних утворень [89, с. 349]. На думку авторів, повноваження, що реалізуються органами місцевого самоврядування, можна поділити на: а) повноваження загального характеру; б) повноваження конкретного характеру. Таким чином, повноваження загального характеру нібито визначають завдання, напрямки роботи органів місцевого самоврядування. Повноваження конкретного характеру завжди пов'язані з вирішенням визначених завдань поточного і оперативного управління, забезпечуючи разом з тим і реалізацію повноважень загального характеру органів місцевого самоврядування [89, с. 353].

Попередній аналіз наведених дефініцій свідчить про діаметрально

протилежний підхід фахівців до розуміння цих термінів, про складання їх з різної кількості елементів. Компроміс між різними поглядами стосовно відповідних термінів можливий лише за умови розгляду їх не як тотожних, а як взаємопов'язаних, та одночасно самостійних тверджень. З позиції системного аналізу можна виявити не тільки вказані поняття, а й зробити висновок, що вони співвідносяться як “загальне” і “часткове”, тому в процесі доктринальної або нормативної характеристики можуть виявитися їх загальні критерії та риси. Тому, вважаємо, що термін “функції” більш ширший, і породжує появу термінів “компетенція” і “повноваження” (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Взаємозв'язок дефініцій “функції”, “компетенція” та “повноваження”*

Функції – це основне призначення місцевого самоврядування, яке знаходить відображення у напрямках їхньої діяльності. Функції визначають лише загальні напрямки діяльності і не вказують на міру відповідальності за невиконання правових норм, які закріплюють такі функції. Термін

* Побудовано автором самостійно.

“компетенція” є юридичним вираженням здійснення функцій органів місцевого самоврядування, оскільки визначає міру можливого в їх діяльності. Компетенція включає сукупність повноважень, якими наділені відповідні органи щодо предметів їх відання. Повноваження органів місцевого самоврядування повинні відповідати функціям, оскільки повноваження визначають сфери відання для реалізації функцій. Між функціями і повноваженнями існує тісний взаємозв’язок. Разом взяті вони визначають певну сферу діяльності органів місцевого самоврядування. Однак вважаємо логічним обов’язкове відокремлення в нормативних документах термінів “функції”, “компетенція” та “повноваження”, оскільки відсутність чіткого розподілу викликає певні непорозуміння, пов’язані з відповідністю діяльності нормам законодавства.

Законом України „Про місцеве самоврядування в Україні“ передбачено поділ повноважень органів місцевого самоврядування на власні (самоврядні) і делеговані [60]. Реалізація власних повноважень пов’язана з необхідністю вирішення питань місцевого значення, наданням громадських послуг населенню. Власні повноваження органів місцевого самоврядування повинні виконуватись самостійно і в інтересах місцевого населення. Здійснення делегованих повноважень пов’язане з необхідністю більш ефективного виконання функцій державної влади на місцях. За радянських часів в науковій літературі та нормативно-правових актах не вживалося терміну “делеговані повноваження”, оскільки тогочасна бюджетна система не відокремлювала виконання місцевих бюджетів від республіканських бюджетів. Вперше термін “делеговані повноваження” був закріплений у 1992 р. при прийнятті Закону України Про внесення змін до Закону Української РСР “Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування”, в якому не визначалось суті дефініції “делеговані повноваження”, а лише визначався перелік делегованих державою повноваження виконавчим комітетам сільських, селищних та міських рад [67]. Нормативного закріплення визначення даного терміну дістало лише у 1997 р. в прийнятому Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні”. Делеговані повноваження визначалися як повноваження органів виконавчої

влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад [60].

Слід зазначити, що самого лише законодавчого врегулювання питань, пов'язаних з визначенням повноважень, буде недостатньо для реалізації функцій, що покладаються на органи місцевого самоврядування. В умовах трансформаційних процесів в Україні виникає ціла низка проблем, пов'язаних з функціонуванням місцевих органів влади, серед яких особливої гостроти набуває питання фінансового забезпечення реалізації повноважень цих органів. Адже саме від цього залежить наскільки повно населення буде забезпечене суспільними благами. Саме тому актуальність дослідження проблеми фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування не знижується, а з кожним роком зростає.

У сучасній вітчизняній фінансовій науці питання фінансового забезпечення місцевого самоврядування розглядали Т. Бондарук О. Василик, В. Дем'янишин, В. Зайчикова, О. Кириленко, І. Луніна, Ц. Огонь, К. Павлюк, В. Федосов, І. Чікіта, С. Юрій та інші вчені. Особлива увага дослідників зосереджена на практичних аспектах формування та використання фінансових ресурсів адміністративно-територіальних спілок, і недооцінюється роль фінансової теорії. Не вдаючись до глибокого дослідження сутності фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування неможливо дати якісну оцінку сформованого в державі механізму фінансування надання населенню суспільних послуг місцевого значення, сформулювати оптимальну теоретичну модель, на яку слід орієнтуватися у практичній діяльності, виявляти причини відхилень реальної моделі від оптимальної. Це призводить до недостатньо ефективного механізму реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, і як наслідок суспільство не отримує очікуваного результату від їх діяльності. Тому розгляд даної проблеми вимагає вивчення теоретичних основ фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в соціально зорієнтованій, правовій,

демократичній державі.

Для більш повного розуміння сутності фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування необхідним є уточнення змісту дефініції “фінансове забезпечення”. Сам термін “фінансове забезпечення” в економічній літературі зустрічається досить часто. В більшості випадків суть наукового терміну визначається в залежності від того, який аспект фінансової діяльності розглядає автор. Тому не завжди розкривається зміст саме фінансового забезпечення.

В економічних словниках у переважній більшості визначення змісту фінансового забезпечення розглядається лише з сторони біржової діяльності, і трактується як “сума грошей на рахунку клієнта біржі з урахуванням прибутку або збитків за відкритими контрактами і комісії за цими контрактами, отриманої в разі їх ліквідації” [9; 46]. На наш погляд, дане твердження є прив’язаним лише до певної сфери діяльності і не розкриває повноти змісту самого терміну “фінансове забезпечення”.

У вітчизняній фінансовій літературі висвітлення суті даного поняття неоднозначне. Так, більшість науковців фінансове забезпечення розглядають як один із методів фінансового механізму. Такого підходу у своїх наукових працях дотримуються О. Кириленко [75, с. 41–42], С. Юрій [178, с. 40]. Фінансове забезпечення як підсистему фінансового механізму, що характеризує зміст впливу фінансів на різні сторони розвитку суспільства, розглядає В. Опарін [22, с. 48; 119, с. 56]. Як один із двох основних методів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток поряд із фінансовим регулюванням фінансове забезпечення розглядає О. Близнюк [179, с. 59]. У рамках фінансового механізму фінансове забезпечення як метод фінансового впливу на розвиток економіки розглядають також І. Петровська, Д. Клиновий [78, с. 23].

У підручнику “Бюджетний менеджмент” за загальною редакцією професора В. Федосова запропоновано дещо інше визначення: “Фінансове забезпечення – це система джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфери”. Воно здійснюється в трьох формах: самофінансування,

кредитування, бюджетні асигнування [22, с. 49]. Вважаємо за необхідне зауважити, що в даному визначенні недостатньо уваги приділено формуванню фінансових ресурсів і лише досить обширно наводяться напрями фінансування. Дискусійним є твердження щодо “фінансування розвитку”, адже суть фінансового забезпечення не зводиться лише до фінансування розвитку.

О. Романенко фінансове забезпечення розглядає як відтворювальний процес через покриття затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання і державою [143, с. 18]. На наш погляд, в запропонованому визначенні автор акцентує увагу лише на порядку використання фінансових ресурсів, і недооцінюється участь у процесі формування цих ресурсів. Однак варто зазначити, що в подальшому дослідженні вченим розкриваються джерела розширеного відтворення за рахунок власних фінансових ресурсів, залучених на акціонерній основі, або пайових засадах грошових коштів, використання банківських кредитів, бюджетних асигнувань та інше.

Дещо ширше розглядає визначення даного терміну колектив авторів підручника “Фінанси” за редакцією С. Юрія та В. Федосова. Так, термін “фінансове забезпечення” трактують як формування цільових грошових фондів суб'єктів господарювання у достатньому розмірі та їх ефективне використання [180, с. 94]. Автори акцентують увагу на ефективному використанні сформованих грошових ресурсів, що є досить дискусійним, оскільки про ефективність можна говорити лише після одержання результатів від використання фінансових ресурсів. В даному визначенні також не окреслюються напрями використання сформованих ресурсів.

На основі аналізу вище наведених підходів щодо визначення суті терміну “фінансове забезпечення” та з врахуванням висловлених критичних зауважень, на наш погляд, під фінансовим забезпеченням слід розуміти процес акумуляції фінансових ресурсів до грошових фондів та їх спрямування на відтворювальні процеси та розвиток суб'єктів господарювання, а також на реалізацію завдань та функцій, що покладаються на них.

Вважаємо за доцільне розглянути визначення авторів, що більш наближені до об'єкта нашого наукового інтересу. Так, В. Зайчиковою шляхом критичного аналізу сучасних напрямів економічних досліджень встановлено, що теоретичні засади фінансового забезпечення місцевого самоврядування визначаються на основі низки положень фінансових та економічних теорій. Науковець досить вдало наводить визначення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування як сукупності правових норм, фінансових інститутів, інструментів та фінансових відносин між органами державної влади, суб'єктами місцевого самоврядування та підприємницької діяльності й громадянами в процесі надання суспільних благ та його ресурсного забезпечення [54].

Т. Бондарук, враховуючи комплексну природу місцевого самоврядування, яка об'єднує елементи державної публічної влади і територіально-корпоративної форми самоорганізації місцевого суспільства вважає, що фінансове забезпечення місцевого самоврядування – це сукупність фінансових ресурсів, які формуються у відповідних фондах, перебуваючи у сфері обслуговування органів місцевого самоврядування, та є основою розвитку адміністративно-територіального утворення [10, с. 166]. Дане визначення досить лаконічне, оскільки загально відомо, що основне призначення інституту місцевого самоврядування полягає у наданні населенню суспільних послуг, що в даному визначенні не враховано.

Н. Вовна розглядає фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування як один із методів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальної одиниці [25, с. 19]. Цей термін автор досить вдало характеризує з позиції методу фінансового механізму територій, що визначає його як сукупність принципів, джерел й форм фінансування діяльності органів місцевого самоврядування, спрямованої на повноцінну реалізацію завдань та функцій надання соціальних послуг населенню на рівні, передбаченому загальнодержавними стандартами.

Таким чином, зважаючи на аналіз запропонованих загальних визначень в межах нашого об'єкта досліджень, вважаємо за доцільне під фінансовим забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування

розуміти процес акумуляції фінансових ресурсів до грошових фондів органів місцевого самоврядування з метою використання їх на потреби, пов'язані з реалізацією власних економічних і соціальних інтересів територіальної громади та виконання делегованих державою повноважень. Запропоноване визначення відображає необхідність використання коштів органів місцевого самоврядування за відповідними напрямками, що визначає потребу в акумуляції фінансових ресурсів;

Про необхідність мати фінансову базу органам місцевого самоврядування для здійснення своїх функцій і повноважень зазначається і у нормативних документах. В Європейській хартії місцевого самоврядування зазначено, що органи місцевого самоврядування мають право в рамках національної економічної політики на свої власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень [49]. Відповідно до ст. 142 Конституції України та ст. 16 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних та обласних рад. Держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує місцеве самоврядування. Витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою [60; 80].

Діяльність місцевого самоврядування в забезпеченні суспільних послуг та вирішенні питань місцевого значення неможлива без відповідної системи фінансового забезпечення. Тому вважаємо за доцільне розглянути найбільш впливові інститути та інструменти фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

Сучасні науковці виокремлюють місцеві фінансові інститути. В даному дослідженні під інститутами фінансового забезпечення органів місцевого

самоврядування розуміється сукупність форм організації фінансових відносин, що виникають у органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами з приводу мобілізації та ефективного використання фінансових ресурсів з метою забезпечення реалізації повноважень відповідних органів. Якщо вдається до узагальнення поглядів науковців на склад місцевих фінансових інститутів, то вважаємо, що до найбільш впливових інститутів фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування слід віднести: місцеві бюджети; місцеві податки і збори; міжбюджетні трансферти; цільові фонди місцевого самоврядування; місцеві запозичення; комунальну власність.

Під інструментами фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування мається на увазі сукупність знарядь, необхідних для формування і використання фінансових ресурсів відповідних органів. До найбільш вагомих з них можна віднести: регулювання структури доходів та видатків місцевих бюджетів; регулювання і встановлення ставок місцевих податків і зборів; фінансове вирівнювання; стимулювання засобами оподаткування; депозитні ставки та ставки по кредитуванню; рентабельність підприємств комунальної галузі; структура державних соціальних стандартів.

Частина інститутів фінансового забезпечення за роки незалежності України вдосконалювалася та реформувалася, інші знаходяться на стадії становлення, а окремі тільки зароджуються. Їх розвиток залежить від рівня розвитку національної економіки в цілому.

Нині в Україні з вище перелічених інститутів фінансового забезпечення місцевого самоврядування найбільш розвиненими є місцеві бюджети, місцеві податки і збори, міжбюджетні трансферти. Досить слабо розвинена комунальна власність, на низькому рівні розвитку перебувають інститути цільових фондів місцевого самоврядування та місцевих запозичень.

Домінуючу роль у системі фінансового забезпечення відіграє інститут самостійного місцевого бюджету. Функціонування даного інституту забезпечує участь місцевих органів влади у розподілі та перерозподілі ВВП з метою формування фондів грошових ресурсів необхідних відповідним органам для

забезпечення виконання ними власних і делегованих повноважень. Місцевим бюджетам, а зокрема засобам, що в них акумулюються належить центральне місце в системі фінансового забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування.

Функціонування інституту місцевих податків і зборів в розвинених країнах забезпечує органи місцевої влади значною частиною власних надходжень. В Україні надходження до місцевих бюджетів від місцевих податків і зборів незначні. Порівняно з практикою західних країн інститут місцевих податків і зборів в Україні фактично залишається недієздатним.

Ще одним досить розвиненим інститутом фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування є трансферти. З метою вирівнювання дисбалансів в розрізі територій та забезпечення гарантованого рівня надання суспільних послуг населенню по всій території держави використовуються міжбюджетні трансферти. Органи місцевого самоврядування можуть отримувати від державної влади трансферти у вигляді дотацій та субвенцій. Із прийняттям Бюджетного кодексу України у 2001 р. започатковано підхід щодо розрахунку дотації вирівнювання на основі формульного розрахунку, який визначається Кабінетом Міністрів України [20; 21]. Розрахунок обсягу дотації вирівнювання для кожного адміністративно-територіального утворення розраховується на основі формульного розрахунку, який визначається Постановою Кабінету Міністрів України “Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів”. Цією постановою визначено “Формулу розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним та місцевими бюджетами” та “Формулу розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до місцевого бюджету) між районним або міським (м. Севастополя, міста республіканського Автономної Республіки Крим чи обласного значення) бюджетом та бюджетами територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст, адміністративно підпорядкованих відповідному району або місту” [130]. Розрахунок обсягу дотації має враховувати такі

параметри: 1) фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та коригуючі коефіцієнти до них; 2) кількість населення та кількість споживачів гарантованих послуг; 3) індекс відносної податкоспроможності відповідного бюджету; 4) розрахунковий обсяг кошика доходів місцевих бюджетів; 5) коефіцієнт вирівнювання; 6) норматив кількості працівників органів місцевого самоврядування в розрахунку до кількості населення [21]. Використання цілого комплексу коригуючих коефіцієнтів обумовлено особливостями існування і розвитку адміністративно-територіальних одиниць, в результаті чого вартість надання суспільних послуг населенню у територіальному розрізі може суттєво різнитися. Види і розміри субвенцій щорічно передбачаються в Законі України про державний бюджет на відповідний рік. Частина субвенцій перерозподіляється між адміністративно-територіальними утвореннями на рівні обласних та районних адміністрацій.

Отже, за допомогою даного інституту держава гарантує органам місцевого самоврядування певну стабільність та надання соціальних послуг на рівні не нижчому ніж гарантує держава. В розвинених країнах перевага надається трансфертам нецільового призначення, які як правило у більшості випадків називають субсидіями. Критерії надання дотацій чітко сформульовані і не носять довільного характеру. Надання субвенцій зводиться до мінімуму, оскільки вони обмежують органи місцевого самоврядування у самостійності прийняття рішень. В Україні спостерігається протилежна тенденція щодо застосування видів трансфертів.

Інститут комунальної власності забезпечує надходження до місцевих бюджетів, які пов'язані з діяльністю об'єктів комунальної власності. Однак нині в Україні даний інститут забезпечує незначну частку надходжень у формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Це пов'язане з незадовільним станом підприємств комунальної галузі в цілому по Україні, і як наслідок – комунальна власність сама потребує додаткових фінансових ресурсів.

Інститут цільових фондів місцевого самоврядування передбачає формування фондів грошових ресурсів необхідних для виконання наперед

поставлених завдань. Даний інститут дуже слабо розвинений в Україні.

Процес створення та функціонування цільових фондів за роки незалежності України відбувався досить непослідовно. Так, одними нормативними актами органам місцевого самоврядування було надано право формувати позабюджетні фонди, іншими – заборонено. Вперше право на утворення позабюджетних фондів було визначено у Законі України “Про бюджетну систему Української РСР” від 5 грудня 1990 р., в якому зазначалося, що ради усіх рівнів мають право утворювати позабюджетні фонди [65]. Законом України “Про бюджетну систему України” від 29 червня 1995 р. було визначено нові підходи до утворення цільових фондів, зокрема встановлено, що централізовані та децентралізовані фонди цільового призначення, які утворюються за рішеннями Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і місцевих Рад, є самостійними фінансовими інститутами і як складові включаються до бюджетів по доходах та видатках [68].

З прийняттям Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” у 1997 р. зроблено спробу відродити практику утворення позабюджетних фондів. За органами місцевого самоврядування закріплювалося право утворювати позабюджетні фонди, кошти яких могли зберігатися в установах банків на спеціальних рахунка. Однак з прийняттям Бюджетного кодексу України у 2001 р. було остаточно ліквідовано можливість утворювати місцевим радам позабюджетні фонди. Цим документом визначено, що створення позабюджетних фондів органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами не допускається [20]. У результаті вищенаведених змін до законодавства цільові фонди позбавлені можливості розвиватися і відчутно впливати на фінансовий стан органів місцевого самоврядування.

Такий інститут фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування як місцеві запозичення досить поширений в світовій практиці. Право на здійснення місцевих запозичень в Україні закріплено статтею 16 Бюджетного кодексу, в якій зазначено, що Верховна Рада Автономної

Республіки Крим та міські ради мають право здійснювати місцеві внутрішні запозичення. Місцеві зовнішні запозичення можуть здійснювати лише міські ради міст з чисельністю населення понад триста тисяч жителів за офіційними даними органів державної статистики на час ухвалення рішення про здійснення місцевих запозичень. При цьому місцеві зовнішні запозичення шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій можуть здійснювати всі міські ради [21].

Місцеві позики варто розглядати як одну із перспективних форм фінансового забезпечення місцевого самоврядування. В умовах нестачі фінансових ресурсів у місцевих бюджетів, коштів на реалізацію інвестиційних проектів критично не вистачає, і тому їх можна профінансувати за рахунок позикових коштів. Статтею 74 Бюджетного кодексу місцеві запозичення дозволено здійснювати з метою фінансування бюджету розвитку бюджету Автономної Республіки Крим, міських бюджетів та використовувати для створення, приросту чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань Верховної Ради Автономної Республіки Крим та міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення Автономної Республіки Крим і територіальних громад міст, тобто на фінансування інвестиційних проектів, що в майбутньому принесуть економічні ефекти

Відповідно до “Порядку здійснення місцевих запозичень”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 110, запозичення можна здійснювати у формі:

- 1) укладення договорів позики (кредитних договорів) з фінансовими установами;
- 2) випуску облігацій місцевих позик [129].

Оскільки кредити в переважній більшості надаються на короткостроковий термін, то інвестиційні видатки можна профінансувати за рахунок випуску облігацій місцевої позики.

Серед науковців є багато як прихильників, так і противників використання

такого інструменту залучення додаткових фінансових ресурсів як позики. Місцеві позики за відсутності чітких бюджетних пріоритетів, зокрема і інвестиційних не тільки призводять до збільшення витрат місцевих бюджетів в подальшому, але й породжують значні ризики для фінансового стану органів місцевого самоврядування.

В результаті випуску і обігу облігацій місцевої позики вигоду отримають:

а) місцеві органи влади, які залучили фінансові ресурси для фінансування місцевих програм соціального і економічного розвитку на забезпечення яких недостатньо коштів у місцевих бюджетах;

б) власники (інвестори) цінних паперів, які отримують можливість отримати стабільний дохід на вкладенні кошти;

в) населення відповідної території, яке отримає об'єкти інфраструктури у сфері суспільного обслуговування чи виробництва.

В Україні місцеві облігації вперше було випущено в 1995 р. у містах Києві, Дніпропетровську, Донецьку, Харкові. За даними Міністерства фінансів України впродовж 2003–2011 рр. досвід випуску місцевих облігацій мали 20 міст України, зокрема 13 з них міста обласного значення. Такі міста як Дніпропетровськ, Донецьк, Київ, Луганськ, Львів, Одеса, Харків, Вінниця, Луцьк, Запоріжжя, Черкаси випускали зазначенні цінні папери більше одного разу. Обсяг емісії облігацій місцевих позик містами України становить від 1 млн. грн. до 505 млн. грн. При чому ставка в основному коливається в межах 12–14%. Донецькою міською радою випуск облігацій здійснювався найбільше – п'ять разів і два рази здійснено частковий достроковий викуп [70].

У процесі випуску та обігу облігацій місцевої позики можуть виникнути ризики як у органів місцевого самоврядування, що випускають дані облігації, так і у інвесторів, які вкладають кошти у дані цінні папери.

Органи місцевого самоврядування, відповідно до “Порядку покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів” затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1204 від 29 грудня 2010 р., можуть скористатися безкоштовними позичками з єдиного казначейського рахунку на покриття

тимчасових касових розривів [131]. Метою надання позик є забезпечення місцевих бюджетів фінансовим ресурсом, достатнім для своєчасного та у повному обсязі здійснення фінансування захищених видатків загального фонду, у випадку наявності тимчасових касових розривів. Зазначені позики надаються територіальними органами Державної казначейської служби обласного рівня. Після їх ліквідації позики повинні бути погашені у найкоротші терміни, оскільки джерелом надання позик є тимчасово вільні невикористані кошти державного та місцевих бюджетів, які консолідуються Державною казначейською службою України на єдиному казначейському рахунку. Головною перевагою використання цих позик є те, що вони надаються на безоплатній основі.

Місцеві запозичення використовуються як додаткове джерело ресурсів органів місцевого самоврядування. В Україні даний інститут лише розпочав зароджуватись, однак наслідки світової фінансової кризи протягом останніх років призупинили його розвиток.

Наслідком такого стану розвитку інститутів та інструментів фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування є неспроможність на належному рівні реалізовувати їх повноваження. Основною причиною відсутності добре розвинених інститутів є централізований спосіб їх регулювання. Ефективне функціонування системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування в цілому може бути забезпечене лише за умови тісної взаємодії між даними інститутами. Тільки в такому випадку ми зможемо реалізувати самоврядування на відповідних територіях безпосередньо чи через відповідно створені ними органи місцевого самоврядування.

Проаналізувавши інститути фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні можемо зробити висновок, що забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування може здійснюватись за рахунок фінансових ресурсів, до яких можна віднести: доходи місцевих бюджетів, кошти підприємств комунальної власності, кошти цільових фондів, трансферти, позики, благодійні внески тощо (рис.1.3).

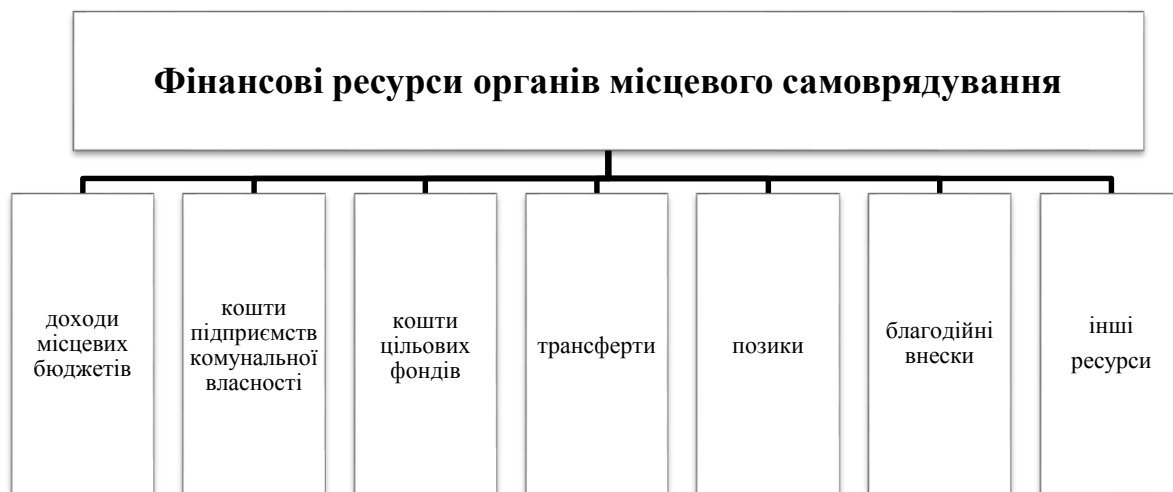

Рис. 1.3. Склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування*

Органи місцевого самоврядування, з метою збільшення надходжень, у відповідності до Бюджетного кодексу України в межах поточного бюджетного періоду мають право здійснювати на конкурсних засадах розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на депозитах з подальшим поверненням таких коштів до кінця поточного бюджетного періоду [21]. Від розміщення коштів на депозитних рахунках місцеві бюджети отримують винагороду – відсоток, що стане додатковим джерелом збільшення доходної частини відповідного бюджету. Слід наголосити, що з 2011 р. можливості додатково наповнити місцеві бюджети за рахунок розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів у банках значно знизилась. Це пов'язано з прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України № 6 від 12 січня 2011 року “Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках”, в якій визначено, що однією з умов розміщення тимчасово вільних коштів на вкладних (депозитних) рахунках у банках є розмір статутного капіталу банку, який має перевищувати 10 млрд. гривень [132].

В Україні за даними Національного банку України функціонує лише дві

* Побудовано автором самостійно.

банківські установи, розмір статутного капіталу яких перевищує 10 млрд. гривень. Обидва банки належать до державної форми власності. Ці два банки, що можуть брати участь у конкурсі, в більшості випадків пропонують органам місцевого самоврядування відсоткові ставки до 10%, в той час як інші банки – до 17%. Запровадження нових вимог щодо відбору банків позначилося на конкуренції під час проведення відповідних конкурсів і як наслідок – відсоткові ставки, запропоновані банками, на третину нижчі від тих, за якими розміщувалися кошти місцевих бюджетів у попередні роки. Тому слід очікувати зниження доходності операцій від розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів, що негативно вплине на наповнення місцевих бюджетів.

Основу формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування складають доходи відповідного місцевого бюджету. Дохідна частина відображає результати роботи, пов'язані з мобілізацією коштів, необхідних для реалізації повноважень органів місцевого самоврядування з метою задоволення економічних і соціальних потреб територіальних громад. Тому розробка теоретичних положень щодо визначення суті доходів місцевих бюджетів є одним із важливих завдань фінансової науки.

При достатньо широкому застосуванні в економічній літературі і на практиці самого терміну “доходи місцевих бюджетів” його тлумачення залишаються досить різноманітними. Перші вчення про місцеві доходи з'явилися у XIX ст. До цього часу доходи як держави, так і місцевої влади трактувались як державні. Одним із перших зробив спробу відокремити місцеві доходи від державних А.Сміт у праці “Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй” [171]. Проблеми місцевих доходів на початку XIX ст. досліджувались вченими Німеччини, Англії, Франції, США, і лише після земської реформи 1864 р. у Росії. Серед відомих російських науковців того часу, що розкривали дані питання у своїй працях, варто відзначити: В. Лебедева, І. Озерова, В. Твердохлебова, П. Гензеля, М. Смірнова, А. Цитовича та інших. За радянських часів проблемам формування доходів місцевих бюджетів, як і загалом місцевим фінансам і місцевому самоврядуванню приділялось не

достатньо уваги, так як розвиток бюджетних відносин відбувався під впливом адміністративно-командних методів управління і місцеві бюджети були включені до складу державного бюджету СРСР. Лише визнання місцевого самоврядування в умовах незалежної Української держави у 1990 р. та розширення його фінансової діяльності зумовило розвиток концептуальних засад доходів місцевих бюджетів.

У Бюджетному кодексі України дано визначення термінів “доходи бюджету”, “надходження бюджету” і “кошик доходів місцевих бюджетів”. Так, доходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ). Надходження бюджету – це доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред’явлення цінних паперів. Кошик доходів місцевих бюджетів – це доходи загального фонду, закріплені Бюджетним кодексом України на постійній основі за місцевими бюджетами, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів [21]. Вірно зауважив В. Дем’янишин, що некоректно в законодавчому акті давати визначення доходів як надходжень і надходжень як доходів [37, с. 68]. Вважаємо що термін надходження є значно ширшим за змістом ніж доходи, оскільки включає в себе окрім доходів і інші поступлення. Тому, вважаємо за не доцільне розглядати доходи як надходження.

Подібне до зазначеного у Бюджетному кодексі України визначення наводять в економічній вітчизняній літературі ряд авторів, зокрема В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова [22, с. 839], В. Малько, С. Кондратюк, Г. Коломієць [19, с. 307], І. Благун, Р. Воронко, М. Бучкович [6, с. 202] розглядаючи доходи бюджету як усі надходження відповідного бюджету на безповоротній основі у вигляді податкових і неподаткових платежів, доходів від операцій з капіталом, офіційних трансфертів і державних цільових фондів,

включених до бюджету, справляння яких передбачене законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти). В даному випадку вчені основну увагу акцентують на безповоротності надходжень та конкретизації видів надходжень не розкриваючи суті самого терміну доходи бюджету.

Вважаємо за доцільне при вивченні поглядів науковців на доходи місцевих бюджетів розглядати і доходи державного бюджету, оскільки в них спільна природа. О. Романенко стверджує, що доходи бюджету займають головне місце у складі централізованих державних доходів, але це поняття більш вузьке, ніж доходи держави. Автор розглядає доходи бюджету як економічну категорію, яка виражає економічні відносини, що виникають у держави з юридичними і фізичними особами в процесі формування бюджетного фонду держави [143, с. 164]. Дане визначення досить лаконічне і теж не розкриває повністю визначення суті доходів бюджетів, оскільки не відзначаються форми прояву зазначених економічних відносин.

Ю. Пасічник доходи місцевих бюджетів розглядає як окрему економічну категорію, що виражає сферу економічних відносин суспільства, що пов'язана з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів регіонального рівня і використовується місцевими органами влади для забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку регіону [125, с. 435]. В даному твердженні автор ототожнює доходи місцевого бюджету з фінансовими ресурсами регіонального рівня. Вважаємо, що визначення фінансових ресурсів регіонального рівня більш ширше і доходи місцевих бюджетів поряд із доходами цільових фондів, доходами комунальних підприємств є його складовими.

Варто погодитись з думкою С. Юрія, що доходи бюджету держави, їхній зміст доцільно розглядати з використанням тих же підходів, що й зміст бюджету. Таким чином, доходи бюджету – це об'єктивне економічне явище, пов'язане з сукупністю економічних відносин з приводу розподілу та перерозподілу ВВП з метою формування основного централізованого фонду грошових коштів держави. За своєю сутністю доходи бюджету, з одного боку, є результатом розподільчих процесів, а з іншого – об'єктом подальшого розподілу на окремі

цільові фонди відповідно до функцій держави. [180, с. 158]. Даної думки у своїх працях дотримується В. Дем'янишин, який стверджує що обсяг доходів бюджету безпосередньо залежить від обсягу функцій і повноважень держави в особі органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування, визначених Конституцією та законами України [37, с. 70].

Таким чином, при вивченні суті терміну доходи бюджетів одні науковці визначають їх як економічні відносини, що пов'язані із формування грошових фондів, а інші як централізовані фонди грошових коштів, що є матеріальним вираженням цих відношень. Тому, з врахуванням критичного аналізу визначень, доходи місцевих бюджетів вважаємо за доцільне розглядати як економічні відносини, що виникають в органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами з приводу формування необхідних їм для забезпечення реалізації повноважень фондів грошових коштів.

Розглядаючи доходи місцевих бюджетів їх можна класифікувати за різними ознаками. У фінансовій літературі немає єдиного підходу до такої класифікації. У працях вітчизняних учених доходи місцевих бюджетів, за мірою забезпеченості ними реалізації повноважень, найчастіше поділяються на власні, закріплені і регулюючі. Погоджуємося з твердженням В. Дем'янишина, що у сучасній економічній літературі несформовані єдині підходи щодо трактування власних, закріплених і регулюючих доходів [37, с. 73]. Тому, вважаємо за доцільне запропонувати науково обґрунтоване тлумачення суті даних визначень, яке було б прийнятне як теоретиками, так і практиками.

Більшість авторів намагаючись трактувати власні доходи місцевих бюджетів лише перераховують джерела їх формування, інколи наводячи неповний їх перелік. Деякі науковці стверджують, що власними доходами місцевих бюджетів є ті, які відповідно до Бюджетного кодексу України не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Ми вважаємо, що дані трактування є неповними, оскільки не розкривають самої суті “власних доходів місцевих бюджетів”.

О. Кириленко стверджує, що власні доходи місцевих бюджетів – це

доходи, які формуються внаслідок дій і рішень, прийнятих органами місцевого самоврядування [108, с. 82]. Автор наводить вимоги, яким одночасно повинні відповідати власні доходи місцевих бюджетів: вони мають бути локалізовані, тобто територіально закріплені; органи місцевого самоврядування повинні мати право самостійно визначати напрями витрачання одержаних коштів, виходячи із конституційних вимог і чинного законодавства, а також обраних місцевих пріоритетів економічного і соціального розвитку; органи місцевого самоврядування повинні повністю контролювати власні дохідні джерела [76, с. 37]. Тобто власними можна вважати доходи, які безпосередньо залежать від діяльності органів місцевої влади, які повністю їх контролюють і використовують на свій розсуд [108, с. 82]. Схожої думки дотримується О. Романенко трактуючи власні доходи місцевих бюджетів як доходи, що мобілізуються місцевою владою самостійно на основі власних рішень і за рахунок джерел, визначених місцевим органом влади [143, с. 186].

С. Юрій пропонує під власними вважати доходи, які за чинним законодавством належать до місцевих податків і зборів, а також виникають внаслідок рішень, прийнятих органами місцевого самоврядування [180, с. 163]. Близьким за змістом є твердження В. Дем'янишина, який пропонує під власними доходами місцевих бюджетів вважати місцеві податки і збори та неподаткові надходження місцевого значення [37, с. 73].

Проаналізувавши погляди різних авторів зауважимо, що ніхто з них не акцентує уваги на тому, на які цілі ці кошти повинні використовуватись в подальшому. Тому, з врахуванням критеріїв, яким ці кошти повинні відповідати одночасно в процесі їх мобілізації і на що в подальшому використовуватись вважаємо, що власні доходи місцевих бюджетів – це доходи, які шляхом власних дій і рішень органів місцевого самоврядування на постійній основі мобілізуються на території цих органів для реалізації їхніх власних повноважень. Таким чином даним критеріям власних доходів найбільш повно відповідають місцеві податки і збори та неподаткові надходження.

Закріплені доходи в основному трактують як передані місцевій владі. Так,

С. Юрій закріпленими вважає доходи, які на стабільній основі повністю передаються до місцевих бюджетів [180, с. 163]. Дещо ширше розглядає закріплені доходи О. Романенко трактуючи їх як ті, що повністю, або частково (у відсотках) зараховуються у певні види бюджетів безстроково, або на довготерміновій основі і для їх включення непотрібно рішення органів влади вищого рівня [143, с. 186]. В. Дем'янишин закріпленими доходами вважає такі доходи, які, будучи власними доходами бюджетів вищого рівня, у законодавчому порядку повністю або частково закріплюються за певними бюджетами нижчого рівня [37, с. 73]. Автор наголошує, що таке закріплення може бути повним і частковим. О. Кириленко акцентує увагу на передачі доходів місцевим бюджетам у повному обсязі, або у визначеній, єдиній для усіх бюджетів частині [108, с. 83].

На наш погляд, закріпленими доходами місцевих бюджетів доцільно вважати загальнодержавні податки, збори та обов'язкові платежі, які частково або повністю на довгостроковий період передаються місцевим бюджетам з метою фінансового забезпечення реалізації органами місцевого самоврядування делегованих державних повноважень.

Заслуговує на увагу і визначення суті регулюючих доходів у фінансовій літературі. Можна навести різні підходи до розгляду регулюючих доходів. Так, В. Дем'янишин під регулюючими розуміє доходи, які є власними чи закріпленими доходами бюджетів вищого рівня і частково передаються бюджетам нижчого рівня для їхнього збалансування у вигляді відсоткових відрахувань [37, с. 73]. Деякі вітчизняні вчені регулюючі доходи просто ототожнюють з міжбюджетними трансфертами [38, с. 172]. Варто погодитися з поглядом А. Лучки, який під регулюючими доходами пропонує вважати доходи, що виконуючи функцію інструмента бюджетного регулювання, надходять до місцевих бюджетів з метою їхнього збалансування, закріплюються за цими бюджетами на короткий проміжок часу (як правило) на один бюджетний період і перерозподіляються між бюджетами шляхом застосування тимчасових, а не постійних або незмінних протягом тривалого періоду часу нормативів

[109, с. 127]. Так автор намагається відокремити регулюючі доходи від закріплених.

Ми вважаємо, що регулюючі доходи – це надходження до місцевих бюджетів з бюджетів іншого рівня з метою їхнього збалансування. До таких надходжень належать власні чи закріплені доходи іншого бюджету, які з метою бюджетного регулювання у вигляді тимчасових відсоткових відрахувань передаються бюджетам іншого рівня.

До прийняття Бюджетного кодексу, з метою збалансування бюджетів всіх рівнів, держава щорічно здійснювала бюджетне регулювання шляхом перерозподілу коштів всередині бюджетної системи з використанням регулюючих доходів. Перелік регулюючих доходів місцевих бюджетів постійно змінювався з прийняттям чергового закону про держбюджет на наступний рік, з внесенням змін до чинних на той час інших законів. До регулюючих доходів свого часу було віднесено ПДВ, акцизний збір, податок на прибуток та інші податки, визначена частка яких зараховувалась до місцевих бюджетів. Також збалансування бюджетів здійснювалось за допомогою міжбюджетних трансфертів.

Регулюючі доходи відрізняються від закріплених тим, що їх надходження у нижчестоящі бюджети визначаються щорічно Верховною Радою України або представницьким органом місцевого самоврядування вищого рівня при затвердженні власних нормативних актів про бюджет. З прийняттям Бюджетного кодексу функцію регулюючих доходів виконують винятково міжбюджетні трансферти.

Власні і закріплені доходи формуються на території органу місцевого самоврядування в процесі створення валової доданої вартості. Регулюючим доходам не властива територіальна прив'язка в процесі їх формування. Органи місцевого самоврядування отримують їх за недостатності власних і закріплених доходів в результаті перерозподільних процесів.

Підсумовуючи вищевикладене хочемо зазначити, що з метою ефективного вирішення практичних питань, пов'язаних із фінансовим забезпеченням реалізації повноважень органів місцевого самоврядування потрібно мати

відповідну теоретичну базу. Саме тому, з метою уникнення неоднозначності висвітлених у фінансовій літературі термінів вважаємо за доцільне на законодавчому рівні впорядкувати їх визначення. Основним завданням науковців повинно бути вироблення оптимальної теоретичної моделі на яку слід орієнтуватися в практичній діяльності, що повинно спростити виявлення причин імовірних відхилень та пошуку можливих шляхів вирішення проблем фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

1.2. Засади розподілу повноважень органів місцевого самоврядування та джерел їх фінансування

Однією з ключових проблем місцевого самоврядування в Україні є проблема фінансового забезпечення. Однак погоджуємось з К. Павлюк, що у забезпеченні ефективності функціонування місцевого самоврядування питання фінансового забезпечення, незважаючи на всю його важливість, як правило, вторинне. Первинним є розмежування повноважень у частині фінансового забезпечення окремих видів благ і послуг, тобто видатків, що мають здійснюватися з місцевих бюджетів загалом і кожної їхньої ланки зокрема. Здійснення видатків місцевих бюджетів є основним фінансовим інструментом виконання органами місцевого самоврядування своїх повноважень [121, с. 295].

Розглядаючи повноваження органів місцевого самоврядування привертає до себе увагу співвідношення прав і обов'язків державних органів влади і органів місцевого самоврядування. Досить часто немає чіткого розподілу повноважень, що породжує невизначеність, до чиєї компетенції відноситься дане повноваження. Тому для розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування в першу чергу необхідно розмежувати функції щодо надання суспільних послуг населенню між державою та місцевими органами влади. В. Руденко наголошує, що питання розподілу повноважень між різними рівнями місцевої влади, між місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого

самоврядування було і залишається одним із найскладніших питань державотворення [167, с.217].

Проблема розподілу видаткових повноважень між державою і місцевим самоврядуванням була актуальною протягом усього часу існування місцевого самоврядування в Україні і досить гострою залишається нині. Даній проблематиці присвячено праці видатних науковців кінця XIX початку XX ст., серед яких К. Воблий, А. Градовский, П. Кованько, А. Марков, І. Озеров, А. Тимофєєв, Л. Ходский. У роки радянської влади вітчизняними науковцями не наголошувалось на особливому значенні розподілу видаткових повноважень між рівнями влади, оскільки тогочасна фінансова система була жорстко централізованою й унітарною. Серед сучасних науковців цій проблемі присвячено праці О. Василика, В. Дем'янишина, О. Кириленко, В. Кравченка, І. Луніної, В. Опаріна, К. Павлюк, В. Федосова та ін.

На жаль, трапилось так, що фінансова система України як суверенної держави почала будуватися приблизно на тих же засадах, на яких вона була побудована в радянські часи. В першу чергу це стосується бюджетної системи. До недавнього часу управління сукупними бюджетними видатками і доходами фактично здійснювалося з єдиного центру [84, с. 17].

Відповідно до Конституції України місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селищ та міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України [80]. Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована в Україні у 1997 р. наголошує, що місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення [49]. Однак більшість норм, визначених в нормативних актах, досі залишаються декларативними.

В Україні органи місцевого самоврядування не отримали реальної можливості самостійно і в повному обсязі реалізувати видаткові повноваження.

За роки незалежності спостерігається передача все більшої кількості соціальних видатків до місцевих бюджетів, однак фінансова база місцевих бюджетів залишається недостатньою для їх повного фінансування. Місцеві бюджети в основному наповнюються за рахунок міжбюджетних трансфертів та джерел доходів, походження і обсяги яких не підконтрольні цим органам.

Саме тому виникає необхідність створення науково-обґрунтованого фінансового механізму збалансування бюджетів місцевого самоврядування не тільки з допомогою міжбюджетних трансфертів, а шляхом встановлення законодавчо оформленого, економічно обґрунтованого та вигідного для всіх рівнів влади розподілу видаткових повноважень та джерел їх фінансування.

Наука про місцеве самоврядування бере свій початок від спроби відповісти на запитання: чи здійснює територіальна громада та її інституції окрему, відмінну від державної владу, чи вона виконує функції та повноваження інституцій держави [91, с. 16]. Вчені багатьох поколінь з часів виникнення перших територіальних спілок знову й знову порушували питання щодо розмежування завдань держави та місцевої влади [74, с. 11]. Так, Л. Ходський зазначав, що при досить тісному взаємозв'язку місцевої територіальної влади з державою і при однорідності, а інколи навіть при співпаданні цілей місцевої влади і всієї держави, неможливо встановити абсолютного поділу потреб на загальнодержавні і місцеві. Практичний їх поділ в кожній державі визначається в деякій мірі за принципом “відносної доцільності”, досить часто опираючись на традиції, що склалися історично [184, с. 537]. А. Марков вважав, що спроби зазначити межі в діяльності на місцях для місцевого самоврядування як органу досягнення місцевих інтересів взагалі не може бути в жодному випадку вирішено. Для цього необхідно запропонувати точні ознаки, за допомогою яких можна було б розмежувати місцеві потреби від державних потреб [103, с. 3]. Формуючи висновки про взаємовідносини держави і місцевого самоврядування А. Тимофеев зазначав, що суттєвої різниці в справах, що відносяться до компетенції цих інститутів немає. Все засновано на тому, що держава визнає за необхідність передачі певних повноважень на місця, і, по суті, діяльність

місцевого самоврядування та держави залишається однорідною. А. Градовський вважав, що система місцевого самоврядування є внутрішньою системою управління, при якій держава передає деякі із своїх завдань до компетенції місцевої влади, з чого випливає, що вони повинні діяти на правах державної влади, тобто мати можливість реалізувати в дозволені їм межах “акти влади” [138, с. 11]. Як бачимо більшість науковців кінця XIX початку XX ст. схильні до неподільності повноважень на загальнодержавні і місцеві.

Тому погоджуємось з В. Кравченком, що проблема розмежування державних витрат на витрати центральних і місцевих органів влади гостро постає на початку 1990-х років після запровадження в Україні інституту місцевого самоврядування [83, с. 233].

Досвід багатьох держав виробив деякі загальні принципи раціонального розподілу обов’язків за рівнями влади в державі щодо надання певних послуг і адекватного закріплення за відповідними бюджетами необхідних видаткових повноважень [188, с. 46]. На практиці структура видаткових повноважень залежить від багатьох чинників, а саме: історичних, правових, економічних, організаційних, політичних тощо. (рис. 1.4). Тому кожна держава намагається напрацювати свій власний підхід до розподілу цих повноважень по рівнях влади.

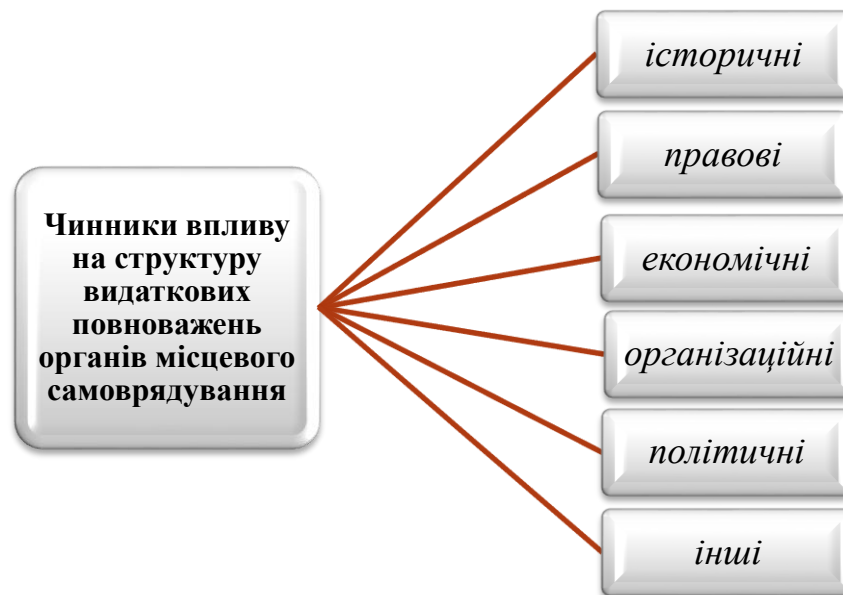

Рис. 1.4. Чинники впливу на структуру видаткових повноважень органів

місцевого самоврядування*

Залежно від характеру процесу формування місцевого управління в сучасних умовах склалося дві основні світові моделі організації публічної влади на місцях – європейська континентальна і англосаксонська [138, с. 24]. Переважна більшість країн на певному етапі розвитку використовувала одну з вище наведених моделей та вдосконалювала її відповідно до місцевих умов. Ряд науковців виділяють ще змішану, іберійську та радянську моделі (додаток А). Кожна модель передбачає певну ступінь автономії місцевих органів управління, але по різному визначає провідну силу у взаємодії місцевих органів і держави [72, с. 92].

В рамках європейської континентальної моделі місцеві органи влади відіграють важливу роль у вирішенні проблем соціально-економічного та адміністративно-правового характеру. Дана модель характеризується певною підпорядкованістю нижчестоящих органів вищестоящим. Характерними рисами цієї моделі можна вважати: поєднання місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій (органів державної влади місцевого рівня); виборності і призначення; обмежена автономія місцевого самоврядування; наявність на місцях спеціальних державних уповноважених, які контролюють органи місцевого самоврядування [10, с. 412]. В країнах, де набула поширення дана модель в діяльності органів місцевого самоврядування дотримуються принципу “дозволено робите все те, що не заборонено законом”. Дана модель поширена у Франції, Іспанії, Італії, в країнах Латинської Америки.

Т. Бондарук до головних рис англосаксонської моделі відносить: високий ступінь автономії місцевого самоврядування, виборність, контроль, перш за все з боку населення; відсутність на місцях спеціальних уповноважених держави, які контролюють органи місцевого самоврядування; відсутність місцевих адміністрацій (органів державної влади місцевого рівня) [10, с. 414]. В країнах з

* Побудовано автором самостійно.

даною моделлю органи місцевого самоврядування в своїй діяльності дотримуються принципу “дозволено робити лише те, що визначено законом” Англосаксонська модель в світовій практиці набула застосування у Великобританії, США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії.

В. Григорєв розглядаючи англосаксонську та континентальну моделі в розвинутих демократичних країнах, зазначає, що різниця між розглянутими моделями організації управління на місцях не носить принципового характеру. Можна навіть говорити про певне зближення між ними [33, с. 314]. Вважаємо дане твердження дискусійним, оскільки модель, що поєднує в собі ознаки континентальної та англосаксонської є змішаною, і така модель була б для України оптимальною. Характерним для цієї моделі є визначення певного кола повноважень у законі, але у багатьох випадках влада вищого рівня допускає вихід за межі цих повноважень. У країнах, що використовують дану модель відсутнє пряме підпорядкування органів місцевого самоврядування центру.

П. Біленчук, В. Кравченко, М. Підмогильний виділяють ще іберійську модель, за управління на всіх субнаціональних рівнях здійснюють обрані населенням представницькі органи місцевого самоврядування (ради) та відповідні головні посадові особи місцевого самоврядування (мери, регідори, префекти, алькади тощо). Ці посадові особи одночасно є головами відповідних рад і одночасно затверджуються центральними органами державної влади як представники державної влади у відповідних адміністративно-територіальних одиницях [6, с.13–14]. Дана модель поширена в Мексиці, Бразилії, Португалії.

Виділяють і радянську модель, в основі моделі лежить принцип заперечення розподілу влади та повноважень. Радянську модель характеризує також жорстка ієрархічна підпорядкованість та відсутність самостійних органів місцевого самоврядування. Ця модель передбачає, що всі ради, починаючи з найнижчого рівня, є органами державної влади на своїй території, всі інші органи держави прямо або опосередковано підпорядковані радам [6, с. 14].

Ідентифікація сформованої моделі місцевого самоврядування в Україні вимагає урахуванням багатьох чинників, що впливають на визначення

повноважень органів місцевого самоврядування та особливостей фінансового забезпечення їх реалізації. В першу чергу необхідно взяти до уваги нормативно-правові акти, що регламентують діяльність органів місцевого самоврядування. Від соціально-економічного стану загалом в державі значно залежить можливість місцевих органів влади фінансово забезпечити надання суспільних послуг населенню. Не варто залишати поза увагою історичні етапи розвитку місцевого самоврядування в Україні. Значний вплив на формування певної моделі місцевого самоврядування здійснюють органи державного управління і відповідно суспільно-політичні погляди та налаштування їх керівного складу. Вважаємо, що українським реаліям відповідає модель, яка ще не є завершеною, й охоплює, з одного боку, відокремлення органів місцевого самоврядування від державного управління, а з іншого – суттєво впливає на можливості фінансування видаткових повноважень на місцевому та регіональному рівнях через інститут місцевих державних адміністрацій. Розширення повноважень органів місцевого самоврядування не підкріплене матеріальним підґрунтям. Модель місцевого самоврядування в Україні певною мірою поєднує континентальну та англосаксонську моделі, а отже є змішаною. Однак оскільки система органів місцевого самоврядування в Україні є централізованою, то модель є ближчою до континентальної моделі.

У фінансовій науці сформувався три основні теорії щодо функцій місцевих органів влади і відповідно розмежувань між завданнями центральної та місцевої влади: 1) теорія природних прав людини; 2) державницька теорія місцевого самоврядування; 3) теорія суспільного-господарського самоврядування (згодом її було названо теорією муніципального дуалізму) [104, с. 51].

В основі теорії природних прав громади лежить твердження, що територіальна громада як колектив людей, виникла набагато раніше, ніж держава. Це означає, що громада має природні права, які їй державою не надавалися, а відтак вона не може їх вилучити. місцевого самоврядування розглядалося як автономна у відношенні до державної влади публічна влада

територіальної громади [82, с. 16]. Кожне територіальне об'єднання має власну компетенцію, яку самостійно визначає. Держава може впливати на діяльність територіального колективу через законодавство, але не може позбавити його природних прав [10, с. 17].

Протилежними за змістом є положення державницької теорії місцевого самоврядування. За цією теорією органи місцевого самоврядування є органами державного управління і створюються державною владою для реалізації її функцій та завдань [10, с. 20]. Відповідно до цієї теорії орган місцевого самоврядування не може розглядатися як інститут, рівноцінний державі.

Відповідно до суспільно-господарської теорії (теорії муніципального дуалізму) органи місцевого самоврядування мають власну компетенцію тільки у сфері відносин суспільно-господарських чи так званих місцевих справах. Вони вирішуються самостійно без втручання держави. Однак сфера політичних відносин перебуває цілком у компетенції держави. Ця теорія місцевого самоврядування надає органам місцевого самоврядування подвійні функції і завдання. У сфері політичних відносин інститут місцевого самоврядування міститься у структурі державної влади, виконує її завдання, в питаннях місцевих господарських і громадських справ він діє поза межами державної влади і є самостійним [83, с. 38].

В. Кравченко вважає, що в першу чергу структура розподілу видаткових повноважень залежить від побудови системи державного устрою в країні. Виходячи з цих принципових відмінностей федеративних і унітарних країн, формуються принципово різні моделі розподілу функцій, компетенції та сфер відповідальності рівнів державної влади та місцевого самоврядування в країнах з унітарним та федеративним державним устроєм [84, с. 16]. Вважається, що в країнах з унітарним державним устроєм до складу бюджетної системи входить державний та місцеві бюджети (бюджети міст, сіл, селищ, округів та ін.). У федеративних державах бюджетна система складається з трьох ланок: державного чи федерального бюджету або бюджету центрального уряду; бюджетів членів федерації (провінцій у Канаді, штатів у США, кантонів у

Швейцарії, земель у Німеччині та ін.); місцевих бюджетів. У федеративних країнах державна влада має по суті дворівневий характер, оскільки як сама федерація є державою, так і суб'єкти федерації є державами. Що стосується організації місцевого самоврядування у федеративних країнах, то вона у федераціях визначається не федеральною владою, а державною владою суб'єктів федерації. В унітарних країнах центральна влада визначає засади організації місцевого самоврядування. В таких країнах органи місцевого самоврядування вступають у безпосередні відносини з центральною державною владою. [84, с. 16]. В унітарних країнах розподілом функцій займається центральний уряд, а у федеративних країнах значна роль у розподілі функцій відводиться регіональному рівню влади.

Автори підручника “Бюджетний менеджмент” за загальною редакцією В. М. Федосова наголошують на тому, що у процесі розподілу видатків можуть застосовуватись два підходи. Перший передбачає розподіл за територіальною ознакою – місцезнаходження об'єкта фінансування. Другий виходить із відомчого підпорядкування – фінансування ведеться з бюджету того рівня, до якого належить орган управління, якому підпорядкований об'єкт фінансування [22, с. 99].

Варто погодитись з І. Луніною, яка вважає, що для формування ефективного та чіткого розподілу повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування необхідно скласти повний перелік усіх суспільних благ у відповідних сферах: оборона; правосуддя; внутрішня безпека; зовнішньоекономічні зв'язки; освіта (у тому числі початкова, середня, вища); послуги з охорони здоров'я; будівництво доріг; утримання доріг різних категорій; транспорт та транспортна інфраструктура; комунально-побутова інфраструктура; будівництво житла; соціальне забезпечення; соціальний захист та соціальні пільги; охорона навколишнього середовища тощо [98, с. 364]. Тому, перш ніж розподіляти повноваження, слід з'ясувати сутність самих суспільних благ що повинні надаватися. Як зазначає автор, необхідно згрупувати суспільні блага та послуги відповідно до критерію географічного розташування і

можливості доступу до них. Зокрема, для “чистих суспільних благ”, можливості споживання або використання яких не залежать від місця розташування, немає ніяких причин для децентралізації функцій із забезпечення цими благами. Для тих суспільних благ, споживання яких має просторові обмеження і тому вони доступні тільки мешканцям певної території, компетенції щодо їх надання доцільно передати регіональним або місцевим органам влади (залежно від кола користувачів тим чи іншим благом) [98, с. 365].

В. Дем'янишин вважає, що складний і суперечливий процес розмежування видатків має базуватися на наукових принципах і регулюватися чинним законодавством. Вчений вдало зазначає, що саме принципам розмежування в економічній літературі та правових державних актах не приділяється належної уваги, внаслідок чого практика такого розмежування видатків є недосконалою і зумовлює справедливую критику в Україні [37, с. 105]. Схожої позиції дотримується О. Кузьменко, стверджуючи що розмежування як процес необхідно здійснювати за чіткими і врегульованими законодавством критеріями [86].

Питання розподілу повноважень держави та органів місцевого самоврядування постійно перебувають в центрі уваги вчених теоретиків і практиків. Чинна практика реалізації повноважень органів місцевого самоврядування гостро критикується за низьку дієвість та невпорядкованість. Вирішення наявної проблеми можливе шляхом визначення дієвої моделі розподілу повноважень місцевого самоврядування та джерел їх фінансування, що має ґрунтуватися на логічно обґрунтованих принципах та критеріях.

Під принципами розподілу між державою та органами місцевого самоврядування та між їх рівнями повноважень слід розуміти сукупність законодавчо-відправних засад, ідей, положень, постулатів, які виступають базисом при розподілі завдань і функцій між відповідними органами управління з метою забезпечення соціально-економічного розвитку держави в цілому та максимального задоволення населення суспільними послугами. До принципів розподілу повноважень держави та органів місцевого самоврядування нами

віднесено:

1) принцип законності – розподіл повноважень повинен відбуватись на правових засадах (відобразатись у нормативно правових-актах чи договорах);

2) принцип субсидіарності – єдиний що закріплений у Бюджетному кодексі як один із принципів побудови бюджетної системи, суть якого полягає у розподілі видів видатків між державним та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами виходячи з необхідності максимально можливого наближення надання гарантованих послуг до їх безпосереднього споживача;

3) принцип неподільності – передбачає віднесення повноважень щодо реалізації певного завдання лише до одного рівня влади. Це дасть змогу закріпити відповідальність органів за надання суспільних послуг;

4) принцип відповідальності – відповідальність за надання певних послуг повинен нести той рівень влади, за яким закріплено відповідні видаткові повноваження;

5) принцип повноти надання суспільних послуг – повноваження щодо надання суспільних послуг необхідно віддавати тим органам влади, які можуть надавати їх самостійно у найбільш повному обсязі, тобто відповідати функціональній здатності рівня влади, який їх надає;

6) принцип відповідності – громадські послуги, що надаються певним рівнем влади, мають відповідати суспільним потребам споживачів у їх наданні;

7) принцип економічної доцільності – надання суспільних послуг слід віднести до того рівня влади, який може надати їх найбільш повно з найменшими затратами на їх надання.

Віднесення повноважень на надання суспільних послуг населенню до певних органів влади відбувається відповідно до критерію територіальної чи відомчої відповідності. Критерій територіальної відповідності передбачає фінансування підприємств, установ і організацій, що надають суспільні послуги громадянам з тієї громади, на території якої вони розташовані. Відомчий критерій передбачає фінансування підприємств, установ і організацій з відповідного бюджету за підпорядкуванням.

Розподіл видаткових повноважень між рівнями влади в Україні відображено у Бюджетному кодексі України. Згідно даного нормативного документу видатки на здійснення повноважень, що виконуються за рахунок коштів державного бюджету та місцевих бюджетів, поділяються на три групи:

1) видатки на забезпечення конституційного ладу держави, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші передбачені Бюджетним кодексом видатки, які не можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню;

2) видатки, які визначаються функціями держави та можуть бути передані до виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності;

3) видатки на реалізацію прав та обов'язків Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, які мають місцевий характер та визначені законами України [21].

Таким чином, вже розподілені повноваження між органами державної влади та органами місцевого самоврядування можуть передаватися у вигляді делегування, що являється вторинним механізмом перерозподілу повноважень.

Актуальним залишається питання фінансування розмежованих видаткових повноважень органами місцевого самоврядування. Згідно з Бюджетним кодексом фінансування видатків, що належать до першої групи, здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України. Видатки, віднесені до другої та третьої груп здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів (у тому числі трансфертів з Державного бюджету України) [21]. Видатки передбачені у другій та третій групах розмежовуються між рівнями місцевих бюджетів. Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу субсидіарності з урахуванням критеріїв повноти надання послуги та наближення її до безпосереднього споживача. Відповідно до цих критеріїв бюджетні видатки поділяються на такі групи:

1) перша група - видатки на фінансування бюджетних установ та заходів,

які забезпечують необхідне першочергове надання соціальних послуг, гарантованих державою, і які розташовані найближче до споживачів. Видатки даної групи здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст (у тому числі міст Києва та Севастополя) та їх об'єднань;

2) друга група - видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують надання основних соціальних послуг, гарантованих державою для всіх громадян України. Видатки цієї групи здійснюються з бюджетів міст республіканського значення Автономної Республіки Крим, міст обласного значення, районних бюджетів, міст Києва та Севастополя;

3) третя група - видатки на фінансування бюджетних установ та заходів, які забезпечують гарантовані державою соціальні послуги для окремих категорій громадян, або фінансування програм, потреба в яких існує в усіх регіонах України. Цю групу видатків здійснюють з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів та бюджетів міст Києва та Севастополя [21].

Згідно Бюджетного кодексу держава може передавати органам місцевого самоврядування право на здійснення видатків лише за відповідної передачі бюджетних ресурсів. На практиці часто траплялось так, що одне і те ж завдання різними нормативними документами відносилось до різних чи декількох рівнів влади одночасно. Ще одним недоліком є те, що нині немає прийнятих державних соціальних стандартів щодо рівня фінансування тих чи інших потреб, які повинні складати основу при планування та виконанні видатків з місцевих бюджетів.

Загальноприйнятим у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі є визначення провідної ролі видатків бюджетів у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку [33, с. 94]. На обсяг, склад і структуру видатків місцевих бюджетів впливає обсяг повноважень, реалізацію яких покладено на відповідні органи місцевої влади. З розвитком інституту місцевого самоврядування в Україні спостерігалася передача все більшої кількості видаткових повноважень органам місцевого самоврядування.

Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” визначено розподіл повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад на

власні і делеговані, в структурі яких, до прийняття Податкового кодексу України, значно переважали делеговані повноваження. У зв'язку з прийняттям Податкового кодексу, та відповідно до цього із внесенням змін до деяких законодавчих актів власні повноваження в Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” визначає 81 підпункт, а делеговані – 80 підпунктів (додаток Б). Як бачимо, структура закріплених повноважень органів місцевого самоврядування на власні і делеговані за кількістю майже однакова. Однак погоджуємось з О. Кириленко, що делеговані повноваження значно перевищують за своїм значенням власні повноваження [77]. Варто відмітити, що на реалізацію делегованих повноважень спрямовується значно більше фінансових ресурсів цих органів ніж на реалізацію власних повноважень. Відображений розподіл у даному нормативному документі не був врахований при прийнятті та внесенні змін до Бюджетного кодексу України, відповідно до якого видатки місцевих бюджетів поділяються на ті, що враховуються, і ті, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів [21] (додаток В). Тому, вважаємо, що видатки першої групи пов'язані з виконанням делегованих повноважень, а видатки другої групи – з виконанням власних повноважень органів місцевого самоврядування. Варто також зазначити, що при затвердженні бюджетної класифікації не враховано ні поділ, визначений Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”, ні Бюджетним кодексом. Як наслідок видатки на реалізацію власних і делегованих повноважень не виокремлюються у звітності про виконання місцевих бюджетів.

До основних видатків, пов'язаних з виконанням власних повноважень (видатки, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів) належать видатки на: місцеву пожежну охорону; позашкільну освіту; соціальний захист та соціальне забезпечення; місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів; культурно-мистецькі програми місцевого значення; програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації місцевого значення; місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту; типове проектування,

реставрацію та охорону пам'яток архітектури місцевого значення; транспорт, дорожнє господарство; заходи з організації рятування на водах; обслуговування місцевого боргу; програми природоохоронних заходів місцевого значення; управління комунальним майном; регулювання земельних відносин; заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в межах повноважень, встановлених законом; проведення місцевих виборів і місцевих референдумів; членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань; підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад; інші програми, пов'язані з виконанням власних повноважень, затверджені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом [21].

Основні видатки, що здійснюються з місцевих бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів (делеговані видатки) включають видатки на: державне управління (органи місцевого самоврядування); освіту; охорону здоров'я; культуру і мистецтво; соціальний захист та соціальне забезпечення; фізичну культуру і спорт тощо [21].

Відповідно до вітчизняної практики органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст, а саме районні та обласні ради не мають права створювати власні виконавчі органи, які б забезпечували реалізацію повноважень цих органів щодо надання населенню суспільних послуг. Безпосереднє забезпечення реалізації видаткових повноважень органів місцевого самоврядування регіонального рівня делегується до місцевих державних адміністрацій. Згідно Закону України “Про місцеві державні адміністрації” місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою [61]. Слід наголосити на тому, що обласні державні адміністрації в межах своїх повноважень спрямовують діяльність районних державних адміністрацій та здійснюють контроль за їх діяльністю. Зауважимо, що діяльність органів місцевого самоврядування регіонального

рівня не відповідає одному із основних принципів функціонування місцевого самоврядування – принципу самостійності.

Таким чином, норми вищерозглянутих нормативно-правових актів, які визначають компетенцію держави, місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій щодо надання населенню суспільних послуг та відповідно сформована на їхній основі практика поділу повноважень на власні та делеговані є досить дискусійною. Саме тому, у науковій літературі критерії розмежування та склад видатків державного та місцевих бюджетів піддаються гострій критиці.

В. Дем'янишин зазначає, що незважаючи на позитивні досягнення при розмежування видатків між ланками бюджетної системи, мають місце істотні недоліки, які пов'язані насамперед із недоліками конституційного характеру і стосуються нечіткого розмежування функцій між державною владою, регіонами та місцевим самоврядуванням [37, с.107]. Автор акцентує увагу на невідповідності Конституції України та вимогам сьогодення чинних Законів України “Про місцеве самоврядування в Україні” та “Про місцеві державні адміністрації”. Критичні зауваження щодо нечіткості розмежування видатків висловлює О. Бухтіяров. Автор зауважує, що визначені у Бюджетному кодексі розмежовані видатки не дають точної відповіді, які з них забезпечують необхідне надання першочергових суспільних послуг, а які забезпечують надання основних соціальних послуг, гарантованих державою для всього населення [18, с.418]. В. Приходько доречно пише, що зазначений у Законах України перелік повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, з одного боку є правовою основою для організації їх діяльності, однак з іншого боку допускає суміщення повноважень цих органів і породжує проблеми в їх відносинах [135].

У системі фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування центральне місце займає місцевий бюджет, оскільки в ньому сконцентрована основна частина фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Тому, процес акумуляції коштів до місцевих бюджетів та

спрямування їх на цілі, що забезпечують реалізацію повноважень органів місцевого самоврядування повинен базуватись на науково обґрунтованих принципах. Принципи формування і виконання місцевих бюджетів в цілому відповідають загальним принципам побудови бюджетної системи, що відображені у Бюджетному кодексі України, а зокрема: принцип збалансованості, принцип самостійності, принцип повноти [21]. Вважаємо за доцільне розглянути принципи фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, під якими слід розуміти сукупність законодавчо-відправних засад, ідей, положень, постулатів, які виступають базисом при формуванні фінансових ресурсів необхідних для реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. В Європейській хартії місцевого самоврядування, ратифікованій Україною у 1997 р., зазначено, що обсяг фінансових ресурсів повинен відповідати функціям, а також органи місцевого самоврядування мають право на свої власні адекватні фінансові ресурси. Вважаємо, що зазначені критерії у міжнародному законодавчому акті повинні враховуватись в першу чергу.

Вітчизняні науковці в основному увагу акцентують на принципах формування доходів місцевих бюджетів та забезпечення функцій місцевого самоврядування. Зокрема Т. Бондарук, розглядаючи механізм фінансового забезпечення, сформулювала чотири основних принципи забезпечення функцій місцевого самоврядування: 1) принцип взаємозв'язку і послідовності фінансового забезпечення функцій; 2) принцип нарощування фінансових ресурсів; 3) принцип економії ресурсів; 4) принцип інфраструктурного забезпечення [10, с. 170]. Вважаємо, що дотримання лише цих перелічених принципів не забезпечить ефективного функціонування механізму фінансового забезпечення, оскільки не передбачається використання принципів, що пов'язані з різноманітністю джерел, форм і методів акумуляції фінансових ресурсів.

Досить обширний перелік принципів наводить В. Дем'янин. Вчений вважає, що процес формування дохідної частини бюджету має базуватись на таких наукових принципах: політичного підходу та політичної доцільності;

соціальної справедливості; рівнонапруженості; економічної ефективності; поєднання гнучкості й стабільності; демократичності; обов'язковості; відповідності доходів обсягам функцій; повноти; реальності; наукової обґрунтованості; планомірності; системності; гласності; матеріальної зацікавленості; поділу доходів; матеріальної зацікавленості, бюджетного контролю [37, с. 71]. І. Луніна вважає, що формування доходів місцевих бюджетів має базуватися, перш за все, на принципі еквівалентності (тобто отриманої вигоди від місцевих суспільних благ) [40, с. 21]. В. Опарін вихідними принципами формування доходів бюджету вважає фіскальну й економічну ефективність та соціальну справедливість [22, с. 60].

Ознайомившись із нормативно-правовою базою, а також дослідженнями вітчизняних економістів ми прийшли до висновку, що у науковій літературі немає сформульованих єдиних підходів до визначення принципів фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. В багатьох випадках теоретичні положення не стикаються з практикою.

Беручи до уваги вищевикладене вважаємо, що фінансове забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування повинно базуватися на таких основних принципах:

- справедливого розподілу та співвідношення фінансових ресурсів між державою та органами місцевого самоврядування;

- відповідності обсягів фінансових ресурсів видатковим повноваженням.

Дотримання даного принципу повинно забезпечити органам місцевого самоврядування можливість профінансувати в повному розмірі усі цілі, що пов'язані з реалізацією їх повноважень. Доцільність застосування даного принципу ще у 1810 р. визначив М. Сперанський у своїй програмі фінансової перебудови "План фінансів", в якій зазначалося, що кожна стаття витрат повинна мати свої джерела покриття [92, с. 36]. Проблема невідповідності розміру фінансових ресурсів видатковим повноваженням, з метою дотримання даного принципу, можна вирішити шляхом збільшення обсягів надходжень до місцевих бюджетів, або зменшення видаткових повноважень;

– виокремлення обсягів фінансових ресурсів, які акумулюють та витрачають на виконання власних і делегованих повноважень у рішеннях про місцевий бюджет і звітності про його виконання. Даний принцип забезпечить можливість фінансувати власні і делеговані повноваження лише за рахунок тих джерел надходжень, які для цього призначені, а також оцінити на основі сформованої звітності рівень фінансової забезпеченості реалізації власних і делегованих повноважень;

– компенсування державою додаткових витрат, що виникають унаслідок рішень, котрі ухвалили органи державної влади;

– територіальної закріпленості фінансових ресурсів. Види надходжень до місцевих бюджетів повинні достатньою мірою забезпечувати взаємозв'язок між населення територіальної громади та відповідними місцевими бюджетами;

– рівномірності надходжень фінансових ресурсів протягом бюджетного періоду. Виокремлення цього принципу обумовлене необхідністю фінансувати видаткові повноваження в основному пропорційно протягом року;

– стабільності складу джерел надходжень фінансових ресурсів;

– диверсифікованості доходів і залучення альтернативних джерел фінансових ресурсів. Органи місцевого самоврядування повинні формувати фінансові ресурси за рахунок різних джерел надходжень, а також мати можливість залучати додаткові фінансові ресурси.

Дотримання зазначених принципів забезпечить дієвість та впорядкованість заходів з фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. Лише чітке визначення повноваження органів місцевого самоврядування та джерела їхнього фінансування дасть можливість місцевому самоврядуванню повноцінно себе реалізувати.

У Бюджетному кодексі України відображено також поділ доходів місцевих бюджетів на ті, що враховуються і не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (додаток Д). Тому, загалом прийнято вважати, що видатки, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів спрямовуються на виконання власних повноважень і фінансуються вони за

рахунок доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Аналогічно видатки, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів спрямовуються на виконання делегованих повноважень і повинні фінансуватися за рахунок доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

В. Дем'янишин та Г. Лопушняк зазначають, що незважаючи на розподіл видатків у розрізі власних і делегованих повноважень, конкретизація джерел їхнього здійснення не проведена, що утруднює ефективне виконання функцій органів місцевого самоврядування [93, с. 104]. О. Кузьменко наголошує на нераціональності розподілу доходів між бюджетами бюджетної системи, що породжує негативні наслідки [87]. Вважаємо критичні висловлення науковців цілком справедливими.

Практика формування доходів місцевих бюджетів передбачає їх зарахування до загального і спеціального фондів. У загальному фонді акумулюються кошти загальнодержавного характеру, які в подальшому можуть перерозподілятися. Виокремлення у частині загального фонду доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (першого кошика доходів) обумовлене необхідністю фінансового забезпечення державою делегованих повноважень органів місцевого самоврядування. Міністерство фінансів України щорічно розраховує обсяги доходів і видатків загального фонду, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрізі видів місцевих бюджетів. У випадку перевищення розрахункових обсягів видатків над доходами, використовуючи формулу розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів, розраховуються розміри дотації вирівнювання що надається місцевим бюджетам з метою повного фінансового забезпечення реалізації делегованих повноважень. У разі перевищення закріплених доходів над делегованими видатками відбувається вилучення різниці коштів із відповідного місцевого бюджету.

Розміри доходів загального фонду, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (другого кошика доходів) плануються

місцевими бюджетами самостійно і спрямовуються на реалізацію власних повноважень. До загального фонду місцевих бюджетів з метою фінансового забезпечення реалізації делегованих повноважень зараховуються субвенції, які мають цільові напрями використання.

У спеціальному фонді місцевих бюджетів акумулюються доходи, які не підлягають розподілу і використовуються за цільовим призначенням, зокрема: власні надходження бюджетних установ; надходження цільових фондів, утворених Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади; надходження бюджету розвитку, у тому числі місцеві запозичення; субвенції, у тому числі на проведення видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Використовуються кошти спеціального фонду на цілі, що забезпечують реалізацію власних і делегованих повноважень. Власні надходження бюджетних установ використовуються цими ж установами. Таким чином, частина з акумульованих власних коштів бюджетних установ, що забезпечують реалізацію делегованих повноважень, використовується із спеціального фонду на делеговані повноваження. Аналогічно власні надходження бюджетних установ, що забезпечують реалізацію власних повноважень, використовуються на фінансування власних повноважень органів місцевого самоврядування.

За рахунок бюджету розвитку повинні в основному фінансуватись капітальні видатки, які спрямовуються на: соціально-економічний розвиток регіонів; виконання інвестиційних програм (проектів); будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів; будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства; збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників; будівництво та розвиток мережі метрополітенів; придбання вагонів для комунального електротранспорту; розвиток дорожнього господарства; придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної

допомоги; комп'ютеризацію та інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів; інші заходи, пов'язані з розширеним відтворенням [21]. Як бачимо, з бюджету розвитку передбачається використання коштів як на власні, так і на делеговані повноваження органів місцевого самоврядування. Вважаємо, що з бюджету розвитку делеговані повноваження повинні фінансуватися в основному за рахунок субвенцій з державного бюджету. Однак, у випадках забезпечення достатнього рівня фінансового забезпечення власних повноважень та наявності у органів місцевого самоврядування невикористаних фінансових ресурсів у бюджеті розвитку, вважаємо можливим, за рішенням відповідної ради фінансування за рахунок цих коштів делегованих повноважень інвестиційного характеру, оскільки не логічно цілковито відмежувати органи місцевої влади від покращення стану інфраструктури закладів, які знаходяться на території відповідного органу та забезпечують реалізацію віднесених до делегованих повноважень суспільних послуг населенню. За рахунок місцевих запозичень повинні фінансуватись винятково власні повноваження, оскільки не доцільно брати на себе боргові зобов'язання для фінансування делегованих повноважень державної влади, які мала б забезпечити фінансовими ресурсами держава.

Розглянувши концептуальні засади фінансового забезпечення місцевого самоврядування можемо схематично відобразити механізм формування та використання фінансових ресурсів для реалізації власних і делегованих повноважень цих органів, що функціонує в Україні (рис. 1.5).

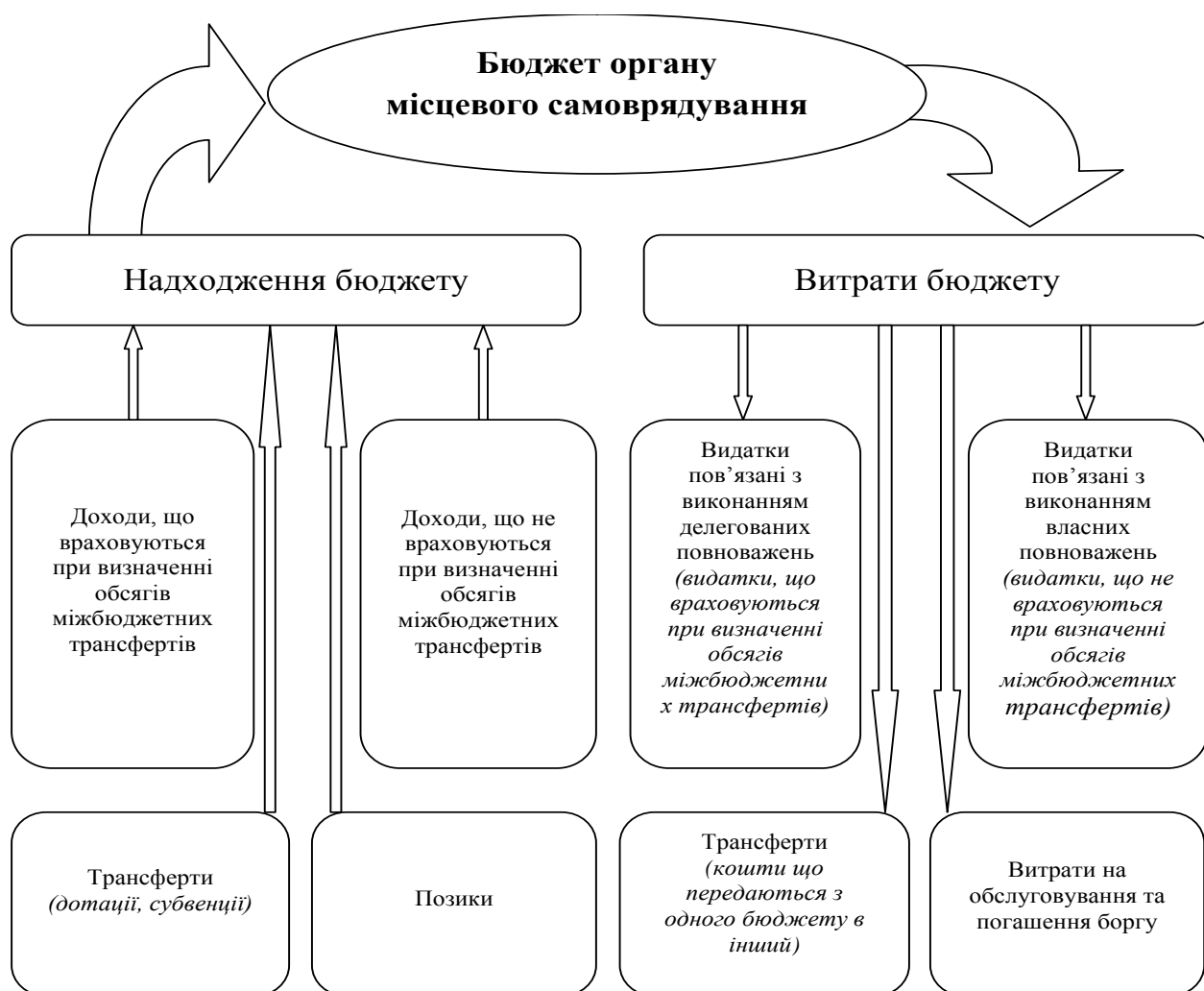

Рис. 1.5. Структурно-логічна схема механізму формування та використання фінансових ресурсів для реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування*

Однак, варто відмітити, для фінансування видатків, пов'язаних з реалізацією власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, вітчизняним законодавством передбачено відповідні джерела надходжень. Фінансові ресурси акумулюються у двох різних "кошиках доходів" загального фонду, однак в подальшому кошти спрямовуються на спільний видатковий рахунок відповідного місцевого бюджету, з якого вже фінансуються видатки і простежити за рахунок яких джерел вони профінансовані неможливо. Як правило, на практиці першочергово кошти використовуються на

* Побудовано автором самостійно

фінансування делегованих повноважень.

Висновки до розділу 1

За підсумками дослідження концептуальних засад фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування зроблено такі основні узагальнення та висновки:

1. Фінансове забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування є однією з основних складових повноцінного задоволення більшості суспільних потреб населення на належному гарантованому державою рівні та соціально-економічного розвитку територій.

2. Різні наукові доктрини пропонують різні підходи до розподілу повноважень та джерел їх фінансування залежно від впливу окремих факторів, однак в умовах сьогодення ці проблеми не знайшли остаточного вирішення. В даний час взаємовідносини держави і місцевого самоврядування нагадують радянську систему організації влади, коли домінує командний принцип підпорядкованості, а побудова демократичного суспільства вимагає реалізації принципу партнерства.

3. З метою побудови ефективної системи розподілу видаткових повноважень між державою та місцевим самоврядуванням, та різними рівнями місцевого самоврядування доцільно дотримуватись науково обґрунтованих принципів, до яких віднесено: законність, субсидіарність, неподільність, відповідальність, повнота надання суспільних послуг, відповідність, економічну доцільність тощо.

4. Для забезпечення функціонування ефективного механізму фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування доцільно застосовувати систему принципів, якими є: відповідність обсягів фінансових ресурсів видатковим повноваженням; виокремлення обсягів фінансових ресурсів, які акумулюють та витрачають на виконання власних і делегованих повноважень у рішеннях про місцевий бюджет і звітності про його

виконання; компенсування державою додаткових витрат, що виникають унаслідок рішень, котрі ухвалили органи державної влади; територіальна закріпленість фінансових ресурсів; рівномірність надходжень фінансових ресурсів протягом бюджетного періоду; стабільність складу джерел надходжень фінансових ресурсів; диверсифікація доходів і залучення альтернативних джерел фінансових ресурсів. Застосування даних принципів дає можливість сформувати ефективний механізм фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування;

5. Основним джерелом фінансового забезпечення реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування виступають доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Делеговані повноваження в основному повинні фінансуватися за рахунок доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів та міжбюджетних трансфертів. Трансферти повинні виконувати також регулятивну функцію, забезпечуючи вирівнювання фінансових можливостей територій;

6. Розглянуті основні поняття, які забезпечують розуміння суті категорій що дозволяють оцінити фінансове забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування та створено теоретичну модель механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування на яку орієнтуються ці органи в процесі практичної діяльності.

Основні результати наукових пошуків, здійснених у процесі написання першого розділу роботи, висвітлені в наукових працях: [140; 145; 148; 150; 153; 154; 155; 160; 161].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Практика фінансового забезпечення власних повноважень місцевих рад та їхніх виконавчих органів

Питання моніторингу фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування вимагає дослідження цілої низки методів оцінювання. Оцінити фінансове забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування можливо лише з використанням комплексного розгляду показників оцінювання. Дані показники не повинні стосуватися лише кількісного оцінювання.

В Україні немає розробленої єдиної системи показників, які б відображали результати діяльності органів місцевого самоврядування, а зокрема стан та ефективність їх фінансового забезпечення. Науковці пропонують розраховувати різні показники: межі та кількісні показники фінансової автономії місцевих органів влади [81; 83, с. 92]; показники оцінки фінансового потенціалу [26]; показники оцінки фінансової незалежності; показники фінансової забезпеченості [172]; показники фінансової стійкості [168].

Найбільш ґрунтовно, на нашу думку, до визначення показників оцінки фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування підійшов В. Кравченко. Науковець пропонує визначати рівень фінансової автономії місцевих органів влади з використанням системи кількісних показників, таких як: питома вага видатків на реалізацію власних повноважень, питома вага обов'язкових видатків, питома вага видатків для забезпечення делегованих повноважень, питома вага власних доходів, питома вага власних і переданих (закріплених) доходів, питома вага доходів від місцевих податків і зборів та незв'язаних субсидій, а також ступінь залежності від окремих дохідних джерел і коефіцієнт податкоспроможності окремої адміністративно-територіальної

одиниці чи територіального колективу [83, с. 92].

Систему показників пропонується розділити на три групи:

- кількісні;
- якісні (відношення фактичних видатків до необхідних);
- соціальні.

При оцінці ефективності фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування можна виділити показники:

- 1) ефективності діяльності з формування фінансових ресурсів (дохідна частина бюджету);
- 2) відповідності обсягів мобілізованих ресурсів видатковим потребам.

Вважаємо, що при оцінці фінансового забезпечення реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування не доречно співставляти обсяги закумульованих ресурсів, що передбачені нормативно-правовими актами для реалізації власних повноважень з здійсненими видатками на реалізацію цих повноважень. Це обумовлено недосконалістю бюджетного планування на місцевому рівні. Як правило, в процесі планування на практиці спочатку визначають видатки місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів відповідно до формульного розрахунку, що не завжди об'єктивно відображає потребу у фінансових ресурсах. Невідповідність планових показників видатків потребам частково пов'язана з неврахуванням сформованої мережі бюджетних установ, що забезпечують реалізацію делегованих повноважень. Далеко не досконаліми залишаються корегуючі коефіцієнти, що використовуються при плануванні місцевих бюджетів. Варто наголосити і на тому, що корегуючі коефіцієнти щорічно затверджуються шляхом внесення змін та доповнень до постанови Кабінетом Міністрів України “Про затвердження формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним та місцевими бюджетами”.

В подальшому розраховуються планові обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Різницю у невідповідності

доходів і видатків, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів держава компенсує органам місцевого самоврядування у вигляді дотації. Однак внаслідок невідповідності розрахункових показників видатків на делеговані повноваження потребі у фінансових ресурсах на ці видатки органи місцевого самоврядування досить часто, затверджуючи видатки у обсягах, що перевищують формульний розрахунок, свідомо погоджуються на спрямування частини власних фінансових ресурсів на фінансування делегованих повноважень.

Лише після цього, органи місцевого самоврядування визначають планові “залишки” власних фінансових ресурсів, і відповідно до їх розміру планують власні видатки. Таким чином, власні видаткові повноваження плануються за принципом “залишку фінансових ресурсів”, і ніяк не відображають потребу у фінансових ресурсах на реалізацію власних повноважень. І якщо в таких умовах співставити фактичні показники акумульованих власних фінансових ресурсів з власними видатковими повноваженнями, то отримаємо не об’єктивну оцінку. Виявиться, що за рахунок власних надходжень майже стовідсотково фінансуються власні повноваження, а у ряді випадків виявиться що власні ресурси місцевого самоврядування перевищують власні видаткові повноваження. Таким чином, співставивши обсяги акумульованих власних фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування з їх власними видатковими повноваженнями отримаємо спотворену інформацію, що підтверджує недоцільність розрахунку такого показника, як покриття власних видаткових повноважень органів місцевого самоврядування власними доходами (коефіцієнта податкової забезпеченості власних повноважень).

Тому, вважаємо за доцільне при побудові моделі оцінювання фінансового забезпечення реалізації власних повноважень місцевих рад та їх виконавчих органів розглянути:

- склад і структуру власних фінансових ресурсів;
- питому вагу власних доходів у доходах місцевих бюджетів без врахування міжбюджетних трансфертів та з їх врахуванням;

- питому вагу власних доходів у ВВП;
- обсяги акумульованих коштів на виконання власних повноважень в розрахунку на одну особу постійного населення відповідного адміністративно-територіального утворення;
- обсяги акумульованих коштів на виконання власних повноважень в розрахунку на одну особу міського та сільського населення;
- суму власних коштів, що припадають на одного жителя в результаті надходжень певних видів податків чи зборів.

Вважаємо за доцільне, в процесі оцінки фінансового забезпечення реалізації власних повноважень, також розглянути чинники, що впливають на формування власних доходів та здійснення власних видаткових повноважень.

Наявність достатніх обсягів власних фінансових ресурсів ще не є гарантією повноцінного та ефективного забезпечення реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування, тому важливим індикатором фінансування власних повноважень є можливість органів місцевої влади управляти цими наявними ресурсами.

Більшість науковців, визначаючи залежність органів місцевого самоврядування від держави, пропонують розраховувати залежність від трансфертів. Даний підхід ми вважаємо помилковим, оскільки на формування дохідних джерел, зокрема, які враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, органи місцевого самоврядування не мають впливу. Тому доцільно було б розрахувати, яка частка трансфертів спрямовується на фінансування власних повноважень, а яка на фінансування делегованих повноважень.

Проведення аналізу фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування вимагає першочергового розгляду ролі і значення самих видаткових повноважень цих органів у наданні суспільних послуг населенню. Основними індикаторами для цього можуть слугувати співвідношення видатків місцевих бюджетів до видатків зведеного бюджету та валового внутрішнього продукту. Аналіз динаміки частки видатків місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) у Зведеному бюджеті України за

1996–2011 рр. виявив коливання даного показника в межах 36,8–43,8%, тобто коливання відбувалися в межах 7,0 відсоткових пунктів (далі – в. п.) (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Обсяги видатків місцевих бюджетів України без міжбюджетних трансфертів та частка їх у зведеному бюджеті та у ВВП за 1996–2011 рр.*

Роки	Сукупні видатки місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів, млн. грн.	Частка видатків місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	
		у видатках зведеного бюджету, %	у валовому внутрішньому продукті, %
1996	11 760,90	43,8	14,4
1997	13 690,00	40,1	14,7
1998	14 646,60	47,7	14,3
1999	15 660,20	45,8	12,0
2000	17 032,20	36,9	10,0
2001	22 392,20	40,4	11,0
2002	24 788,80	41,1	11,0
2003	31 401,59	41,4	11,7
2004	38 763,36	38,2	11,2
2005	52 083,94	36,8	11,8
2006	72 326,57	41,3	13,3
2007	96 455,06	42,7	13,4
2008	126827,27	41,0	13,4
2009	127 142,24	41,4	13,9
2010	152 020,30	40,2	14,0
2011	178 269,15	42,8	13,5

Загалом цей показник протягом аналізованого періоду зменшився на 1 в. п. з 43,8% у 1996 р. до 42,8% у 2011 р. Частці видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України за аналізований період властиві суперечливі тенденції. Так, найвищою вона була у 1998 р. (47,7%), в продовж наступних двох

* Розраховано на основі даних Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

років вона зменшилась на 1,9 в. п. у 1999 р та на 8,9 в. п. у 2000 р. Далі впродовж трьох років відбувалось зростання на 3,5 в. п. у 2001 р., на 0,7 в. п. у 2002 р. та на 0,5 в. п. у 2003 р. У 2004–2005 рр. знову спостерігалось зменшення частки відповідно на 3,2 в. п. та 1,4 в. п. Впродовж наступних двох років частка зростала, а саме: у 2006 р. на 4,5 в. п., у 2007 р. на 1,5 в. п. Нестабільною частка була і впродовж останніх років, то зменшувалась то зростала порівняно з попереднім роком, а зокрема: у 2008 р. зменшилась на 1,7 в. п., у 2009 р. зросла на 0,4 в. п., у 2010 р. знову зменшилась на 1,2 в. п. та у 2011 р. знову зросла на 2,6 в. п.

Частка видатків місцевих бюджетів у ВВП відображає їх роль у соціально-економічному розвитку територій та держави в цілому. Тенденція зміни даного показника впродовж аналізованого періоду теж не характеризується стабільністю. Коливання відбувались між 10,0% та 14,7% (в межах 4,7 в. п.). Максимальним цей показник був у 1998 р. – 14,7%, найнижчим у 2000 р – 10%. Загалом за аналізований період з 1996 р по 2011 р цей показник знизився на 0,9 в. п. Однак останніми роками спостерігається певна стабілізація частки видатків місцевих бюджетів у ВВП. Так, у 2006–2008 рр. цей показник був на рівні 13,3–13,4%, а у 2009-2011 рр. на рівні 13,5–14%.

Аналіз свідчить, що не спостерігається стійкої тенденція взаємозв'язку показників видатків місцевих бюджетів як у ВВП, так й Зведеному бюджеті України. На відміну від України в розвинутих країнах спостерігається стабільна частка видатків місцевих бюджетів у ВВП впродовж багатьох років, зокрема у Данії – 33,2%, Швеції – 25%, Фінляндії –19,7%, Нідерландах – 16,4%, Італії – 15,8 %. В цілому частка видатків у ВВП в Україні є нижчою ніж у розвинених країнах, однак вона є вищою ніж у країнах з перехідною економікою, де ця частка в середньому складає 7,6% [121, с. 297].

Проведення аналізу фінансування видаткових повноважень місцевих бюджетів в першу чергу вимагає розгляду співвідношення доходів місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) до доходів зведеного бюджету та ВВП. Це дасть змогу простежити ступінь централізації бюджетної системи.

Протягом 1996–2011 рр. в основному спостерігалась тенденція до зниження частки доходів місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) у Зведеному бюджеті України. Так, якщо у 1996 р. цей показник був на рівні 47,5%, то у 2011 р. – 21,7%, що менше більш ніж у двічі (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Обсяг доходів місцевих бюджетів України без міжбюджетних трансфертів та їх частка у зведеному бюджеті та у ВВП за 1996–2011 рр.*

Роки	Сукупні доходи місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів, млн. грн.	Частка доходів місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	
		у доходах зведеного бюджету, %	у валовому внутрішньому продукті, %
1996	10674,00	47,5	13,1
1997	11908,30	43,0	12,8
1998	13099,20	46,8	12,8
1999	13024,60	41,3	10,0
2000	14096,10	31,6	8,3
2001	17735,60	33,6	8,7
2002	19429,31	31,4	8,6
2003	22577,40	30,0	8,4
2004	22784,87	24,9	6,6
2005	30316,21	22,6	6,9
2006	39865,50	23,2	7,3
2007	58349,03	26,5	8,1
2008	73872,09	24,8	7,8
2009	71035,68	26,0	7,8
2010	80515,77	25,6	7,4
2011	86655,34	21,7	6,6

Як видно з таблиці 2.2 впродовж 2006–2007 рр. ця частка зростала на 3,9 в. п. до 26,5%. Протягом останніх кількох років вона то зростає, то знижується: у 2008 р зменшилась на 1,7 в. п., у 2009 р. зросла на 1,2 в. п., у 2010 р. знову знизилась на 0,4 в. п. Загалом впродовж аналізованого періоду ця частка знизилась з 47,5% у 1996 р. до 21,7% у 2011 р., тобто на 25,8 в. п. Це є

* Розраховано на основі даних Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

свідченням централізації бюджетних ресурсів, що на нашу думку суперечить задекларованій в Україні децентралізації.

З метою визначення можливостей органів місцевого самоврядування самостійно фінансувати покладені на них повноваження за рахунок ресурсів, що акумулюються в місцевих бюджетах (без міжбюджетних трансфертів), порівнюємо доходи і видатки місцевих бюджетів та їх частку у зведеному бюджеті.

Співставивши наведені дані у табл. 2.1 та 2.2, бачимо, що посилюється тенденція до збільшення невідповідності обсягів доходів місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) до видаткових зобов'язань (рис.2.1).

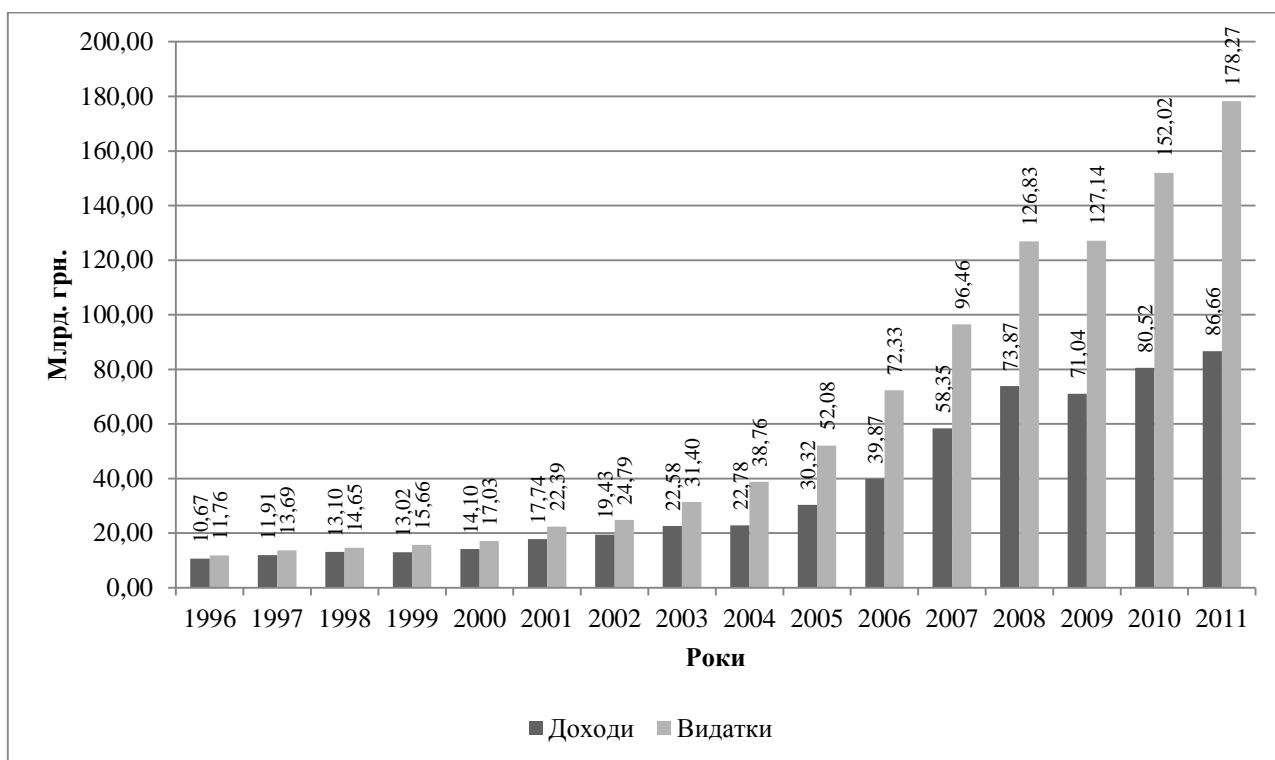

Рис. 2.1. Обсяги доходів і видатків місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) в Україні у 1996–2011 рр.*

Це призводить до залежності органів місцевого самоврядування від державної влади в процесі формування фінансових ресурсів. Як наслідок спостерігається і збільшення розриву між часткою доходів і видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті (рис. 2.2). Отже, як бачимо впродовж останніх

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

років зобов'язання місцевих бюджетів забезпечені доходами місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) дещо більше ніж на половину.

Рис. 2.2. Частки доходів і витраток місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) у зведеному бюджеті України в 1996–2011 рр.*

Для визначення потреби фінансових ресурсів для власних видаткових повноважень місцевих рад та їх виконавчих органів доцільно розглянути видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. Однак достовірно розрахувати зазначені видатки, використовуючи фінансову звітність про виконання місцевих бюджетів неможливо, оскільки в бюджетній класифікації не передбачено кодів для окремого виокремлення видатків місцевих бюджетів, що враховуються і не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. Тому складно виокремити видатки на фінансування власних повноважень в галузі соціального захисту та соціального забезпечення, культурно-мистецьких програм місцевого значення та місцевих програм з

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

розвитку фізичної культури і спорту.

Основою фінансового забезпечення власних повноважень органів місцевого самоврядування є доходи загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. У 2004 р. на виконання статті 68 Закону України “Про державний бюджет України на 2004 рік” з місцевих бюджетів до державного в кінці року було перераховано 50 відсотків доходів, що закріплюються за відповідними місцевими бюджетами та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, які надійшли понад річні розрахункові обсяги. Однак зазначене перерахування здійснювалось з рахунку інших неподаткових надходжень через підкріплення коштів з видаткового рахунку місцевого бюджету, що обумовило від’ємне значення власних надходжень загального фонду відповідних бюджетів (додаток Е). В цілому по Україні у 2004 р. порівняно з попереднім власні надходження знизились на 19,79%, а впродовж 2005–2011 рр. спостерігалася тенденція до їх зростання. Найбільше абсолютна сума власних надходжень загального фонду порівняно з попереднім роком зросла у 2005 р. – на 69,16%. У 2010 р. темп приросту був найнижчим, і склав лише 2,81% (, табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Доходи загального фонду місцевих бюджетів України, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2003–2011 рр.*

Роки	Доходи загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, тис. грн.	Темп приросту до попереднього року +/-, %
2003	2649335,32	
2004	2124947,72	-19,79
2005	3594609,78	+69,16
2006	4375598,85	+21,73
2007	6041813,16	+38,08
2008	8669752,47	+43,50
2009	9791410,32	+12,94
2010	10066471,70	+2,81
2011	13557018,13	+34,68

Варто відмітити, що в результаті прийняття Податкового кодексу України

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

було змінено склад і структуру доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, що певною мірою обумовило збільшення власних надходжень у 2011 р. порівняно з попереднім роком на 34,68%.

Однак, не відслідковується взаємозв'язок між темпом приросту сукупних надходжень місцевих бюджетів та відповідної частки у них власних надходжень загального фонду. Це в першу чергу пояснюється нестабільністю надходжень до загального та спеціального фондів місцевих бюджетів. Впродовж останніх двох років спостерігається різке зменшення надходжень до спеціального фонду, що у 2009 р. привело до зменшення доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів на 6,48% порівняно з попереднім роком. У 2009 р. різко знизився і темп приросту доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Найбільше фінансових ресурсів, необхідних для виконання власних повноважень, формується на рівні міст обласного значення. Бюджети регіонального рівня – обласні та районні, отримують незначні надходження (додаток Ж).

Якщо розглянути структуру цих надходжень в розрізі бюджетів за 2003–2011 рр., то бачимо, що понад третину усіх цих ресурсів отримують бюджети міст обласного значення та АРК, питома вага яких коливається в межах 41–47%. Вагому частку усіх доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів отримує м. Київ – 15–21%. Однак в даному бюджеті має місце тенденція до зниження питомої ваги їхніх надходжень у структурі доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Так, у 2011 р. порівняно з 2003 р. питома вага надходжень бюджету м. Києва знизилась на 5,33 в. п. В обласних бюджетах акумулюється 8–13% цих надходжень, і впродовж аналізованого періоду їх питома вага знизилась на 2,89 в. п. У сільських бюджетах цей показник коливається в межах 7–12%., однак цим бюджетам властива тенденція

до збільшення питомої ваги їхніх надходжень структурі усіх місцевих бюджетів. У 2011 р. порівняно з 2003 р. цей показник зріс на 4,75 в. п. Найсуттєвішим це зростання було у 2011 р. Це свідчить про те, що найчисельніша ланка в системі органів місцевого самоврядування України нарощує надходження обсягів фінансових ресурсів, необхідних на реалізацію власних повноважень. Селищні бюджети та бюджети міст районного значення у 2011 р. теж зміцнили свої позиції, однак питома вага надходжень цих бюджетів в структурі доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів не перевищує 5% (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Структура доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів за видами бюджетів у 2003–2011 рр., %*

Види бюджетів	Роки									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Зміна 2011 р. до 2003 р., +/-
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, у тому числі:	35,05	33,69	33,97	33,87	36,91	39,18	35,51	33,28	28,95	-6,10
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	<i>13,02</i>	<i>8,60</i>	<i>10,05</i>	<i>9,29</i>	<i>10,70</i>	<i>12,61</i>	<i>14,55</i>	<i>13,81</i>	<i>12,03</i>	<i>-0,99</i>
<i>бюджет м. Києва</i>	<i>21,09</i>	<i>24,14</i>	<i>23,14</i>	<i>23,71</i>	<i>25,37</i>	<i>25,24</i>	<i>19,66</i>	<i>18,20</i>	<i>15,76</i>	<i>-5,33</i>
<i>бюджет м. Севастополя</i>	<i>0,94</i>	<i>0,95</i>	<i>0,79</i>	<i>0,87</i>	<i>0,84</i>	<i>1,33</i>	<i>1,30</i>	<i>1,27</i>	<i>1,15</i>	<i>+0,21</i>
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	43,16	47,77	46,77	47,41	36,06	41,69	43,19	45,61	44,95	+1,79
Районні бюджети	7,95	3,51	4,64	4,75	3,73	4,42	4,50	4,58	4,77	-3,18
Бюджети міст районного значення	3,05	2,79	2,67	2,89	2,40	2,98	3,28	3,13	4,15	+1,10
Селищні бюджети	3,29	4,02	3,38	3,35	2,81	3,56	3,89	3,92	4,94	+1,65
Сільські бюджети	7,49	8,22	8,57	7,72	7,39	8,17	9,62	9,48	12,24	+4,75
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

Отже, як бачимо впродовж аналізованого періоду суттєвого перерозподілу

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

надходжень між рівнями бюджетів не відбулося.

Про значення фінансових ресурсів, необхідних для виконання власних повноважень місцевих рад та їх виконавчих органів, які формуються за рахунок надходжень, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, свідчить їх частка в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів та сукупних доходах місцевих бюджетів (додаток Ж).

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів упродовж 2003–2005 рр. зростала, відповідно на 2,88 в. п. у 2004 р. та 1,58 в. п. у 2005 р (рис. 2.3).

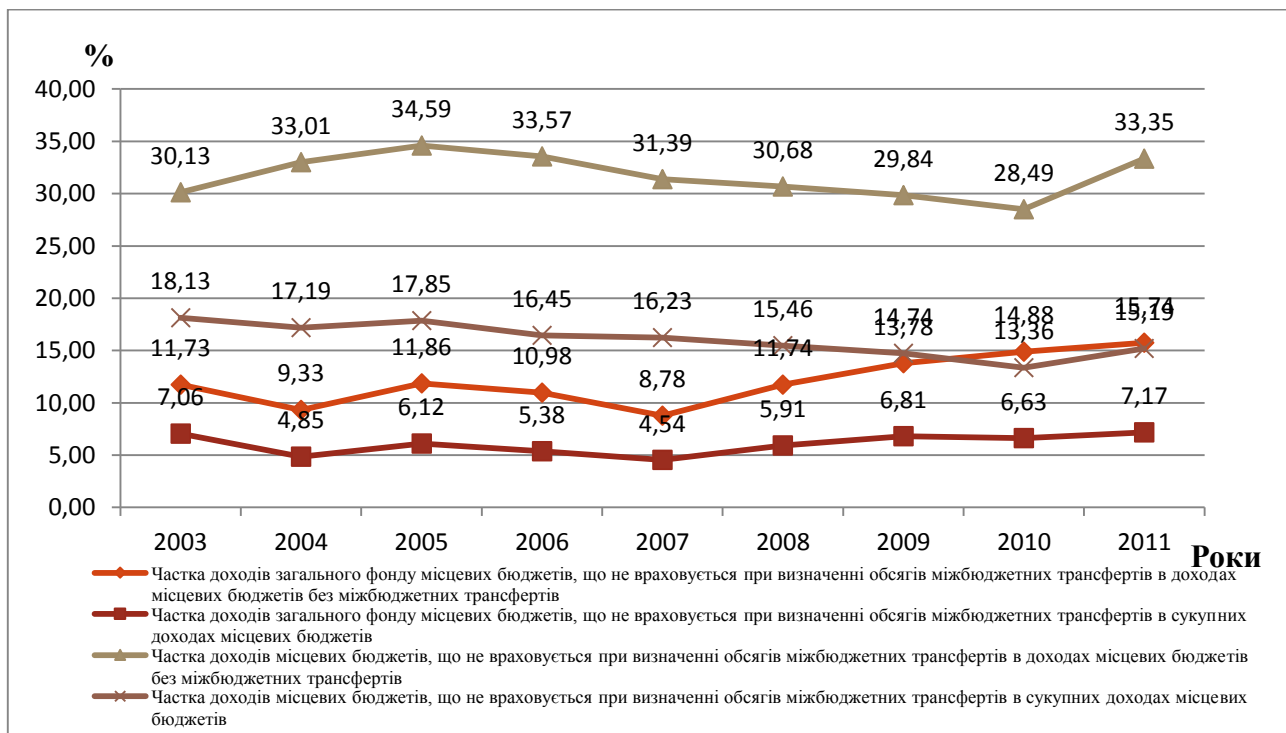

Рис. 2.3. Частка доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів та сукупних доходах місцевих бюджетів у 2003–2011 рр.*

Починаючи з 2005 р. спостерігається тенденція до щорічного зниження питомої ваги доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

трансфертів, а саме у 2006 р на 1,02 в. п., у 2007 р. на 2,18 в. п., у 2008 р. на 0,71 в. п., у 2009 р. на 0,84 в. п., у 2010 на 1,35 в. п., і лише у 2011 р. зросла на 4,86 в. п.

Якщо проаналізувати питому вагу доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів в розрізі видів бюджетів, то бачимо, що у 2011 р. порівняно з 2003 р. даний показник знизився у районних та обласних бюджетах, відповідно – на 12,39 в. п. та 2,15 в. п. (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Питома вага доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів в розрізі видів бюджетів у 2003–2011 рр.(%)*

Види бюджетів	Роки									Зміна 2011 р. до 2003 р. +/-
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Всього, у тому числі:	30,13	33,01	34,59	33,57	31,39	30,68	29,84	28,49	33,35	+3,22
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:										
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	20,68	16,18	19,64	18,11	22,08	20,93	21,65	19,35	18,53	-2,15
<i>бюджет м. Києва</i>	33,78	42,38	41,84	37,73	41,52	35,52	29,88	28,18	41,88	+8,1
<i>бюджет м. Севастополя</i>	26,88	31,49	30,31	31,43	32,73	38,97	36,86	35,01	34,74	+7,86
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	29,37	34,51	36,21	36,45	32,22	30,93	31,67	31,38	34,28	+4,91
Районні бюджети	29,11	16,33	20,78	20,43	17,48	16,49	15,31	14,38	16,72	-12,39
Бюджети міст районного значення	36,03	34,94	36,57	39,04	37,73	37,86	39,53	36,84	52,87	+16,84
Селищні бюджети	43,64	49,22	47,06	47,12	46,43	47,70	48,50	46,70	60,58	+16,94
Сільські бюджети	58,66	60,11	61,00	58,73	60,12	56,96	58,36	54,56	67,12	+8,46

Як видно з таблиці 2.5 у 2011 р. питома вага доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів зростає у переважній більшості різних рівнів місцевих бюджетів. Зниження мало місце лише у обласних бюджетах та бюджеті м. Севастополя на 0,82 в. п. та 0,27 в. п. відповідно. Упродовж останніх кількох років, до 2011 р. спостерігалась протилежна тенденція, питома вага зазначених надходжень в усіх видів бюджетів знижувалась. Найбільш суттєве збільшення питомої ваги порівняно з попереднім роком мало місце у 2011 р. у сільських та селищних бюджетах, бюджетах міст районного значення, м. Києві. У зазначених бюджетах цей показник зріс в межах 15 в. п., і у м. Києві склав 41,88%, у селищних бюджетах – 60,58% та у містах районного значення – 52,87%. Вищезазначена ситуація обумовлена зміною складу і структури доходів місцевих бюджетів після прийняття Податкового кодексу. Як результат, дещо зросли обсяги доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, і які органи місцевого самоврядування могли використовувати на цілі, що самі могли визначати. Ще одним поясненням таких процесів у 2011 р. може бути те, що знизилась питома вага закріплених доходів у місцевих бюджетах.

Упродовж останніх років спостерігалась схожа негативна тенденція до щорічного зниження питомої ваги доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів, що свідчило про послаблення фіскального значення тих видів надходжень, за рахунок яких органи місцевого самоврядування мали б забезпечувати реалізацію власних повноважень. У 2011 р. порівняно з попереднім роком цей показник знизився лише в обласних бюджетах, а у решту місцевих бюджетів зріс. Найсуттєвішим зростання даного показника відбулося у сільських бюджетах на 17,47 в. п., з 23,8% у 2010 р. до 41,27% у 2011 р. У селищних бюджетах та бюджетах міст районного значення у 2011 р. приріст становив 14,5 в. п. та 13,29 в. п. відповідно. У бюджетах міст обласного значення цей показник зріс на 1,41 в. п. і склав 18,97%. Практично без змін цей показник залишився у районних та обласних бюджетах, де приріст становив менше 0,5

в. п. У районних бюджетах цей показник впродовж аналізованого періоду коливався в межах 2–3%. Це є свідченням того, що з цих бюджетів фінансується мізерна частка власних повноважень органів місцевого самоврядування (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Питома вага доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів розрізі видів бюджетів за 2003–2011 рр. (%)*

Види бюджетів	Роки									Зміна 2011 р. до 2003 р. +/-
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Всього, у тому числі:	18,13	17,19	17,85	16,45	16,23	15,46	14,74	13,36	15,19	-2,94
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	20,06	19,66	20,63	18,41	21,59	19,01	18,62	16,42	16,65	-3,41
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	12,87	8,86	12,10	8,98	11,82	11,56	13,11	11,46	10,31	-2,56
<i>бюджет м. Києва</i>	30,87	35,35	30,31	31,77	33,72	27,86	26,82	24,28	31,32	+0,45
<i>бюджет м. Севастополя</i>	17,93	15,98	15,06	14,89	16,08	20,50	20,25	17,71	17,07	-0,86
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	21,28	21,96	23,00	21,31	19,73	18,76	18,17	17,56	18,97	-2,31
Районні бюджети	5,96	2,45	3,18	3,14	2,88	2,66	2,33	2,05	2,42	-3,54
Бюджети міст районного значення	32,78	28,15	30,10	30,03	28,83	30,93	33,52	30,48	43,77	+10,99
Селищні бюджети	35,67	33,65	33,82	31,96	31,43	33,25	34,22	32,06	46,41	+10,74
Сільські бюджети	33,70	29,47	31,05	25,73	29,13	25,49	27,06	23,80	41,27	+7,57

За аналізований період, 2003–2011 рр., приріст даного показника мав місце у сільських бюджетах – на 7,57 в. п., у селищних бюджетах – на 10,74 в. п., у бюджетах міст районного значення – на 10,99 в. п., у бюджеті м. Києва – на 0,45 в. п. Дане зростання питома вага доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах відповідних місцевих бюджетів у цих бюджетах обумовлене в

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

основному за рахунок 2011 р. Як наслідок посилюється роль у фінансовому забезпеченні власних повноважень у найбільш чисельних видах місцевих бюджетів – сільських, селищних бюджетах та бюджетах міст районного значення, а у великих містах обласного значення послаблюються можливості фінансувати власні повноваження.

Якщо розрахувати розмір коштів загального фонду місцевих бюджетів та місцевих бюджетів в цілому, що формуються за рахунок надходжень, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу постійного населення (додаток 3), то бачимо, що впродовж 2003–2011 рр. спостерігається щорічна тенденція до збільшення загальної суми надходжень на одного жителя (рис. 2.4).

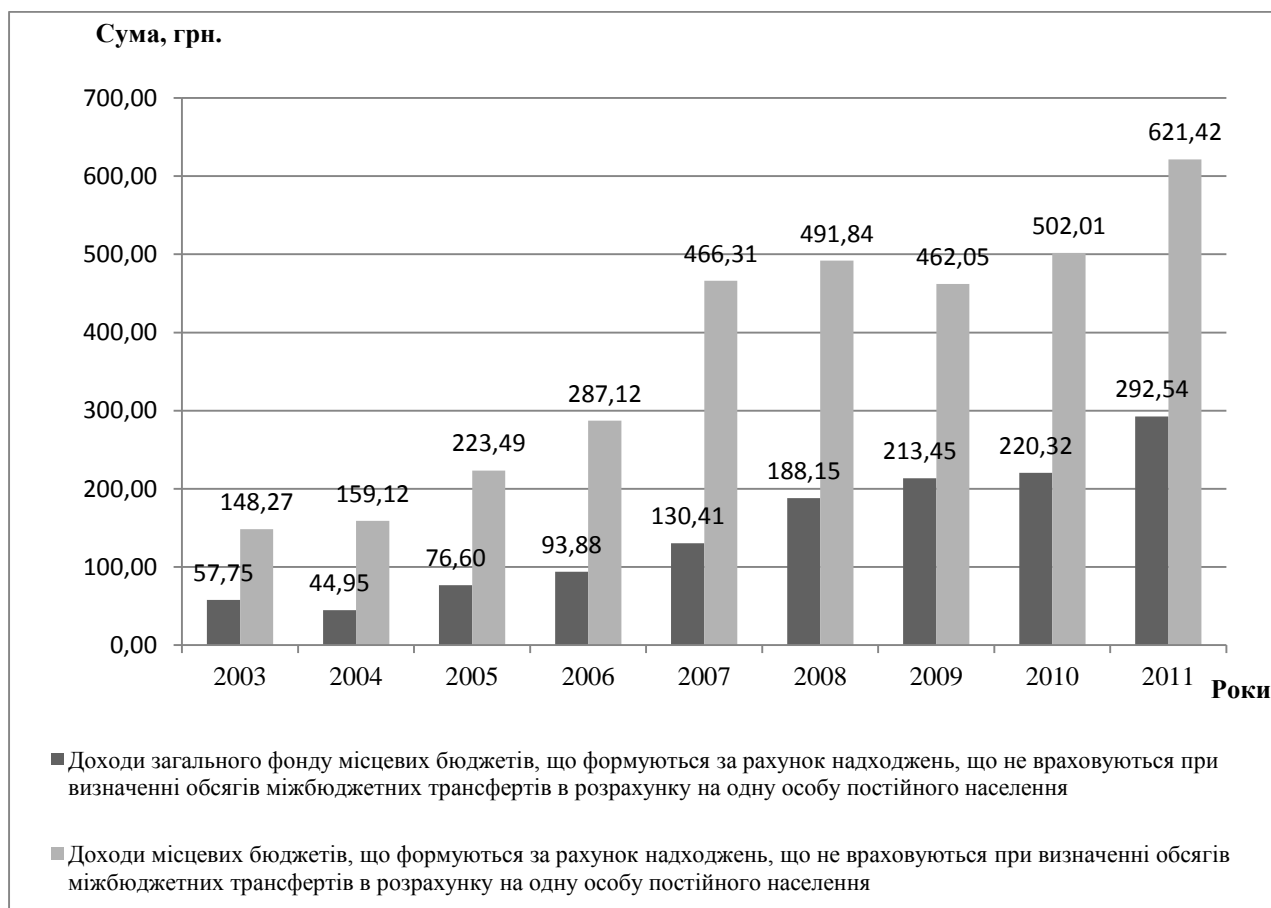

Рис. 2.4. Доходи загального фонду місцевих бюджетів та місцевих бюджетів в цілому, що формуються за рахунок надходжень, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу

постійного населення за 2003–2011 рр.*

Як видно з рисунка 2.4 доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, в розрахунку на одну особу постійного населення зростають більш швидкими темпами, ніж доходи загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу постійного населення. Це є свідченням того, що в основному приріст відбувається за рахунок спеціального фонду місцевих бюджетів.

Слід звернути увагу на значні міжрегіональні відмінності доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, в розрахунку на одну особу постійного населення. Як видно з рисунка 2.5 найбільше коштів на одну особу припадає в м. Києві, найменше у Закарпатській області (додаток 3).

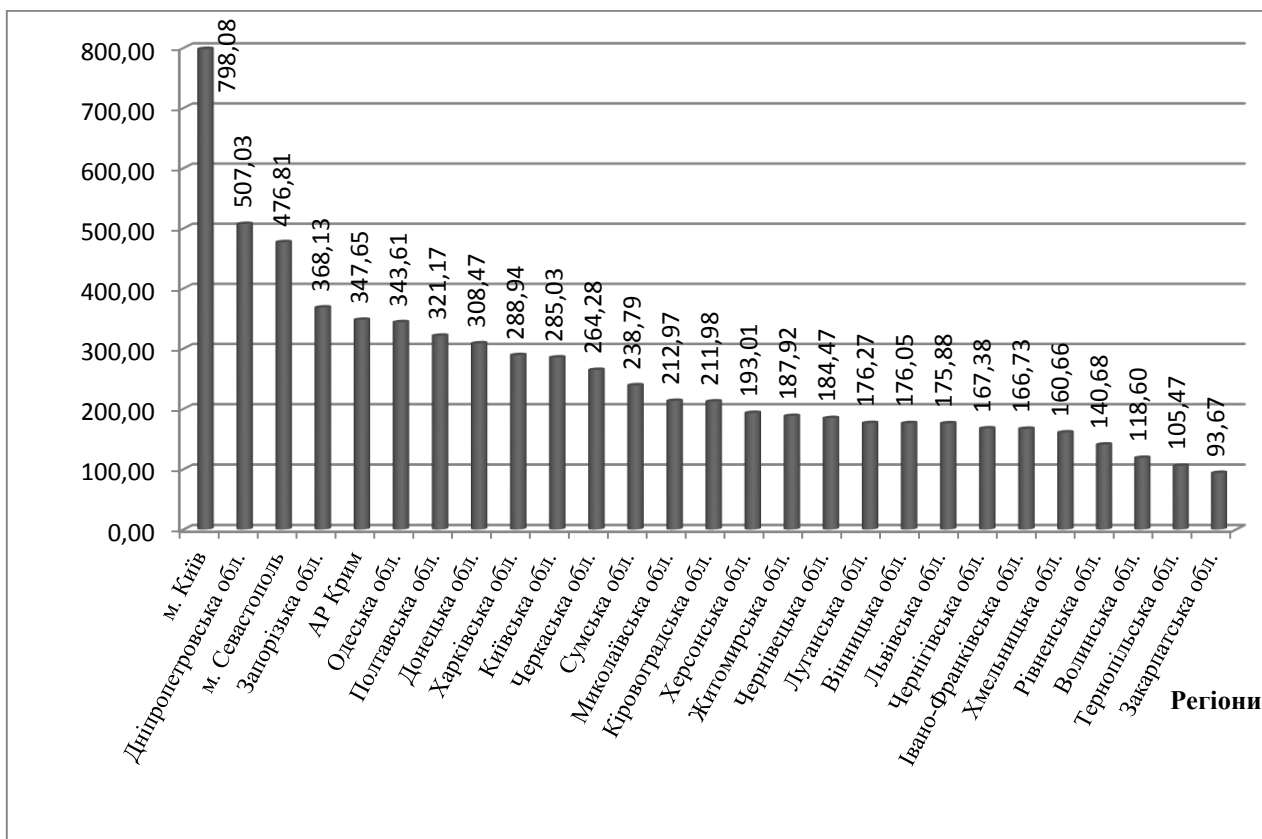

Рис. 2.5. Доходи загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу

*Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

постійного населення у 2011 р.*

Найменше надходжень на одну особу акумулюється у Закарпатській, Тернопільській, Волинській, Чернігівській, Кіровоградській, Вінницькій областях, а найбільше містах Києві та Севастополі, у Дніпропетровській, Запорізькій, Одеській областях та АР Крим. У м. Києві дані надходження майже у двічі більші ніж у областях з найбільшим показником, та більше ніж у сім разів більші ніж у областях з найменшим показником. Дещо більшим обсягом надходжень на одну особу виділяється Дніпропетровська обл. та м. Севастополь. Якщо не враховувати міст Києва і Севастополя то сума коштів на одну особу у Закарпатській області, де цей показник найнижчий, у 5,4 рази менша ніж у Дніпропетровській області, де цей показник найвищий. В середньому по Україні зазначені надходження на 1 особу складають 292,54 грн. Такі суми надходжень мали б спрямовуватись з загального фонду місцевих бюджетів на фінансування цілей, що пов'язані з реалізацією власних повноважень органів місцевого самоврядування.

Спостерігаються і відмінності між міським та сільським населенням (додаток К). Найменше власних надходжень загального фонду на одну особу міського населення у 2011 р. акумулювалось у Закарпатській, Тернопільській, Житомирській, Волинській, Кіровоградській, Чернігівській областях, а найбільше знову ж таки у Дніпропетровській, Одеській, Запорізькій, Полтавській, Чернівецькій областях та містах Києві та Севастополі. До переліку найбільш забезпеченого на одну особу міського населення коштами на виконання власних повноважень потрапила і Чернівецька область, однак щодо сільського населення у цій області, то цей показник є одним із найнижчих. У сільській місцевості найменше коштів акумулюється у Волинській, Закарпатській, Тернопільській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях, а найбільше у Київській, Донецькій, Кіровоградській, Черкаській, Сумській, Полтавській, Запорізькій, Дніпропетровській областях.

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

Так, якщо у Закарпатській області акумулюється найменше коштів для міського населення, що становить 141,76 грн., то найменше надходжень на одну особу сільського населення припадає у Волинській області – 56,48 грн. Однак у Київській та Донецькій областях надходження на 1 особу сільського населення становили 302,99 та 302,59 грн. відповідно, що значно перевищує середнє значення в цілому по міському населенню в Україні – 267,75 грн.

У регіонах з найбільшим забезпеченням власними надходження міських бюджетів в розрахунку на 1 особу населення акумулюється у 3,9 рази більше коштів, ніж у регіонах з найнижчим забезпеченням. У сільських бюджетах в розрізі регіонів цей дисбаланс дещо вищий, і складає 5,4 рази.

Як бачимо спостерігається значна диференціація надходження коштів загального фонду, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, у розрахунку на одну особу постійного населення між областями та між міським та сільським населенням. Найменше коштів для виконання власних повноважень в розрахунку на одну особу постійного населення акумулюється, в основному, у західних областях держави.

Фінансове забезпечення реалізації власних повноважень місцевих рад та їх виконавчих органів в основному мало б забезпечуватись за рахунок тих надходжень до бюджету, на формування і обсяги яких органи місцевого самоврядування можуть впливати. Вважаємо що основу таких надходжень повинні складати саме місцеві податки та збори. Одним із принципів Європейської хартії місцевого самоврядування, ратифікованої в Україні у 1997 р., є можливість принаймні частину фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формувати за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах закону [49].

Як показує вітчизняний досвід, обсяги надходжень місцевих податків і зборів впродовж 2003–2011 рр., крім 2004 та 2009 років незначно зростали (рис. 2.6). Абсолютні обсяги цих надходжень порівняно з попереднім роком найбільш суттєво зросли у 2011 р. – у 2,9 рази. Це обумовлено зміною складу і структури місцевих податків і зборів, які відбулися в результаті

прийняття Податкового кодексу. Слід наголосити на тому, що 3,88% цих надходжень забезпечили надходження від сплати місцевих податків і зборів, що нараховані до 1 січня 2011 р, і сплачені у 2011 р.

Упродовж 2003–2010 рр. суттєвого зростання обсягів надходжень місцевих податків і зборів порівняно з попереднім роком не спостерігалось. Так, у 2010 р. надходження від місцевих податків і зборів склали 819,45 млн. грн., що більше у 1,4 рази ніж відповідні надходження у 2003 р.

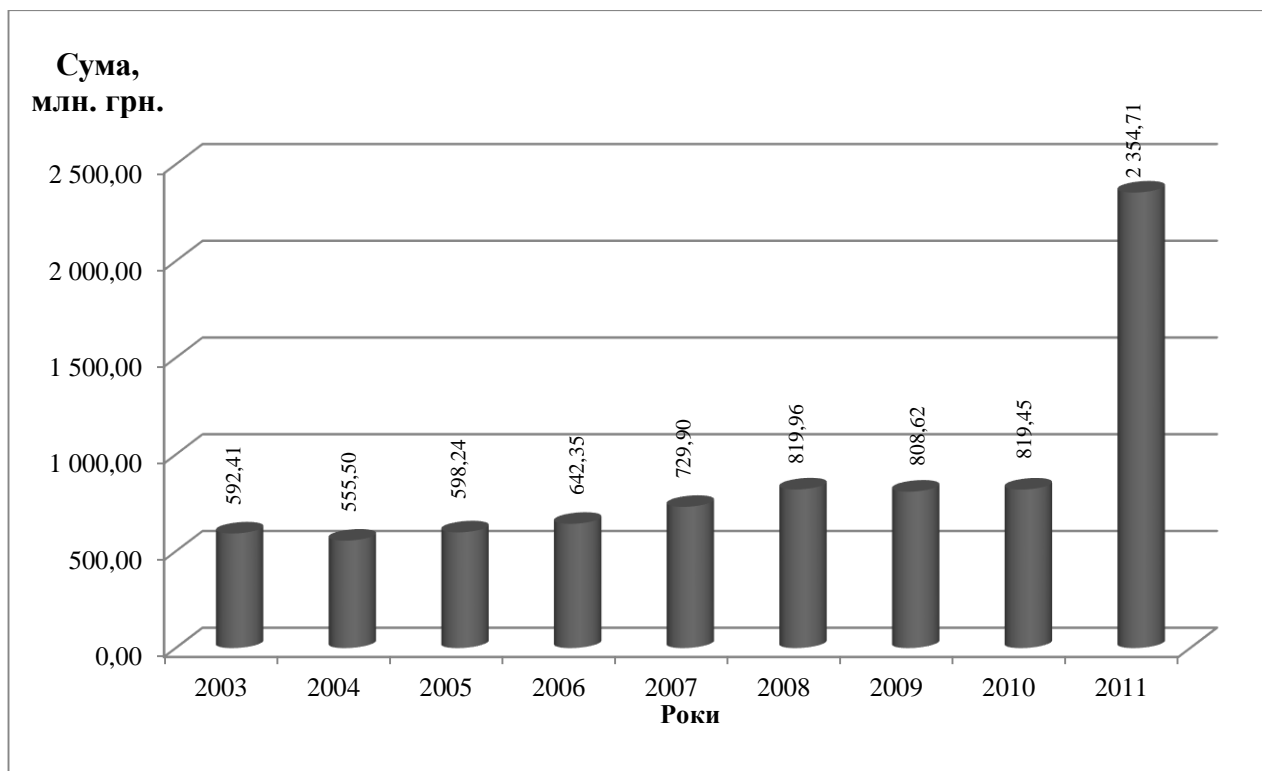

Рис. 2.6. Надходження місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів за 2003–2011 рр.*

Варто відмітити, що незважаючи на таке зростання поступлень у 2011 р. до місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів, їх питома вага у загальній структурі доходів місцевих бюджетів і далі залишається досить мізерною (табл. 2.7).

За роки незалежності в Україні так і не вдалося забезпечити місцеве самоврядування необхідними фінансовими ресурсами, в яких місцеві податки і

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

збори відігравали б ключову роль. Впродовж аналізованого періоду, крім 2011 р., спостерігалась тенденція до зменшення питомої ваги місцевих податків і зборів як і у сукупних так і у податкових доходах місцевих бюджетів.

Таблиця 2.7

Питома вага місцевих податків і зборів у податкових та сукупних доходах місцевих бюджетів України за 2005–2011 рр., %*

Показники	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Питома вага місцевих податків і зборів у сукупних доходах місцевих бюджетів України,	1,11	0,85	0,68	0,59	0,60	0,55	1,34
Питома вага місцевих податків і зборів у податкових доходах місцевих бюджетів України,	2,54	2,08	1,64	1,38	1,32	1,28	2,94

Розрахувавши показник питомої ваги місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (додаток Л), можемо зробити висновок, що вони відіграють досить низьку фіскальну роль у фінансовому забезпеченні реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування. Їх частка в цілому по Україні менше 4% усіх надходжень, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Слід відмітити значну диференціацію даного показника в різних регіонах. Так, якщо найменше значення даного показника у 2009 р. мало місце у Дніпропетровській області – 2,35%, то найбільше у

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Хмельницькій області – 11,54%. Не дивлячись на те, що у бюджетах м. Києва та м. Севастополя обсяг доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів значно вищий ніж по регіонах України питома вага у них місцевих податків і зборів одна з найнижчих в Україні. Варто зазначити, що в бюджетах м. Хмельницький та м. Чернівці найбільша питома вага даного показника. В більшості міст районного значення цей показник перевищує 10%. Питома ваги місцевих податків і зборів у доходах сільських бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів не перевищує 2%. Лише в кількох областях цей показник у сільських бюджетах більше 2%, а зокрема: у Херсонській – 4,21%, у Закарпатській – 3,63%, у Чернігівській – 2,34%, у АР Крим – 2,16%, у Чернівецькій – 2,13% та Волинській – 2,11%.

Варто зазначити, що до прийняття Податкового кодексу понад 50% усіх надходжень від місцевих податків і зборів забезпечував лише ринковий збір (додаток М), і йому була властива тенденція до щорічного збільшення його питомої ваги. Якщо у 2003 р. питома вага даного збору становила 50,24%, то у 2010 р. – 62,66% (рис. 2.7).

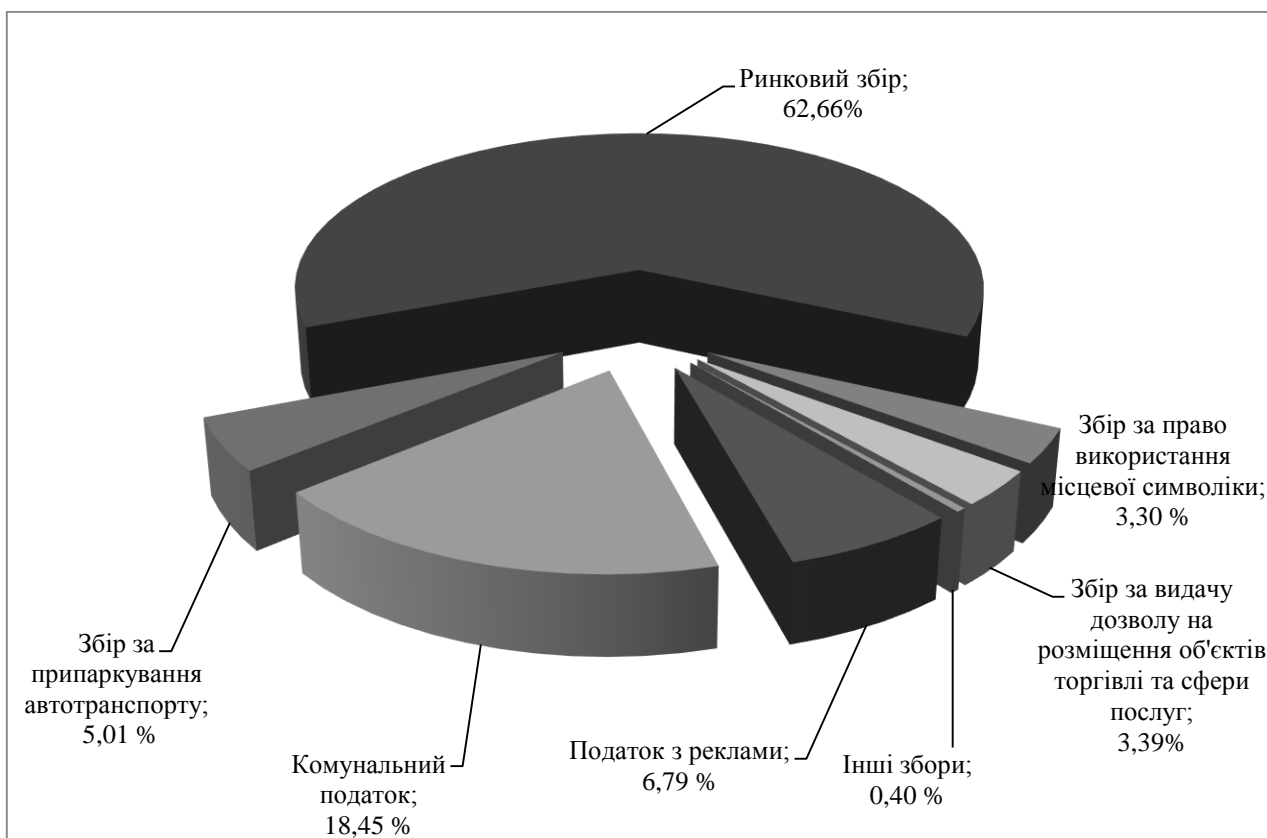

Рис. 2.7. Структура надходжень місцевих податків і зборів до місцевих

бюджетів України у 2010 р.*

Другим за питомою вагою у місцевих податках і зборах був комунальний податок, якому була властива щорічна тенденція до зниження питомої ваги з 24,06% у 2003 р. до 18,45% у 2010 р. Аналогічна тенденція до зниження надходжень спостерігалась щодо збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг, а саме з 5,32% у 2003 р. до 3,39% у 2010 р. Мала місце щорічна тенденція до зростання питомої ваги збору за припаркування автотранспорту з 1,87% у 2003 до 5,01% у 2010 р. Питома вага податку з реклами впродовж 2003–2007 рр. зростала з 3,06% до 7,07%, а впродовж двох наступних років зазнала зниження до 6,79% у 2010 р. Властива тенденція до нарощення питомої ваги збору за використання місцевої символіки з 1,26% у 2003 р. до 3,3% у 2010 р. Решту 8 зборів разом формували менше 0,4% усіх місцевих податків і зборів.

З прийняттям Податкового кодексу починаючи з 2011 р. досить суттєвих змін зазнала структура місцевих податків і зборів. Так, кількість місцевих податків і зборів скоротилася з 14 до 5, серед яких два податки – податок на нерухомість та єдиний податок і три збори – збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, туристичний збір, збір за місця для паркування транспортних засобів.

Введення в дію податку на нерухомість відстрочувалось кілька разів, і остаточно планується його запровадити з 1 січня 2013 р. Слід наголосити, що із прийняттям нової редакції Бюджетного кодексу України, передбачається зарахування частини місцевих податків і зборів до спеціального фонду місцевих бюджетів, а саме: єдиного податку та збору за провадження торговельної діяльності нафтопродуктами, скрапленим та стиснутим газом на стаціонарних, малогабаритних і пересувних автозаправних станціях, заправних пунктах.

У 2011 р. найбільше надходжень у складі місцевих податків і зборів забезпечив єдиний податок – 79,86%, який зараховується до бюджету розвитку.

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Збори за провадження певних видів підприємницької діяльності забезпечили 431,94 млн. грн. надходжень до місцевих бюджетів, що складає 16,94% усіх місцевих податків і зборів. Збір за паркування транспортних засобів та туристичний збір не забезпечують вагомих надходжень у складі місцевих податків і зборів (рис. 2.8).

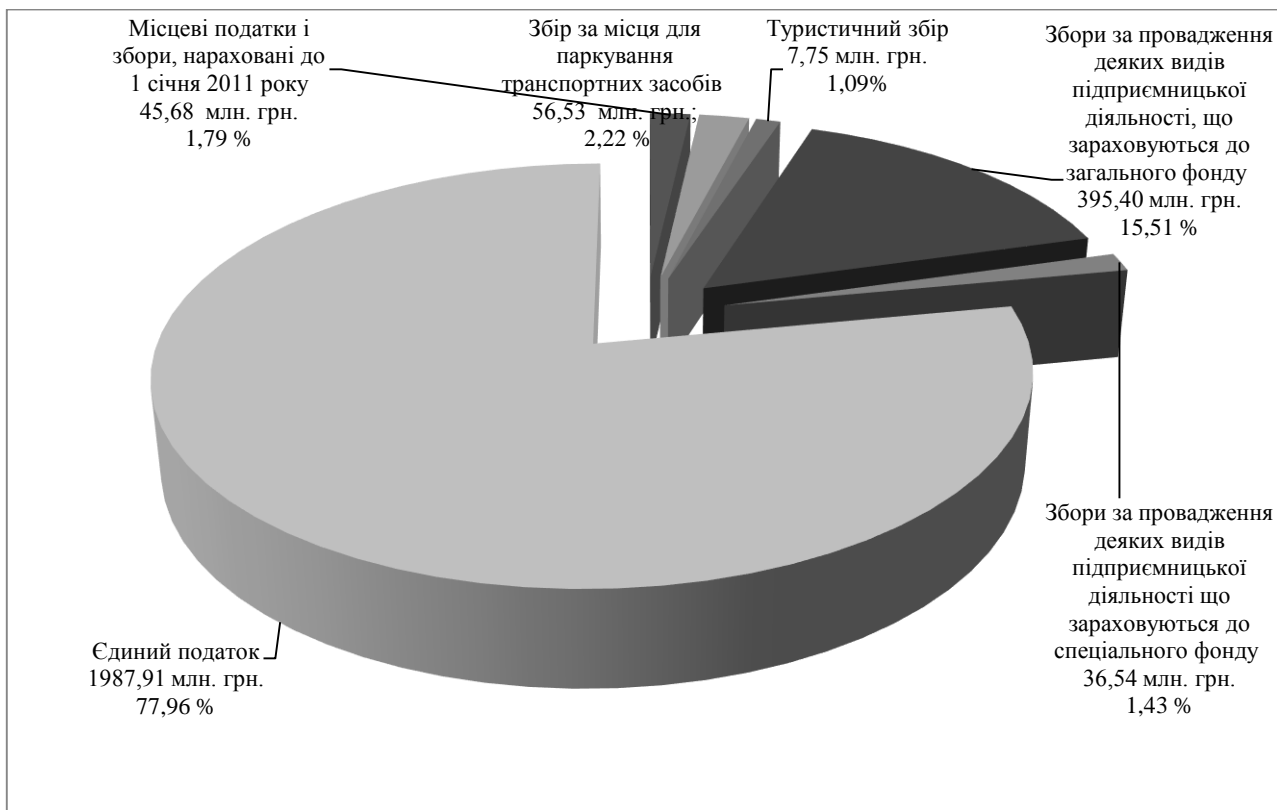

Рис. 2.8. Структура надходжень місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів України у 2011 р.*

Як бачимо, Прийняття Податкового кодексу України сприяло певному підвищенню ролі місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів, однак їх питома вага все ще залишається досить низькою. З введенням в дію податку на нерухомість очікується підвищення фіскального значення місцевих податків і зборів, однак за такої бази оподаткування, що пропонується сьогодні, підвищення буде незначним. Це обумовлено тим, що під базу оподаткування не попадає основна частина об'єктів нерухомості, які знаходяться

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

на відповідній території органу місцевого самоврядування.

Спостерігаються значні відмінності надходжень місцевих податків і зборів між різними видами бюджетів. При цьому більшість надходжень від місцевих податків і зборів отримують бюджети великих міст (в основному обласні центри), а бюджети невеликих адміністративно-територіальних одиниць (в основному сільські), через відсутність об'єктів оподаткування отримують мізерну частку відповідних надходжень. Така ситуація спричинена в основному різними можливостями акумулювати дані кошти у бюджетах. Так, якщо ринковий збір був одним із основних видів надходжень серед усіх місцевих податків і зборів, то у містах, де в основному зосереджені ринки відповідні надходження будуть набагато більшими, аніж у селах та селищах, де їх майже не надходить. Мають місце і міжрегіональні відмінності щодо даних надходжень у великих містах. Так, у тих містах, де розташовані найбільші ринки в Україні, надходжень від ринкового збору у десятки разів більші, а саме: у Хмельницькій, Одеській, Чернівецькій областях.

Спостерігається значна диференціація надходжень від місцевих податків і зборів в розрахунку на одну особу постійного населення як в розрізі регіонів, так і в розрізі бюджетів (додаток Н, рис. 2.9).

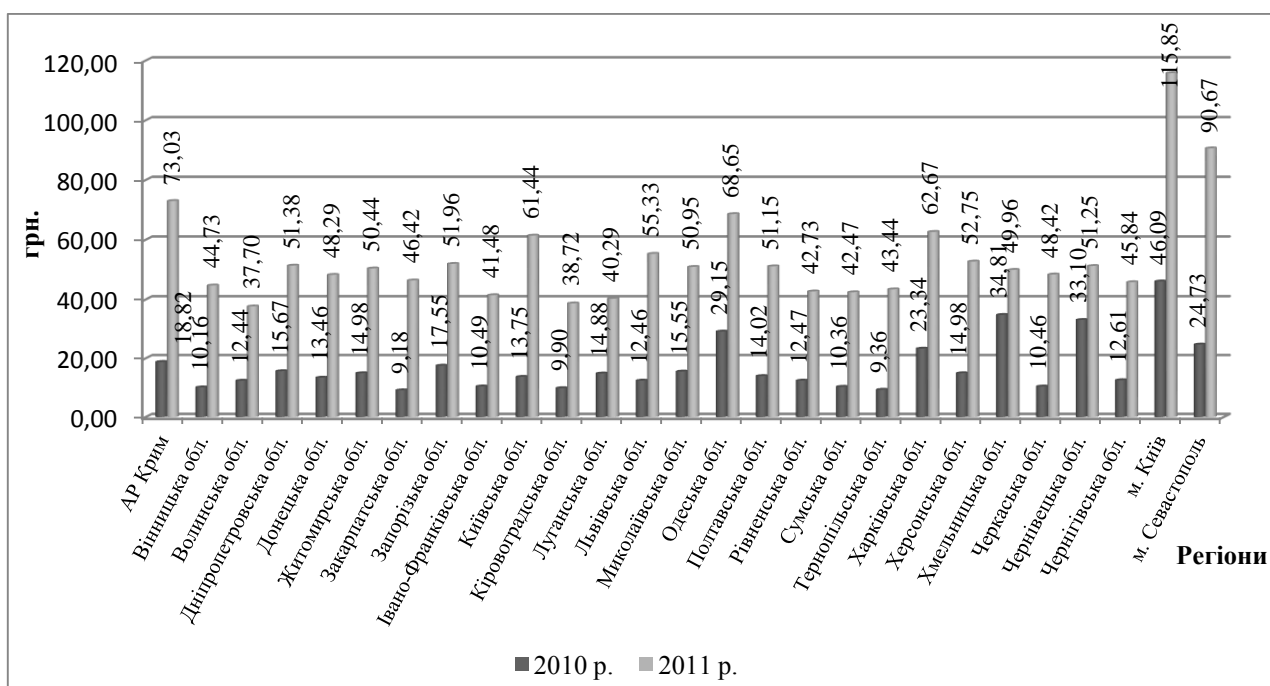

Рис. 2.9. Структура надходжень місцевих податків і зборів до місцевих

бюджетів України в розрахунку на одну особу населення у 2010–2011 рр.*

Не дивлячись на те, що показник питомої ваги місцевих податків і зборів у доходах, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у м. Києві є один із найнижчих, фактичні надходження на одну особу постійного населення найвищі і у 2011 р. становили 115,85 грн.

У 2010 р. найменше коштів в розрахунку на одну особу постійного населення припадало у Закарпатській, Тернопільській та Кіровоградській областях, де цей показник менший 10 грн. У Хмельницькій, Чернівецькій та Одеській областях цей показник був найвищий, що пояснюється значними надходженнями ринкового збору. У зазначених областях відповідно ще вищий цей показник в розрахунку на одну особу постійного міського населення. Так, у Чернівецькій області він становить 76,39 грн., у Хмельницькій області 63,01 грн., в Одеській області 41,08 грн. Найменше коштів акумулюється в Донецькій – 14,57 грн., Сумській – 14,85 грн., Кіровоградській – 15,12 грн. областях. Середній показник в розрахунку на одного жителя села складає 2,37 грн., і коливається від 0,9 грн. у Тернопільській області до 6,05 в Херсонській області.

У 2011 р. надходження місцевих податків і зборів у розрахунку на одну особу населення, порівняно з попереднім роком зросли у 1,4–5,1 рази в залежності від регіону. Найвагомим дане зростання було у тих областях, у яких ці надходження у попередньому році були найнижчими, зокрема: Закарпатській у 5 разів, Тернопільській у 4,6 рази, Черкаській 4,6 рази, Київській 4,5 рази. Найбільше надходжень на одну особу населення, як і в попередньому році отримало м. Київ, однак дані надходження порівняно з попереднім роком зросли у 2,5 рази. За рахунок скасування ринкового збору у 2011 р. лідируючі позиції за обсягом надходжень місцевих податків і зборів на одну особу втратили області, в яких зосереджені великі ринки, а зокрема: Чернівецька, Хмельницька та Одеська. Загалом обсяги цих надходжень у 2011 р., в розрізі регіонів, коливаються в межах 37,7–73,03 грн. на одного мешканця не враховуючи міст

*Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

Києва і Севастополя.

Отже, незважаючи на те, що у 2011 р. значно зросли надходжень місцевих податків і зборів, їх питома вага у доходах місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів є досить низькою. Відтак за рахунок місцевих податків і зборів можна профінансувати мізерну частку власних повноважень органів місцевого самоврядування.

Фіскальне значення власних доходів місцевих бюджетів з кожним роком знижується. Якщо у 2002 р. за рахунок доходів загального фонду, що не враховуються при визначення обсягів міжбюджетних трансфертів, можна було профінансувати 14,82% видатків загального фонду, то у 2009–2011 рр. майже удвічі менше.

2.2. Оцінка раціональності фінансового забезпечення реалізації органами місцевого самоврядування делегованих державою повноважень

В Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” визначено 80 підпунктів, що визначають делеговані повноваження органів місцевого самоврядування [60]. Однак у Бюджетному кодексі не згадується ні про власні, ні про делеговані повноваження. В даному нормативному документі визначено “видатки, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів”, які на наш погляд, за своєю сутністю найбільше відповідають делегованим видаткам. В подальшому, в процесі прийняття та затвердження бюджетної класифікації не враховано жодного з вище зазначених підходів до визначення повноважень та видатків. Відповідно у фінансовій звітності про виконання місцевих бюджетів не передбачено ні кодів для виокремлення делегованих повноважень, ні кодів для виокремлення видатків, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Результатом такої неузгодженості бюджетного законодавства в Україні є неможливість достовірного розрахунку фактично понесених витрат органів місцевого

самоврядування на реалізацію делегованих повноважень.

В результаті дослідження кодів тимчасової класифікації місцевих бюджетів та положень Бюджетного кодексу, нами зроблено спробу розрахувати витрати органів місцевого самоврядування на реалізацію делегованих повноважень. Ми спробуємо розрахувати сукупні видатки на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру та спорт. З вищезазначених груп видатків повністю до делегованих можна віднести видатки на державне управління та охорону здоров'я. Якщо від загальних видатків на освіту відняти видатки на позашкільні заклади освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми, які відносяться до власних повноважень, то отримаємо достовірні дані щодо делегованих видатків на освіту. Однак варто наголосити на тому, що починаючи з 2011 р. видатки на позашкільну освіту, що включаються до видатків районних та обласних бюджетів та бюджетів міст обласного значення враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Найскладнішою є ситуація з видатками на соціальний захист та соціальне забезпечення, оскільки частина цих видатків належить до програм місцевого значення органів місцевого самоврядування і є власними повноваженнями, які окремо не відображаються за відповідними кодами бюджетної класифікації. Видатки на культуру і мистецтво та фізичну культуру і спорт теж включають частину власних видаткових повноважень з місцевих програм з розвитку фізичної культури та спорту та культурно – мистецьких програм місцевого значення. Варто зазначити, що частка власних повноважень у даних групах видатків є досить мізерною у сільських та селищних бюджетів та у бюджетах міст районного значення, а у більшості з цих бюджетів їх взагалі не має. У бюджетах міст обласного значення найбільше власних повноважень включено у соціальний захист та соціальне забезпечення, оскільки із цих бюджетів фінансується багато програм соціального захисту місцевого значення. Також у цих бюджетах міститься певна частина власних видаткових повноважень на фізичну культуру і спорт. Частина власних повноважень на культуру і мистецтво

в бюджетах міст обласного значення є досить незначною.

Зазначимо, при плануванні делегованих видатків, в розрізі областей, визначаються видатки зведеного бюджету області, який включає обласний бюджет, бюджети районів та міст обласного значення. Розрахункові показники цих бюджетів включають видатки на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, культуру і мистецтво, фізичну культуру і спорт, а також виокремлюються в окрему групу нерозподілені видатки. Розмір нерозподілених резервів коштів місцевих бюджетів, до 2010 р., визначався як 0,01% обсягу делегованих видатків бюджетів міст та 0,02% обсягу обласних бюджетів і районів. З 2010 р. розмір нерозподілених коштів визначався як 0,005% від обсягу доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Також у складі цих видатків окремою групою плануються видатки на розвиток соціально-культурної сфери.

При плануванні видатків місцевих бюджетів на рівні бюджетів міст районного значення, сіл та селищ до 2010 р. у формульному розрахунку обчислювались видатки, що враховувалися при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, а саме: державне управління, освіта (дошкільна і середня), охорона здоров'я, культура (видатки на клубні заклади та бібліотеки). Також до цих видатків включався фонд нерозподілених видатків, розмір якого обчислювався як 0,005% від розрахункових показників Міністерства фінансів України. В результаті змін законодавства, починаючи з 2011 р., охорона здоров'я при визначенні делегованих повноважень з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення не включається. Ці видатки включаються до делегованих повноважень органів місцевого самоврядування районного рівня та міст республіканського АРК і міст обласного значення.

Таким чином, розрахувавши видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту (без позашкільної освіти), охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт ми спробуємо визначити скільки фінансових ресурсів витрачається на реалізацію делегованих повноважень органів місцевого

самоврядування. Впродовж 2003–2011 рр. розміри цих видатків постійно зростали (рис. 2.10). Протягом аналізованого періоду вони зросли у 6,15 рази з 22 779,1 млн. грн. у 2003 р. до 140 098,79 млн. грн. у 2011 р. (додаток П). Приріст в розрізі усіх видів місцевих бюджетів в аналізованому періоді коливався в межах 5–6%. У сільських бюджетах ці видатки зросли у 5,2 рази. У 2007–2008 рр. спостерігався найбільший приріст видатків по всіх видах бюджетів.

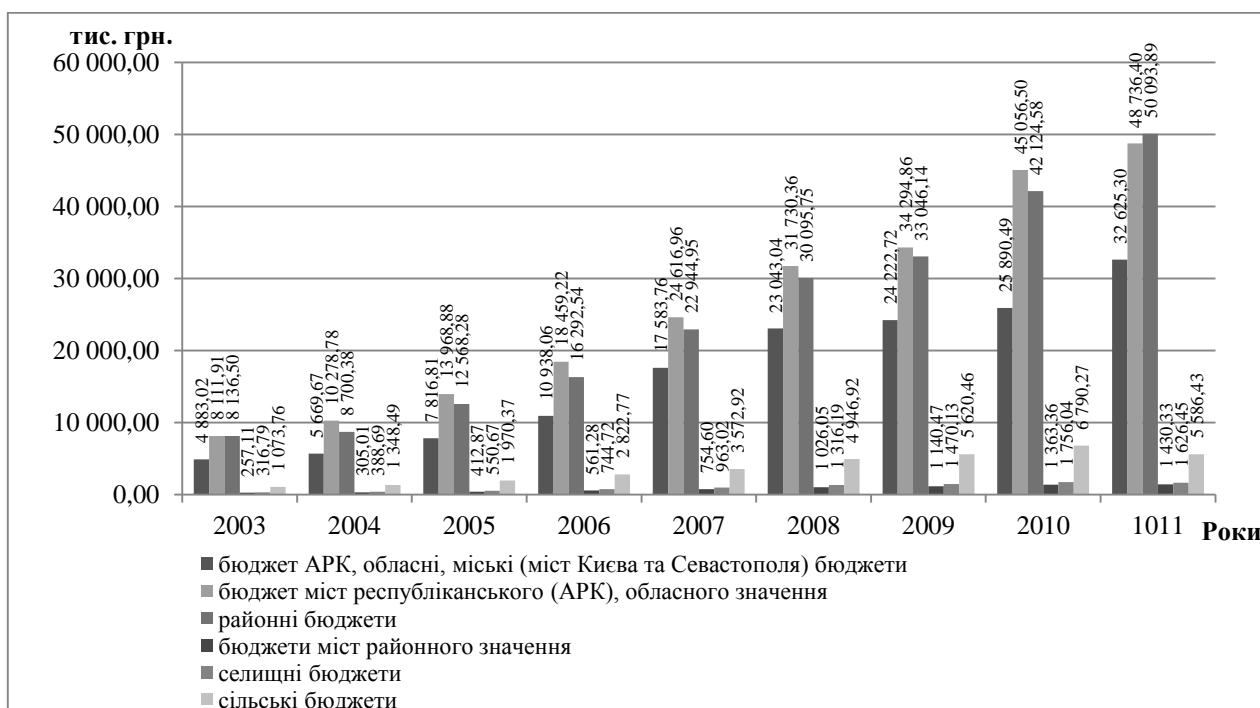

Рис. 2.10. Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту (без позашкільної освіти), охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2003–2011 рр.*

Найбільше коштів на фінансування зазначених видатків витрачається з районних бюджетів, зокрема у 2011 р. майже 35,7% усіх видатків місцевих бюджетів пов'язано з реалізацією делегованих повноважень. З бюджетів міст обласного значення дещо менші суми – 34,8%. Найменше коштів витрачаються з бюджетів локального рівня – сільських, селищних, міст районного значення. Зі селищних бюджетів та бюджетів міст районного значення фінансується майже

*Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

1% усіх делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, а з сільських бюджетів – 4%.

Для визначення ступеня обтяженості делегованими повноваженнями органів місцевого самоврядування визначимо їх питому вагу у сукупних видатках місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів (табл. 2.8). Видаткам місцевих бюджетів на державне управління, освіту (без позашкільної освіти), охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво у 2003–2011 рр. властива тенденція до збільшення питомої ваги у сукупних видатках місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів, і лише щодо видатків на фізичну культуру і спорт властива протилежна тенденція до зниження.

Таблиця 2.8

Питома вага видатків місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у сукупних видатках місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів у 2003–2011 рр., %*

Види видатків	Роки									Зміна упродовж 2003–2011 років, +/-
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Державне управління	4,25	4,20	4,12	5,04	4,68	4,82	4,85	4,66	4,07	-0,18
Освіта**	25,78	25,03	28,62	26,54	26,71	27,39	30,02	29,93	28,33	+2,55
Охорона здоров'я	21,12	20,21	20,89	19,73	19,33	19,22	21,27	21,94	19,10	-2,02
Соціальний захист та соціальне забезпечення	17,19	15,32	13,68	13,49	18,23	16,92	17,67	19,56	21,79	+4,6
Культура і мистецтво	2,95	3,01	3,20	3,07	3,10	3,39	3,75	3,88	3,40	+0,45
Фізична культура і спорт	1,24	1,08	1,08	1,00	0,97	0,93	0,93	0,93	0,80	-0,44
Всього	72,54	68,86	71,59	68,88	73,00	72,66	78,49	80,9	77,49	+4,95

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

** Без видатків на позашкільні заклади освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми.

Найбільше коштів, спрямованих на реалізацію делегованих повноважень, витрачається на освіту, причому їм властивий найбільший темп приросту питомої ваги у сукупних видатках місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів. Дещо менша частка припадає на охорону здоров'я і соціальний захист та соціальне забезпечення. У 2011 р. сукупна питома вага видатків загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у сукупних видатках місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів склала 77,49%, що на 4,95 в. п. більше ніж у 2003 р. (додаток Р).

Серед усіх рівнів органів місцевого самоврядування найбільше обтяжені реалізацією делегованих повноважень районні органи. Впродовж аналізованого періоду їх частка у сукупних видатках місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів коливалась в межах від 87,99% до 93,97%. Порівняно з попереднім роком цей показник зазнав найбільшого зростання у 2007 р. – на 2,48 в. п., а у 2008 р. він найбільше знизився – на 2,57 в. п. У 2009 р. питома вага делегованих повноважень районних бюджетів знову зросла – на 0,8 в. п. Максимального значення даний показник досягнув у 2011 р. і склав 93,97%. Досить вагомим цей показник був у містах республіканського та обласного значення коливаючись в межах 65,73–77,17%, причому з досить цікавою тенденцією – один рік зростає, один зменшується. Протягом аналізованого періоду найбільше вищезазначені видатки зросли у бюджетах АРК, обласних, міських (міст Києва та Севастополя бюджетах), а саме на 7,09 в. п. з 57,85% у 2003 р. до 64,93% у 2011 р. Найменш обтяженими делегованими повноваженнями є бюджети міст районного значення, хоча і в них цей показник перевищує 50%, зокрема у 2003 р. він становив 56,23% і то зростаючи, то зменшуючись у 2011 р. склав 61,1%.

Лише у сільських та селищних бюджетах питома вага делегованих видатків, що фінансуються з загального фонду місцевих бюджетів у сукупних доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів, впродовж аналізованого періоду знизилась. Найбільшого зниження порівняно з попереднім

роком даний показник зазнав у 2011 р.

Ще одним індикатором, за допомогою якого можна оцінити видатки на фінансування делегованих повноважень, є їх розрахунок на 1 особу постійного населення, оскільки при плануванні цих видатків враховується кількість населення що проживає на відповідній території, та кількість населення що прикріплена до неї. Впродовж 2003–2011 рр. спостерігалась тенденція до щорічного збільшення зазначених видатків в розрахунку на одну особу постійного населення. За цей період видатки зросли у 6,2 рази з 496,6 грн. у 2003 р. до 3064,49 грн. у 2011 р. (рис. 2.11).

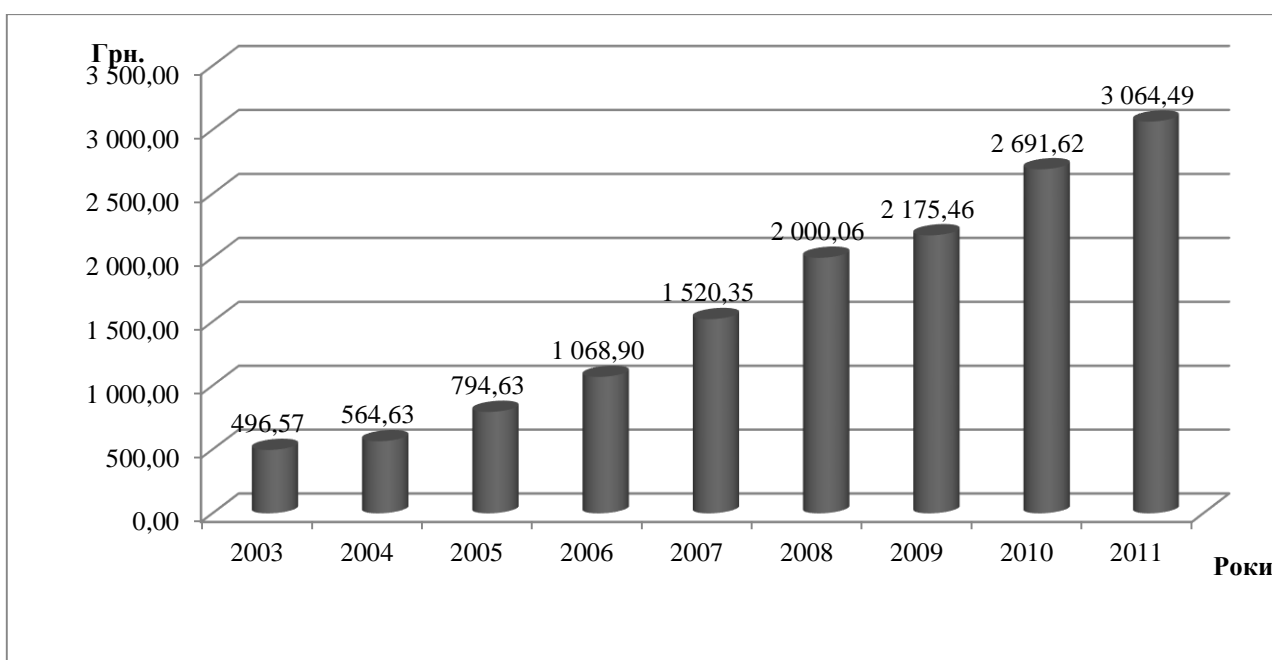

Рис 2.11. Видатки місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт в розрахунку на 1 особу за 2003–2011 рр.*

Якщо відслідковувати по регіонах України, то дані видатки в розрахунку на 1 особу постійного населення з міських бюджетів у 1,7–4,4 рази більші ніж з сільських та селищних бюджетів відповідного регіону (додаток С). У містах Києві та Севастополі найменше коштів витрачається на реалізацію делегованих повноважень в розрахунку на 1 особу постійного населення, хоча у 2009–

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

2010 рр. у них витрачалося найбільше коштів. Серед регіонів найбільше коштів на зазначені видатки витрачають у Волинській, Рівненській, Житомирській, Івано-Франківській, Закарпатській, Хмельницькій областях, а найменше у Луганській, Харківській, Донецькій областях. Якщо у Донецькій області на одну особу у 2009 р. припадало 1 884,12 грн., де цей показник найнижчий по Україні, то у Волинській, де цей показник був найвищий – 2 473,34 грн. У 2011 р. у м. Севастополі, де цей показник найнижчий, витрачалося коштів на реалізацію делегованих повноважень в розрахунку на 1 особу у 1,3 рази менше ніж у Волинській області, де цей показник найвищий серед регіонів України (рис. 2.12).

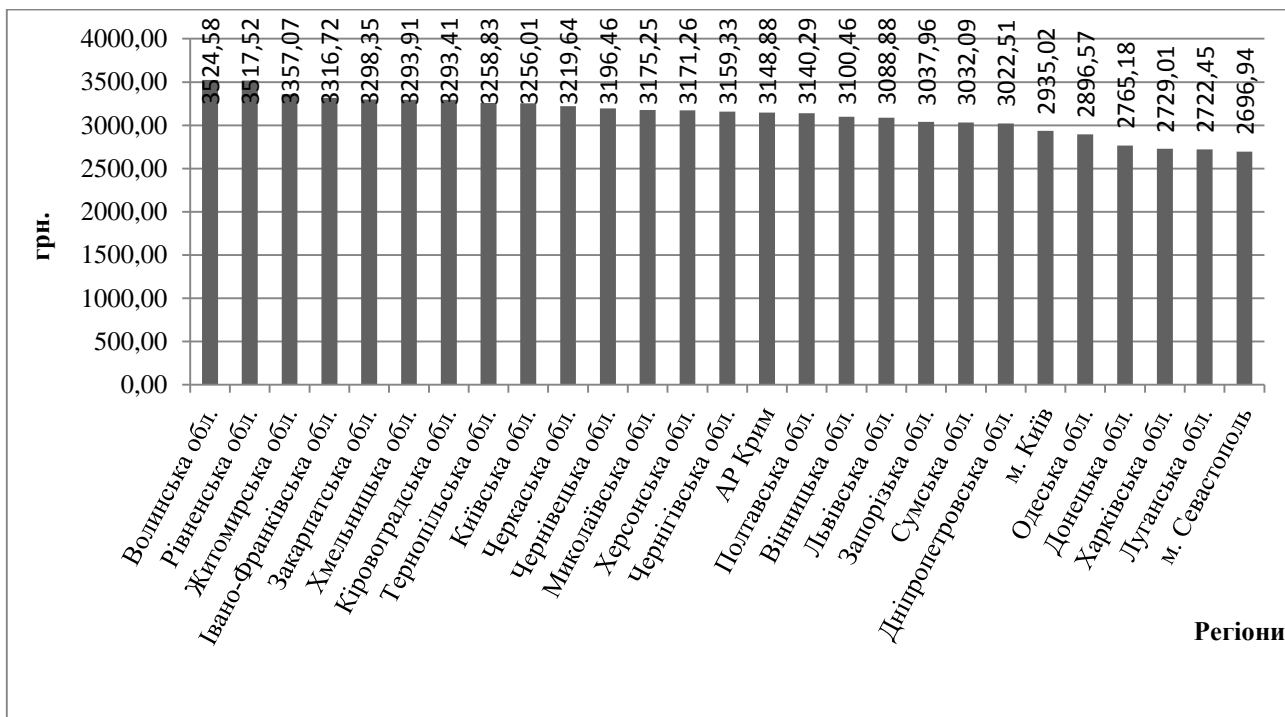

Рис. 2.12. Видатки місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт на одну особу в розрізі регіонів у 2011 р.*

Як видно з рисунка 2.12, не спостерігається значна диференціація між областями України у витрачанні коштів на реалізацію делегованих повноважень

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

з загального фонду у розрахунку на одну особу. Найменше коштів в цьому ж році з міських бюджетів на одну особу витрачали у Тернопільській – 1316,53 грн., Вінницькій – 1521,02 грн., Чернігівській – 1886,86, Херсонській – 1589,44 грн. областях., а найбільше у Дніпропетровській – 2189,73 грн., Донецькій – 2765,18 грн., Волинській – 1904,99 грн., Запорізькій – 1896,42,42 грн. областях та АР Крим – 2129,09 грн. Серед сільських бюджетів спостерігалась значно більша диференціація між найменшим і найбільшим значенням даного показника. Так, якщо у Львівській області цей показник найнижчий і складає 267,34 грн. на одну особу, то у Донецькій області, де він найвищий – 521,88 грн. (додаток С).

Порядок акумуляції коштів для фінансування делегованих повноважень органам місцевого самоврядування в Україні теж досить складний і заплутаний. Держава, делегуючи повноваження органам місцевого самоврядування, повинна забезпечити їх відповідними фінансовими ресурсами. Це відбувається шляхом закріплення за місцевими бюджетами на постійній або тимчасовій основі певних дохідних джерел. Таким чином основу фінансового забезпечення реалізації делегованих повноважень органів місцевого самоврядування повинні складати доходи, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (кошик доходів). Для різних рівнів місцевих бюджетів перелік закріплених доходів різний та у різних пропорціях.

Впродовж 2003–2011 рр., крім 2004 та 2009 років, сукупні доходи, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів щорічно зростали, і протягом аналізованого періоду зросли у 3,6 рази. У 2004 р. порівняно з попереднім роком ці доходи в цілому по Україні знизились на 512,74 млн. грн., а у 2009 р. – на 1 368,94 млн. грн. Дане зниження у 2009 р. можливо пояснити наслідками світової фінансової кризи. Однак загалом в аналізованому періоді ці доходи зросли на 42 241,51 млн. грн. (додаток Т). Аналогічна тенденція спостерігалась у бюджетах АРК, обласних, м. Севастополя, міст республіканського, обласного значення бюджетах. У районних бюджетах, бюджетах міст районного значення та сільських мало місце щорічне нарощення обсягів надходжень окрім 2011 р., в якому в усіх цих бюджетах порівняно з

попереднім роком знизилась обсяги надходжень закріплених доходів. Характерним для селищних бюджетів було щорічне нарощення обсягів надходжень окрім 2009 р., в якому вони порівняно з попереднім роком знизилась на 9,48 млн. грн.

Розглядаючи структуру цих надходжень у розрізі бюджетів виявлено, що найбільша питома вага у формуванні ресурсів на реалізацію делегованих повноважень припадає на бюджети міст республіканського (АРК) та обласного значення (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Структура доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, за видами бюджетів у 2003–2011 рр., %*

Види бюджетів	Роки									Зміна 2011 р. до 2003 р., +/-
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	40,46	39,17	39,71	41,96	41,60	42,29	42,97	42,34	38,39	-2,07
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	<i>21,53</i>	<i>21,97</i>	<i>21,74</i>	<i>21,23</i>	<i>20,88</i>	<i>21,08</i>	<i>22,39</i>	<i>22,91</i>	<i>26,36</i>	<i>+4,83</i>
<i>бюджет м. Києва</i>	<i>17,83</i>	<i>16,17</i>	<i>17,01</i>	<i>19,77</i>	<i>19,76</i>	<i>20,28</i>	<i>19,63</i>	<i>18,48</i>	<i>10,95</i>	<i>-6,88</i>
<i>бюджет м. Севастополя</i>	<i>1,10</i>	<i>1,02</i>	<i>0,96</i>	<i>0,96</i>	<i>0,96</i>	<i>0,92</i>	<i>0,95</i>	<i>0,94</i>	<i>1,07</i>	<i>-0,03</i>
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	44,74	44,69	43,58	41,77	41,97	41,20	39,62	39,73	43,19	-1,55
Районні бюджети	8,35	8,86	9,35	9,35	9,74	9,90	10,60	10,87	11,85	+3,50
Бюджети міст районного значення	2,33	2,56	2,44	2,28	2,19	2,16	2,13	2,14	1,91	-0,42
Селищні бюджети	1,83	2,04	2,01	1,90	1,79	1,73	1,76	1,78	1,65	-0,18
Сільські бюджети	2,28	2,69	2,90	2,74	2,71	2,73	2,92	3,15	3,01	+0,73
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

Варто зазначити, що даному показнику властива тенденція до зниження у 2003–2009 рр. в межах 1–2 в. п., а у 2011 р. він зріс на 3,42 в. п. порівняно з попереднім роком. Однак за весь аналізований період питома вага цих бюджетів

*Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

знизилась на 1,55 в. п. з 44,74% у 2003 р. до 43,19% у 2011 р. В обласних бюджетах та бюджеті АРК цей показник коливається в межах 20,88–26,36%, і на протязі аналізованого періоду зріс на 4,83 в. п. Суттєво це показник зріс у 2011 р. Значна питома вага і бюджету м. Києва, де вона то зростає то знижується. Загалом з 2008 р. по 2011 р. цей показник у бюджеті м. Києва знизився майже вдвічі, з 20,28% у 2008 р. до 10,95% у 2011 р. Щорічне нарощення питомої ваги відслідковується у районних бюджетах, де цей показник на протязі аналізованого періоду зріс на 3,5 в. п. і у 2011 р. склав 11,85%. У бюджетах міст районного значення, м. Севастополя, сільських та селищних бюджетах цей показник не перевищує 3%. В усіх цих бюджетах у 2011 р. відбулось найсуттєвіше за всі роки зниження даного показника. У бюджетах міст районного значення та селищних бюджетах за аналізований період даний показник теж зменшився.

Як бачимо, у 2011 році спостерігався перерозподіл закріплених доходів в розрізі видів бюджетів. Питома вага доходів, які мали б спрямовуватись на реалізацію делегованих повноважень зосередились в обласних та районних бюджетах. Питома вага цих надходжень знизилась у найбільш численних ланках бюджетної системи, а саме: сільських та селищних бюджетах та бюджетах міст районного значення.

Можна зробити висновок, що основна маса доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, акумулюється на рівні бюджетів міст обласного значення та обласних бюджетах. Як наслідок, за рахунок закріплених за сільськими, селищними бюджетами та бюджетами міст районного значення можна профінансувати досить мізерні частки усіх делегованих органам місцевого самоврядування державою повноважень.

Для того, щоб визначити, яку роль відіграють закріплені доходи у формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, розрахуємо їх питому вагу в сукупних доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів. Протягом 2003–2011 рр. цей показник в цілому по Україні коливався в межах 65,41–71,51%. За досліджуваний період він знизився на 2,29 в. п. (табл. 2.10).

**Питома вага доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні
обсягу міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів
без міжбюджетних трансфертів у 2003–2011 рр., %***

Види бюджетів	Роки									Зміна 2011 р. до 2003 р., +/-
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Всього, у тому числі:	69,87	66,99	65,41	66,43	68,61	69,32	70,16	71,51	66,95	-2,92
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	72,81	70,23	68,85	71,03	67,08	70,92	73,99	76,15	72,77	-0,04
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	79,32	83,82	80,36	81,89	77,92	79,07	78,35	80,65	81,64	+2,32
<i>бюджет м. Києва</i>	66,22	57,62	58,16	62,27	58,48	64,48	70,12	71,82	58,12	-8,1
<i>бюджет м. Севастополя</i>	73,12	68,51	69,69	68,57	67,27	61,03	63,14	64,99	65,26	-7,86
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	70,63	65,49	63,79	63,55	67,78	69,07	68,33	68,62	66,12	-4,51
Районні бюджети	70,89	83,67	79,22	79,57	82,52	83,51	84,69	85,62	83,28	+12,39
Бюджети міст районного значення	63,97	65,06	63,43	60,96	62,27	62,14	60,47	63,16	48,88	-15,09
Селищні бюджети	56,36	50,78	52,94	52,88	53,57	52,30	51,50	53,30	40,50	-15,86
Сільські бюджети	41,34	39,89	39,00	41,27	39,88	43,04	41,64	45,44	33,15	-8,19

До 2010 р., в усіх рівнях бюджетів питома вага доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів мала хоча б незначну, але все ж таки тенденцію до зростання. У 2011 р. всі види бюджетів, крім бюджету м. Севастополя, знизили частку закріплених доходів у сукупних доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів. Більш ніж на 10 в. п. даний показник у 2011 р. порівняно з попереднім знизився у сільських та селищних бюджетах та бюджетах міст районного значення, бюджеті м. Києва. На 4,86 в. п.

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

знизилась частка закріплених доходів у селищних бюджетах. Найбільшого зниження цей показник зазнав у бюджеті м. Севастополя. Районні бюджети до 2011 р. суттєво додавали у нарощенні питомої ваги закріплених доходів у сукупних доходах відповідних бюджетів без врахування міжбюджетних трансфертів. За весь аналізований період цей показник зріс на 12,39 в. п. з 70,89% у 2003 р. до 83,28% у 2011 р. За аналізований період даний показник незначно зріс у обласних бюджетах на 2,32 в. п.

В аналізованому періоді виявлено значну диференціацію в акумуляції закріплених доходів в розрізі областей України (додаток Т, рис. 2.13).

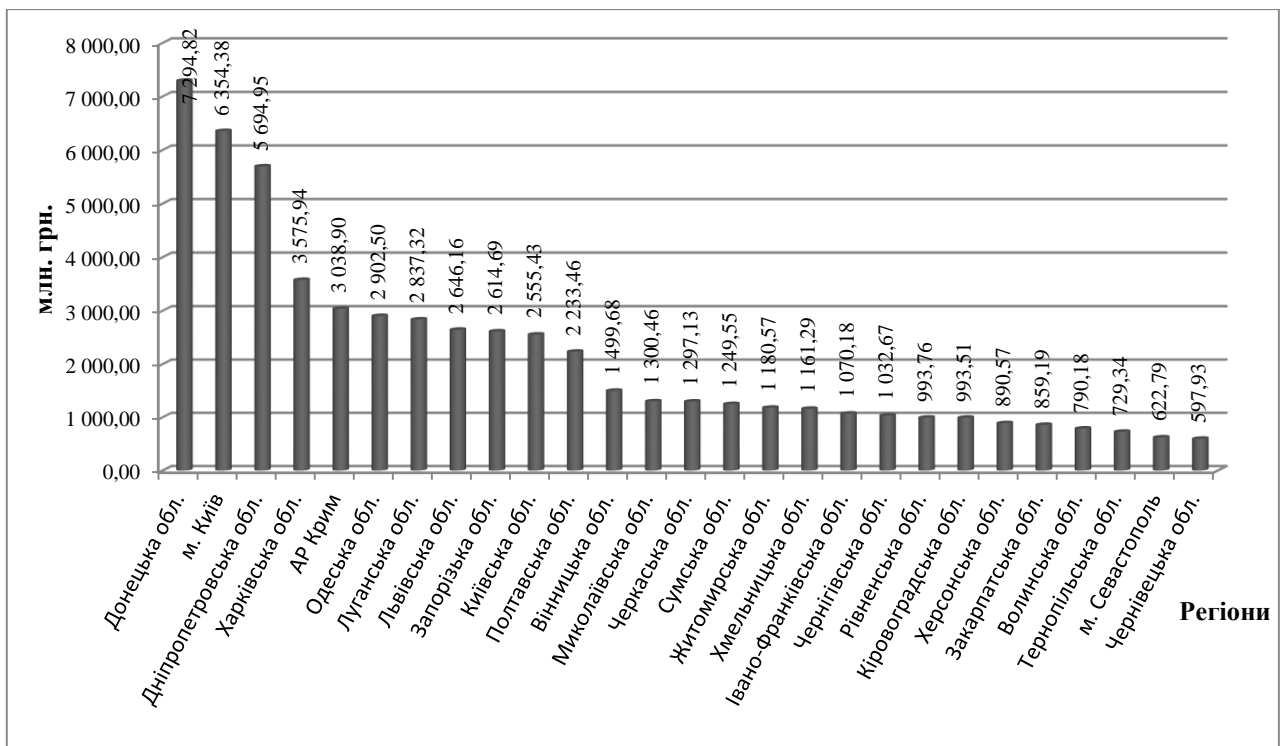

Рис. 2.13. Доходи місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у 2011 р, млн. грн.*

Як видно з рисунка 2.13 найбільше закріплених доходів надходить до бюджету м. Києва. У Чернівецькій області у 2011 р. надійшло 597,93 млн. грн. доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, що у 12,2 рази менше ніж Донецькій області, де цих коштів надійшло найбільше

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

серед регіонів України. Слід зазначити, що найменше цих коштів акумулюється в західних областях, а саме: Чернівецькій, Тернопільській, Волинській, Закарпатській. Найбільше коштів поступає у Донецькій, Дніпропетровській, Харківській областях.

Найвагомішим джерелом закріплених доходів у 2009 р. була плата за землю, яка забезпечила понад 70% усіх надходжень (рис. 2.14). Плата за землю зараховується до бюджетів регіонального рівня, а саме до бюджету АРК, обласних та районних бюджетів. Відтак лише цей один вид надходжень акумулює значну частку всіх закріплених доходів у регіональних бюджетах.

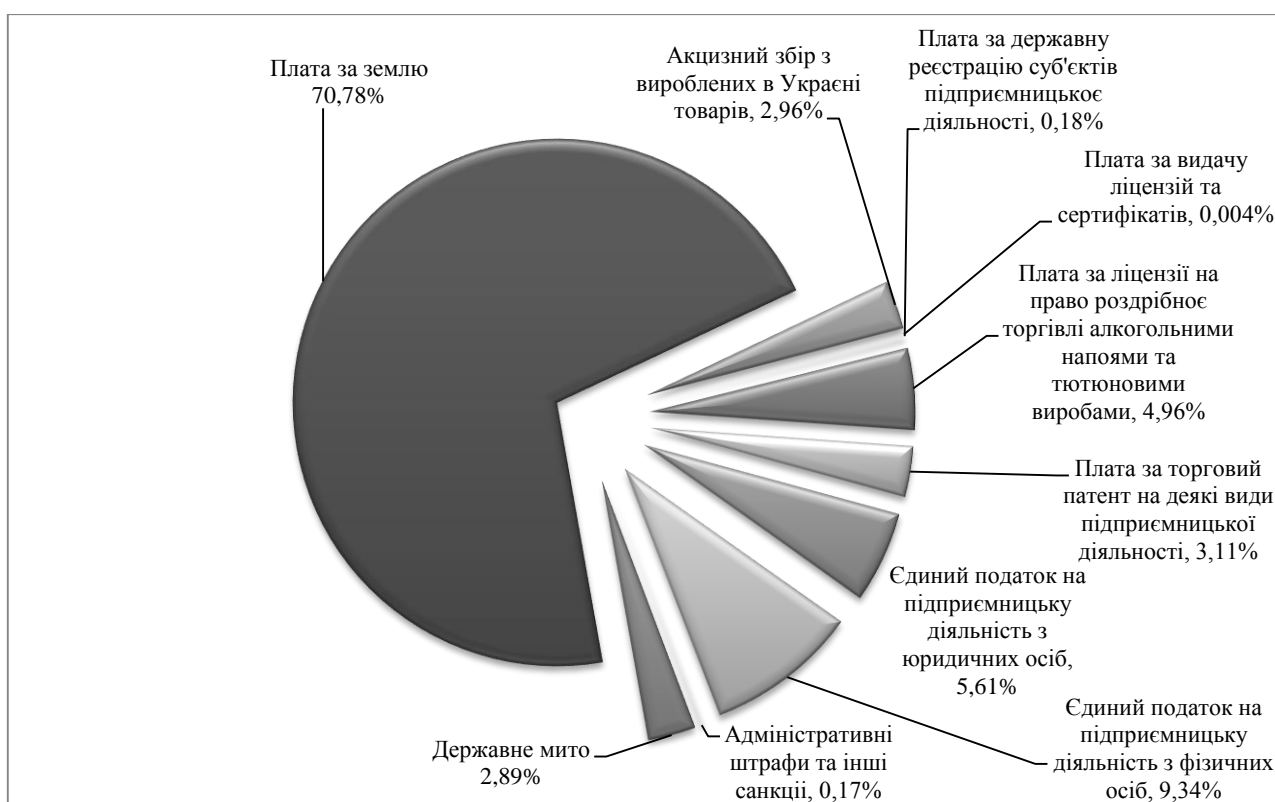

Рис. 2.14. Структура доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, у 2009 р, млн. грн.*

Наступним джерелом за питомою вагою у закріплених доходах був єдиний податок на підприємницьку діяльність фізичних та юридичних осіб, відповідно 9,34% та 5,61%. Даний вид надходжень зараховувався до бюджетів міст, сіл та селищ у частинах, що належать відповідним бюджетам. Варто зазначити, що з

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

1 січня 2011 р. цей податок включений до місцевих податків, і як наслідок це вплинуло на зниження питомої ваги закріплених доходів в сукупних доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів.

Плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами займала 4,96% усіх закріплених доходів. Плата за видачу інших ліцензій та сертифікатів займала мізерну частку, що становила 0,004%. Дані надходження могли поступати до усіх рівнів місцевих бюджетів, проте не на всіх територіях були об'єкти оподаткування. Таким чином у 2009 р. дані надходження поступали у сільські бюджети 10 областей, у селищні бюджети 5 областей, у бюджети міст обласного та районного значення 9 областей, до районних бюджетів 4 областей та до більшості обласних бюджетів. Отже даний вид надходжень не має значного фіскального значення для бюджетів місцевого самоврядування. Плата за торгові патенти на деякі види підприємницької діяльності зараховувалась до бюджетів міст, сіл та селищ і їх питома вага становила 3,11%. Питома вага надходжень акцизного збору з вироблених в Україні товарів займала 2,96%, однак дане джерело надходжень має місце лише в бюджеті АР Крим. Незначну частку займали надходження від адміністративних штрафів та санкцій. Зазначені надходження поступають в усі рівні місцевих бюджетів крім обласних. Однак їх не варто розглядати як суттєве джерело акумуляції надходжень для реалізації делегованих повноважень у зв'язку з відсутністю системності щодо даного виду надходжень. Як засвідчують результати дослідження вагома частина усіх закріплених за місцевими бюджетами коштів акумулюється на регіональних рівнях – обласних та районних бюджетах.

В розрахунку на 1 особу постійного населення в середньому по Україні на фінансування делегованих повноважень органів місцевого самоврядування у 2009 р. надійшло 1086,48 грн. закріплених доходів, що на 742,58 грн. більше ніж у 2003 р., та на 24,88 грн. менше попереднього року (рис. 2.15). Загалом спостерігаємо тенденцію до збільшення абсолютної суми доходів, що враховуються в розрахунку на 1 особу постійного населення. Найбільшого

приросту порівняно з попереднім роком даний показник зазнав у 2007 та 2008 рр., відповідно на 274,79 грн. та 268,35 грн. Упродовж аналізованого періоду цей показник зазнавав зменшення лише у 2004 та 2009 роках. У 2004 р. порівняно з попереднім роком даний показник знизився на 21,02 грн., у 2009 р. порівняно з 2003 р. цей показник зріс у 3,2 рази. У 2010 р він зріс на 172,99 грн. та склав 1259,47 грн., а у 2011 зріс лише на 9,59 грн.

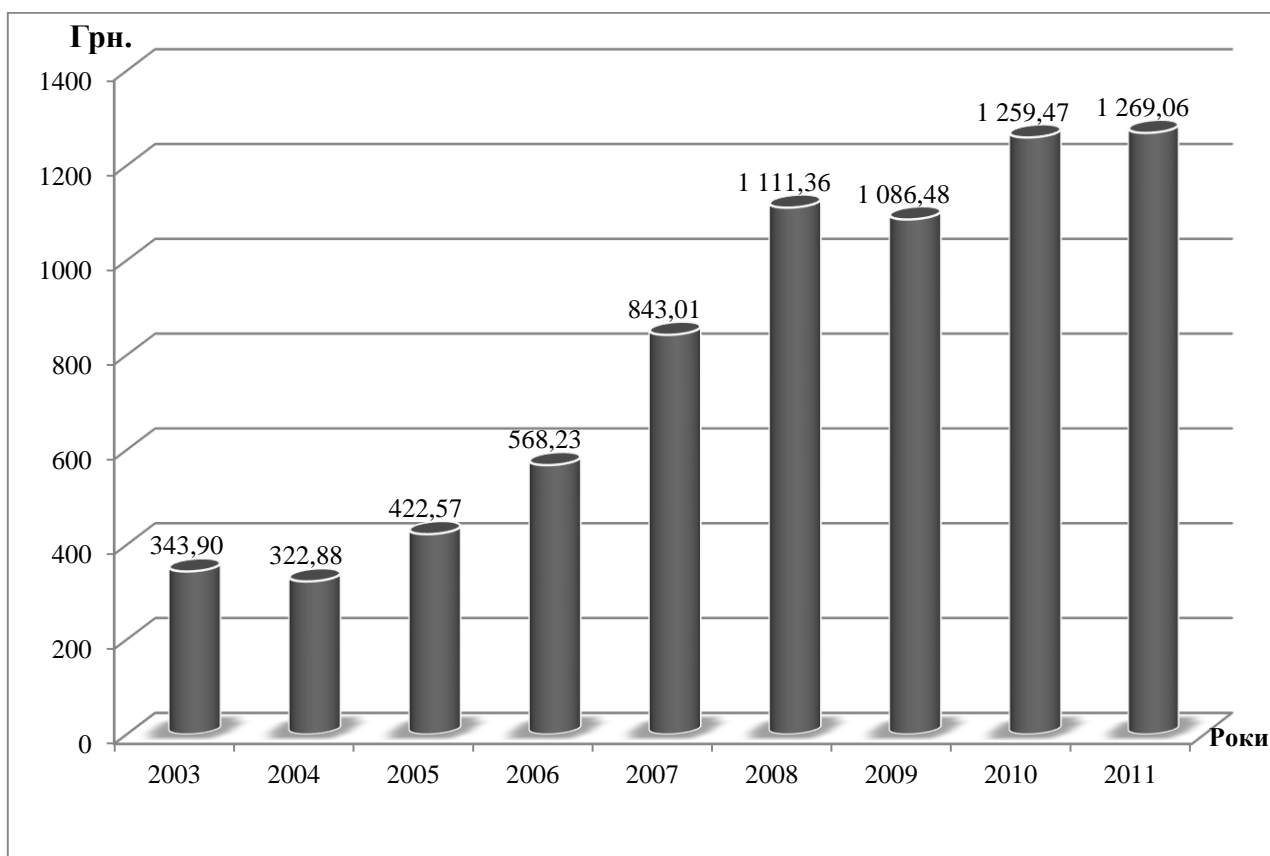

Рис. 2.15. Динаміка надходжень доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у розрахунку на 1 особу постійного населення у 2003–2011 рр.*

Найбільше закріплених коштів на 1 особу постійного населення надходить у бюджет м. Києва, де вони у 2011 р. склали 2266,64 грн., що на 1311,62 грн. менше аналогічного показника 2009 р. Даний показник у м. Києві у 1,3 рази більший ніж у Дніпропетровській області, де цей показник найвищий серед

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

регіонів України і складає 1270,87 грн. та у 3,4 рази більший ніж у Чернівецькій області, де цей показник найнижчий серед регіонів і складає 660,92 грн. на 1 особу постійного населення (рис. 2.16).

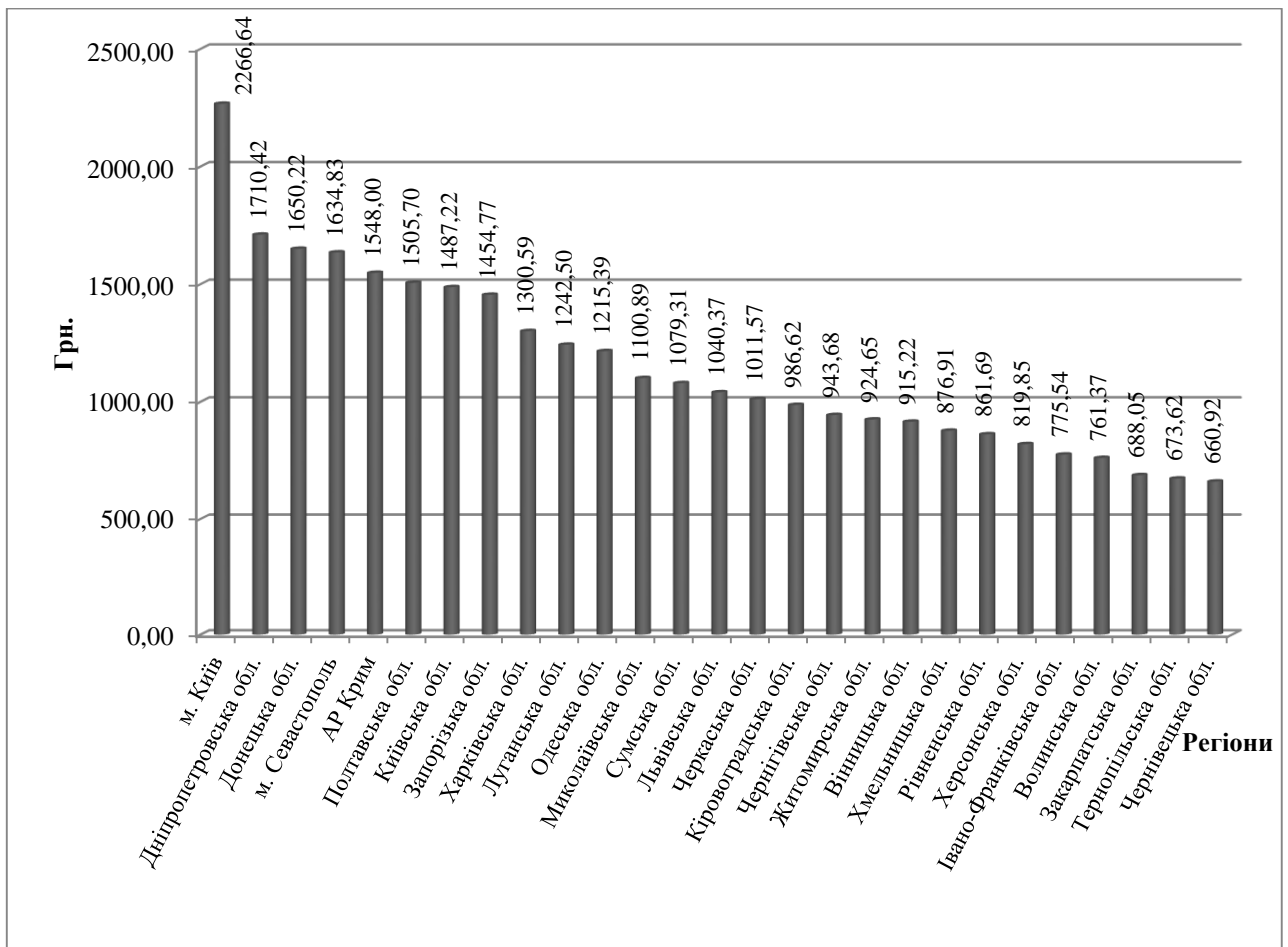

Рис. 2.16. Структура надходжень доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів до місцевих бюджетів України в розрахунку на одну особу постійного населення у 2011 р.*

Загалом по регіонах України цей показник найвищий у Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Запорізькій, Полтавській, Харківській областях та АР Крим, де він перевищує 1000 грн. на 1 особу. Найменше закріплених доходів в розрахунку на 1 особу постійного населення поступає у Тернопільській, Чернівецькій, Закарпатській, Волинській областях. У найбільш забезпеченій закріпленими доходами на 1 особу постійного населення Дніпропетровській

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

області у 2,6 рази більш цих коштів ніж у Чернівецькій області, де цей показник найнижчий.

Щодо надходжень закріплених доходів у розрахунку на одну особу міського населення, то спостерігалась дещо менша диференціація. У 2011 р. найбільше зазначених коштів надходило у Дніпропетровській, Донецькій, Полтавській, Запорізькій, Одеській областях – більше 1 тис. грн., а найменше отримували у бюджетах Тернопільської, Херсонської, Чернігівської, Кіровоградської, Волинської областей – менше 700 грн. (додаток К).

Найменше закріплених доходів на 1 особу постійного сільського населення у 2011 р. надходило у Чернівецькій, Івано-Франківській, Закарпатській, Рівненській та Тернопільській областях. Найбільше зазначених коштів отримували у Дніпропетровській, Полтавській, Донецькій, Черкаській областях. Найнижче значення даного показника спостерігалось у Чернівецькій області – 48,31 грн., що у 5,3 рази менше аналогічного показника у Київській області, де він найвищий і становив 257,51 грн. на 1 особу сільського населення. Не спостерігається і прив'язка між сільськими і міськими бюджетами одного регіону. Так, у Чернівецькій області надходження до міських бюджетів у 11 разів вищі, ніж надходження до сільських.

Найменші відмінності у надходженнях закріплених доходів на 1 особу міського і сільського населення в межах однієї області у 2011 р. мали місце у Київській, Кіровоградській, Черкаській областях – в межах 3,6–4,7 рази, а найбільші відмінності у Чернівецькій, Івано-Франківській, Рівненській, Закарпатській областях – 11,3–16 рази.

Результатом такої диференціації в розрізі регіонів та бюджетів виникають різні можливості у органів місцевого самоврядування профінансувати делеговані їм державою повноваження за рахунок закріплених видів доходів.

Не відслідковується взаємозв'язок у динаміці надходжень закріплених доходів за місцевими бюджетами та динаміці видатків на реалізацію делегованих повноважень за 2003–2011 рр. (рис. 2.17).

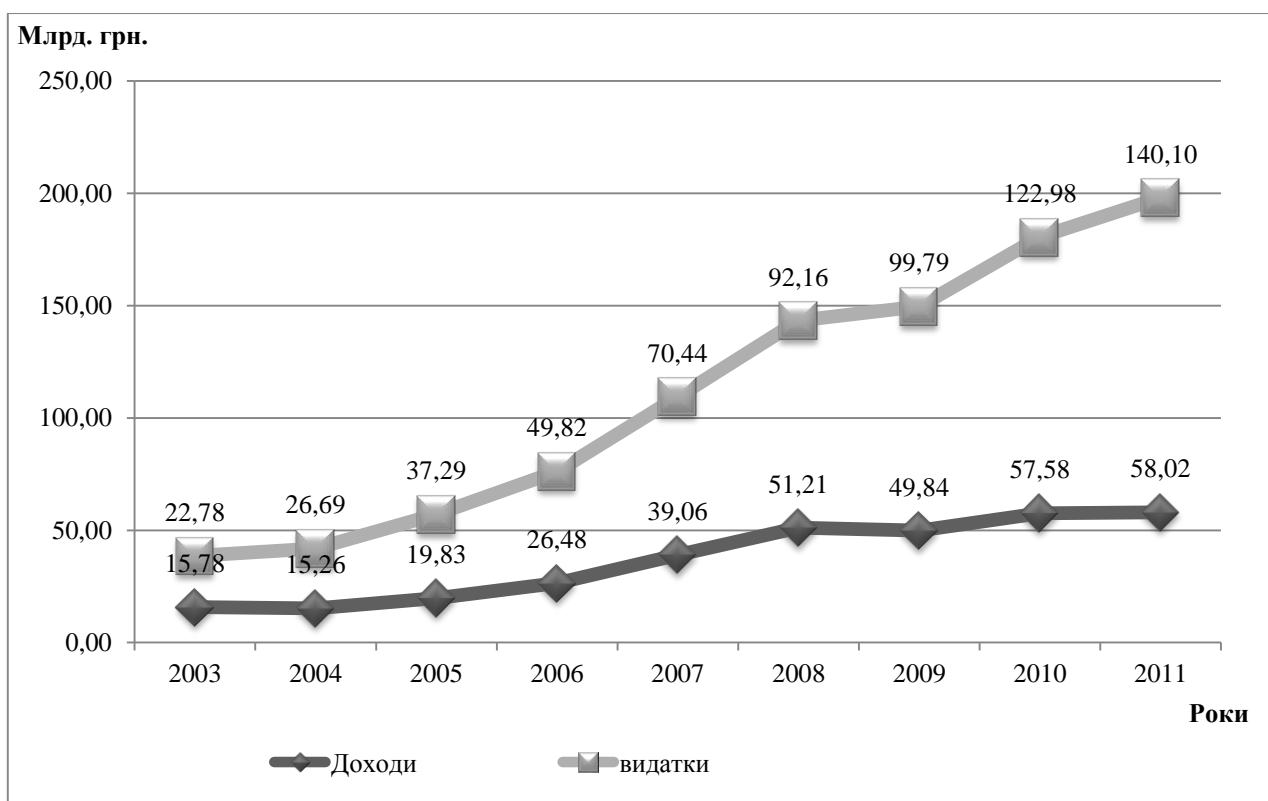

Рис. 2.17. Динаміка надходження доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, та видатків на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт.*

Як видно з рисунка 2.17, обсяг зазначених видатків зростає набагато більшими темпами ніж доходи, які повинні становити основу їх фінансового забезпечення. Так, у 2011 р. за рахунок надходжень доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів профінансовано лише 41% делегованих органам місцевого самоврядування повноважень.

Отже, закріплені за місцевими бюджетами доходи не забезпечують результату, якого від них очікують.

З метою узагальнення результатів оцінювання фінансового забезпечення реалізації делегованих повноважень органів місцевого самоврядування в розрізі різних рівнів та регіонів України розрахуємо коефіцієнти податкової

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

забезпеченості делегованих повноважень органів місцевого самоврядування як співвідношення доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів без міжбюджетних трансфертів до сукупних видатків на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень органів місцевого самоврядування в розрізі місцевих бюджетів за 2003–2011 рр.*

Види бюджетів	Роки								
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Всього по місцевих бюджетах	0,69	0,57	0,53	0,53	0,55	0,56	0,50	0,47	0,41
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:									
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	1,17	1,00	0,91	0,83	0,71	0,67	0,65	0,80	0,66
<i>бюджет м. Києва</i>	1,58	1,19	1,22	1,38	1,40	1,65	1,57	1,44	0,77
<i>бюджет м. Севастополя</i>	0,90	0,71	0,61	0,65	0,72	0,69	0,62	0,58	0,61
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	0,87	0,66	0,62	0,60	0,67	0,66	0,58	0,51	0,51
Районні бюджети	0,16	0,16	0,15	0,15	0,17	0,17	0,16	0,15	0,14
Бюджети міст районного значення	1,43	1,28	1,17	1,08	1,14	1,08	0,93	0,90	0,78
Селищні бюджети	0,91	0,80	0,73	0,68	0,73	0,67	0,60	0,58	0,59
Сільські бюджети	0,33	0,30	0,29	0,26	0,30	0,28	0,26	0,27	0,31

Як видно з таблиці 2.11 в цілому по Україні даний коефіцієнт знизився з 0,69 у 2003 р. до 0,5 у 2009 р. Майже в усіх рівнях місцевих бюджетів, крім м. Києва та районних бюджетів за даний період прослідковується тенденція до зниження вище зазначеного коефіцієнта. У районних бюджетах даний показник майже не зазнав змін на протязі аналізованого періоду, однак у них він найнижчий серед усіх рівнів бюджетів. У бюджеті м. Києва він то зростає то знижується. У 2009 р. даний коефіцієнт був вищим лише у бюджеті м. Києва.

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Бюджет міста Києва залишається єдиним в якому цей показник у 2003–2010 рр. був вищим 1. На протязі всього аналізованого періоду відбулося зменшення значень коефіцієнтів податкової забезпеченості делегованих повноважень органів місцевого самоврядування у всіх регіонах України (додаток У, табл. 2.12).

Таблиця 2.12

**Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень
в розрізі регіонів за 2003–2011 рр.***

Регіони	Роки									Зміна за 2003– 2011 рр., +/-
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Всього, у т. ч.:	0,69	0,57	0,53	0,53	0,55	0,56	0,50	0,47	0,41	-0,21
АР Крим	0,71	0,50	0,45	0,44	0,47	0,45	0,46	0,50	0,49	-0,21
Вінницька обл.	0,40	0,35	0,31	0,32	0,34	0,35	0,33	0,31	0,30	-0,10
Волинська обл.	0,35	0,30	0,28	0,28	0,30	0,30	0,25	0,23	0,22	-0,13
Дніпропетровська обл.	0,90	0,76	0,73	0,71	0,72	0,69	0,61	0,58	0,57	-0,34
Донецька обл.	0,95	0,81	0,77	0,72	0,74	0,73	0,65	0,62	0,60	-0,35
Житомирська обл.	0,39	0,34	0,32	0,32	0,34	0,35	0,30	0,29	0,28	-0,11
Закарпатська обл.	0,40	0,34	0,30	0,28	0,29	0,28	0,25	0,22	0,21	-0,20
Запорізька обл.	0,88	0,70	0,62	0,60	0,61	0,60	0,52	0,50	0,48	-0,40
Івано-Франківська обл.	0,41	0,34	0,30	0,30	0,31	0,31	0,28	0,24	0,23	-0,17
Київська обл.	0,55	0,50	0,49	0,47	0,55	0,54	0,50	0,47	0,46	-0,10
Кіровоградська обл.	0,43	0,38	0,35	0,34	0,36	0,36	0,34	0,33	0,30	-0,13
Луганська обл.	0,65	0,62	0,56	0,54	0,55	0,55	0,49	0,47	0,46	-0,19
Львівська обл.	0,56	0,48	0,44	0,44	0,43	0,43	0,38	0,35	0,34	-0,22
Миколаївська обл.	0,66	0,52	0,45	0,43	0,44	0,44	0,40	0,38	0,35	-0,31
Одеська обл.	0,77	0,59	0,54	0,52	0,56	0,54	0,48	0,46	0,42	-0,35
Полтавська обл.	0,66	0,56	0,50	0,49	0,51	0,52	0,47	0,46	0,48	-0,18
Рівненська обл.	0,40	0,36	0,32	0,30	0,33	0,32	0,28	0,26	0,24	-0,16
Сумська обл.	0,52	0,45	0,40	0,39	0,42	0,42	0,40	0,37	0,36	-0,16
Тернопільська обл.	0,32	0,28	0,25	0,25	0,26	0,27	0,24	0,23	0,21	-0,12
Харківська обл.	0,76	0,63	0,60	0,57	0,57	0,56	0,51	0,48	0,48	-0,29
Херсонська обл.	0,46	0,37	0,33	0,32	0,34	0,34	0,31	0,28	0,26	-0,20
Хмельницька обл.	0,37	0,33	0,30	0,30	0,32	0,32	0,30	0,28	0,27	-0,11
Черкаська обл.	0,46	0,39	0,37	0,36	0,38	0,39	0,36	0,34	0,31	-0,15
Чернівецька обл.	0,38	0,33	0,29	0,28	0,29	0,29	0,26	0,23	0,21	-0,17
Чернігівська обл.	0,43	0,36	0,35	0,35	0,36	0,36	0,33	0,31	0,30	-0,13
м. Київ	1,58	1,19	1,22	1,38	1,40	1,65	1,57	1,41	0,77	-0,81
м. Севастополь	0,88	0,70	0,61	0,63	0,70	0,68	0,62	0,58	0,61	-0,27

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Найвищий цей показник у Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій областях, а найнижчий у Тернопільській, Волинській, Хмельницькій, Чернівецькій, Житомирській областях. Таким чином, можна зробити висновок, що з кожним роком у місцевих бюджетах за рахунок закріплених джерел надходжень акумулюється все менша кількість коштів необхідних для реалізації делегованих органам місцевого самоврядування повноважень.

Темп приросту коефіцієнта податкової забезпеченості делегованих повноважень органів місцевого самоврядування за 2003–2011 рр. мав від'ємне значення і коливався від -0,01 до -0,81 (рис. 2.18).

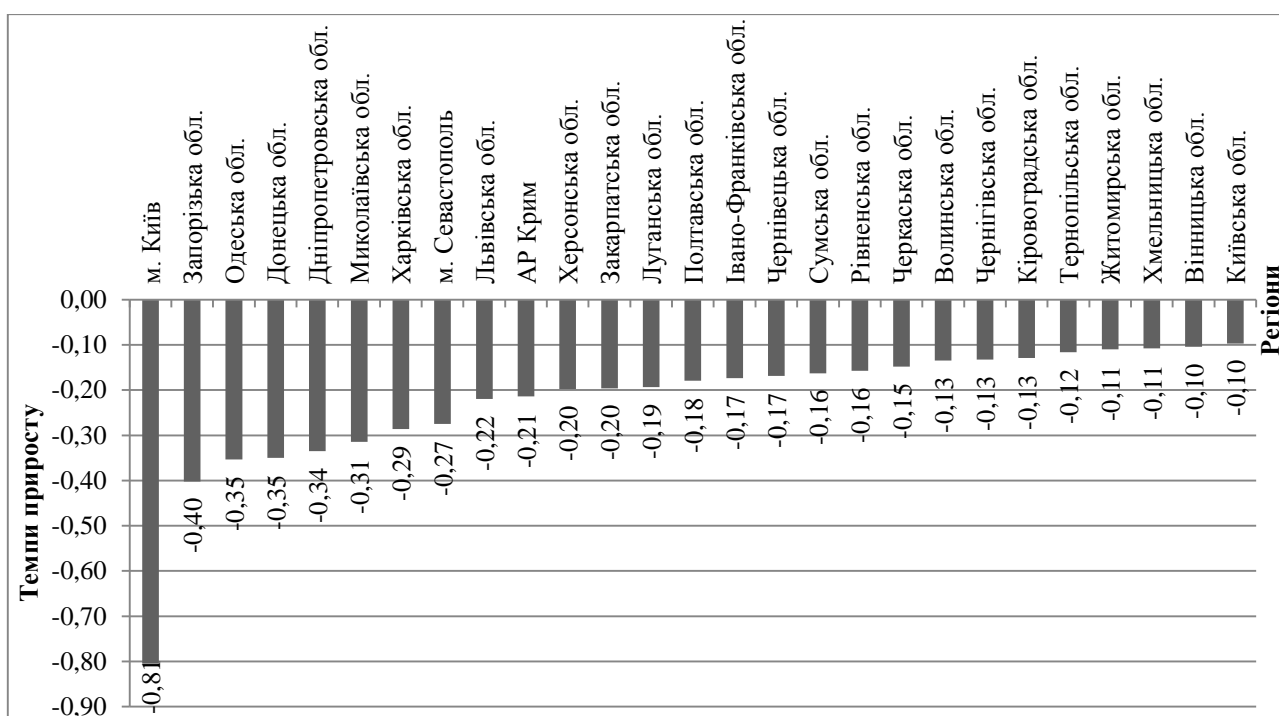

Рис. 2.18. Темп приросту коефіцієнта податкової забезпеченості делегованих повноважень органів місцевого самоврядування за 2003–2011 рр.*

Варто зазначити, що темп зниження даного показника у різних регіонах суттєво відрізнявся. Впродовж 2003–2009 рр. у бюджеті м. Києва цей показник постійно змінювався то збільшуючись, то зменшуючись, і у 2009 р. він майже досягнув свого значення 2003 р., однак впродовж двох наступних років він знизився майже вдвічі. Найменших змін вищезазначений показник зазнав у

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Київській, Вінницькій, Хмельницькій, Тернопільській, Житомирській областях.

2.3. Особливості застосування міжбюджетних трансфертів як елемента механізму вирівнювання фінансових можливостей місцевого самоврядування

За допомогою розмежування доходів і видатків між державою та органами місцевої влади та між рівнями місцевих бюджетів не можливо досягнути достатнього забезпечення фінансовими ресурсами усіх органів місцевого самоврядування для реалізації власних і делегованих повноважень У процесі надання суспільних послуг населенню за рахунок коштів місцевих бюджетів одного рівня по всій території держави виникають різні витрати у органів місцевого самоврядування, що пов'язані з наявними відмінностями у вартості надання цих послуг. Також мають місце відмінності в порядку акумуляції фінансових ресурсів, необхідних для покриття цих затрат. Нерівності, що виникають між бюджетами одного рівня в силу відмінностей в їх податковому потенціалі та видатках, необхідних для того, щоб забезпечити надання суспільних послуг на належному рівні, вимагають застосування бюджетного регулювання.

Світова практика доводить ефективність використання фінансового вирівнювання через використання міжбюджетних трансфертів як засобу бюджетного регулювання. Фінансове вирівнювання бюджетної забезпеченості органів місцевого самоврядування здійснюється шляхом усунення фіскальних дисбалансів територій через перерозподіл фінансових ресурсів по горизонталі та вертикалі. Вертикальна нерівність виникає у тих випадках, коли фінансові ресурси органів місцевого самоврядування, що акумулюються за рахунок визначених податків і зборів, виявляються недостатніми для реалізації їхніх повноважень. Слід наголосити, що саме фінансове вирівнювання можливостей органів місцевого самоврядування реалізувати власні і делеговані повноваження є необхідною умовою виконання соціальних зобов'язань держави перед населенням.

Як зазначає Х. Ціммерманн, якщо навіть припустити, що розподіл повноважень між рівнями влади реалізований найбільш ефективним способом за наявності всієї необхідної інформації та місцевому рівню влади передано достатній обсяг власних фінансових ресурсів в процесі реалізації видаткових повноважень, орієнтуватися потрібно на середні для всього рівня показники. Це означає, що в різні періоди часу одні органи можуть не отримати в своє розпорядження достатньої кількості ресурсів, а інші можуть отримати надлишок, в результаті чого одночасна реалізація видаткових повноважень на однаковому рівні неможлива [185, с. 234]. Таким чином необхідність у фінансовому вирівнюванні виникає у будь-якому випадку.

Науковці твердять, що теоретично проблема фінансового вирівнювання може бути відсутня [48; 98]. І. Луніна зазначає, що цього можна досягнути при виконанні п'яти умов:

1. Фінансові можливості економічних суб'єктів у різних регіонах країни приблизно порівнянні. Тобто це означає, що всі регіони в принципі можуть одержувати кошти, потрібні для виконання своїх поточних завдань. При значних відмінностях у фінансових можливостях регіонів бідніші регіони, як зазначалося, не зможуть надавати суспільні блага та послуги в обсягах, необхідних для успішної конкурентної боротьби з іншими регіонами за право розміщення підприємств на своїй території.

2. Динаміка доходів регіонів характеризується сталими тенденціями.

3. Діяльність суспільного сектору (насамперед у сфері забезпечення виробничої та соціальної інфраструктури) фінансується виключно через збори та внески (добровільні або примусові). Тобто всі зазначені блага надаються за певну плату.

4. Діяльність місцевих та регіональних органів влади йде на користь виключно жителям відповідної території.

5. Неможливими є фінансові кризи, тобто бюджетні ускладнення, викликані екстремальними ситуаціями.

Однак охарактеризовуючи вище зазначені умови автор наголошує на тому,

що в нашій державі фінансове становище не відповідає вище зазначеним вимогам [98, с. 379].

Н. Єрмасова вважає, що теоретично легко можна уявити систему, в якій фінансові ресурси, що надаються органам місцевої влади формуються лише за рахунок місцевих податків, а за необхідності поповнюються запозиченнями, котрі теж погашаються за рахунок місцевих податкових надходжень. У такому випадку місцеві органи влади на власний розсуд повинні вибирати рівень місцевого оподаткування виходячи з необхідності фінансування власних видатків. Однак подібної системи не існує в жодній країні [48, с. 47]. Таким чином теоретичні припущення науковців щодо можливої відсутності потреби у застосуванні фінансового вирівнювання не знайшли свого відображення у практичній діяльності

Беручи до уваги результати дослідження у параграфах 2.1 та 2.2 даної роботи, можна зробити висновок, що надання суспільних послуг населенню на належному рівні органами місцевого самоврядування неможливе без використання фінансового вирівнювання у вигляді трансфертів. Основне призначення бюджетного вирівнювання полягає у забезпеченні відповідних місцевих бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для повноцінної реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування на гарантованому державою рівні.

Використання міжбюджетних трансфертів може бути спричинене різними причинами:

- 1) якщо бюджетна система не збалансована по вертикалі, тобто коли видатки децентралізовані більшою мірою швидшими темпами ніж доходи;
- 2) необхідністю забезпечення можливостей в різних регіонах надавати гарантовані державою соціальні послуги на однаковому рівні;
- 3) для компенсації бюджетам нижчого рівня втрати доходів чи збільшення видатків в наслідок дій і рішень вищестоящих органів.

Бюджетне вирівнювання, суть якого полягає у збалансуванні доходів і видатків органів місцевого самоврядування, буде ефективним лише у тому

випадку, якщо дотримуватись низки критеріїв при його застосуванні, а саме:

1) забезпечення надання суспільних послуг населенню держави на рівні, який гарантується Конституцією України та іншими законодавчими актами країни;

2) забезпечення надання однакового рівня суспільних послуг громадянам в межах території держави незалежно від місця розташування адміністративно-територіального утворення та його статусу;

3) врахування наявних відмінностей у бюджетних видатках та доходах з врахуванням географічного місця розташування адміністративно-територіальних одиниць, їх кліматичних умов, соціально-демографічної ситуації, соціально-економічного розвитку;

4) підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні їх дохідної бази.

У результаті світового розвитку місцевого самоврядування сформулювалась чимала кількість різних видів трансфертів, що служать інструментом для забезпечення повноцінного фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування.

Бюджетним кодексом передбачено розподіл міжбюджетних трансфертів на чотири види:

- дотації вирівнювання;
- субвенції;
- кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів;
- додаткові дотації [21].

Місцеві бюджети можуть отримати від держави міжбюджетні трансферти лише в тому випадку, якщо такі передбачені у Державного бюджету України. Бюджетним кодексом передбачено можливість отримання місцевими бюджетами таких видів трансфертів:

- 1) дотації вирівнювання;
- 2) додаткової дотація на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих

бюджетів;

- 3) субвенції на здійснення державних програм соціального захисту;
- 4) додаткової дотації на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, внаслідок надання пільг, встановлених державою;
- 5) субвенції на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах;
- 6) субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів);
- 7) інших додаткові дотації та інші субвенції.

Дотація вирівнювання – це міжбюджетний трансферт на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує [21]. Дотація є безповоротною фінансовою допомогою місцевим бюджетам і створює можливості для усунення соціально-економічної диференціації територій. Цей вид трансфертів не обмежує свободу дій місцевої влади у власній сфері відповідальності, дозволяє погашати тимчасові дефіцити місцевих бюджетів, не звертаючись до органів Казначейства України за позичками. Дотація вирівнювання надається місцевим бюджетам у тих випадках, коли за рахунок закріплених загальнодержавних податків і зборів за місцевими бюджетами неможливо забезпечити реалізацію делегованих повноважень. Дотація є одним із методів бюджетного вирівнювання, що дає можливість визначити річну, фіксовану суму коштів, що отримується бюджетом нижчого рівня з бюджету вищого рівня на безповоротній основі для повноцінного забезпечення реалізації органами місцевого самоврядування делегованих державою повноважень.

Для здійснення розподілу обсягів міжбюджетних трансфертів у вигляді дотацій використовується формула, за якою обсяг дотації розраховується за загальним фондом як різниця між розрахунковими показниками обсягу видатків та доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Відповідно до положень Бюджетного кодексу України формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів затверджується Кабінетом Міністрів України і з метою реальності визначення основних показників в обов'язковому порядку

повинна враховувати такі параметри:

- 1) кількість населення та кількість споживачів гарантованих послуг;
- 2) фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та коригуючі коефіцієнти до них;
- 3) індекс відносної податкоспроможності відповідного бюджету;
- 4) розрахунковий обсяг кошику доходів місцевих бюджетів;
- 5) коефіцієнт вирівнювання;
- 6) норматив кількості працівників органів місцевого самоврядування в розрахунку до кількості населення [21].

З метою об'єктивної оцінки потреби у ресурсах на реалізацію делегованих повноважень та об'єктивної оцінки можливого їх забезпечення за рахунок закріплених за відповідними бюджетами джерел фінансових ресурсів з врахуванням податкового потенціалу адміністративно-територіальних утворень використовуються коригуючі коефіцієнти, які кожного року уточнюються. Розрахунковий обсяг кошика доходів відповідного бюджету визначається із застосуванням індексу відносної податкоспроможності такого бюджету, який розраховується з використанням економіко-математичних методів та коригуючих коефіцієнтів на основі даних про фактичне виконання відповідного бюджету за три останні бюджетні періоди. Індекс відносної податкоспроможності застосовується для визначення рівня податкоспроможності відповідного бюджету порівняно з аналогічним середнім показником по Україні у розрахунку на одну людину.

У випадках, якщо прогнозні показники доходів місцевого бюджету, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів перевищують розрахунковий обсяг видатків відповідного бюджету, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, встановлюється обсяг коштів, що підлягає вилученню у відповідного місцевого бюджету. Зазначений обсяг коштів передаються до державного бюджету чи до місцевих бюджетів вищого рівня і визначається за допомогою тієї самої формули, що застосовується для обрахунку дотації. Вітчизняним законодавством передбачено можливість залишати

місцевим органам влади частину фінансових ресурсів від загального обсягу тих коштів, що підлягають вилученню до державного чи вищестоящего бюджету. Цей додатковий фінансовий ресурс можна спрямовувати на соціально-економічний розвиток територій. Загальний обсяг ресурсів, що можуть залишитись у органів місцевого самоврядування, визначається за допомогою коефіцієнта вирівнювання (“альфа”), який щорічно визначається при затвердженні формули розподілу обсягів міжбюджетних трансфертів.

Додаткові дотації в основному надаються на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів у випадках, коли дотації протягом певного періоду не забезпечили надходжень певної визначеної суми та на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, унаслідок надання пільг, встановлених державою. Впродовж останніх років з державного бюджету місцевим бюджетам надавались додаткові дотації на такі цілі:

- вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів;
- на забезпечення виплат пов’язаних із підвищенням рівня оплати праці працівників бюджетної сфери;
- компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок наданих державою податкових пільг зі сплати земельного податку;
- підвищення рівня матеріального забезпечення інвалідів I чи II групи внаслідок психічного розладу;
- здійснення повноважень, встановлених Законом України “Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим”;
- забезпечення утримання соціальної інфраструктури міста Славутича;
- компенсацію втрат доходів внаслідок розміщення Чорноморського флоту Російської Федерації на території міст Севастополя, Феодосії та смт. Гвардійське Сімферопольського району [56; 57; 58; 59].

Варто зазначити, що у 2012 р. відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2012 рік” передбачалась додаткова дотація місцевим бюджетам на стимулювання місцевих органів влади за перевиконання

річних розрахункових обсягів податку на прибуток підприємств та акцизного податку [59].

На відміну від дотацій субвенції – це міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції [21]. З державного бюджету місцевим бюджетам останніми роками надаються субвенції на:

- виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам та тимчасової державної допомоги дітям;
- надання пільг та житлових субсидій населенню;
- виплату державної соціальної допомоги;
- здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій;
- підтримку реформування системи охорони здоров'я (придбання медичного автотранспорту, автотранспорту, техніки, інвентарю та медичного обладнання, витратних матеріалів);
- будівництво та капітальний ремонт доріг;
- проведення виборів;
- фінансування ремонту приміщень управлінь праці та соціального захисту;
- інші заходи та програми [56; 57; 58; 59].

Трансферти можуть передаватися і між бюджетами місцевого самоврядування на підставі рішення відповідних органів місцевого самоврядування. Умови надання субвенцій з місцевого бюджету іншому місцевому бюджету визначаються відповідним договором сторін.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим та місцеві ради можуть передбачати у відповідних бюджетах такі види міжбюджетних трансфертів:

- 1) субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування;
- 2) субвенції на проведення видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;

3) субвенції на проведення видатків бюджетів місцевого самоврядування, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;

4) субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів), у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування;

5) додаткові дотації та інші субвенції [21].

У тих випадках, коли мова йде про фінансування послуг, на реалізацію яких місцеві органи влади уповноважила держава, або у випадках надання фінансової допомоги на реалізацію гарантованих державою мінімальних стандартів, то, вважаємо, що спеціальні субвенції використовувати набагато краще ніж дотації.

В Україні упродовж останніх років спостерігається тенденція до щорічного збільшення переданих обсягів міжбюджетних трансфертів у вигляді як дотацій, так і субвенцій з державного бюджету до місцевих бюджетів (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

**Трансферти з Державного бюджету України місцевим бюджетам
за 2002–2011 рр.***

Роки	Всього трансфертів, млн. грн.	У тому числі:					
		дотації		субвенції		кошти за взаємними розрахунками	
		сума, млн. грн.	частка в сукупном у обсязі трансфертів, %	сума, млн. грн.	частка в сукупному обсязі трансфертів, %	сума, млн. грн.	частка в сукупному обсязі трансфертів, %
2002	8818,1	4655,4	52,8	4161,3	47,2	1,4	0,0
2003	11729,1	6481,1	55,3	5218,5	44,5	29,5	0,3
2004	16819,4	9310,1	55,4	7345,5	43,7	163,8	1,0
2005	23361,1	14448,8	61,8	8912,3	38,2	–	–
2006	34150,3	18120,6	53,1	16029,7	46,9	–	–
2007	44655,0	23306,4	52,2	21348,6	47,8	–	–
2008	59112,7	30443,0	51,5	28669,7	48,5		
2009	62180,1	36002,3	57,9	26177,8	42,1		
2010	77762,2	44246,7	56,9	33515,5	43,1		
2011	94875,0	48113,6	50,7	46761,5	49,3		

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Як видно з таблиці 2.13, в структурі міжбюджетних трансфертів переважають дотації вирівнювання, тобто ті, в яких не визначено цільове спрямування коштів. Впродовж 2002–2011 рр. питома вага дотацій вирівнювання загальній структурі міжбюджетних трансфертів наданих з державного бюджету місцевим бюджетам знизилась на 2,1 в. п. Порівняно з попереднім роком суттєво частка дотацій в сукупному обсязі трансфертів зросла у 2005 і 2009 рр. – на 6,4 в. п. у кожному році. Найбільше зниження даної частки спостерігалось 2006 та 2011 рр., відповідно на 7,8 в. п. та 6,2 в. п. Зменшення частки трансфертів, що не мають визначеного цільового спрямування сприяють зниженню бюджетної самостійності органів місцевого самоврядування.

У 2010 р. понад 90% у загальній сумі дотацій припадало на дотацію вирівнювання, а решту на додаткові дотації (рис. 2.19). Серед додаткових дотацій вирівнювання найбільша частка припадала на дотацію на вирівнювання фінансової забезпеченості органів місцевого самоврядування. Субвенції в основному спрямовуються на соціальний захист населення, на долю яких припадало понад 90% усіх субвенцій.

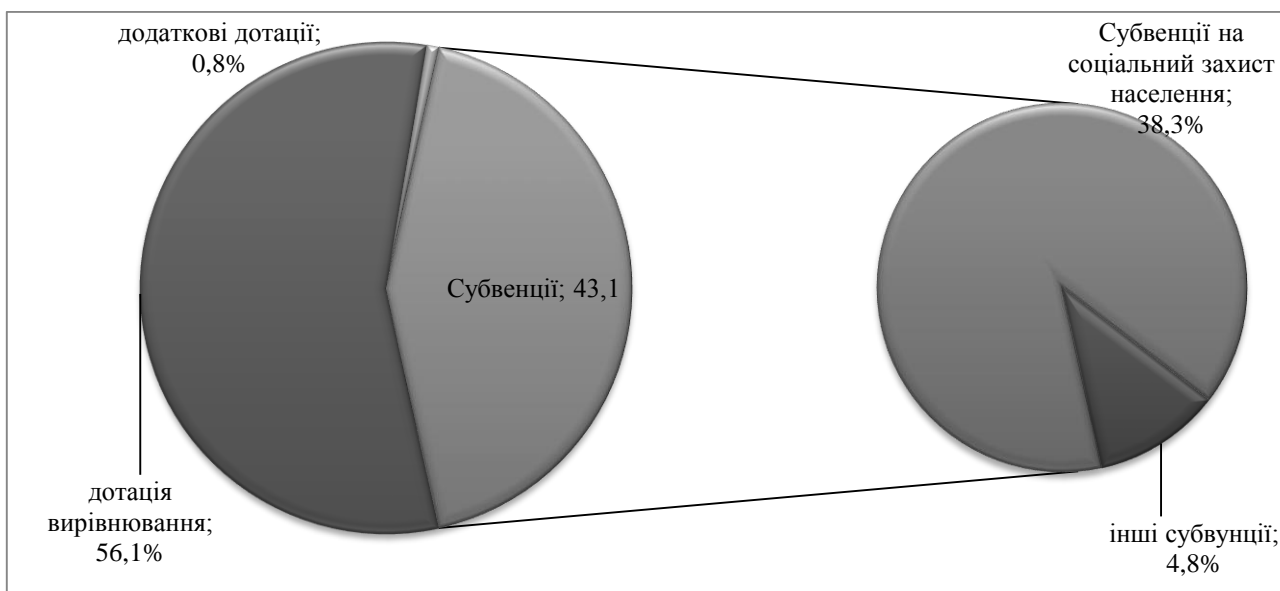

Рис. 2.19. Структура трансфертів, що передаються з державного до місцевих бюджетів України у 2010 р.*

У 2011 р. обсяги надходжень міжбюджетних трансфертів до місцевих

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

бюджетів порівняно з попереднім роком зросли на 22%. Певних змін зазнала і структура отриманих трансфертів порівняно з попереднім роком. Питома вага дотації вирівнювання знизилась на 10,1 в .п. і у 2011 р. склала 46%. Відповідно на стільки ж зросла питома вага субвенцій, однак питома вага субвенцій на соціальний захист населення залишилася практично на рівні 2010 р. і у 2011 р. склала 38,0% (рис. 2.20).

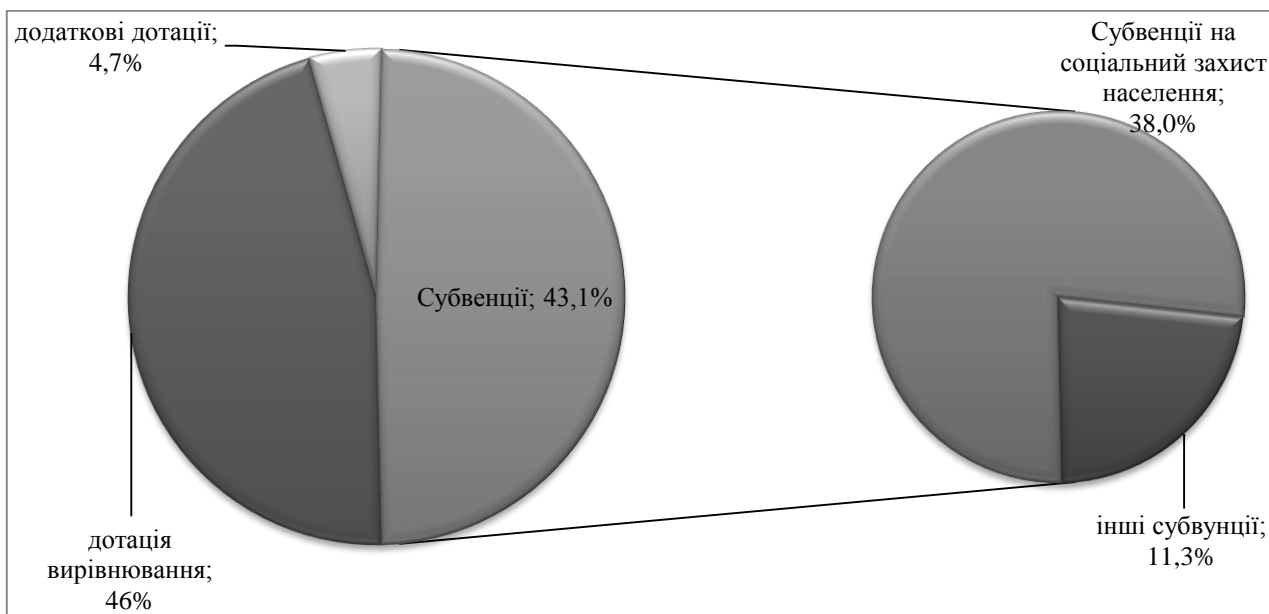

Рис. 2.20. Структура трансфертів, що передаються з державного до місцевих бюджетів України у 2011 р.*

Варто зазначити, що у 2011 р., обсяг отриманих коштів місцевими бюджетами за рахунок дотації вирівнювання як і у 2010 р. склав 43,6 млрд. грн. Зросла питома вага інших дотацій, які включають: дотацію на фінансове вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів; на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів у наслідок дій і рішень державної влади; на забезпечення паливних станцій екстреної медичної допомоги. Отже, у 2011 р. порівняно з 2010 р. зросли обсяги надходжень до місцевих бюджетів за рахунок інших дотацій, які в основному спрямовуються на фінансування заходів, що пов'язані з реалізацією власних повноважень.

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Слід наголосити на тому, що у 2011 р. порівняно з попереднім роком значно знизилась обсяги трансфертів, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету. Це обумовлено в першу чергу тим, що знизилась обсяги надходжень закріплених доходів до бюджетів тих органів місцевого самоврядування, з яких у попередніх роках здійснювалось вилучення коштів. Зазначена ситуація є наслідком зниження фіскального значення закріплених доходів і, як наслідок, зниження можливості за їх рахунок фінансувати делеговані повноваження навіть у тих бюджетах, в яких у попередні роки обсяги цих коштів надходили в більшому розмірі ніж була потреба.

Оскільки основна частка субвенцій спрямовується на соціальний захист населення, а дані заходи в основному фінансуються з бюджетів регіонального рівня, то і зазначені трансферти в основному попадали до обласних та районних бюджетів. Кошти отримані місцевими бюджетами за рахунок субвенцій в основному спрямовувались на фінансування делегованих повноважень. Варто наголосити на тому, що у 2011 р. їх питома вага в трансфертах залишилась на тому ж рівні що й у попередньому році. В структурі трансфертів зросла питома вага інших субвенцій, основна частина яких спрямовується на фінансове забезпечення реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування.

Отже, можна зробити висновок, що в результаті зміни структури видів трансфертів, органи місцевого самоврядування у 2011 р. порівняно з попередніми роками отримали значно більші обсяги трансфертів, які можуть використовувати на цілі і заходи, що пов'язані з реалізацією своїх власних повноважень. Дану ситуацію можна оцінити по-різному. З однієї сторони позитивно, оскільки держава приділила увагу проблемам місцевого значення і виділила певні фінансові ресурси органам місцевого самоврядування на покращення фінансового забезпечення власних повноважень. З іншої сторони негативно, оскільки посилюється залежність місцевого самоврядування від центрального уряду у можливостях акумулювати достатні обсяги власних фінансових ресурсів, необхідних на реалізацію власних повноважень.

Запровадження нового бюджетного та податкового законодавства у кінці

2010 року суттєво не покращило фінансового становища місцевих бюджетів. У 2011 р. трансферти з державного бюджету далі залишились основним джерелом доходів місцевих бюджетів, причому їхня частка у доходах місцевих бюджетів порівняно з попереднім роком зросла на 3,9 в. п. (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

**Міжбюджетні трансферти у складі сукупних доходів
місцевих бюджетів України за 2009–2011 рр.***

Вид трансфертів	Роки					
	2009		2010		2011	
	сума, млрд. грн.	частка в сукупних доходах місцевих бюджетів, %	сума, млрд. грн.	частка в сукупних доходах місцевих бюджетів, %	сума, млрд. грн.	частка в сукупних доходах місцевих бюджетів, %
Трансферти загального фонду, у т. ч.:	56 489,39	39,28	72 375,14	42,17	89 743,84	47,17
дотації	36 058,49	25,07	44 223,22	25,77	48 113,57	25,29
субвенції	20 430,90	14,21	28 151,92	16,40	41 630,28	21,88
Трансферти спеціального фонду, у т. ч.:	7 034,36	4,89	6 506,20	3,79	5 131,18	2,70
субвенції	5 690,72	3,96	5 391,07	3,14	5 131,18	2,70
з іншої частини бюджету	1 343,64	0,93	1 115,14	0,65		
Разом трансфертів	63 523,75	44,17	78881,34	45,96	94875,02	49,87

Як бачимо, найбільшу частку у доходах місцевих бюджетів займає дотація вирівнювання, питома вага якої впродовж 2009–2011 рр. залишалась майже незмінною. Щодо субвенцій, то в структурі загального фонду їх частка зростала, а у спеціальному фонді знижувалась. Збільшення обсягів субвенцій у 2011 р. відбулось в основному за рахунок збільшення отриманих субвенцій на: виконання державних гарантій з надання пілг; надання субсидій населенню; допомоги окремим категоріям громадян, які мають право на їх отримання. Варто

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

відмітити, що майже втричі зросли обсяги наданих із державного бюджету місцевим бюджетам субвенцій на соціально-економічний розвиток регіонів.

У 2011 р. найбільш залежними від трансфертів з державного бюджету, як і в попередніх роках, були місцеві бюджети Волинської, Закарпатської та Тернопільської областей, де частка трансфертів у загальному обсязі доходів перевищила 70%. Ще в одинадцяти регіонах трансферти становили від 60% до 70% усіх отриманих місцевими бюджетами доходів, тоді як у 2010 р. таких було дев'ять. Відносно самодостатніми можна вважати лише місцеві бюджети міста Києва і Дніпропетровської області, в доходах яких питома вага трансфертів становила 25,2% і 37,1%. відповідно.

Частка трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів впродовж 2004–2011 рр. була більшою 50% і у 2011 р. сягнула 57,77%. Впродовж останніх років майже в усіх видах місцевих бюджетів зростала питома вага трансфертів, що свідчить про зростання і так високого ступеня централізації доходів бюджетної системи України (табл. 2.15). Зміни складу і структури доходів місцевих бюджетів, обумовлені прийняттям Податкового кодексу, забезпечили зниження у 2011 р. питомої ваги трансфертів у доходах загального фонду лише у бюджетах сіл, селищ та бюджеті м. Севастополя. Це свідчить про те, що найчисленніша ланка в системі органів місцевого самоврядування України знижує залежність від держави у можливостях фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень.

Найбільшою питома вага трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів була в районних бюджетах, і становила понад 85%. Максимального значення цей показник у районних бюджетах досягнув у 2004 р. – 88,01%. Варто відмітити, що цим бюджетам впродовж останніх років властива тенденція до збільшення залежності від отриманих трансфертів. Найменш залежними від міжбюджетних трансфертів були бюджети міст районного значення, бюджети міст Києва та Севастополя та селищні бюджети. Впродовж останніх років майже втричі зросла питома вага трансфертів загального фонду бюджеті м. Києва, і у 2011 р. становила 23,58%.

**Питома вага трансфертів в сукупних доходів загального фонду
місцевих бюджетів України в розрізі видів бюджетів за 2003–2011 рр.* (%)**

Роки	Разом по місцевих бюджетах	у тому числі за видами бюджетів							
		Бюджет АРК та обласні бюджети	Бюджет м. Києва	Бюджет м. Севастополя	Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	Районні бюджети	Бюджети міст районного значення	Селищні бюджети	Сільські бюджети
2003	43,36	38,69	10,04	35,80	29,46	84,14	9,08	20,14	47,94
2004	52,50	46,09	18,26	54,39	40,15	88,01	17,82	33,97	56,41
2005	52,39	39,36	29,93	53,74	38,30	87,09	17,17	30,72	55,87
2006	52,81	45,91	16,38	51,72	40,16	86,82	20,76	34,71	62,46
2007	56,44	44,16	16,18	45,61	37,58	85,09	14,09	14,42	21,28
2008	51,42	43,08	17,24	47,77	39,10	85,67	16,97	32,81	61,56
2009	52,21	41,10	8,23	45,79	41,60	86,09	14,50	32,14	59,01
2010	55,43	42,10	14,14	51,03	45,23	86,93	17,87	35,81	61,63
2011	57,77	46,91	23,58	25,15	46,79	87,42	19,81	27,83	44,15

Слід зауважити, що не прослідковується взаємозв'язок між темпами зростання обсягів міжбюджетних трансфертів, отриманих з державного бюджету та темпами зростання доходів місцевих бюджетів без врахування міжбюджетних трансфертів (рисунок 2.21). Пік приросту отриманих трансфертів органами місцевого самоврядування спостерігався у 2006 р. і становив 154,23%. Лише у 2009 р. місцеві бюджети отримали трансфертів дещо менше, ніж у попередньому році і темп приросту по відношенню до попереднього року становив 99,91%.

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

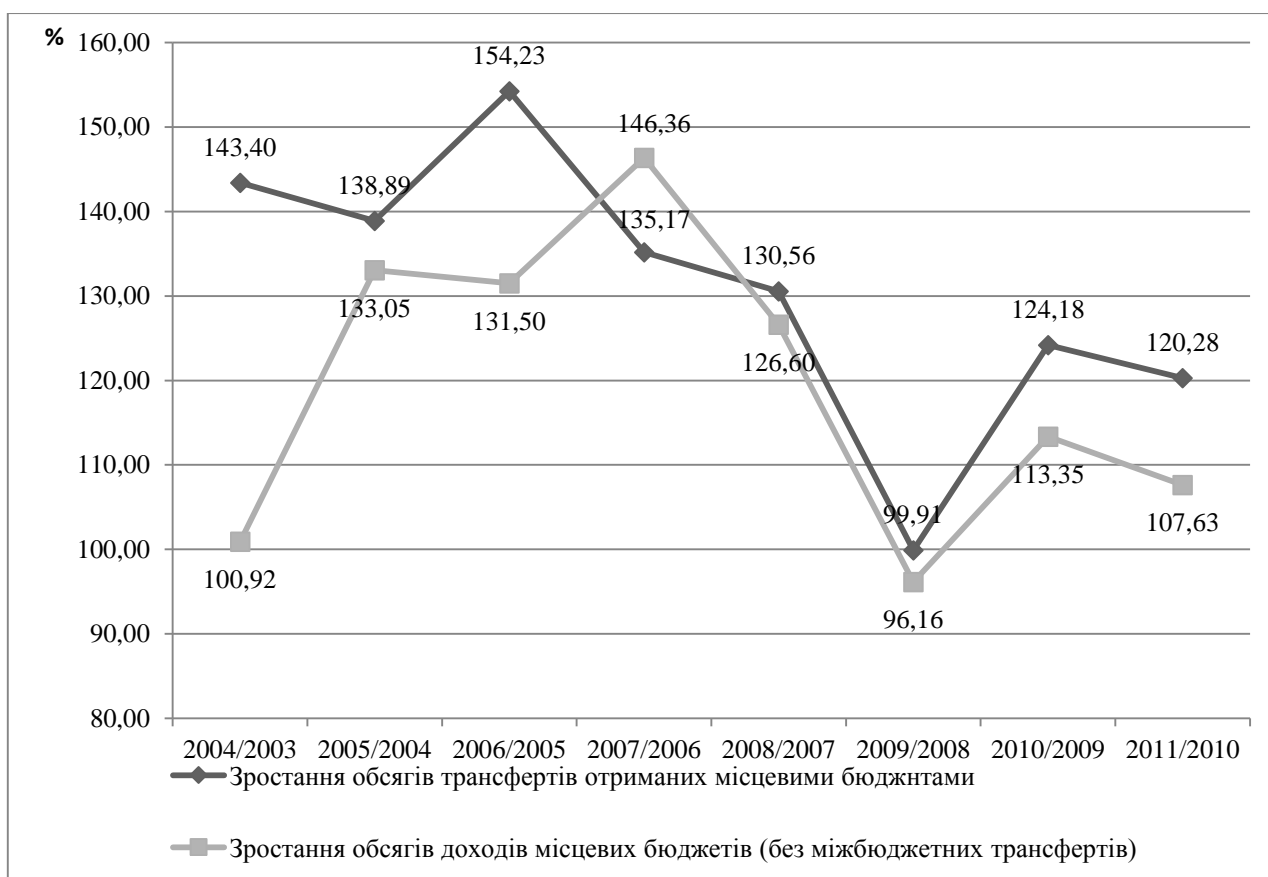

Рис. 2.21. Темпи зміни міжбюджетних трансфертів, отриманих з державного бюджету та доходів місцевих бюджетів без врахування міжбюджетних трансфертів за 2004–2011 рр.*

Загалом за даний період міжбюджетні трансферти зростали набагато швидшими темпами, ніж доходи місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів. Лише у 2007 р. темп приросту доходів був вищим ніж трансфертів, а саме: доходи зросли на 146,4%, а трансферти на 130,8%. Лише у 2009 р. відбулося зменшення обсягів надходжень до місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів та обсягів міжбюджетних трансфертів порівняно з попереднім роком. Дане зниження певним чином можна пояснити наслідками світової фінансової кризи, в результаті якої місцеві бюджети отримали менше фінансових ресурсів аніж у попередньому році.

Вважаємо, що через використання міжбюджетних трансфертів центральна влада повинна вирішувати проблеми фінансового забезпечення реалізації

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

повноважень органів місцевого самоврядування, які виникають через відмінності у рівнях економічного та соціального розвитку територій. Нині у вітчизняній бюджетній практиці використовуються як дотації, так і субвенції. Проте в Україні крім регулюючої функції трансферти для місцевих бюджетів відіграють основну роль у фінансовому забезпеченні реалізації як власних так і делегованих повноважень. Погоджуємось з С. Буковинським, який зазначає, що головним недоліком нинішньої системи надання місцевим бюджетам дотацій і субвенцій є те, що насправді вона не має ніякого стосунку до вирівнювання територій в економічному та соціальному розвитку, оскільки кошти, які виділяються, спрямовуються виключно на фінансове забезпечення мінімальних поточних видатків місцевих бюджетів [17, с. 14]. Така ситуація в першу чергу спричинена тим, що в державі сформована неефективна система розподілу доходів і видатків між бюджетами. З кожним роком спостерігається зростання невідповідності між обсягами видатків органів місцевого самоврядування та доходів, які вони акумулюють для реалізації видаткових зобов'язань без врахування міжбюджетних трансфертів. Зменшення коефіцієнтів податкової забезпеченості делегованих повноважень органів місцевого самоврядування спричинює збільшення обсягів надходжень міжбюджетних трансфертів як інструмента фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. За рахунок міжбюджетних трансфертів забезпечується реалізація понад половини повноважень органів місцевого самоврядування. Таким чином, державна фінансова підтримка місцевого самоврядування у вигляді міжбюджетних трансфертів перетворилась з додаткового джерела доходів місцевих бюджетів в основне. Основна частина трансфертів спрямовується на фінансування повноважень, які пов'язані з реалізацією делегованих державою повноважень.

Висновки до розділу 2

За результатами проведеного аналізу фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні сформульовано наступні висновки:

1. В Україні спостерігалось щорічне нарощення сукупних видатків місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів, а їх частка у зведеному бюджеті коливалася в межах 36,8–43,8%. Протягом 1996–2011 рр. виявлено тенденцію до збільшення невідповідності обсягів доходів місцевих бюджетів (без міжбюджетних трансфертів) до видаткових зобов'язань органів місцевого самоврядування, і як наслідок зростання залежності даних органів від міжбюджетних трансфертів.

2. За результатами проведеного аналізу фінансового забезпечення власних повноважень органів місцевого самоврядування виявлена негативна тенденція до щорічного зниження питомої ваги доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів, що є свідченням послаблення фіскального значення тих видів надходжень, за рахунок яких органи місцевого самоврядування мали б забезпечувати реалізацію власних повноважень. Досить низьку фіскальну роль у фінансовому забезпеченні реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування відіграють місцеві податки і збори. В процесі планування місцевих бюджетів бюджет власних повноважень, на відміну від бюджету делегованих, розраховується за доходами, а не за видатками.

3. Порядок фінансового забезпечення реалізації органами місцевого самоврядування делегованих повноважень досить складний і заплутаний. Розрахунок коефіцієнтів податкової забезпеченості делегованих повноважень органів місцевого самоврядування підтвердив відсутність у цих органів достатніх обсягів надходжень за рахунок закріплених доходів, необхідних для фінансового забезпечення реалізації делегованих державою повноважень. За рахунок доходів, що враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів фінансується лише половина делегованих повноважень, а решту – за рахунок трансфертів, та частини власних коштів, які мали б спрямовуватись на реалізацію власних повноважень.

4. Виявлено щорічне збільшення невідповідності між фінансовими ресурсами, що акумулюються у місцевих бюджетах без врахування міжбюджетних трансфертів та коштами, необхідними на реалізацію видаткових повноважень. Власні і закріплені доходи у більшості випадків виявляються недостатніми для фінансування витрат органів місцевого самоврядування і тому для збалансування місцевих бюджетів використовують міжбюджетні трансферти, за рахунок яких місцеве самоврядування фінансує майже половину усіх видатків, що пов'язані з реалізацією власних і делегованих повноважень.

5. Впродовж останніх років спостерігається збільшення обсягів наданих з державного бюджету місцевим бюджетам обсягів трансфертів в структурі яких переважають дотації вирівнювання. В результаті зміни складу і структури міжбюджетних трансфертів органи місцевого самоврядування у 2011 р. порівняно з попередніми роками отримали значно більші обсяги надходжень за рахунок тих видів трансфертів, які можуть використовувати на цілі і заходи, що пов'язані з реалізацією своїх власних повноважень.

6. Спостерігається значна диференціація між рівнями бюджетів та регіонами в можливостях фінансового забезпечення власних та делегованих повноважень. Мають місце значні коливання обсягів фінансових ресурсів (без міжбюджетних трансфертів), що акумулюються для реалізацію власних та делегованих повноважень у розрахунку на одну особу постійного населення в розрізі регіонів України. Аналогічна диспропорції виявлено і при використанні цих коштів.

Основні наукові результати, що отримані у процесі написання другого розділу дисертації, оприлюднені в таких наукових працях: [144; 145; 146; 149; 151; 152; 158; 159; 161].

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

3.1. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування та можливості його застосування в Україні

В сучасних умовах в Україні гостро стоїть необхідність реформування органів місцевого самоврядування, а, особливо, фінансового забезпечення реалізації їх повноважень. В процесі здійснення реформ теоретичного та практичного значення набуває вивчення особливостей фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування у зарубіжних країнах. Варто погодитись з Т. Бондарук, що певною мірою тривала системна економічна криза є наслідком перенесення західних моделей ринкових реформ без урахування власної специфіки [10, с. 481]. Тому в процесі реформування місцевого самоврядування ми повинні спиратися на досвід країн з розвинутою ринковою і з перехідною економікою, і, при цьому враховувати стан вітчизняної економіки. Вивчення закордонного досвіду та можливостей його застосування в нашій державі є досить важливим, оскільки це сприятиме більш успішному проведенню реформ та запобіганню поширенню негативних явищ.

Первинною ланкою органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах є адміністративно-територіальні утворення, які називаються по різному, зокрема: в Англії – парафія, в Франції, Італії, Румунії, Греції, Швеції – комуна, в Німеччині – община, в Польщі – гміна, в Іспанії, Японії – муніципалітет тощо. Розміри території та чисельність населення, що охоплюють органи місцевого самоврядування різних рівнів в зарубіжних країнах досить різноманітні. В результаті цього за кордоном сформувались держави з різною кількістю органів місцевого самоврядування. Однак середня чисельність населення у найменшій територіальній громаді в розвинених зарубіжних країнах світу значно більша,

ніж в Україні (рис. 3.1).

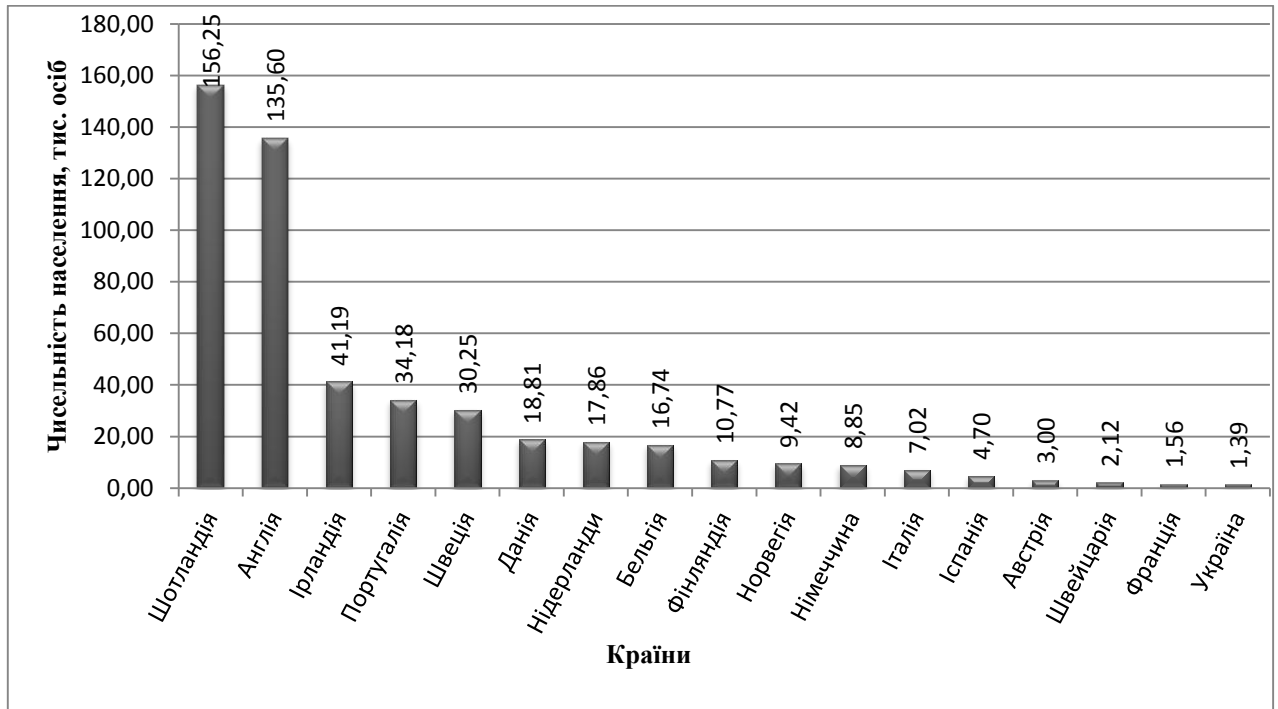

Рис. 3.1. Середня чисельність населення у найменшій адміністративно-територіальній одиниці в розвинених країнах світу (2001 р.) та в Україні (2012 р.)*

У переважній більшості зарубіжних країн за недостатності фінансових ресурсів у місцевих органів влади для належного рівня надання публічних послуг та утримання територіальних громад здійснювались численні реформи, які в основному були спрямовані на децентралізацією управління, а саме: перерозподілялися функції (завдання, повноваження) між органами влади різного територіального рівня, в результаті чого на місцевий рівень передавався все більший обсяг повноважень; розширювались територіальні межі та збільшувалась чисельність населення, що охоплював один орган місцевого самоврядування; вдосконалювався механізм надання публічних послуг.

В першу чергу реформи стосувались укрупнення адміністративно-територіальних утворень. Відбувались і зворотні процеси подрібнення територіальних одиниць. Нині розвинені країни Європи володіють значним

* Побудовано на основі даних Державної служби статистики України та джерела [39, с.69].

досвідом проведення адміністративно-територіальних реформ. Укрупнення органів місцевого самоврядування здійснювали “командним методом злиття”, або стимулюванням добровільного об'єднання адміністративно-територіальних утворень. Однак варто наголосити, що не завжди зазначені реформи закінчувались вдало з позитивним результатом.

XX століття характеризується декількома етапами адміністративно-територіальних перетворень, а саме:

- перший – початок XX століття. На цьому етапі реформи були пов'язані з вирішенням проблем урбанізації і здійснювались у Великобританії, Франції, Австрії, Данії;

- другий – після закінчення Другої світової війни. Цей етап пов'язаний з укрупненням адміністративно-територіальних утворень та усуненням територіальних відмінностей і охопив Великобританію, Німеччину, Італію, Данію, Норвегію;

- третій – 1970–1990-ті рр. Даний етап характеризується як укрупнення територіальних громад, так і зворотними процесами. Це стосується країн Центральної та східної Європи, а зокрема: Греція, Іспанія, Португалія, Польща, Чехія, Угорщина.

Масштабні перетворення на початку XXI століття носять демократичний характер, і, в першу чергу, враховують ставлення населення до проведення адміністративно-територіальних реформ.

Існуючий нині адміністративно-територіальний устрій Франції є результатом тривалої еволюції території держави під впливом різноманітних чинників [39, с. 35]. Складовими частинами адміністративно-територіальної системи Франції є комуна, кантон, округ, департамент і регіон, однак кантон і округ не мають власних адміністративних органів і виступають в якості територіальних меж для функціонування певних державних установ [2]. Відповідно до статті 72 Конституції Франції адміністративно-територіальні утворення, які мають власні органи місцевого мають є комуни, департаменти, регіони, адміністративно-територіальні утворення з спеціальним статусом і

заморські адміністративно-територіальні утворення [195]. За наявності 36 682 комун 32 тис. (90%) мають менше 2 тис. жителів, а 898 – менше 50 осіб [8]. У Франції адміністративно-територіальні утворення базового рівня досить подрібнені і різняться за чисельністю населення, що породжує проблеми диспропорцій рівня життя у комунах. Усі спроби реформування адміністративно-територіального устрою проходили в основному на рівні департаментів та регіонів, і фактично не зачіпали комун.

Комуни з невеликою кількістю населення не спроможні самостійно фінансово забезпечити реалізацію повноважень, що на них покладаються, і, значною мірою залежать від дотацій з департаментів. Французьке законодавство створює умови для різного роду співпраці комун, що дає можливість об'єднуватись для реалізації певних повноважень чи проектів. З метою заохочення добровільного об'єднання комун, передбачається додаткова державна фінансова підтримка таким комунам.

Варто наголосити, що у Франції відсутнє ієрархічне підпорядкування одних рівнів органів місцевого самоврядування іншим. Взаємодія держави з органами місцевого самоврядування до 1982 р. відбувалась через префектів, котрих призначала держава. У результаті проведених реформ у 1982 р. функції виконавчої влади в регіоні перейшли до голів регіональних рад. Представником центральної влади в регіоні є регіональний комісар Республіки, який виконує функції контролю щодо відповідності прийнятих рішень регіоном чинному законодавству Франції, і, в разі порушень законодавства Франції, має право звертатися до судових адміністрацій з вимогою відмінити прийняте регіональною радою рішення. Окрім функції контролю, регіональний комісар Республіки реалізовує соціально-економічну програму Уряду в регіоні. Істотною особливістю реформи адміністративно-територіальної системи Франції є надання регіону повноважень щодо самостійного налагодження співпраці з аналогічними регіонами інших держав [50].

Досвід Франції в українських реаліях може бути використаний шляхом застосування державною владою фіскальних механізмів щодо спрощення та

посилення співпраці між найменшими територіальними громадами та щодо створення регіонів на базі декількох існуючих областей. Також перспективним для України може бути впровадження існування на регіональному рівні представників центральної влади винятково для виконання лише функцій контролю.

У більшості країн Західної Європи проводились адміністративні реформи у другій половині ХХ століття, а зокрема Норвегія скоротила число своїх муніципалітетів на 40%, Німеччина – на 41%, Швеція – 74%, Данія – 75%, Об'єднане Королівство – на 79%. Особливістю реформ в країнах Центральної та Східної Європи було те, що на початку 1970 років відбувалися масові процеси укрупнення громад: у Польщі майже в 2 рази, Угорщині – 2,2 рази, Чехословачії – 2,8 рази, однак вже на початку 1990 років у більшості цих країн відбулася зворотні процеси – подрібнення територіальних одиниць, як запорука демократизації. В Угорщині кількість муніципалітетів різко зросла в 2,3 рази, в Чехії – майже на 50%, а кількість словацьких муніципалітетів зросла більше ніж на 20%. Процес подрібнення в Польщі не був так яскраво вираженим [8].

В Італії з метою ліквідації невеликих територіальних громад, які не володіли достатніми обсягами фінансових ресурсів для вирішення питань місцевого значення у 1990 р. був прийнятий Закон Італійської Республіки про устрій місцевих автономій. У відповідності до зазначеного Закону нові комуни мали право створюватись лише за умови охоплення території з чисельністю населення не менше ніж 10 тис. осіб, а провінції – не менше 200 тис. осіб.

Досить подрібненими були територіальні громади у Швеція. До середини 1940-х років у Швеції існувало більше 2000 комун із чисельністю населення всього у кілька сотень чи тисяч осіб, які не могли забезпечити виконання зростаючого обсягу власних завдань. Вони перебували у стані постійного дефіциту фінансових ресурсів і, відповідно, не могли ефективно виконувати свої функції. Тому у Швеція, як і ряд інших країн, не unikнула необхідності проведення реорганізації місцевого управління, зумовленої потребою перегляду кількості та розмірів територіальних одиниць. Тому Швеція вжила низку

законодавчих та організаційних заходів, спрямованих на скорочення кількості муніципальних одиниць шляхом їх максимального укрупнення. В результаті цього кількість комун скоротилася майже в 10 разів [39, 39].

Особливої уваги заслуговує адміністративно-територіальна реформа в Польщі, яка оцінюється як досить вдала. У Польщі було кілька спроб вдосконалити адміністративно-територіальну систему. У 1970-х роках територія держави була розділена на 49 провінцій (воєводств) і понад 2400 муніципалітети (гміни) [120, с.141]. В цей період адміністративно-територіальні утворення функціонували в межах централізованої реформи. У 1980-х роках територіальні громади отримали певну незалежність від центральної влади, однак це не відображалось в нормативних актах. У 1990 р. Польща відновила територіальне самоврядування, що діяло в середині ХХ ст. і було створено самоврядування гмін, а провінції залишатись повністю підконтрольні органам державної влади. В конституції Польщі 1997 р. затверджено статус гмін як основної одиниці самоврядування [198]. З 1 січня 1999 р. впроваджено нові засади територіального поділу на 16 воєводств, 308 земських повітів і 2489 гмін. У 2002 р. скасовано 7 повітів [199, с.13]. Варто наголосити на тому, що ще у 1997 р. найбільша кількість муніципалітетів (43%) включали територіальні громади з чисельністю населення 5–10 тис. осіб. Мінімальна чисельність населення, яку охоплював один муніципалітет була 1 тис. осіб.

Вражаючою особливістю реформування польської системи місцевої влади, яке відбувалося в трьох вимірах, є те, що в межах цього процесу заходи вживалися швидко, а закони й політичні напрямки детально не обговорювалися, оскільки реформатори прагнули діяти якомога швидше. Під час першого етапу реформ муніципальні органи влади були наділені широкою автономією та фіскальним повноваженнями. Тим не менше, зміни на територіальному рівні та запровадження місцевого самоврядування на вищих щаблях влади відбулися аж у 1998 році. Друга основна хвиля змін зачепила інституційну структуру органів місцевої влади. Третя стосувалася реформування діяльності органів місцевої влади, коли посадовці органів місцевої влади намагалися знайти більш ефективні

шляхи управління місцевими справами та послугами [120, с. 141].

Зарубіжний досвід свідчить, що в ряді країн, зокрема у Фінляндії та Чехії в ході реформ примусових об'єднань не відбувалось, а політика укрупнення ґрунтувалась на фінансовому заохоченні. У Фінляндії надавались дотації на об'єднання та компенсувалась так звана частка державної участі у місцевих бюджетах. Однак слід наголосити, що розмір дотації був диференційований – він збільшувався, у разі: 1) об'єднання комун з чисельністю населення більше 20 тис.; 2) збільшення числа комун, що об'єднувались; 3) здійснення об'єднання у перші роки реалізації реформи [8].

В Чехії за останні десятиліття кількість муніципалітетів зросла майже на 30%, і зараз це одна з європейських країн з високим ступенем подрібненості адміністративно-територіальних утворень. Чехія розділена на 6 246 муніципалітети, 80% яких з населення меншим 1 000 осіб. У відповідь на рекомендації Ради Європи щодо оптимізації числа базових одиниць у 2005 р. було започатковано створення союзів муніципалітетів, які охопили понад 70% усіх адміністративно-територіальних утворень. У 2010 р. було створено 570 таких спілок. В державі передбачено фінансове стимулювання створення муніципальних спілок і спрощено процедуру їх утворення та реєстрації. Одночасно впроваджувалась диференційована система обсягу делегованих державою повноважень муніципалітетам та фінансового забезпечення їх реалізації.

Досить цікавим є досвід укрупнення адміністративно-територіальних утворень у Латвії, де поетапно застосовувалися і метод добровільного стимулювання об'єднань і адміністративний метод. З початку реалізації реформи 4 роки надавалося на утворення добровільних об'єднань муніципалітетів з фінансовим їх заохоченням шляхом надання разової дотації з державного бюджету у розмірі 1–5% від загальної суми бюджету муніципалітету. Після завершення цього періоду впродовж наступного року було проведене адміністративне укрупнення решти муніципалітетів [8].

Європейська Комісія у 1998 р. затвердила “Номенклатуру територіальних одиниць для статистичних цілей” (NUTS). Відповідно до методики NUTS, територіальні одиниці країн-членів ЄС визначаються у межах існуючих адміністративних одиниць. “Адміністративна одиниця” означає географічну територію, яка належить до юрисдикції тієї чи іншої адміністрації, і на якій мають силу відповідні адміністративні рішення і реалізуються напрями політики відповідно до чинних законодавчих та інституційних рамок країни-члена ЄС. NUTS поділяється на п’ять рівнів (три з яких, NUTS 1, 2, 3 – регіональні, а два, NUTS 4 та 5 – місцеві одиниці регіональної статистики ЄС). Класифікація NUTS 1, 2, 3 для країн – членів ЄС є обов’язковою, а на місцевому рівні NUTS 4 та 5 – здійснюється на добровільних засадах. Кожному рівню NUTS відповідає гранична мінімальна і максимальна чисельності населення, а саме:

- NUTS 1 – від 3 000 000 до 7 000 000;
- NUTS II – від 800 000 до 3 000 000;
- NUTS III – від 15 000 до 800 000 [200, с.140].

У випадку, якщо країна-член ЄС не має на відповідному рівні адміністративних одиниць адекватного розміру, то такий рівень встановлюють шляхом об’єднання необхідної кількості менших сусідніх адміністративних одиниць. При об’єднанні беруться до уваги такі важливі критерії, як географічні, соціально-економічні, історичні, культурні або екологічних умови. В деяких адміністративних одиниць можуть бути відхилення від таких граничних розмірів з врахуванням особливого географічного положення, соціально-економічних, історичних, культурних та екологічних обставинах, особливо на островах і зовнішніх регіонах.

Пріоритетного фінансування відповідно до цілей Європейської структурної регіональної політики традиційно набувають проекти, що фінансуються на рівні NUTS 1, 2, 3. Найбільш важливе значення для регіональної політики ЄС становить рівень NUTS 2, оскільки саме на цьому рівні відбувається розробка програм регіонального розвитку та освоєння переважної більшості коштів. Слабо розвинені території (у тому числі й ті, соціально-економічний

розвиток яких залежить від стану однієї чи декількох галузей економіки, що занепадають), а також малозаселені регіони отримують гарантовану фінансову підтримку ЄС у сфері регіонального розвитку з метою ліквідації диспропорційності, вирівнювання основних соціально-економічних показників у межах ЄС.

Відповідно до проекту “Agenda – 2000” (у відповідності з яким здійснювалась реалізація регіональної політики ЄС за період 2000–2006 рр.) регіони ЄС були приведені у відповідність до системи NUTS, що дозволило систематизувати розвиток всіх регіонів країн Європейського Союзу, представити їх чітку ієрархію:

- NUTS I (найбільша одиниця поділу, уся держава – Landy (D)). Це землі Німеччини, Бельгія, Данія, Швеція, Ірландія, а також Уельс та Шотландія у Великій Британії; території просторового планування ZEAN у Франції та інші регіони (78 одиниць);

- NUTS II (слабше розвинуті та малозаселені регіони) – автономні регіони в Іспанії та Франції, включаючи її заморські території, провінції в Бельгії та Данії, італійські регіони, австрійські “Länder”, німецькі “Regierungsbezirke (D)”, воєводства у Польщі (16), первинні адміністративні субрегіони у землях тощо (210 одиниць);

- NUTS III (території з промисловістю, що занепадає) – це первинні локальні формування (Departamenty (F)), які умовно відповідають “старопромисловим” та “сільським районам” в Україні, об’єднані між собою по дві – три невеликі територіальні одиниці (1093 одиниць).

Окремі країни ЄС зберегли й дрібніші формування: Велика Британія – County (UK), Польща – повіти (373) – рівень NUTS 4; та рівень NUTS 5 – Gemeinden (D) – Німеччина, Польща – Гміни (2483) [71].

Так, відповідно до стандартів NUTS у Словачії було сформовано 4 альтернативні області, у Норвегії – 5 альтернативних регіонів. У Латвії після реформи 2009 року утворено 5 культурно-історичних регіонів. У Туреччині запроваджено 7 регіонів, по 8 – у Нідерландах, Ісландії, Болгарії, Румунії, у

Словенії діє 12 статистичних регіонів [8].

Отже, адміністративно-територіальні реформи здійснювались не тільки у напрямку укрупнення адміністративно-територіальних утворень, але й у бік формування більш дрібних одиниць. Впродовж останніх років об'єднання муніципалітетів сприяло віддаленню адміністрацій від населення, що обумовило необхідність демократизації та децентралізації механізму муніципальної влади на рівні окремих поселень, структурних одиниць територіальної організації великих міст. Подрібнення адміністративно-територіальних утворень пов'язано у першу чергу з забезпеченням представництва інтересів окремих поселень в об'єднаному муніципалітеті, а також забезпеченням субсидіарності у механізмі управління, наближенням системи надання публічних послуг до пересічного жителя.

Однією з умов вступ до ЄС є проведення реформи адміністративно-регіонального устрою з чіткою ідентифікацією рівнів NUTS. Тому, для України в перспективі на вступ до ЄС, необхідно в процесі реформування врахувати зарубіжний досвід, а зокрема стандарти NUTS.

В розвинутих зарубіжних країнах місцеві бюджети в основному поділяються на дві відносно самостійні частини: місцеві поточні (адміністративні) бюджети та місцеві бюджети розвитку (інвестиційні бюджети). За кожною частиною цих бюджетів закріплені джерела надходжень. Поточний бюджет в основному наповняється за рахунок надходжень місцевих податків і зборів та неподаткових платежів, а також за рахунок трансфертів, що надаються державною владою. Бюджети розвитку формуються за рахунок інвестиційних субсидій, що надаються державною владою, запозичень (банківські кредити, муніципальні (комунальні) запозичення, випуск цінних паперів), та інших джерел. В нормативних-правових актах більшості зарубіжних країн наголошується на недопустимості використання коштів бюджету розвитку на поточні видатки бюджету.

У законодавстві багатьох зарубіжних країн є також поняття “додатковий бюджет” і “приєднані бюджети”. У Франції, наприклад, додатковий бюджет за

своєю природою є “уточнюючим” до основного бюджету. Його прийняття дає можливість не вносити зміни до основного бюджету. Особливістю додаткового бюджету є те, що він включає в себе залишки та дефіцит коштів що мали місце у попередніх бюджетах. У приєднаних бюджетах органів місцевого самоврядування можуть відобразитись доходи і видатки громадських служб, що забезпечують населення певними суспільними послугами. До таких служб відносяться служби з водопостачання, благоустрою та ін. Особливістю приєднаних бюджетів є те, що усі надходження відповідної служби можуть використовуватись винятково на фінансування діяльності лише цієї ж служби.

Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування за кордоном формуються за рахунок певних груп надходжень, а зокрема:

- власні доходи;
- доходи від частки загальнодержавних податків і зборів;
- міжбюджетні трансферти отримані від органів державної влади та інших органів місцевого самоврядування;
- ресурси отримані від ЄС;
- ресурси отримані від іноземних держав та фінансових установ, які не підлягають поверненню;
- ресурси які підлягають поверненню (запозичення);
- інші ресурси.

Вагому роль у фінансовому забезпеченні реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в розвинених зарубіжних країнах відіграють податкові надходження, і зокрема місцеві податки і збори. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування в основному формуються за рахунок оподаткування майна та доходів громадян. У ряді європейських країнах значна частина місцевих бюджетів формується за рахунок податків на майно. В постсоціалістичних країнах, таких як Болгарія, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина податки на майно складають 10–20% усіх податкових надходжень місцевих бюджетів, у Франції та Іспанії – 30–40%.

Як свідчить практика розвинутих країн, використання податків на майно

при формуванні дохідної частини місцевих бюджетів має як переваги, так і недоліки. До переваг можна віднести таке:

- відповідають засадам справедливого оподаткування;
- податок на нерухоме майно є зручним для застосування на місцевому рівні, тому що нерухоме майно неможливо перемістити на іншу територію, завдяки чому неможливо і ухилитися від сплати податку до місцевого бюджету;
- податки на власність не зменшують податкову базу загальнодержавних податків та зборів;
- для податків на нерухоме майно характерна стабільність надходжень, на відміну від таких податків, як податок на прибуток чи додану вартість;
- податок на нерухоме майно спонукає до більш ефективного його використання.

Основними недоліками податків на майно є складність в адмініструванні, пов'язана з відсутністю ефективних і простих методик оцінки вартості майна, кваліфікованих кадрів, які б мали необхідній досвід оцінки майна, відповідної накопиченої бази даних та непопулярність серед населення цього типу податків [108].

В Данії, Швеції за рахунок податків на доходи фізичних осіб, податків на прибуток та податків на збільшення ринкової вартості капіталу в структурі податкових надходжень забезпечується переважна більшість доходів місцевих бюджетів.

Досить важливим для України є вивчення зарубіжного досвіду використання місцевого оподаткування в процесі формування дохідної частини місцевих бюджетів. Реформувавши місцеве оподаткування ми зможемо зміцнити інститут місцевого самоврядування в Україні, що в свою чергу призведе до підтримання на належному рівні суспільного добробуту населення.

Місцеві податки у відповідності до податкового законодавства зарубіжних країн закріплені за відповідними видами територіальних бюджетів. Кількість таких податків в різних країнах може бути різною, а їх частка в сукупних доходах місцевих бюджетів становить від 10% до 70% [127, с. 86]. У Швейцарії, Данії,

Люксембурзі цей показник перевищує 70%, у Франції – 67%, Німеччині – 46% [133], у Норвегії – 50%, Фінляндії, Іспанії – 40%, Бельгії, Франції, Ісландії, Португалії – 30% [187, с. 76], Албанії – 38%, Болгарії – 25%, Македонії – 52%, Чорногорії – 35%, Сербії – 19%, Туреччині – 12% [196]. Лише податок на нерухомість, який передбачено запровадити в Україні з 2013 р., в окремих країнах світу займає досить значну частку у сукупних доходах. В Ірландії, наприклад, це єдиний вид місцевих податків. У Канаді, Новій Зеландії, Великобританії питома вага податку на нерухомість сягає 90%, у США, Франції, Кореї, Нідерландах, Португалії більше 50% [108, с. 571].

Типовим для країн Центральної та Східної Європи є формування за рахунок власних джерел надходжень органів місцевої влади близько 55% усіх надходжень. Зокрема в Польщі у 2008 р. найвагомішими з власних джерел надходжень були: податок на прибуток громадян – 36,4%, податок на прибуток підприємств – 9,5%, податок на нерухомість – 17,2%. Серед власних джерел надходжень були і деякі менш важливі податки, питома вага яких разом склала 3,4%. Загалом після вирахування міжбюджетних фіскальних трансфертів за органами місцевої влади залишаються надходження на рівні 6,1% ВВП [120, с.142].

У Болгарії серед найвагоміших місцевих податків і зборів є: податок на вивіз сміття, питома вага якого в загальних доходах складає 12% та податок на майно – 9,5%. За рахунок надходжень частини прибуткового податку з населення забезпечується 50% усіх надходжень місцевих бюджетів [196].

Незважаючи на значну кількість дрібних територіальних громад у Франції понад 50% їх надходжень забезпечують податкові надходження. Якщо в комунах вони становлять трохи менше половини ресурсів, тобто 49%, то в департаментах їхня частка переважала всі інші надходження і становила 62% та у регіонах – 55%. Головна частина податкових ресурсів (84%) надходить від прямих податків [183]. Половину усіх податкових надходжень територіальних громад у Франції забезпечує податок на підприємницьку діяльність. За рахунок сплати земельного податку на забудовані земельні ділянки забезпечується 25% усіх прямих

податкових надходжень. Передбачається сплата земельного податку на незабудовані земельні ділянки, однак питома вага надходжень від нього у прямих податках французьких місцевих громад становить лише 1,6%. Податок на нерухомість забезпечує надходження дещо менші чверті усіх прямих податкових надходжень. Місцеві ради Франції мають право самостійно в межах визначених Законом норм визначати ставки податків.

В Албанії серед місцевих податків і зборів найбільшу питому вагу у загальних надходженнях територіальних громад забезпечує місцевий податок на малий бізнес – 20,5%. За рахунок податку на нерухомість (в тому числі податку на будівлі та землі сільськогосподарського призначення) формується 12,5% фінансових ресурсів місцевих бюджетів та за рахунок податку з власників транспортних засобів – 5,5%. Вагому частку надходжень до місцевих бюджетів забезпечує зарахування частини прибуткового податку з населення [196].

Цікавим щодо наповнення місцевих бюджетів є досвід Туреччини. Місцеві податки і збори забезпечують незначну частку усіх надходжень – в межах 10%. Однак у територіальних громад залишається 5% усіх зібраних загальнодержавних податків і зборів, що забезпечує понад 50% усіх надходжень місцевих бюджетів.

Фінансові ресурси місцевої влади Угорщини складаються із власних доходів, податкових розщеплень та державних прямих трансфертів. До власних доходів належать місцеві податки, надходження від комунальної власності, частина екологічних штрафів (30%). До основних місцевих податків і зборів належать податки на нерухомість та землю, ділянки та будівлі, туристичні послуги, прибутковий податок з комерційної діяльності, комунальний податок [183]. Однак варто зазначити, що податкова база місцевих податків розподілена досить нерівномірно по всій території держави. Майже половина усіх місцевих податків і зборів акумулюється в бюджеті столиці держави – м. Будапешт. Це обумовлює значну залежність муніципалітетів від отриманих від держави трансфертів. Муніципалітети Угорщини також мають право на запровадження місцевих податків, однак не усі муніципалітети запроваджують

деякі з них. Муніципалітети віддають перевагу оподаткуванню підприємств, а не населення.

В Словенії муніципалітети можуть впроваджувати значну кількість місцевих податків, а саме:

а) податок на нерухомість (у тому числі земельний податок, податок на будівлі, податок на квартири та нежитлові приміщення в багатоквартирних будинках);

б) податок на собак;

в) податок на використання громадських місць;

г) податок на торгові автомати;

д) податок на виграш в ігрових автоматів;

е) податок на в'їзд і перебування автомобілів, що перебувають в історичній частині міста;

є) інші податки.

Муніципалітети мають право запроваджувати місцевий збір на побутові відходи і дрібні будівельні відходи. Особливим місцевим податком є податок на автотранспортні засоби, який може бути впроваджено вищестоящою територіальною одиницею [193]. Податкові надходження муніципальних бюджетів Словаччини забезпечують 40% усіх доходів.

Проаналізувавши досвід розвинутих країн світу можна констатувати, що вагоме місце у складі податкових доходів місцевих бюджетів належить місцевим податкам і зборам. У розвинених країнах досить розповсюдженими є податки та збори екологічного призначення, зокрема: за забруднення довкілля, збирання, вивезення та переробку побутових відходів, прибирання громадських місць, на озеленення території, з мисливців і рибалок тощо.

В переважній більшості країн ЄС, органи місцевого самоврядування розглядають земельний податок як один з найбільш ефективних, оскільки надходження якого можливе по всій території держави. В різних країнах земельний податок забезпечує різну питому вагу в місцевих податках. Так в Бельгії він забезпечує 17% місцевих податків, в Іспанії та Італії – 14%, в Франції

– 10%, в Португалії – 8%, в Данії 4% [188, с.188].

В зарубіжних країнах органи місцевого самоврядування мають право встановлювати ставки або надбавки до місцевих податків. На загальнодержавному рівні встановлюється максимальний розмір податкових ставок чи надбавок, в межах яких ці органи можуть приймати самостійні рішення щодо їх визначення.

Реалізація інвестиційних проектів органів місцевого самоврядування за кордоном залежить від їх здатності зібрати необхідні кошти з залученням власних ресурсів і зовнішнього фінансування. Тому одним із засобів фінансового забезпечення реалізації важливих капітальних проектів органів місцевого самоврядування у розвинених країнах є місцеві запозичення. Боргове фінансування дає можливість муніципалітетам реалізувати більше інфраструктурних проектів в більш короткі терміни порівняно з фінансуванням лише за рахунок власних коштів.

Здатність здійснювати запозичення посилює незалежність муніципалітетів від органів державної влади в питаннях фінансового забезпечення бюджетних витрат. Проте, ризики, пов'язані з запозиченнями повинні бути добре вивчені і обґрунтовані з точки зору їхнього потенційного впливу на місцевий бюджет у майбутньому. Таким чином, перед тим як здійснювати запозичення кожному органу місцевої влади рекомендується сформулювати стратегію управління боргом та боргову політику. Стратегія управління боргом повинна базуватись на тому, щоб місцеве самоврядування в будь-який час підтримувало адекватний рівень заборгованості, який не завдавав б шкоди фінансової стійкості та дозволяв реалізувати інвестиційні проекти.

У державах Європейського Союзу частка місцевих запозичень у валовому внутрішньому продукті впродовж минулих років становила, в середньому, 5%, а в Україні не перевищує 0,2% ВВП. Варто відзначити, що в Україні на відміну від європейських країн обмежено право на здійснення запозичень. Сільським і селищним радам взагалі заборонено здійснювати місцеві запозичення, а містам з невеликою чисельністю населення заборонено запозичувати на міжнародних

фінансових ринках. Найбільш розповсюдженими за кордоном формами місцевих запозичень є облігаційні позики, кредити фінансово-банківських установ та міжбюджетні позики [83, с. 215]. У США та Канаді переважає випуск облігацій, у західноєвропейських державах популярною формою місцевих запозичень є взяття банківських кредитів. Дедалі більшого поширення в світовій практиці набуває емісія муніципальних цінних паперів. У більшості зарубіжних країнах при здійсненні місцевих запозичень прийнято дотримуватись “золотого правила”, яке передбачає використання позичених коштів лише на капітальні видатки. Вважаємо, що не доцільно в Україні обмежувати сільські та селищні бюджети у доступі до ринку місцевих запозичень.

В зарубіжних країнах останнім часом досить часто використовуються зовнішні джерела фінансування повноважень органів місцевого самоврядування, до яких крім різного роду запозичень включаються європейські програми та гранти.

Проблеми фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування вирішувалися багатьма східноєвропейськими країнами, які переходили від централізованої соціалістичної економіки до децентралізованої ринкової економіки. Однак в зарубіжній практиці мають місце випадки, коли значна частина доходів бюджетів органів місцевого самоврядування все ж таки формується за рахунок надходження трансфертів з державного бюджету. В таких випадках запроваджуються сучасні, прозорі моделі фінансового вирівнювання, які стабілізують систему фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

До основних складових систем фінансового вирівнювання в зарубіжних країнах можна віднести вирівнювання доходів місцевих бюджетів та вирівнювання бюджетних видатків. Вирівнювання доходів спрямоване на вирівнювання податкоспроможності органів місцевого самоврядування (горизонтальне вирівнювання), а вирівнювання видатків орієнтоване на забезпечення отримання всіма громадянами держави однакового рівня суспільних послуг (вертикальне вирівнювання).

В переважній більшості зарубіжних країн місцеві органи влади отримують трансферти від держави у вигляді загальних дотацій (Великобританія, Франція, Данія). В ряді країн кошти трансфертів поєднують загальні і спеціальні дотації (Нідерланди, Німеччина, Польща). Деякі зарубіжні країни кошти трансфертів розподіляють у вигляді спеціальних галузевих дотацій (Норвегія, Словаччина, Фінляндія). Для порівняння в Україні в основному застосовують загальні дотації (дотації вирівнювання) та частково спеціальні дотації.

Частка дотацій у надходженнях органів місцевої влади демонструє фіскальну залежність місцевих бюджетів від держави. За цим показником Україна (40–45%) займає таке ж місце, що й Німеччина (46%) та Норвегія (33–52%) [120, 88] (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Порівняння систем дотаційного фінансування органів місцевого самоврядування в деяких зарубіжних країнах та Україні*

Країна	Питома вага дотацій в надходженнях місцевих органів влади, %	Рівень вирівнювання потреб	Рівень вирівнювання ресурсів
Україна	40–45	Високий	Низький
Великобританія	73%	Високий	Середній
Нідерланди	71–83%	Високий	Середній
Німеччина	46%	Середній	Високий
Франція	35%	Середній	Середній
Данія	18%	Високий	Високий
Фінляндія	15%	Високий	Високий
Норвегія	33–52%	Високий	Високий
Польща	50–60%	Високий	Середній
Словаччина	60–70%	Високий	Середній

Формульний підхід, який застосовується в Україні, відрізняється від підходів в інших проаналізованих країнах, оскільки в Україні використовуються групи вхідних нормативів витрат. Більшість країн у списку, навпаки,

* Побудовано на основі даних [120, с. 87].

використовують показник на особу населення для формули розрахунку трансферту. В Німеччині застосовуються розриви в кількості населення на основі показника на особу населення, а у Фінляндії використовуються групи демографічних даних за показником на особу населення. У Великобританії використовуються демографічні й фізичні характеристики, а в Нідерландах застосовується 40 соціально-економічних показників у якості бази для розрахунку трансфертів для певних галузей – таких, як охорона здоров'я та освіта [120, с.89].

Щодо видаткових зобов'язань в зарубіжних країнах, то слід зазначити, що переважна більшість органів місцевого самоврядування низового рівня надає населенню суспільні послуги пов'язані з:

- утриманням місцевої дорожньої інфраструктури;
- водопостачанням;
- водовідведенням та очищенням води;
- вуличним освітленням;
- прибиранням сміття та збором відходів;
- місцевим громадським транспортом;
- соціальним забезпеченням (у тому числі з соціальним житлом).

В деяких країнах на низовому рівні ще може забезпечуватись пожежна охорона, первинна медико-санітарна допомога, дошкільна освіта

Впродовж останнього десятиліття в переважній більшості країн Європи зростали обсяги видатків місцевих бюджетів порівняно з видатками державного бюджету. Ця ситуація в основному обумовлена завершенням реформ адміністративно-територіального устрою, в результаті чого відбувалась передача нових повноважень органам місцевого самоврядування та збільшення частки їх власних доходів.

Заслуговують на увагу співвідношення видатків на виконання власних повноважень та видатків на виконання делегованих центральним урядом повноважень. Для прикладу, в Польщі в структурі місцевих видатків переважають видатки на виконання власних повноважень (91,8%). Особливо

чітко це відстежується в гмінах – 93%, тоді як у повітах – 79,4%. Видатки на реалізацію делегованих повноважень сягають 8% видатків [39, с. 96].

Не менш важливим є вивчення досвіду розподілу видатків між рівнями органів місцевого самоврядування. За польським законодавством найбільше ресурсів на адміністративну діяльність закріплено за громадами, тоді як соціальне забезпечення – за повітами. Загалом за кожним рівнем місцевого самоврядування закріплено окремі завдання, що і обумовлює різні видаткові повноваження. Так, з бюджетів гмін фінансується комунальне господарство, житлове господарство, охорона навколишнього середовища. З бюджетів повітів забезпечується реалізація повноважень пов'язаних з громадською безпекою, пожежною охороною, охороною здоров'я. На рівні воєводства фінансуються транспорт і зв'язок, сільське господарство, мисливство, культура й охорона культурної спадщини народу.

Отже, в Україні у фінансовому забезпеченні реалізації власних і делегованих повноважень спостерігається кардинально протилежна ситуація ніж у розвинутих країнах світу. Аналіз закордонного досвіду, безперечно, дуже важливий при проведенні реформи місцевого самоврядування. Він покликаний допомогти уникнути типових помилок, яких допускалися інші країни. Тому вивчення зарубіжного досвіду з врахуваннями вітчизняних факторів впливу буде корисним для здійснення реформ в галузі місцевого самоврядування. Вважаємо за доцільне, з врахуванням зарубіжного досвіду в Україні здійснити в першу чергу такі заходи:

- прискорити проведення адміністративно-територіальної реформи з метою укрупнення територіальних утворень;
- змінити співвідношення між власними і делегованими повноваженнями в сторону переважання власних;
- здійснити заходи щодо збільшення фіскального значення місцевих податків і зборів;
- змінити функції державної влади на місцях через усунення їх прав на прийняття управлінських рішень та надання їм прав лише щодо контролю

відповідності прийнятих рішень органами місцевого самоврядування чинному законодавству;

- спростити доступ органів місцевого самоврядування до ринку фінансових послуг.

3.2. Шляхи оптимізації фінансового забезпечення реалізації власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування

Не зважаючи на тривалий, більш ніж 20-ти літній період існування незалежної Української держави, у ній так і не вдалося сформувати ефективну фінансову систему. Місцеве самоврядування пройшло нелегкий шлях становлення та розвитку й довело свою важливість для суспільства. Результати діяльності місцевого самоврядування як владного інституту відображаються на якості життя людей, оскільки воно найбільш наближене до громадян. Місцеві органи влади забезпечують надання основної частини суспільних послуг, що гарантуються Конституцією України та іншими законами населенню. Ефективність функціонування системи місцевого самоврядування значною мірою залежить від двох основних факторів, а саме:

1) обсягу повноважень, якими воно наділяється для задоволення різних суспільних потреб;

2) наявності фінансових ресурсів на реалізацію цих повноважень.

В Україні склалася ситуація, коли спостерігається вкрай незадовільний стан фінансового забезпечення реалізації покладених повноважень на органи місцевого самоврядування. Тому досить актуальним залишається пошук шляхів оптимізації фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

Першочерговим завданням є встановлення раціонального розподілу видаткових повноважень між державою та місцевим самоврядуванням. Місцеве самоврядування повинно виконувати функції держави на місцях, тобто працювати за громадською теорією місцевого самоврядування: самоврядна

одиниця на місцях з точки зору управління є ефективнішою, ніж “ставленики зверху”. Перелік повноважень органів місцевого самоврядування з їх поділом на власні та делеговані відображений у Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні”, однак даний підхід не відображається у Бюджетному кодексі України. У прийнятій новій редакції Бюджетного кодексу, що вступив в дію з 1 січня 2011 р., також не визначено власних та делегованих повноважень. Тому, виникає необхідність впорядкування положень визначених у нормативно-правових актах. Перелік повноважень, умови наділення ними, механізм їх фінансування та контролю за всім цим процесом можна було б закріпити в окремому законодавчому акті, наприклад в Муніципальному кодексі.

З метою оптимального розмежування повноважень органів місцевого самоврядування базового (локального) і регіональних рівнів, сфер їх діяльності та кола завдань доцільно здійснити чітке розмежування власних і делегованих повноважень. В умовах функціонування широкого спектру відображених в законі “Про місцеве самоврядування в Україні” делегованих повноважень значних змін не відбудеться. Функції органів місцевого самоврядування в основному повинні складатися з власних завдань і повноважень, за виконання яких вони повинні відповідати перед громадянами. Спершу необхідно визначити максимально можливий перелік повноважень низової ланки з врахуванням принципу субсидіарності, і лише після цього можна визначити перелік повноважень органів місцевого самоврядування регіонального рівня (районного та обласного) та держави.

Вважаємо, що до повноважень органів місцевого самоврядування низового рівня доцільно віднести надання суспільних послуг населенню, що пов’язанні з:

- місцевою громадською безпекою (у тому числі утриманням місцевої міліції);
- забезпеченням благоустрою території, освітленням вулиць;
- прибиранням території та утилізацією сміття;
- утриманням доріг, мостів місцевого значення та контролем транспортного руху;

- утриманням об'єктів громадського призначення (будівель, парків, ринків, цвинтарів);
- забезпеченням водопостачанням та водовідведенням;
- постачанням електроенергії та газу;
- забезпеченням послуг місцевого транспорту;
- наданням послуг дошкільної та початкової освіти;
- забезпеченням послуги закладів культури (в тому числі місцевими бібліотеками, музеями, театрами);
- забезпеченням соціального захисту літніх громадян, інвалідів, бездомних;
- забезпеченням надання послуг первинної медико-санітарної допомоги;
- забезпеченням видавництва місцевої преси.

На регіональному та субрегіональному рівнях органів місцевого самоврядування (районний та обласний рівні) до видаткових зобов'язань доцільно віднести:

- середню і середню спеціальну освіту;
- охорону здоров'я (спеціалізовані заклади);
- утримання об'єктів громадського призначення регіонального рівня;
- утримання доріг регіонального значення;
- пожежну охорону;
- реалізацію програм соціального захисту;
- утримання установ соціального піклування;
- забезпечення послуг громадського транспорту регіонального рівня;
- забезпечення послуг закладів культури регіонального рівня;
- фізичну культуру і спорт.

До видаткових зобов'язань держави доцільно віднести стратегічні функції, а саме:

- державне управління;
- національну оборону;
- національну громадську безпеку та правопорядок;

- охорону здоров'я (підтримку національних програм);
- освіти (вищі національні заклади, фундаментальні наукові дослідження і розробок);
- утримання доріг загальнодержавного значення;
- проведення грошово-кредитної, зовнішньоекономічної, цінової, інноваційної політики;
- забезпечення послуг громадського транспорту загальнодержавного значення (залізниця);
- забезпечення захисту прав громадян;
- контроль в усіх галузях і сферах.

Як показав проведений у другому розділі роботи аналіз фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в розрізі рівнів бюджетів найбільшу нестачу фінансових ресурсів відчувають бюджети сіл та селищ. Це певною мірою можна пояснити розмірами адміністративно-територіальних одиниць та кількістю населення, що входить до них. Невеликі адміністративно-територіальні утворення за рахунок власних і закріплених доходів просто не в змозі самостійно надавати необхідні їм жителям певні види суспільних послуг. Питомі витрати надання таких благ можна знизити, розширивши коло жителів, які можуть ними користуватися, та одночасно, сплачуючи податки, брати участь у фінансуванні витрат. З цієї точки зору навряд чи правомірно інтереси органів місцевого самоврядування базового рівня протиставляти інтересам районів або областей. На рівні районів або областей мають надаватися блага та послуги, які є не менш, а в деяких випадках навіть більш важливими для населення країни, але з економічної точки зору їх користувачами мають бути одночасно жителі декількох громад. Прикладом таких благ є надання спеціалізованої медичної допомоги з використанням засобів сучасної діагностики, отримання вищої освіти тощо. Прийняття рішень про надання таких благ має бути зараховано до повноважень органів влади вищого рівня. Однак при цьому необхідно бути впевненими у тому, що втрати ефективності, обумовлені додатковими витратами населення (транспортні

витрати, втрата часу, психологічний дискомфорт) та держави (витрати на збір та аналіз інформації про фінансові потоки, соціальну та транспортну інфраструктуру, систему надання комунальних послуг, потреби у фінансуванні), будуть нижчими, ніж економія на видатках у результаті укрупнення бюджетних установ [98, с. 396].

Чим менший розмір адміністративно територіальної одиниці, тим більша питома вага серед усіх видатків припадає на утримання управлінського апарату (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Частка бюджетних витрат на державне управління органів місцевого самоврядування в сукупних бюджетних витратах у 2011 р.*

Види бюджетів	Середньозважена частка витрат на державне управління місцевого самоврядування, %
Бюджет АРК	6,14
Обласні бюджети	0,52
Бюджет м. Києва	3,28
Бюджет м. Севастополя	1,22
Бюджети міст республіканського, обласного значення	4,08
Районні бюджети	0,84
Бюджети міст районного значення	11,61
Селищні бюджети	15,37
Сільські бюджети	31,41

Як видно з таблиці 3.2, на забезпечення функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів найбільше видатків спрямовується у сільських бюджетах – понад 30% усіх їх сукупних видатків. Значення відповідного показника знижується пропорційно збільшенню розміру адміністративного утворення, а зокрема: село, селище, місто районного значення, місто обласного значення. За

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що чим менший розмір адміністративно-територіального утворення, тим менші у нього фінансові можливості задовольняти суспільні потреби громадян.

Досить диференційованими є витрати на органи місцевого самоврядування залежно від чисельності населення що охоплює орган місцевого самоврядування. Проведений аналіз адміністративно-територіальних утворень базового рівня Тернопільської області виявив, що на утримання управлінського апарату витрачається значно більша питома вага усіх видатків місцевих бюджетів, ніж в середньому по Україні. Органи місцевого самоврядування Тернопільської області, які охоплюють населені пункти з чисельністю населення до 1000 осіб (52% усіх органів місцевого самоврядування), витрачали на своє утримання понад 57,6% сукупних витрат (табл. 3.3). У органів місцевого самоврядування Тернопільської області, що охоплюють територіальні громади з чисельністю населення до 400 осіб (38 органів) витрачали на своє утримання становили понад 80% усіх фінансових ресурсів. Лише 7 органів місцевого самоврядування в області охоплюють територіальні громади з чисельністю населення понад 10 тис. осіб. Витрати на управлінський апарат в них коливались в межах 7–13% усіх сукупних витрат.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу фінансування витрат на утримання органів місцевого самоврядування в Україні встановлено обернено пропорційну залежність обсягу цих витрат від чисельності населення адміністративно-територіальних утворень. Отже, чим меншими за чисельністю населення є територіальні громади, тим більшим тягарем лягає на відповідні місцеві бюджети утримання відповідних органів управління.

Таблиця 3.3

Частка витрат органів місцевого самоврядування з різною чисельністю населення на утримання управлінського апарату в Тернопільській області

у 2011 р.*

Чисельність населення, осіб	Кількість органів місцевого самоврядування	Середньозважена частка витрат на утримання управлінського апарату органів місцевого самоврядування (у % до сукупних витрат)
до 200	3	86,58
від 201 до 300	18	85,96
від 301 до 400	17	81,07
від 401 до 500	37	66,31
від 501 до 1000	247	57,68
від 1001 до 1500	153	48,64
від 1501 до 2000	68	40,19
від 2001 до 3000	35	34,27
від 3001 до 5000	16	27,13
від 5001 до 10000	13	16,63
від 10001 до 20000	5	12,50
від 20001 до 30000	2	9,04
більше 30000	1	7,76
Всього	615	52,02

За результатами проведеного у другому розділі аналізу виявлено серйозну проблему на місцевому рівні щодо недостатності фінансових ресурсів місцевих бюджетів на реалізацію власних і делегованих повноважень. Тому, актуальним залишається питання проведення подальших реформ в Україні щодо приведення у відповідність системи фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

Наведені в попередніх розділах факти підтверджують неспроможність значної кількості органів місцевого самоврядування забезпечувати надання якісних і гарантованих державою суспільні послуги навіть із врахуванням дотаційного вирівнювання їх бюджетів. Таким чином, формується своєрідне “замкнене коло бідності” органів місцевого самоврядування, розірвання якого в

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики.

Україні можливе лише шляхом проведення кардинальних реформ. З огляду на це, та з врахуванням зарубіжного досвіду, висвітленого у попередньому параграфі, одним із шляхів вирішення низки проблем, що пов'язані з фінансовим забезпеченням органів місцевого самоврядування повинна стати реформа адміністративно-територіального устрою, яка повинна забезпечити укрупнення органів місцевого самоврядування. Однак слід наголосити, що проведення будь-яких реформ щодо місцевого самоврядування, що нав'язуються державою, в переважній більшості випадків гостро критикуються і не підтримуються як населенням, так і органами місцевого самоврядування. До проведення цієї реформи слід добре підготуватись, зокрема, в першу чергу вона повинна супроводжуватись забезпеченням правових, фінансових та інших ресурсів для можливості надання повноцінних публічних послуг та забезпеченням комфортних і безпечних умов проживання людей у селі, селищі чи місті. Зазначену реформу слід проводити паралельно з передачею значних додаткових фінансових ресурсів з державного бюджету на реалізацію інфраструктурних проектів в таких громадах.

Вважаємо, що ініціатива щодо укрупнення територіальних громад повинна йти з самого низу, а саме від населення найменших адміністративно-територіальних утворень. Тому, для добровільного об'єднання територіальних громад у населення та органів місцевого самоврядування повинні бути певні стимули. Цього можна досягнути шляхом удосконалення формули розподілу обсягів міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання) в частині застосування коригуючого коефіцієнту до видатків місцевих бюджетів, добровільно об'єднаних територіальних громад протягом перших 5 років з моменту їхнього об'єднання. Це слугуватиме стимулом для добровільного укрупнення громад як передумови майбутньої реформи адміністративно-територіального устрою держави та підвищення фінансового потенціалу надання суспільних послуг і досягнення економії від масштабу. Із врахуванням того, що для вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування та збільшення їх можливостей задовольняти суспільні потреби населення на значно вищому

рівні, населення та органи місцевого самоврядування повинні усвідомити, що проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні не обминути. Тому, ті територіальні громади, які на етапах підготовки до проведення адміністративно-територіальної реформи в нашій державі об'єднуються з власної ініціативи і на добровільних засадах отримують протягом певного періоду часу додаткові фінансові ресурси. Ті громади, які не виявляють бажання добровільно об'єднатись, повинні усвідомити, що під час проведення адміністративно-територіальної реформи в нашій державі їх все ж таки об'єднують, однак вони втратять можливість отримати додаткові фінансові ресурси від держави.

З врахуванням зарубіжного досвіду, не дивлячись на високу політичну ціну, необхідно послідовно провести адміністративно-територіальну реформу, і, обов'язково врахувати Європейські стандарти NUTS щодо визначення чисельності населення, що буде охоплювати один орган місцевого самоврядування. Проведення реформи з врахуванням стандартів NUTS забезпечить можливість здійснення повноцінного порівняльного аналізу фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в Україні і зарубіжних країнах. Це також сприятиме перспективам вступу до Європейського Союзу.

Коригуючий коефіцієнт до видатків місцевих бюджетів добровільно об'єднаних територіальних громад повинен бути диференційованим. Його значення має залежати від того скільки і які громад об'єднується та яку чисельність населення охопить новостворений орган місцевого самоврядування. Вважаємо, що даний коефіцієнт доцільно застосовувати в межах 1,05–1,2.

Відповідно до статті 7 Конституції України, прийнятої в 1996 році, в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування. Однак, у той же час, стаття 118 Конституції містить ряд обмежень щодо самоврядування, зокрема, обласні та районні ради (а також міста Київ та Севастополь) не є відповідальними за виконавчі функції, їх здійснюють відповідні державні адміністрації. Тому, в процесі проведення адміністративно-територіальної реформи необхідно надати

районним та обласним радам право утворювати власні виконавчі органи з визначеним обсягом повноважень, що дасть змогу органам місцевого самоврядування регіонального рівня приймати та реалізовувати на практиці самостійні та в інтересах громади рішення з метою представлення спільних інтересів сіл, селищ та міст певного регіону. З метою забезпечення прав самоврядування на обласному та районному рівнях державні адміністрації повинні бути відокремлені від органів місцевого самоврядування. Державні адміністрації повинні забезпечувати лише функцію контролю з боку місцевих органів виконавчої влади за виконанням органами місцевого самоврядування нормативно-правових актів та за повнотою реалізації органами місцевого самоврядування делегованих державою повноважень. Таким чином, рішення органів місцевого самоврядування повинні розглядатися державними адміністраціями виключно виходячи з їх законності.

Обсяг фінансових ресурсів для реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування нині в Україні не відповідає потребам. Дана проблема зароджується ще на стадії планування та затвердження місцевих бюджетів. Планові показники видатків на реалізацію делегованих державою повноважень затверджуються на основі розрахункових даних Міністерства фінансів України. Частина видатків місцевих бюджетів, що спрямовуються на реалізацію власних повноважень планується за “принципом залишку” фінансових ресурсів, що залишаться після визначення обсягу видатків, що спрямовуються на реалізацію делегованих повноважень.

При затвердженні місцевих бюджетів розмір видатків, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (видатків на делеговані повноваження) не повинен перевищувати розрахункових показників Міністерства фінансів України, що не завжди відповідає потребам у фінансових ресурсах за розрахунками органів місцевого самоврядування. Затвердження даних видатків понад відповідні розрахунки Міністерства фінансів України можливе лише за погодженням з ним, однак фінансування зазначеної різниці буде відбуватись за рахунок кошика тих видів надходжень, які мали б

спрямовуватись на реалізацію власних повноважень органів місцевого самоврядування. В даному випадку зароджується проблема використання власних фінансових ресурсів місцевих органів влади на фінансування делегованих державою повноважень.

Зокрема при плануванні бюджету м. Тернополя на 2010 р. видатки на органи місцевого самоврядування за розрахунками Міністерства фінансів України становили 13 484,6 тис. грн., а потреба в коштах за розрахунками органу місцевого самоврядування становила 22 555,7 тис. грн. В результаті було погоджено та затверджено видатки в розмірі 21 520,0 тис. грн., з яких держава зобов'язувалась забезпечити 13 484,6 тис. грн. за рахунок I кошика доходів та дотації вирівнювання, а 6 908,0 тис. грн. – орган місцевого самоврядування за рахунок II кошика доходів. У 2011 р. відповідні видатки за розрахунками Міністерства фінансів України були передбачені в розмірі 13020,7 тис. грн., погоджена та затверджена сума склала 24164,4 тис. грн., в результаті чого видатки в розмірі 11 068,3 тис. грн. мали б профінансуватись за рахунок надходжень II кошика (власних надходжень). Схожа ситуація спостерігається при затвердженні видатків на освіту та охорону здоров'я. Таким чином органи місцевого самоврядування змушені відволікати значну частину власних доходів від реалізації власних повноважень і спрямовувати їх на реалізацію делегованих повноважень.

Питома вага заробітної плати з нарахуваннями по закладах, що забезпечують реалізацію делегованих повноважень в м. Тернополі складає понад 75% усіх видатків на дані заклади, а зокрема цей показник у 2010 р. становив: на органи управління – 85,2%, на освіту – 76,1%, на охорону здоров'я – 82,9%. Таким чином фінансові ресурси, які держава надає органам місцевого самоврядування на реалізацію делегованих повноважень, в основному спрямовуються на фінансування захищених статей.

Досить гостро дана проблема постала у 2012 р. Асоціацією міст України в результаті аналізу даних 182 міст України виявлено, що навіть після відволікання значних коштів з II кошика на фінансування видатків по делегованим

повноваженням в містах зберігається незабезпеченість фінансовими ресурсами виплати зарплат працівникам, розрахунків за комунальні послуги та енергоносії в бюджетній сфері, зокрема 19% незабезпеченість по містах обласних центрах, 24% – по містах обласного значення, 26,3% – по містах районного значення [4].

За даними асоціації міст України серед обласних центрів на 100% фінансовими ресурсами на реалізацію делегованих повноважень у 2012 р. забезпечується лише м. Одеса. Найбільш незабезпеченими є м. Донецьк та м. Дніпропетровськ, де цей показник складає 35,6% та 34,7% відповідно. Даний показник становить менше 10% лише у містах Львові та Миколаєві відповідно 7,9% та 8,8%. Серед міст районного значення 100% фінансовими ресурсами на реалізацію делегованих повноважень забезпечені лише два міста – Звенигородка та Українка.

Як бачимо, найбільш незабезпеченими обласними центрами є розвинуті промислові міста. Дану ситуацію, певною мірою можна пояснити тим, що у цих містах занадто розширена мережа установ.

При плануванні видатків на реалізацію повноважень органів місцевого самоврядування не враховується стан інфраструктури об'єктів, що забезпечують повноцінну життєздатність адміністративно-територіальної одиниці. У найгіршому стані знаходиться житлово-комунальне господарство, в якому середній рівень зносу основних засобів становить понад 50% [42]. Значна частка комунікацій у цій галузі повністю відслужили свій термін придатності, що призводить до збільшення аварійності на них, в результаті чого населення не отримує послуг на відповідному рівні. В ліфтовому господарстві на початок 2010 року 37,7% усіх ліфтів становили ті, які термін експлуатації становить 25 і більше років. 36,4% загальної протяжності водопровідних мереж по Україні перебувають в аварійному стані. Четверта частина водопровідних очисних споруд і кожна п'ята насосна станція (у вартісному виразі) відпрацювали нормативний термін амортизації. Знос основних фондів у підгалузі сягає 62,2%. Станом на 1 січня 2010 року в складі парку рухомого складу міського електротранспорту 93% трамвайних вагонів та 75% тролейбусів вичерпали

нормативний термін експлуатації [42].

Однією з основних проблем галузі житлово-комунального господарства є нераціональне та неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів підприємствами. Це в першу чергу обумовлено значним фізичним та моральним зносом обладнання, в результаті чого непродуктивні витрати електроенергії в середньому по житлово-комунальному господарству складають більше 25%.

У зв'язку зі значною обмеженістю фінансових ресурсів, що спрямовуються на реалізацію власних повноважень органів місцевого самоврядування на місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів у місцевих бюджетах кошти майже не виділяються.

Досить критичним залишається стан доріг місцевого значення. Органи місцевого самоврядування за рахунок власних коштів не тільки не будують нових доріг, а й на належному рівні не утримують ті, що є. Варто зазначити, що у переважній більшості сільських та селищних бюджетів кошти на зазначені цілі впродовж багатьох років не виділяються. Прийняття Податкового кодексу позбавило органи місцевого самоврядування такого важливого джерела надходжень як податок з власників транспортних засобів. Кошти, що надходили від сплати даного платежу, в основному спрямовувались на ремонт доріг. Натомість передбачається включення витрат на ремонт доріг у вартість нафтопродуктів у вигляді акцизного податку, що зараховується до державного бюджету. Кошти з Державного бюджету місцевим бюджетам на ремонт доріг повинні повертатись у вигляді трансфертів. За даними Міністерства фінансів України у 2011 р. на поточний ремонт доріг місцеві органи влади мали б спрямувати надходження від збору за першу реєстрацію транспортних засобів, надходження якого очікуються в 5 разів менше, ніж потрібно коштів на ці видатки. Решту 4/5 необхідних коштів зобов'язувалась забезпечити держава у вигляді трансфертів. Однак не розроблено чіткої, прозорої схеми отримання трансфертів на дані цілі. Вважаємо за доцільне поновити практику справляння податку з власників транспортних засобів за прогресивною шкалою (застосування коефіцієнту залежно від об'єму двигуна).

Інфраструктура об'єктів освіти та охорони здоров'я, в яких органи місцевого самоврядування забезпечують реалізацію делегованих державою повноважень на надання суспільних послуг населенню, теж вкрай у незадовільному стані. Заклади освіти та охорони здоров'я стають все більш непридатними для надання суспільних послуг на належному, гарантованому державою рівні. У більшості органів місцевого самоврядування низового рівня, а саме у сільських та селищних у вище зазначених закладах немає приладів, медикаментів та іншого інвентаря. Такий критичний стан закладів охорони здоров'я відображається на якості лікування, що в подальшому відображається на стані здоров'я населення. Це в свою чергу певною мірою впливає на частку здорових новонароджених, на рівень смертності, на тривалість життя. Як наслідок кількість населення в Україні скоротилась з 48,4 млн. осіб у 2002 р. до 45,6 млн. осіб на початок 2012 р. [115]. Більшою мірою скоротилося сільське населення порівняно з міським. Це частково пояснюється міграцією сільського населення у місто, а також нижчим рівнем надання послуг з охорони здоров'я сільському населенню. Основними причинами такого стану надання суспільних послуг місцевими органами влади є критичне недофінансування реалізації їх власних та делегованих повноважень.

Система фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування на практиці виявляє низку проблемних аспектів, які потребують вирішення. При розрахунку Міністерством фінансів України показників доходів і видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, показники виконання дохідної частини завищуються, а видаткової – занижуються. Це здійснюється з метою зменшення обсягу розмірів надання дотації вирівнювання місцевим бюджетам. Незважаючи на те, що кошти на фінансування власних і делегованих повноважень акумулюються у двох різних “кошиках доходів” в подальшому вони потрапляють на спільний видатковий рахунок органу місцевого самоврядування, з якого вже кошти спрямовуються на фінансування повноважень, і в першу чергу на захищені статті делегованих повноважень.

Простежити, за рахунок яких джерел надходжень були профінансовані певні власні чи делеговані повноваження досить складно. Тому, на нашу думку, доцільно перш за все вдосконалити модель формування та використання фінансових ресурсів для реалізації видаткових повноважень органів місцевої влади. Цього можна досягнути шляхом виділення у складі бюджету органу місцевого самоврядування окремо фонду фінансування власних повноважень та окремо фонду фінансування делегованих повноважень (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Структура бюджету органу місцевого самоврядування *

Реалізація на практиці даного підходу забезпечить можливість фінансувати видатки, що пов'язані з реалізацією власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування лише за рахунок тих коштів, які для цього передбачені. Це також посилить відповідальність органів місцевого самоврядування та місцевих фінансових органів за повноту фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих державою повноважень.

З метою вдосконалення планування обсягів надходжень до місцевих

* Побудовано автором самостійно.

бюджетів необхідно забезпечити покращення використання бюджетної статистики в бюджетному процесі, яка має узагальнювати дані і готувати статистичну інформацію для подальшого використання в бюджетному процесі та управлінні бюджетною сферою держави. Звітні дані про виконання місцевих бюджетів не дають можливості повноцінно проаналізувати видаткові повноваження через відсутність розподілу видатків на фінансування власних та делегованих повноважень.

З метою реалізації на практиці одного з найважливіших принципів фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, а саме принципу виокремлення фінансових ресурсів та видатків на виконання власних і делегованих повноважень у рішеннях про місцевий бюджет і звітності, вважаємо за доцільне вдосконалити структуру бюджетної класифікації. На наш погляд, доцільно внести зміни до функціональної класифікації та тимчасової класифікацію видатків та кредитування місцевих бюджетів з виокремленням видатків на власні і делеговані повноваження. Цього можна досягнути шляхом доповнення кодів ще одним додатковим символом, який буде нести інформацію про ті чи інші видатки, пов'язані з реалізацією власних чи делегованих повноважень. Як наслідок, в результаті внесення змін до бюджетної класифікації, необхідно буде вдосконалити форми формування звітності про виконання місцевих бюджетів, в яких необхідно буде виокремити видатки у дві групи – видатки на реалізацію власних повноважень та видатки на реалізацію делегованих повноважень. Це забезпечить формування об'єктивної інформації про виконання видаткової частини місцевих бюджетів.

У розвинутих демократичних країнах основу фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування складають місцеві податки і збори. В Україні місцеве оподаткування не виконує ні фіскальної, ні регулюючої ролі. Воно у нас виконує ніби другорядне значення щодо державного оподаткування, торкаючись лише тих об'єктів оподаткування, які або не становлять інтересу для державного фіску, або за своєю природою не можуть бути охоплені державними податками. Із року в рік зменшується частка місцевих податків і зборів у складі доходів

загального фонду місцевих бюджетів (від 3,4% у 2001 р. до 1% – у 2011 р.). Питома вага місцевих податків і зборів в податкових надходженнях місцевих бюджетів залишається незначною і в 2010 році становила всього 1,3% [133]. Можна визначити найбільш суттєві недоліки системи місцевого оподаткування в Україні: незначна фіскальна роль місцевих податків та зборів; вузький перелік даних податкових платежів; відсутність в органів місцевого самоврядування самостійних прав щодо запровадження на їхній території власних місцевих податків та зборів. Саме тому, вітчизняна система місцевого оподаткування, потребує докорінного реформування у контексті зміцнення фінансових основ органів місцевого самоврядування. Необхідно підвищити фіскальне значення місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів. Цього можна досягнути шляхом включення до місцевих податків тих, за рахунок яких органи місцевого самоврядування могли б суттєво наповнювати свої бюджети.

Прийняття Податкового кодексу України істотно не вплинуло на зміцнення фінансових основ органів місцевого самоврядування. При його розробці не було дотримано основних принципів побудови місцевої фіскальної політики, визначених у рекомендаціях Ради Європи щодо виконання Європейської хартії місцевого самоврядування, що зокрема, передбачають:

- віднесення до місцевих тих податків та зборів, що є локалізованими, прив'язаними до конкретної території, сплати яких важко уникнути;
- наділення органів місцевого самоврядування правом встановлювати розміри ставок в певних, але суттєвих межах, достатніх для забезпечення фінансування місцевих програм;
- визначення пільг та звільнень щодо місцевих податків та зборів виключно рішеннями представницьких органів місцевого самоврядування, а не законом;
- повсюдність бази оподаткування для більшості адміністративно-територіальних одиниць відповідного рівня [141; 142].

У 2011 р. віднесення до місцевих бюджетів єдиного податку забезпечило 80% надходжень від усіх місцевих податків і зборів. Однак, органи

самоврядування практично не мають реального впливу на базу оподаткування цим податком. Ставки єдиного податку, правила його адміністрування визначаються на центральному рівні. Варто наголосити на тому, що він зараховується до спеціального фонду місцевого бюджету.

Один із п'яти місцевих податків і зборів, який встановлюється як для фізичних, так і юридичних осіб, і введення в дію якого вже вкотре відкладається, є податок на нерухоме майно. Ставка податку для кожного населеного пункту визначатиметься окремо. Яку саме встановити – кожен орган місцевого самоврядування вирішує самостійно, та все ж існує гранична межа, яка становить не більше 1% від розміру мінімальної зарплати, встановленої на 1 січня звітного року. Надходження до місцевих бюджетів від запровадження податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки будуть мізерними, оскільки базою його оподаткування визначено лише житлову нерухомість. При цьому вилучено житло площею до 120 кв. м., тобто майже вся нерухомість цієї категорії. Отже, запровадження в дію за такої бази оподаткування податку на нерухоме майно є малоефективним засобом підвищення фіскального значення місцевих податків і зборів і відповідно незначним фінансовим ресурсом для місцевого самоврядування. Для прикладу, надходження ринкового збору в 2010 р. склали 0,5 млрд. грн., а надходження від запровадження податку на нерухоме майно у 2013 р. будуть становити лише 0,09 млрд. грн. [133].

База оподаткування даним податком повинна охоплювати все нерухоме майно, що розташоване на території відповідних місцевих рад. Податок на нерухомість повинен сплачуватись не тільки з житлового фонду, а й з комерційного, оскільки він ще й приносить прибуток власнику. Базою оподаткування повинна бути не площа нерухомості, а реальна оціночна вартість. Тому, впровадження податку на нерухомість не в такому, як визначено у Податковому кодексі України, а в цивілізованому вигляді, коли податок платять усі громадяни й організації справедливо і відповідно до оціночної вартості нерухомості, якою володіють, – максимально відповідає інтересам побудови цивілізованого сучасного суспільства, а отже, й інтересам усіх громадян,

незалежно від їхнього соціального статусу чи майнового стану.

Віднесення плати за землю до загальнодержавних податків є необґрунтованим, оскільки за своєю суттю вона відноситься до податків місцевих. Так, у Бюджетному кодексі України передбачено зарахування плати за землю у повному обсязі до доходів бюджетів місцевого самоврядування, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, тобто власних доходів. Крім того, орендна плата як складова частина плати за землю, практично повністю відповідає ознакам місцевих податків та зборів. Відсутність у органів місцевого самоврядування можливості впливати на визначення пільг та ставки земельного податку створює дисбаланс динамічного нарощування номінальних надходжень орендної плати за повільнішого зростання надходжень земельного податку, не сприяє розвитку ринку землі та зростанню обсягів надходжень до місцевих бюджетів. Необхідність щорічної індексації ставок на відміну від підходу щодо їх прив'язки до розміру мінімальної заробітної плати, не сприяє ефективному адмініструванню земельного податку. Тому, вважаємо за доцільне, закріпити за земельним податком статус місцевого податку.

Отже, якщо після прийняття в 2010 році нової редакції Бюджетного кодексу України за розрахунками експертів очікувалося 20,8 млрд. грн. додаткових надходжень до місцевих бюджетів, то прийняття Податкового кодексу призвело до втрати місцевими бюджетами біля 17,6 млрд. грн. надходжень. Отже, сальдо від прийняття Бюджетного та Податкового кодексів для місцевих бюджетів хоч є позитивним, але складає лише 3,2 млрд. грн. Ця сума і на половину не покривала втрат доходів місцевих бюджетів від інфляції в 2011 році.

З метою збільшення можливостей органів місцевого самоврядування вирішувати завдання місцевого значення необхідно розширити перелік власних доходів (доходів другого кошика), чого можна досягнути подальшим реформуванням місцевого оподаткування. Процес реформування місцевого оподаткування в Україні вимагає перенесення акценту на ті місцеві податки і збори, які згідно зі світовим досвідом, найбільш придатні для місцевого

оподаткування (податок з доходів фізичних осіб, плата за землю, податок на промисел, платежі за ресурси місцевого значення, податок на нерухомість) та ін. Ще одним з можливих напрямів розширення переліку місцевих податків і зборів може слугувати запровадження місцевих акцизів, наприклад у вигляді місцевих надбавок до акцизів на тютюнові та алкогольні вироби. Вважаємо, що місцеві податки і збори повинні існувати в такій кількості, щоб надходження від них забезпечували місцеві органи влади переважною більшістю коштів, необхідних для виконання власних видаткових повноважень.

Органи місцевого самоврядування не мають можливості впливати на збільшення обсягів надходжень закріплених податків, що спричинене відсутністю впливу на ставки податків та базу оподаткування. Ще однією причиною, що перешкоджає збільшенню обсягів надходжень закріплених податків, є відсутність суттєвих стимулів органів місцевого самоврядування у нарощуванні обсягів закріплених доходів, оскільки збільшення цих надходжень у майбутньому автоматично зменшує дотацію з держбюджету, або спричиняє вилучення коштів з місцевого бюджету до державного. Це зумовлено тим, що закріплені доходи місцевих бюджетів розраховуються із застосуванням індексу відносної податкоспроможності, який підвищується зі зростанням фактичного обсягу доходів місцевого бюджету і переглядається кожного року.

Зміцнення фінансового забезпечення делегованих повноважень можна досягти шляхом оптимізації структури закріплених доходів (кошик І – доходи, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів). Доцільно було б включити до їх складу такі податки, які мають вагоме фіскальне значення і певною мірою надходження яких було б рівномірним по всій території держави. Таким критеріям відповідає ПДВ, акцизний податок, податок на прибуток. Однак з врахуванням особливостей справляння та відшкодування ПДВ в Україні, вважаємо, що зарахування його частини до місцевих бюджетів технічно неможливо.

Доцільно включити до переліку закріплених доходів частину податку на прибуток (крім державної та комунальної форми власності). Податок на

прибуток підприємств державної власності вважаємо за недоцільне зараховувати до місцевих бюджетів, оскільки ці підприємства нерівномірно розташовані по всій території держави, і, це призведе до ще більших ніж є на сьогоднішній день дисбалансів в можливостях акумулювати фінансові ресурси в розрізі територій. Частину податку на прибуток підприємств комунальної форми власності недоцільно відносити до закріплених доходів, оскільки він і так повністю зараховується до місцевих бюджетів. Питома вага надходжень податку на прибуток до державного бюджету у складі зведеного бюджету рівноцінна питомій вазі надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів. Тому, в результаті зарахування 50% податку на прибуток підприємств приватної форми власності до кошика доходів загального фонду місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів значно скоротяться розміри дотацій вирівнювання місцевим бюджетам. Встановлено, що зарахування 50% податку на прибуток до місцевих бюджетів у 2011 р. забезпечило б зростання питомої ваги доходів місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів у Зведеному бюджеті України та ВВП відповідно на 5,9 і 1,8 в. п. Також знизився б обсяг отриманих дотацій з державного бюджету на 24,9%.

Реалізація даної пропозиції щодо зарахування до кошика доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів частини податку на прибуток підприємств приватної форми власності може суттєво покращити фінансове забезпечення реалізації делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, і одночасно стимулювати їх до зацікавленості в розвитку підприємництва на даній території.

Для побудови ефективної системи фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в першу чергу необхідно розподілити джерела податкових надходжень між центральними і місцевими органами влади в жорсткій ув'язці з виконуваними ними функціями, що повинно знайти своє відображення у нормативних документах, а зокрема в Бюджетному і Податковому кодексах.

Недосконалою є система міжбюджетних взаємовідносин. Діюча сьогодні в Україні Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету) має ряд недоліків, основними з яких є:

- слабкість стимулів органів місцевого самоврядування до збільшення доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів;
- нестабільність та неповнота компонентів Формули, що погіршує можливість довгострокового прогнозування;
- невідповідність розрахованого обсягу коштів потребам у фінансуванні бюджетних установ;
- неврахування наявної мережі та завантаженості бюджетних установ тощо.

При визначенні розміру дотації вирівнювання враховують показники доходів за 3 останні роки, і, як правило, якщо впродовж цих років обсяги доходів зросли, то розмір дотації зменшиться. Однак не враховується той чинник, що зростання обсягів надходжень могло бути обумовлене інфляційними процесами, і попри зростання загальної суми коштів їх реальна купівельна спроможність знизиться.

Недоліком діючої системи розподілу міжбюджетних трансфертів є те, що нерівномірно розподіляються трансферти між адміністративно-територіальними об'єднаннями, які охоплюють громади з різною чисельністю населення, яка може відрізнятись в рази, а то і десятки разів. Тому в трансфертній політиці доцільно виробити певні критерії щодо чисельності населення, на території якого утворено орган місцевого самоврядування за якими розподілити громади на групи. Тому пропонуємо поділити території за чисельністю населення на 5 груп, а саме

- 1) дуже малі – до 10 тис. осіб;
- 2) малі – 10–100 тис. осіб;
- 3) середні – 100–500 тис. осіб;
- 4) великі – 500–1000 тис. осіб;

5) дуже великі – понад 1 млн. осіб.

Діюча в Україні формула визначення розмірів видатків, які враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів базується на визначенні макроекономічного показника видатків, які держава виділяє на фінансування певної галузі. Для конкретного органу місцевого самоврядування норматив розраховується як частка від ділення обсягу відповідних фінансових ресурсів на кількість споживачів відповідних послуг. Однак при цьому не враховується мережа бюджетних установ, що склалася за попередні роки.

Формула розрахунку делегованих видатків містить ряд коригуючих коефіцієнтів, які враховують економічні, соціальні, природні та інші відмінності, однак врахувати всі відмінності та відобразити їх у Формулі неможливо.

Одним із нестабільних джерел доходів місцевих бюджетів є надходження від відчуження майна. Кошти, отримані від продажу об'єктів комунальної власності, не повинні використовуватися на покриття поточних витрат, а спрямовуватись на виконання проектів капітального значення.

Відсутність затверджених державних соціальних стандартів надання соціальних послуг населенню при визначенні загального обсягу фінансових ресурсів за кожним видом видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів спричиняє визначення розміру цих видатків на рівні мінімальної фінансової забезпеченості, і навіть більше, з можливістю їх визначення “в ручному режимі”. Такі стандарти мають бути розроблені та науково обґрунтовані для кожного виду соціальних послуг. Стандарти повинні містити вичерпний перелік кількісних та якісних показників, які характеризують цю послугу. При визначенні видатків на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, фізичну культуру та спорт не враховується стан матеріальної бази, яку використовують для надання суспільних послуг, що пов'язані з реалізацією делегованих повноважень.

Досить перспективним заходом на шляху вдосконалення фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування є впровадження практики реалізації делегованих державою повноважень на

договірній основі. Це дало б можливість органам місцевої влади вимагати від держави відповідного фінансового забезпечення цих повноважень, або відмовитись від реалізації фінансово незабезпечених повноважень.

За умови нестачі фінансових ресурсів для фінансування місцевих програм соціального та економічного розвитку відповідних територій одним із фінансових засобів реалізації цих програм могли б стати місцеві запозичення.

Новий Бюджетний кодекс обмежив, а Міністерство фінансів України на його підставі зовсім позбавило можливостей органам місцевого самоврядування здійснювати місцеві запозичення. Адже тепер запозичення коштів на реалізацію важливих для громад проектів треба погоджувати з Міністерством фінансів, яке фактично, припинило надавати такі погодження – начебто через зобов'язання України перед МВФ обмежити внутрішній борг. Вважаємо за доцільне, відмовитися від таких заходів та розширити можливості здійснення запозичень органами місцевого самоврядування шляхом зняття обмежень щодо чисельності населення міст.

Залучення коштів шляхом випуску облігацій місцевої позики можна використовувати з метою мобілізації коштів фізичних та юридичних осіб для фінансування розвитку місцевої інфраструктури, однак необхідно зважити усі “за” і “проти”. Перевагами застосування облігацій місцевих позик порівняно з іншими позиковими ресурсами (насамперед банківськими кредитами) є: нижча вартість запозичення; необов'язковість забезпечення (застави); можливість отримання більшого обсягу коштів. Однак у органів місцевого самоврядування є певні стримуючі чинники щодо випуску облігацій, а саме: довготривала процедура реєстрації випуску облігацій; відсутність фахового кадрового персоналу; малорозвиненість інфраструктури ринку цінних паперів; обмеженість прав на випуск облігацій.

З метою підвищення ефективності використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування першочерговим завданням є необхідність переходу від принципу утримання бюджетних установ до принципу отримання відповідною установою конкретного результату від використання бюджетних

коштів. Цього можна досягнути за допомогою впровадження програмно-цільового методу щодо бюджетів всіх рівнів місцевої влади.

Бюджетні ресурси завжди носять обмежений характер. Відтак, правильне планування бюджету повинно збалансовувати потреби у фінансуванні з наявними обсягами ресурсів. Програмою може бути один або декілька напрямків діяльності за кодом функціональної класифікації видатків з чітко визначеною структурою, а саме: мета програми, предмет діяльності установи, цілі бюджетної програми, підпрограм, завдання, напрямки діяльності та показники виконання. Водночас, програмно-цільовий метод бюджетування – це набагато більше, ніж просто структурування видатків у програми та підпрограми. Він вимагає прийняття рішень щодо вибору альтернатив для фінансування за умови обмеженості ресурсів.

Програмне бюджетування не може бути ефективним, якщо орган місцевого самоврядування просто розподіляє наявні ресурси за програмами установ на основі обсягів видатків попередніх бюджетних періодів без внесення змін до переліку послуг чи статей видатків. Якщо ресурсів недостатньо для фінансування всіх напрямків діяльності, необхідно забезпечити лише пріоритетні, реалізація яких може бути результативною за умови обмежених коштів. Необхідно також оцінювати минулий досвід виконання програм. Якщо за програмою не надавалося жодних корисних послуг, фінансування її необхідно скоротити або припинити взагалі.

Висновки до розділу 3

За результатами проведеного у третьому розділі дослідження пріоритетних напрямків вдосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування зроблено такі основні узагальнення і висновки:

1. У зарубіжних країнах за недостатності фінансових ресурсів у місцевих органах влади для належного рівня надання публічних послуг населенню і утримання сучасних громад здійснювали численні реформи, і, як правило,

спершу укрупнювались адміністративно-територіальні утворення.

2. Основну частину надходжень до місцевих бюджетів за кордоном забезпечують податки на майно та податки на доходи. Податок на нерухомість є одним із вагомих бюджетоутворюючих видів надходжень місцевих бюджетів. У більшості зарубіжних країн базою оподаткування при визначенні податку на нерухомість є оціночна вартість, що забезпечує більш справедливі розміри оподаткування, аніж база оподаткування, що пропонується при введенні даного податку в Україні. Необхідно розширити базу оподаткування з метою охоплення цим податком усіх об'єктів нерухомості, що розташовані в межах територіальної громади;

3. З урахуванням зарубіжного досвіду та диверсифікації доходів бюджетів органів місцевого самоврядування України доцільно оптимізувати складу і структури доходів місцевих бюджетів та стимулювати подальше збільшення питомої ваги місцевих податків і зборів у структурі власних доходів місцевих бюджетів. Для розширення можливостей реалізації інвестиційних проектів надати право здійснення місцевих запозичень всім рівням органів місцевого самоврядування;

4. Процес планування видатків на реалізацію власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування вимагає врахування особливостей сформованої наявної мережі бюджетних установ та стану інфраструктури об'єктів, що забезпечують надання суспільних послуг населенню та життєздатність адміністративно-територіальної одиниці в цілому. Для визначення реалістичних планових обсягів доходів і видатків необхідно покращити використання статистичних даних у бюджетному процесі через виокремлення власних і делегованих видаткових повноважень та джерел їх фінансового забезпечення;

5. З метою ефективного функціонування системи фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в Україні необхідно здійснити адміністративно-територіальну реформу в контексті збільшення кількості населення, яке буде охоплювати один орган

місцевого самоврядування та надання обласним та районним радам права створювати власні виконавчі органи.

Основні наукові результати, що отримані у процесі написання третього розділу дисертації, оприлюднені в таких наукових працях: [145; 157; 158; 159; 164; 165].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано розв'язання актуальних наукових проблем фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування. За результатами дослідження зроблено такі висновки:

1. Фінансове забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування є однією з основних складових соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень і задоволення більшості суспільних потреб населення на належному, гарантованому державою рівні. Домінуючу роль у системі фінансового забезпечення відіграє місцевий бюджет, функціонування якого забезпечує участь місцевих органів влади у розподілі та перерозподілі ВВП з метою формування грошових фондів, необхідних відповідним органам для забезпечення реалізації їх функцій і завдань.

2. В умовах поділу повноважень органів місцевого самоврядування на власні і делеговані виникає необхідність відокремленого використання коштів за даними напрямками, чим і обумовлюється потреба в акумуляції фінансових ресурсів. Фінансове забезпечення реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування повинно здійснюватись за рахунок власних доходів місцевих бюджетів, тобто тих доходів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Делеговані державою повноваження повинні фінансуватися за рахунок закріплених доходів місцевих бюджетів (доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів) і трансфертів з державного бюджету. Трансферти мають виконувати регулятивну функцію, забезпечуючи вирівнювання фінансових дисбалансів в розрізі територій та гарантуючи однаковий рівень надання суспільних послуг населенню на всій території держави.

3. Видатки на фінансування власних повноважень органів місцевого самоврядування плануються за так званим залишковим принципом. З'ясовано, що на реалізацію власних повноважень органів місцевого самоврядування

спрямовують незначну частку всіх фінансових ресурсів, які акумулюються у місцевих бюджетах. Виявлено значні відмінності обсягів надходжень власних доходів у розрахунку на одну особу населення в розрізі регіонів України (більш ніж у п'ять разів). Рівень фінансової забезпеченості реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в Україні за рахунок місцевих податків і зборів значно нижчий, аніж у більшості європейських країн.

4. Видатки органів місцевого самоврядування на реалізацію делегованих повноважень значно переважають видатки на реалізацію власних самоврядних повноважень. Відсутність затверджених державних соціальних стандартів надання соціальних послуг населенню при визначенні загального обсягу фінансових ресурсів за кожним видом видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, спричиняє встановлення розміру цих видатків на рівні мінімальної фінансової забезпеченості, і навіть більше, з можливістю їх визначення “в ручному режимі”. Розраховані коефіцієнти податкової забезпеченості реалізації делегованих повноважень органів місцевого самоврядування підтвердили значну недостатність закріплених джерел доходів для фінансування делегованих повноважень. Унаслідок нестачі фінансових ресурсів для реалізації делегованих повноважень органів місцевого самоврядування на практиці часто використовують для таких потреб власні доходи місцевих бюджетів. Незважаючи на те, що кошти на фінансування власних і делегованих повноважень зосереджуються у двох різних “кошиках доходів”, надалі вони потрапляють на спільний видатковий рахунок органу місцевого самоврядування, з якого їх спрямовують на фінансування всіх повноважень, і, насамперед, на захищені статті видатків, що забезпечують реалізацію делегованих повноважень.

5. Упродовж останніх років в Україні посилилася невідповідність між розмірами видаткових повноважень органів місцевого самоврядування та обсягами фінансових ресурсів, які для цього акумулюються у місцевих бюджетах. Комплексний аналіз доходів і видатків місцевих бюджетів упродовж останніх років виявив тенденцію щорічного зниження питомої ваги доходів

місцевих бюджетів у зведеному бюджеті та ВВП. Це призвело до посилення залежності органів місцевого самоврядування у реалізації власних і делегованих повноважень від обсягів отриманих трансфертів з державного бюджету, які формують понад половину всіх фінансових ресурсів цих органів.

6. У результаті аналізу фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах встановлено, що наявність різних моделей місцевого самоврядування унеможливує визначення однотипних рекомендацій щодо можливостей використання зарубіжного досвіду в Україні. Виявлено, що в переважній більшості розвинених країн податки на доходи і майно є основними у складі місцевих податків і зборів, а органи місцевого самоврядування наділені широким колом повноважень щодо їх запровадження і встановлення ставок. Децентралізація управління за кордоном супроводжувалася переважно адміністративно-територіальними реформами та укрупненням муніципалітетів.

7. На підставі аналізу фінансування витрат на утримання органів місцевого самоврядування встановлено обернено пропорційну залежність обсягу цих витрат від чисельності населення адміністративно-територіальних утворень. Виявлено, що чим меншими за чисельністю населення є територіальні громади, тим більшим тягарем лягає на відповідні місцеві бюджети утримання відповідних органів управління. Дана ситуація обумовлює необхідність проведення адміністративно-територіальної реформи, основною метою якої має бути укрупнення територіальних громад та збільшення чисельності населення у їх складі.

8. Для підвищення рівня фінансової забезпеченості органів місцевого самоврядування необхідно послабити їх залежність від міжбюджетних трансфертів та збільшити надходження за рахунок власних і закріплених доходів. З цією метою доцільно вдосконалити їх склад і структуру, зокрема щодо: зарахування до доходів місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів частини податку на прибуток підприємств (крім державної та комунальної форми власності); зарахування до доходів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів

податку на доходи фізичних осіб; розширення бази оподаткування податку на нерухомість; надання платі за землю статусу місцевого податку; надання дозволу на запровадження та регулювання місцевих надбавок до акцизів на тютюнові й алкогольні вироби. З метою забезпечення повноцінної реалізації делегованих повноважень органів місцевого самоврядування необхідно запровадити систему стандартів надання соціальних послуг населенню, що мають містити вичерпний перелік послуг і кількісні та якісні показники, які їх характеризують. Для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування першочерговим завданням є перехід від принципу утримання бюджетних установ до принципу отримання відповідною установою конкретного результату від використання бюджетних коштів, чого можна досягнути впровадженням програмно-цільового методу бюджетування на всіх рівнях місцевих бюджетів.

9. З метою реалізації на практиці одного з найважливіших принципів фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, а саме принципу виокремлення фінансових ресурсів та видатків на виконання власних і делегованих повноважень у рішеннях про місцевий бюджет та звітності про виконання місцевих бюджетів запропоновано вдосконалити модель формування й використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування шляхом виділення у бюджеті органу місцевого самоврядування фонду фінансування власних повноважень та фонду фінансування делегованих повноважень і внести зміни до бюджетної класифікації доповнивши коди ще одним символом, який нестиме інформацію про те, чи ці доходи та видатки пов'язані з реалізацією власних чи делегованих повноважень.

Реалізація наукових положень і пропозицій, обґрунтованих у дисертаційній роботі, сприятиме оптимізації фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анализ доходных источников и расходных обязательств муниципальных образований / [И. В. Стародубровская, М. Ю. Славгородская, С. В. Жаворонков и др.]; под ред. И. В. Стародубровской. – М.: Проект СЕРРА, 2003. – 284 с.
2. Аналітична записка “Європейський досвід адміністративно-територіального реформування: політичний аспект” [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/844/>.
3. Андреева О. Проблемы реформування видаткової частини місцевих бюджетів / О. Андреева, С. Пінчук // Економіст. – 2007. – № 6. – С. 60–62.
4. Асоціація міст України стурбована відсутністю належного фінансування делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень [Електронний ресурс] / Асоціація міст України – Режим доступу: <http://www.auc.org.ua/news/asotsiatsiya-mist-ukraini-sturbovana-vidsutnistyunalezhnogo-finansuvannya-delegovanikh-derzhav>.
5. Барецький В. І. Зміцнення фінансової автономії місцевої влади і самоврядування / В. І. Барецький // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 65–69.
6. Біленчук П. Місцеве самоврядування в Україні: Муніципальне право: Навчальний посібник для вузів/ Петро Біленчук, Віктор Кравченко, Микола Підмогильний; Європ. ун-т управл., безпеки та інформ.-правових технологій; Т-во науковців по сприянню муніципальній реформі "Юрблагодійконсалтинг". – К.: Атіка, 2000. – 302 с.
7. Благун І. Бюджетний менеджмент: Навч. посібник / І. Благун, Р. Воронко, М. Бучкович. – Львів: “Магнолія 2006”, 2007. – 224 с.
8. Бодрова І. Європейський досвід удосконалення адміністративно-територіального устрою [Електронний ресурс] / І. Бодрова // Конституційна Асамблея – Режим доступу: <http://cau.in.ua/ua/activities/analytics/id/jevropejskij-dosvid-udoskonalennja-administrativno-teritorialnog-481/>.

9. Большой энциклопедический словарь: У 2 т. Т.1 / [ред. упоряд. А. Прохоров]. – Москва: "Сов. энциклопедия", 1991. – 863 с.

10. Бондарук Т. Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні / Т. Г. Бондарук – НАН України; Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2009 – 608 с.

11. Бондарук Т. Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в умовах адміністративно-територіальної реформи / Т. Г. Бондарук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – Вип. 3 (69). – С. 80–84.

12. Бондарук Т. Г. Механізм фінансового забезпечення функцій органів місцевого самоврядування досвіду / Т. Г. Бондарук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 8(121). – С. 250–258.

13. Бондарук Т. Г. Розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування / Т. Г. Бондарук // Регіональні перспективи. – 2004. – № 3–5 (40–42). – С. 305–307.

14. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід використання місцевих податків / Т. Г. Бондарук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – Вип. 5 (84). – С. 42–46.

15. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід використання податків в системі місцевих фінансів / Т. Г. Бондарук // Зб. матер. Міжнар. інтернет-конф. молодих вчених [“Актуальні проблеми фінансової системи в контексті стратегії розвитку України”]. – Умань: ВПЦ “Візаві”, 2009. – С. 43–45.

16. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні. / Т. Г. Бондарук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України – 2011. – № 1. – С. 56–66.

17. Буковинський С. Зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування як чинник економічного зростання / С. Буковинський // Вісник НБУ. – лютий 2007. – С. 9–15.

18. Бухтіяров О. А. Правові проблеми розмежування видатків між ланками бюджетної системи у сфері фінансування міліції України [Електронний ресурс]

/ О. А. Бухтіяров // Держава і право: збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 46. – С. 416–420. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/dip/2009_46/6-4.pdf.

19. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисц. – 2-е вид., перероб. і доп. / Опарін В. М. [та ін.]. – К.: КНЕУ, 2002. – 336 с.

20. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 № 2542-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=2542-14>.

21. Бюджетний кодекс України, редакція від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17&p=1296218899957501>.

22. Бюджетний менеджмент: Підручник / [Федосов. В. та ін.]; за заг. ред. В. М. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.

23. Б'юкенен Дж. М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежних бачення держави / Дж. М. Б'юкенен, Р. А. Масгрейв [пер. з англ. Андрія Іщенка]. – К.: Вид. дім “КМ академія”, 2004. – 175 с.

24. Виговський В. Місцеві податки та збори: якими їм бути? / Вадим Виговський // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 153. – 22 серп. – С. 17.

25. Вовна Н. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування / Н. Вовна // Економіка. – 2010. – № 6. – С. 17–24.

26. Возняк Г. В. Проблеми оцінки фінансового забезпечення регіону [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Economics/13_83128.doc.htm.

27. Возняк Г. В. Фінансовий потенціал регіону та проблеми його оцінки [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66691.doc.htm

28. Всесвітня декларація про місцеве самоврядування // Місцеве самоврядування. – 1997. – № 1–2. – С. 95–97.

29. Ганущак Ю. Місцеві бюджети. Практичний посібник [Електронний ресурс] / Ю. Ганущак // Швейцарсько-український проект “Підтримка

децентралізації в Україні – DESPRO”. – К. : ТОВ “Софія”. – 2012. – 30 с. – Режим доступу: http://despro.org.ua/media/upload/m_scev_byudzheti_do_druku_21_08_2012%281%29.pdf.

30. Гнилорібов В. В. Місцеве самоврядування в Україні: Світ понять і термінів: навч. посібник / В. В. Гнилорібов, В. М. Тихонов. – Луганськ: Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2005 – 168 с.

31. Государственные и муниципальные финансы: учебник / [под общ. ред. И. Д. Мацкуляка]. – М.: Изд-во РАГС, 2003. – 680 с. – (Серия “Учебники Российской академии государственной службы при Президенте Российской Федерации”).

32. Государственные и муниципальные финансы: учебник / В. А. Свищева. – М.: Издательско-торговая корпорация “Дашков и К”, 2009. – 464 с.

33. Григорьев В. А. Эволюция местного самоуправления. Отечественная и зарубежная практика: Монография / В. А. Григорьев. – К.: Истина, 2005. – 424 с.

34. Грушницька Г. Шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України / Г. Грушницька // Світ фінансів. – 2009. – № 2 (19). – С. 129–134.

35. Декларация о принципах местного самоуправления в государствах-участниках Содружества от 29 октября 1994 г. [Электронный ресурс] // Зібрання законодавства України. – 2008. – № 10. – 15 жовтня.

36. Декрет Кабінету Міністрів України “Про місцеві податки і збори” № 56–93 від 20.05.1993 р. [Електронний ресурс] // Зібрання законодавства України. – 2008. – № 10. – 15 жовтня.

37. Дем’янишин В. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: Монографія / В. Дем’янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.

38. Державні фінанси в транзитивній економіці: Навч. посібник / [Карлін М. І. та ін.]; за заг. ред. Карліна М. І. – К.: Кондор, 2003. – 220 с.

39. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України [Електронний ресурс] / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін.]; Швейцарсько-український проект Підтримка

децентралізації в Україні – DESPRO. – К.: ТОВ “Софія”, – 2012. – 128 с. – Режим доступу:

http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_publichno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni%282%29.pdf

40. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів / [Луніна І. О., Кириленко О. П., Лучка А. В. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної; НАН України; Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2010 – 320 с.

41. Дробуш І. В. Функції органів місцевого самоврядування в Україні: Монографія / І. Дробуш. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корнецького НАН України, 2003. – 244 с.

42. Житлово-комунальне господарство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Житлово-комунальне_господарство_України.

43. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 1 / [редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.

44. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3 / [редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 952 с.

45. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 1 / [С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій; за ред. С. В. Мочерного]. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.

46. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 2 / [ред. упоряд. С. Мочерний] – Львів: Світ, 2006. – 568.

47. Економічний словник / [авт. - уклад. Осовська Г. В.]. – К.: Кондор, 2007. – 358 с.

48. Ермасова Н. Б. Государственные и муниципальные финансы: теория и практика в России и в зарубежных странах: учеб. Пособие, 2-е изд. перераб. и доп. / Н. Ермасова. – М: Высшее образование, 2008. – 516 с.

49. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_036.

50. Європейський досвід адміністративно-територіального реформування: політичний аспект. Аналітична записка. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/844/>.

51. Єфремова І. Децентралізація влади: шлях до самостійності місцевих бюджетів / І. Єфремова // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 9. – С. 25–28.

52. Зайчикова В. В. Місцеві фінанси України та європейських країн: монографія / В. В. Зайчикова. – К.: НДФІ, 2007. – 299 с.

53. Зайчикова В. В. Показники оцінки фінансової самодостатності органів місцевого самоврядування / В. В. Зайчикова, І. О. Хомра // Наукові праці НДФІ. – 2005. – № 3. – С. 47–56.

54. Зайчикова В. В. Система фінансового забезпечення в Європейських країнах: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / В. В. Зайчикова; Нац. академія держ. Податкової служби України. – Ірпінь, 2003. – 19 с.

55. Зайчикова В. В. Функції місцевих фінансових органів в умовах бюджетної реформи / В. В. Зайчикова // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 72–79.

56. Закон України “Про Державний бюджет України на 2009 рік” від 26.12.2008 № 835-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/835-17>.

57. Закон України “Про Державний бюджет України на 2010 рік” від 27.04.2010 № 2154-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2154-17>.

58. Закон України “Про Державний бюджет України на 2011 рік” від 23.12.2010 № 2857-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2857-17>.

59. Закон України “Про Державний бюджет України на 2012 рік” від 22.12.2011 № 4282-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>.

60. Закон України “ Про місцеве самоврядування в Україні ” від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>.

61. Закон України “Про місцеві державні адміністрації” від 09.04.1999 № 586-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

62. Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб” № 889-IV від 22.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 37. – Ст. 308.

63. Закон України “Про систему оподаткування” № 1251–XII від 25.06.1991 р. [Електронний ресурс] // Зібрання законодавства України. – 2008. – № 7. – 15 липня.

64. Закон України “Про стимулювання розвитку регіонів” № 2850-IV від 08.09.2005 р. // Урядовий кур’єр. Орієнтир. – 2005. – № 37. – С. 1–3.

65. Закон Української РСР “Про бюджетну систему Української РСР” № 512-XII від 05.12.1990 р. [Електронний ресурс] // Зібрання законодавства України. – 2008. – № 2. – № 7. – 15 липня.

66. Закон Української РСР “Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування” № 533-XII від 07.12.1990 р. [Електронний ресурс] // Зібрання законодавства України. – 2008. – № 7. – 15 липня.

67. Закон України Про внесення змін до Закону Української РСР “Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування” № 2234-XII від 26.03.1992. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.385.2&nobreak=1>.

68. Закон України “Про бюджетну систему України” № 2542-III від 21.06.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.356.10&nobreak=1>.

69. Запозичення муніципалітетів [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=105408.

70. Запозичення органів самоврядування [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=294276&cat_id=68447.

71. Інституційне забезпечення державної регіональної політики (досвід країн ЄС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/31.htm>.

72. Камінська Н. В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз: навч. посіб. / Н. Камінська. – К.: КНТ, 2010. – 232 с.

73. Кириленко О. П. Зміцнення фінансових основ місцевого самоврядування в Болгарії та Польщі: досвід реформ та висновки для України / О. П. Кириленко, А. В. Лучка // Світ фінансів. – 2007. – № 3. – С. 16–31.

74. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). / О. П. Кириленко. – К.: НІОС, 2000 – 384 с.

75. Кириленко О. П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика): Навч. посіб. / О. П. Кириленко. – Тернопіль: Астон, 2002. – 212 с.

76. Кириленко О. П. Фінансова незалежність місцевого самоврядування. / О. П. Кириленко. // Фінанси України. – 2001. – № 1. – С. 34–39.

77. Кириленко О. П. Теоретичні та практичні аспекти фінансового механізму забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні / О. П. Кириленко // Світ фінансів. – 2010. – Вип. 1. – С. 17–27.

78. Кленовий Д. Фінанси: Навчальний посібник / І. Петровська, Д. Клиновий. – К.: ЦУЛ, – 2002. – 300 с.

79. Клець Л. Є. Система кількісних показників фінансової автономії місцевих органів влади/ Л. Є. Клець // Вісн. Донець. ін-ту економіки та господарського права: зб. наук. праць. – 2009. – № 1. – С. 46–57.

80. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.

81. Корнєєв М. В. Удосконалення теоретико-методологічного

забезпечення узагальнюючої оцінки рівня фінансової автономії / М. В. Корнєєв // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 7 (97). – С. 229–236.

82. Кравченко В. В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право) / П. Д. Біленчук, В. В. Кравченко, М. В. Підмогильний. – К.: Атіка, 2000. – 304 с.

83. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України: Навч. посібник. / В. І. Кравченко. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999. – 487 с.

84. Кравченко В. І. Фінанси місцевого самоврядування України: проблеми становлення. / В. І. Кравченко. – К.: Вид. дім “КМ Academia”, 2001. – 460 с.

85. Куйбіда В. С. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку місцевої демократії: монографія / В. С. Куйбіда, М. С. Куйбіда, О. О. Бабінова. – Хмельницький: ХУУП, 2008. – 468 с.

86. Кузьменко О. А. Організаційно-правові проблеми застосування критеріїв розмежування видів видатків між бюджетами в Україні / О. А. Кузьменко // Південноукраїнський правничий часопис. – 2007. – № 2. – С. 132–135.

87. Кузьменко О. А. Аналіз стану і пріоритетів оптимізації правової регламентації розподілу доходів між бюджетами [Електронний ресурс] / О. А. Кузьменко // Науковий журнал “Право і безпека”. – 2009. – № 4(31). – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2009_4/PB-4/PB-4_33.pdf.

88. Курносова К. Шляхи стабілізації власної дохідної бази місцевого самоврядування / К. Курносова // Наукові праці НДФІ. – 2005. – № 4. – С. 62–69.

89. Кутафин О. Е., Фадеев В. И. Муниципальное право Российской Федерации: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. / О. Кутафин, В. Фадеев. – М.: Юристъ, 2000. – 552 с.

90. Лаврів М. Місцеві податки і збори як атрибут фінансової автономії органів місцевого самоврядування / Михайло Лаврів // Регіональна економіка. – 2003. – № 3. – С. 197–207.

91. Лазор О. Д. Основи місцевого самоврядування: Навчальний посібник. / О. Д. Лазор. – 3-є видання доповнене і перероблене. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 432 с.
92. Литвиненко Я. В. Податкова політика: Навчальний посібник. / Я. В. Литвиненко – К: Міжрегіон. акад. укр. персоналом, 2003. – 222 с.
93. Лопушняк Г. С. Системи забезпечення та технології бюджетного процесу: навч.-метод. посіб. / Г. С. Лопушняк, В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль: ТДЕУ, Економічна думка, 2006. – 175 с.
94. Лук'яненко І. Г. Трансформація джерел доходів місцевих бюджетів / І. Г. Лук'яненко // Фінанси України. – 2004. – № 12. – С. 31–38.
95. Луніна І. Формування місцевих бюджетів у контексті завдань адміністративно-територіальної реформи / І. Луніна // Економіка України. – 2006. – № 1. – С. 23–31.
96. Луніна І. Місцеві бюджети України: пошук нових підходів до проведення реформ / І. Луніна // Економіка України. – 1998. – № 3. – С. 31–41.
97. Луніна І. О. Стратегія реформування місцевих бюджетів в Україні [Електронний ресурс] / І. Луніна // Дзеркало тижня. – 2006. – № 21. – 3–9 черв. – Режим доступу: <http://www.zn.kiev.ua/ie/show/600/53556.html>.
98. Луніна І. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. Луніна. – К.: Наукова думка, 2006. – 432 с.
99. Луніна І. Формування місцевих бюджетів на основі принципу еквівалентності: шлях до ефективної бюджетної системи України / І. Луніна // Фінанси України – 2010. – № 9. – С. 9.
100. Луніна І. Формування місцевих бюджетів у контексті завдань адміністративно-територіальної реформи / І. Луніна // Економіка України – 2006. – № 1. – С. 23–31.
101. Лучка А. Теоретичні основи класифікації бюджетних доходів за їхньою роллю у забезпеченні фінансової незалежності місцевого самоврядування / Андрій Лучка // Наука молода. – 2007. – Вип. 7. – С. 95–100.
102. Макогон В. Д. Формування доходів місцевих бюджетів у зарубіжних

країнах / В. Д. Макогон // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 1 (42). – С. 56–57.

103. Марков А. П. Местные финансы. Очерки по вопросам финансового законодательства. / А. П. Марков. – Издательство “СОЮЗ” Харьковского Кредитного Союза Кооперативов. 1918. – 163с.

104. Миргородська Л. О. Фінансові системи зарубіжних країн: Навчальний посібник. / Л. О. Миргородська. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

105. Місцеве самоврядування в умовах демократичної держави / [Ярічевська Л. В. та ін.]; за ред. Ю. П. Битяка. – Х.: Право, 2005. – 120 с.

106. Місцеве самоврядування в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку: навч. посібник / В. В. Кравченко. [та ін.]. – Київ: “Арарат-Центр”, 2000. – 206 с.

107. Місцеве самоврядування в Україні: стан та перспективи розвитку / [Керівник авторського колективу С. О. Біла]; Аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2009. – 62 с.

108. Місцеві фінанси: Підручник / [Кириленко О. П. та ін.]; за ред. О. П. Кириленко – К.: Знання, 2006. – 677 с.

109. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій: монографія / [Кириленко О. П. та ін.]; за ред. О. П. Кириленко – Тернопіль: ТНЕУ, “Економічна думка”, 2008 – 376 с.

110. Монастирський Г. Л. Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня: Монографія / Г. Л. Монастирський. – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2010 – 464 с.

111. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2009 р.: [ред. колегія: Бандуров В., Бессараб В., Шепель С. та ін.]. – К.: Міністерство економіки України, 2010.

112. Музика О. А. Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством: монографія / О. А. Музика. – К.: Атіка, 2004. – 344 с.

113. Музика-Стефанчук О. А. Органи публічної влади як суб'єкти бюджетних правовідносин: монографія / О. А. Музика-Стефанчук. –

Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2011. – 384 с.

114. Муніципальне право України: Підручник / [Погорілко В. Ф., Баймуратов М. О., Балицький Ю. Ю. та ін.]; за ред. М. О. Баймуратова. – [2-ге вид. доп.]. – К: Правова єдність, 2009. – 720 с.

115. Населення (1991–2012 роки) [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

116. Нестеренко А. С. Правові засади формування та використання місцевих фінансових ресурсів в Україні: Монографія / А. С. Нестеренко – Одеса: Юридична література, 2006. – 208 с.

117. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету України: теорія та практика: Монографія / Ц. Г. Огонь. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 580 с.

118. Озеров П. М. Местные финансы и местный бюджет / П. М. Озеров, А. И. Оптовцев, Ф. Е. Орлов; под ред. Б. Малаховского. – М.: Государственное финансовое изд-во СССР, 1931. – 250 с.

119. Опарін В. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – 3-ге вид., доп. і перероб. / В. Опарін. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.

120. Остаточний звіт. Консультативна підтримка реформи місцевих бюджетів, QCBS-2. Грудень 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/file/link/316392/file/Final_report_QCBS-1_UKR.rar; [jsessionid=8ADD87CA4956123AE459381AF1CBF98E](http://www.minfin.gov.ua/file/link/316392/file/Final_report_QCBS-1_UKR.rar).

121. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія / К. В. Павлюк. – К.: НДФІ, 2006. – 584 с.

122. Павлюк К. В. Концептуальні основи фінансової незалежності місцевого самоврядування / К. В. Павлюк // Фінанси України. – 1997. – № 7. – С. 36–44.

123. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави: монографія / К. В. Павлюк. – К.: НІОС, 1997. – 176 с.

124. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування / Юрій Панейко. – Львів: Літопис, 2002. – 196 с.

125. Пасічник Ю. Бюджетна система України: Навч. посіб. / Ю. Пасічник.

– К.: Знання-Прес, 2006. – 607 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

126. Полозенко Д. В. Вплив валового регіонального продукту на доходи місцевих бюджетів України / Д. В. Полозенко // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 65–69.

127. Поляк Г. Б. Территориальные финансы: учеб. пособ. / Г. Б. Поляк. – М.: Вузовский учебник, 2006. – 479 с.

128. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами” № 1195 від 05.10.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001 р. – № 38. – С. 9.

129. Постанова Кабінету Міністрів України “Порядку здійснення місцевих запозичень” № 110 від 16 лютого 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF>.

130. Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів” № 1149 від 08.12.2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010 р. – № 97. – С. 14.

131. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів” № 1204 від 29 грудня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1204-2010-%D0%BF>.

132. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках” № 6 від 12 січня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/6-2011-%D0%BF>.

133. Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України” (щодо місцевих податків та зборів). Режим доступу: www.auc.org.ua/sites/default/files/poyasnyuvalna_zapiska_0.doc.

134. Прешкіна О. В. Місцеве самоврядування в Україні: правове

регулювання безпосередньої демократії: навч. посібник / О. В. Прешкіна. – К.: Кондор, 2004 – 336 с.

135. Приходько В. Інститут делегування повноважень як основа правових відносин між органами державної влади та місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / В. Приходько // Актуальні проблеми державного управління. – 2009. – № 1. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ardu_o/2009_1/R_4/Prihodko.pdf.

136. Прядко В. В. Проблеми формування доходної частини місцевих бюджетів та шляхи їх розв'язання / В. В. Прядко // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії : [зб. наук. праць]. – 2010. – Вип. 1 (18). Економічні науки. – С. 6–12.

137. Прядко В. В. Механізм та оцінка ефективності формування бюджетів адміністративно-територіальної одиниці на прикладі бюджету Чернівецької області / В. К. Євдокименко, Е. О. Юрій, М. В. Карвацький // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – Випуск 2 (21). – 2011. – С. 8–19.

138. Прудников А. С. Местное самоуправление (управление) в зарубежных странах: учеб. Пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности “Юриспруденция” / [А. С. Прудников, Л. А. Ларина, М. В. Максютин, и др.]; под. ред. А. Прудникова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2007. – 271 с.

139. Регулювання міжбюджетних відносин : Україна і європейський досвід : монографія / [В. Г. Бодров, О. П. Кириленко, Н. І. Балдич та ін.]; за ред. В. Г. Бодрова. – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – 296 с.

140. Фінансові важелі подолання бідності в Україні: монограф. [О. П. Кириленко, І. І. Білоус, Б. С. Малиняк та ін.]; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 432 с. – С. 201–211.

141. Рекомендація 102 (2001) Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи “Про стан місцевої й регіональної демократій в Україні” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coe.kiev.ua/docs/kmpbe/r102%282001%29.htm>.

142. Резолюцію 123 (2001) Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи “Про стан місцевої й регіональної демократій в Україні” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=944231&Site=COE#P1_30.

143. Романенко О. Фінанси: Підручник / О. Романенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.

144. Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень: монограф. [С. І. Юрій, В. Г. Демянишин та ін.]; за ред. С. І. Юрія. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 376 с. – С. 191–200.

145. Русін В. Актуальні проблеми зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів та шляхи їх розв’язання / Віктор Русін // Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: Тези доповідей V Міжнародної науково-теоретичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених / Відп. ред. З. В. Гуцайлюк. – Тернопіль: Інститут економіки і підприємництва, 2007. – С. 315–317.

146. Русін В. Аналіз складу, динаміки та структури видатків місцевих бюджетів України / Віктор Русін // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах економічної нестабільності: Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу (Тернопіль, 14 квітня 2011 р.). – Тернопіль: ТНЕУ, 2011. – 187 с. – С. 137–140.

147. Русін В. Економічна незалежність територіальних громад в умовах реформування міжбюджетних відносин / Віктор Русін // Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки: Тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції / Відп. ред. проф. С. І. Юрій. – Тернопіль: ТНЕУ, 2007. – С. 136–138.

148. Русін В. Інститути та інструменти фінансового забезпечення місцевого самоврядування / Віктор Русін // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах економічної нестабільності: Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу (Тернопіль, 14 квітня 2010 р.). – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 196 с. – С. 146–149.

149. Русін В. Міжбюджетні трансферти: аналітичний аспект / Віктор Русін // Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТНЕУ “Економічний аналіз” Випуск № 2 (18) Тернопіль: Економічна думка, 2008. – С. 132–136.

150. Русін В. Методологічні засади розподілу видаткових повноважень між державною владою та місцевим самоврядуванням / Віктор Русін // Збірник наукових праць “Фінансова система України” Випуск № 15 Національний університет “Острозька академія”, м. Острог, 2010. – С. 81–88.

151. Русін В. Особливості взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами по міжбюджетних трансфертах / Віктор Русін // Інноваційний розвиток економіки і фінансів України в умовах глобалізації: Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (22–24 травня 2008 р.) / м. Хмельницький: Хмельницький економічний університет, 2008. – 637 с. – С. 216–218.

152. Русін В. Місцеві податки і збори та їх роль у фінансовому забезпеченні реалізації власних повноважень органів місцевого самоврядування / Віктор Русін // Збірник наукових праць “Фінансова система України” Випуск № 17 Національний університет “Острозька академія”, м. Острог, 2011. – С. 106–112.

153. Русін В. Особливості повноважень органів місцевого самоврядування в Україні / Віктор Русін // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах світової економічної кризи: Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, (Тернопіль, 15 квітня 2009 р.) / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль: Вектор, 2009. – 168 с. – С. 115–118.

154. Русін В. Принципи фінансування повноважень органів місцевого самоврядування / Віктор Русін // Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни: Збірка тез доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (16–17 лютого 2011 р.) / м. Макіївка: Макіївський економ.-гуманітарний інститут, 2011. – С. 64–66.

155. Русін В. Проблемні аспекти визначення повноважень органів місцевого самоврядування / Віктор Русін // Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін: Збірник матеріалів доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 22–23 жовтня 2009 р.). Частина 2 / [відп. ред. А. Ф. Мельник]. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – 308 с. – С. 69–72.

156. Русін В. Програмно-цільовий метод формування та виконання місцевих бюджетів / Віктор Русін // Україна в XXI столітті: проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку: Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції / [Відп. ред. Андрейцева І. А.]. – м. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет – 2008. 404 с. – С. 299–302.

157. Русін В. Проблемні аспекти фінансового забезпечення делегованих повноважень органів місцевого самоврядування / Віктор Русін // Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу (Тернопіль, 11 квітня 2012 р.). – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 148 с. – С. 97–101.

158. Русін В. Реформування місцевого оподаткування в Україні / Віктор Русін // Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки: Збірник матеріалів доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 28–29 травня 2009 р.). / [відп. ред. С. І. Юрій]. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – 458 с. – С. 99–101.

159. Русін В. Роль місцевих податків і зборів у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування / Віктор Русін // Реформування податкової служби України відповідно до європейських стандартів: зб. матер. наук.-практ. конференції (22 жовтня 2010 р.) в 2 ч. / м. Ірпінь: Держ. подат. адмін. України, Нац. університет ДПС України, Наук.-досл. центр проблем оподаткування, 2010. – 447 с. – Ч. 2 – С. 206–209.

160. Русін В. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення місцевого самоврядування / Віктор Русін // Науковий журнал Світ фінансів. – м. Тернопіль: ТНЕУ. – 2009. – № 4 (21) – С.83–88.

161. Русін В. Теорія та практика фінансового забезпечення реалізації

власних повноважень органів місцевого самоврядування / Віктор Русін // Науково-теоретичний журнал Наука й економіка – м. Хмельницький: Хмельницький економічний університет – 2011.– Вип. 4 (24). – С.43–50.

162. Русін В. Тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів та особливості їх розміщення на депозитних рахунках / Віктор Русін // Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в постстабілізаційний період: Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу (Тернопіль, 16 квітня 2008 р.). – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 168 с. – С. 116–119.

163. Русін В. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: теоретичні основи та вітчизняна практика / Віктор Русін // Науковий збірник Актуальні проблеми розвитку економіки регіону – м. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. – 2008. – Випуск IV – С.111–116.

164. Русін В. Шляхи оптимізації фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні / Віктор Русін // Перспективи розвитку фінансової системи України”: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 19–20 квітня 2012 р.), Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 392 с. – С. 170–172.

165. Русін В. Шляхи оптимізації фінансового забезпечення реалізації власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування / Віктор Русін // Всеукраїнський науково-виробничий журнал “Інноваційна економіка” – м. Тернопіль: Тернопільський інститут агропромислового виробництва національної академії аграрних наук – 2012 р. – Вип. 6(32) – С. 323–327.

166. Русін В. Цільові фонди місцевого самоврядування та їх роль у формуванні місцевих бюджетів / Віктор Русін // Фінансові ринки та інститути: Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції 7–8 грудня 2007 р. у 2 –х томах. Т. 1. – Харків: ВД “ІНЖЕК”, 2007. – 336 с. – С. 177–180.

167. Самостійність місцевих влад та розподіл повноважень між ними: організація місцевого самоврядування відповідно до принципів Європейської хартії місцевого самоврядування: Матеріали міжнар. конф., м. Київ, 11–12

червня 2002 р./ Упоряд.: В. Кравченко, М. Пухтинський. – К.: Логос, 2002. – 263 с.

168. Снісаренко О. Б. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів / О. Снісаренко, А. Гавриленко, О. Гребенікова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики – 2010. – № 1 (9). – С. 18–27.

169. Слухай С. Міжбюджетні трансферти у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій / Сергій Слухай. – К.: АртЕк, 2002. – 279 с.

170. Слухай С. В. Удосконалення формування доходів місцевих бюджетів в Україні / С. В. Слухай, О. В. Гончаренко // Фінанси України. – 2007. – № 8. – С. 63–72.

171. Сміт Адам. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / Адам Сміт; [пер.з англ. О.Васильєвої, ред. Є.Литвин]. – К.: Port-Royal, 2001. – 594 с.

172. Сукач О. Методика визначення фінансової забезпеченості регіону / О. Сукач // Формування ринкової економіки в Україні – 2009. – Випуск 19. – С. 449–453.

173. Тарангул Л. Л. Оподаткування та регіональний розвиток (теорія і практика) : монографія / Л. Л. Тарангул. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2003. – 286 с.

174. Твердохлебов В. Н. Местные финансы / В. Н. Твердохлебов. – Одесса: Книгоиздательство А. А. Ивасенко, 1919. – 304 с.

175. Ткачук І. Г. Економічна самостійність регіону: монографія / І. Г. Ткачук. – К.: Наук. думка, 1994. – 227 с.

176. Ткачук І. Г. Економічні передумови фінансової незалежності регіону / І. Г. Ткачук // Фінанси України. – 1999. – № 11. – С. 3–11.

177. Толуб'як В. С. Удосконалення формування доходів місцевих бюджетів / В. С. Толуб'як // Фінанси України. – 2002. – № 11. – С. 68–71.

178. Фінанси: вишкіл студій: Навч. посіб. / [С. І. Юрій, Т. О. Кізима, Н. П. Злепко, М. М. Тріпак]; за заг. ред. д.е.н., проф. С. І. Юрія. – Тернопіль:

Карт-бланш, 2002. – 357 с.

179. Фінанси: Навч. посіб. / [В. Осіщев та ін.]; за ред. В. І. Оспіщева. – К.: Знання, 2006. – 415 с.

180. Фінанси: Підручник / [Юрій. С. І. та ін.]; за заг. ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова – К.: Знання, 2008. – 611 с.

181. Фінансовий стан міст за 2009 рік. – К.: Асоціація міст України, 2010. – 220 с.

182. Фінансові важелі подолання бідності в Україні: монограф. [О. П. Кириленко, І. І. Білоус, Б. С. Малиняк та ін.]; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 432 с.

183. Фінанси країн Європейського Союзу : навч. посіб.: [для студ. ВНЗ] / М. І. Карлін; М-во освіти і науки України. – К.: Знання, 2011. – 640 с.

184. Ходский Л. В. Основы государственного хозяйства. Курс финансовой науки. / Л. В. Ходский. – 4-ое издание. Переработаное и дополненное. С.-Петербург, 1913. – 580 с.

185. Циммерманн Х. Муниципальные финансы: учебник / Хорст Циммерманн / [пер. с нем.]. – М.: Изд-во “Дело и Сервис”. – 2003. – 352 с.

186. Швець В. Я. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин / В. Швець // Фінанси України. – № 3. – 2005 – С. 23–31.

187. Шевчук Н. Ю. Джерела формування фінансових ресурсів на місцевому рівні: теорія та практика / Н. Шевчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6 (73). – С. 75–80.

188. Швецов А. Н. Экономические ресурсы муниципального развития: финансы, имущество, земля. / А. Н. Швецов. – Изд. 3-е, испр. и существ. доп. – М.: Едиториал УРСС, 2004, – 224 с.

189. Щербакова В. І. Проблеми оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах ринкової економіки / В. І. Щербакова, Г. М. Манєров // Економічний вісник Донбасу. – № 2 (24). – 2011. – С. 94–99.

190. Юрій С. І. Фінансова парадигма місцевого самоврядування /

С. І. Юрій // Світ фінансів. – 2004. – № 1. – С. 6–14.

191. Юрійчук С. М. Структура доходів місцевих бюджетів в Україні / С. М. Юрійчук // Економіка та держава. – 2010. – № 5. – С. 33–35.

192. Юридична енциклопедія: у 3 т. / К: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 1999. – Т.3 – 792 с.

193. Act dated September 23 2004 on Local Taxes and Local Fees for Municipal Waste and Minor Construction Waste as amended by Act No. 582/2004 Coll. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finance.gov.sk/en/Default.aspx?CatID=284>.

194. Bryson P. The Property Tax – a missed opportunity for Fiscal Decentralization in Transition Countries ? The Czech and Slovak Cases / Phillip J. Bryson, Gary C. Cornia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unpan1.un.org>. – 2003. – 15 p.

195. Constitution France du 4 October 1958 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte= LEGITEXT000006071194>.

196. General financial framework of local governments. Network of Associations of Local Authorities of South-East Europe (NALAS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nalas.eu/borrowing/annex2.html>.

197. Fiscal Decentralization in Developing and Transition Economies : Progress, Problems and the Promise / [ed. by A. Shah]. – Washington, D. C.: World Bank, 2004. – Policy Research Working Paper № 3282. – 47 p.

198. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

199. Mikołajewicz Z. Finanse samorządu terytorialnego w Polsce na przykładzie województwa Opolskiego / Z. Mikołajewicz, K. Lotko-Czech, I. Vakolska-Frankowska. – Opole, 2010. – 163 s.

200. Regions in the European Union. Nomenclature of territorial units for statistics NUTS 2010/EU-27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-11-011/EN/KS-RA-11-011-EN.PDF.

201. Ustawa z 30.06.2005 r. O finansach publicznych [Электронный ресурс].
– Режим доступа: http://www.mos.gov.pl/g2/big/2009_06/8b0c588aeb3d0758e2a6d1047b80bb6d.pdf.

Світові моделі організації місцевої влади на місцях*

<p>КОНТИНЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • місцеве самоврядування як складова державного управління • наявність вертикальної підпорядкованості у прийнятті рішень • на місцях діють уповноважені органи центрального уряду
<p>АНГЛОСАКСОНСЬКА МОДЕЛЬ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • автономія органів місцевого самоврядування з вирішення питань місцевого значення по відношенню до держави • відсутність на місцях уповноважених центрального уряду. Контроль за діяльністю місцевих органів здійснюється непрямым шляхом, через центральні міністерства
<p>ЗМІШАНА МОДЕЛЬ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • поєднує в собі ознаки континентальної та англосаксонської моделей • певне коло повноважень є визначене у законі, але у багатьох випадках влада вищого рівня допускає вихід за межі цих повноважень • відсутнє пряме підпорядкування органів місцевого самоврядування центру
<p>ІБЕРІЙСЬКА МОДЕЛЬ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • є досить близькою до континентальної моделі • заперечує принцип поділу влади, проголошує повновладдя представницьких рад на місцях • ієрархічна підпорядкованість органів нижчого рівня місцевого самоврядування вищестоячим органам
<p>РАДЯНСЬКА МОДЕЛЬ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • базується на принципі заперечення розподілу влад та повноважень • існування системи рад, які є органами єдиної державної влади • характеризується ієрархічною підпорядкованістю всіх її елементів та відсутністю самостійності місцевих органів

* Побудовано автором самостійно на основі даних джерел [6; 10; 82; 91].

Додаток Б

**Розподіл повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад на власні і делеговані відповідно до
Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”***

Власні (самоврядні) повноваження	Делеговані повноваження
1	2
<i>Повноваження у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку</i>	
<p>1) підготовка програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм;</p> <p>2) забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів;</p> <p>3) забезпечення складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків, необхідних для управління соціально-економічним і культурним розвитком відповідної території, а також визначення потреби у місцевих будівельних матеріалах, паливі;</p> <p>4) розгляд проєктів планів підприємств і організацій, які належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, внесення до них зауважень і пропозицій, здійснення контролю за їх виконанням;</p> <p>5) попередній розгляд планів використання природних ресурсів місцевого значення на відповідній території, пропозицій щодо розміщення, спеціалізації та розвитку підприємств і організацій незалежно від форм власності, внесення у разі потреби до відповідних органів виконавчої влади пропозицій з цих питань;</p> <p>6) подання до районних, обласних рад необхідних показників та внесення пропозицій до програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів і областей, а також до планів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, з питань, пов'язаних із соціально-економічним та культурним розвитком території, задоволенням потреб населення;</p> <p>7) залучення на договірних засадах підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності до участі в комплексному соціально-економічному розвитку сіл, селищ, міст, координація цієї роботи на відповідній території;</p> <p>8) розміщення на договірних засадах замовлень на виробництво продукції, виконання робіт (послуг), необхідних для територіальної громади, на підприємствах, в установах та організаціях;</p> <p>9) утворення цільових фондів соціальної допомоги інвалідам, визначення порядку і умов витрачання коштів цих фондів.</p>	<p>1) участь у здійсненні державної регуляторної політики в межах та у спосіб, встановлені Законом України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності";</p> <p>2) розгляд і узгодження планів підприємств, установ та організацій, що не належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, здійснення яких може викликати негативні соціальні, демографічні, екологічні та інші наслідки, підготовка до них висновків і внесення пропозицій до відповідних органів;</p> <p>3) статистичний облік громадян, які постійно або тимчасово проживають на відповідній території.</p>

Продовження додатка Б

* Побудовано на основі даних джерела [60].

1	2
<i>Повноваження в галузі бюджету, фінансів і цін</i>	
<p>1) складання проекту місцевого бюджету, подання його на затвердження відповідної ради, забезпечення виконання бюджету; щоквартальне подання раді письмових звітів про хід і результати виконання бюджету; підготовка і подання відповідно до районних, обласних рад необхідних фінансових показників і пропозицій щодо складання проектів районних і обласних бюджетів;</p> <p>2) встановлення в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів на теплову енергію, централізоване водопостачання та водовідведення, які встановлюються Національною комісією регулювання ринку комунальних послуг України), транспортні та інші послуги;</p> <p>3) встановлення за узгодженим рішенням відповідних рад порядку використання коштів та іншого майна, що перебувають у спільній власності територіальних громад;</p> <p>4) здійснення в установленому порядку фінансування видатків з місцевого бюджету;</p> <p>5) залучення на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, та коштів населення, а також бюджетних коштів на будівництво, розширення, ремонт і утримання на пайових засадах об'єктів соціальної і виробничої інфраструктури та на заходи щодо охорони навколишнього природного середовища;</p> <p>6) об'єднання на договірних засадах коштів відповідного місцевого бюджету та інших місцевих бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування комунальних підприємств, установ та організацій, вирішення інших питань, що стосуються спільних інтересів територіальних громад;</p> <p>7) укладення з юридичними і фізичними особами договорів на справляння місцевих зборів, обов'язковість укладення яких установлена законодавством;</p> <p>8) підготовка та затвердження переліку спеціально відведених місць для паркування транспортних засобів.</p>	<p>1) здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням зобов'язань щодо платежів до місцевого бюджету на підприємствах і в організаціях незалежно від форм власності;</p> <p>2) здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням цін і тарифів;</p> <p>3) сприяння здійсненню інвестиційної діяльності на відповідній території.</p>
<i>Повноваження щодо управління комунальною власністю</i>	
<p>1) управління в межах, визначених радою, майном, що належить до комунальної власності відповідних територіальних громад;</p> <p>2) встановлення порядку та здійснення контролю за використанням прибутків підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідних територіальних громад;</p> <p>3) заслуховування звітів про роботу керівників підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідних територіальних громад;</p> <p>4) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо порядку та умов відчуження комунального майна, проектів місцевих програм приватизації та переліку об'єктів комунальної власності, які не підлягають приватизації;</p>	<p>1) погодження в установленому порядку кандидатур для призначення на посаду керівників підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території, які перебувають у державній власності.</p>

1	2
<p>організація виконання цих програм; підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо визначення сфер господарської діяльності та переліку об'єктів, які можуть надаватися у концесію, подання раді письмових звітів про хід та результати відчуження комунального майна.</p>	
<p><i>Повноваження в галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку</i></p>	
<p>1) управління об'єктами житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, забезпечення їх належного утримання та ефективної експлуатації, необхідного рівня та якості послуг населенню;</p> <p>2) облік громадян, які відповідно до законодавства потребують поліпшення житлових умов; розподіл та надання відповідно до законодавства житла, що належить до комунальної власності; вирішення питань щодо використання нежилых приміщень, будинків і споруд, що належать до комунальної власності;</p> <p>3) сприяння розширенню житлового будівництва, подання громадянам, які мають потребу в житлі, допомоги в будівництві житла, в отриманні кредитів, у тому числі пільгових, та субсидій для будівництва чи придбання житла; подання допомоги власникам квартир (будинків) в їх обслуговуванні та ремонті; сприяння створенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, реєстрація таких об'єднань;</p> <p>4) реєстрація житлово-будівельних і гаражних кооперативів; прийняття рішень про організацію стоянок автомобільного транспорту, здійснення контролю за їх діяльністю відповідно до закону;</p> <p>5) забезпечення соціально-культурних закладів, які належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, а також населення паливом, електроенергією, газом та іншими енергоносіями; вирішення питань водопостачання, відведення та очищення стічних вод; здійснення контролю за якістю питної води;</p> <p>6) вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та знешкодження побутових відходів, знешкодження та захоронення трупів тварин;</p> <p>7) організація благоустрою населених пунктів, залучення на договірних засадах з цією метою коштів, трудових і матеріально-технічних ресурсів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також населення; здійснення контролю за станом благоустрою виробничих територій, організації озеленення, охорони зелених насаджень і водойм, створення місць відпочинку громадян;</p> <p>8) організація місцевих ринків, ярмарків, сприяння розвитку всіх форм торгівлі;</p> <p>9) встановлення зручного для населення режиму роботи підприємств</p>	<p>1) здійснення заходів щодо розширення та вдосконалення мережі підприємств житлово-комунального господарства, торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування, розвитку транспорту і зв'язку;</p> <p>2) здійснення відповідно до законодавства контролю за належною експлуатацією та організацією обслуговування населення підприємствами житлово-комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, транспорту, зв'язку, за технічним станом, використанням та утриманням інших об'єктів нерухомого майна усіх форм власності, за належними, безпечними і здоровими умовами праці на цих підприємствах і об'єктах; прийняття рішень про скасування даного ними дозволу на експлуатацію об'єктів у разі порушення нормативно-правових актів з охорони праці, екологічних, санітарних правил, інших вимог законодавства;</p> <p>3) здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо захисту прав споживачів;</p> <p>4) встановлення за погодженням з власниками зручного для населення режиму роботи розташованих на відповідній території підприємств, установ та організацій сфери обслуговування незалежно від форм власності;</p> <p>5) облік відповідно до закону житлового фонду, здійснення контролю за його використанням;</p> <p>6) надання відповідно до закону громадянам, які потребують соціального захисту, безоплатного житла або за доступну для них плату;</p> <p>7) здійснення контролю за станом квартирної обліку та додержанням житлового законодавства на підприємствах, в установах та організаціях, розташованих на відповідній території, незалежно від форм власності;</p> <p>8) видача ордерів на заселення жиної площі в будинках державних та комунальних організацій;</p> <p>9) облік нежилых приміщень на відповідній території незалежно від форм власності, внесення пропозицій їх власникам щодо використання таких приміщень для задоволення потреб територіальної громади;</p> <p>10) облік відповідно до закону об'єктів нерухомого майна незалежно від форм власності;</p> <p>11) вирішення відповідно до законодавства питань, пов'язаних з наданням Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України службових</p>

1	2
<p>комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад;</p> <p>10) затвердження маршрутів і графіків руху місцевого пасажирського транспорту незалежно від форм власності, узгодження цих питань стосовно транзитного пасажирського транспорту у випадках, передбачених законодавством;</p> <p>11) забезпечення утримання в належному стані кладовищ, інших місць поховання та їх охорони;</p> <p>12) залучення на договірних засадах підприємств, установ та організацій, що не належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, до участі в обслуговуванні населення засобами транспорту і зв'язку;</p> <p>13) надання дозволу в порядку, встановленому законодавством, на розміщення реклами;</p> <p>14) сприяння діяльності Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;</p> <p>15) затвердження схем санітарного очищення населених пунктів та впровадження систем роздільного збирання побутових відходів;</p> <p>16) затвердження норм надання послуг з вивезення побутових відходів.</p>	<p>жилих приміщень, житлової площі та інших об'єктів, житлово-комунальних послуг; здійснення контролю за їх використанням та наданням послуг;</p> <p>12) здійснення заходів щодо ведення в установленому порядку єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов.</p>

Повноваження у галузі будівництва

<p>1) організація за рахунок власних коштів і на пайових засадах будівництва, реконструкції і ремонту об'єктів комунального господарства та соціально-культурного призначення, жилих будинків, а також шляхів місцевого значення;</p> <p>2) виконання або делегування на конкурсній основі генеральній будівельній організації (підрядній організації) функцій замовника на будівництво, реконструкцію і ремонт житла, інших об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури комунальної власності;</p> <p>3) розгляд і внесення до відповідних органів виконавчої влади пропозицій до планів і програм будівництва та реконструкції об'єктів на відповідній території;</p> <p>4) залучення на договірних засадах підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності до участі в розвитку потужностей будівельної індустрії і промисловості будівельних матеріалів, у створенні, розвитку та реконструкції об'єктів інженерного забезпечення і транспортного обслуговування;</p> <p>5) визначення у встановленому законодавством порядку відповідно до рішень ради території, вибір, вилучення (вкуп) і надання землі для містобудівних потреб, визначених містобудівною документацією;</p> <p>6) підготовка і подання на затвердження ради відповідних місцевих містобудівних програм, генеральних планів забудови населених пунктів, іншої</p>	<p>1) участь у прийнятті в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів у порядку та у випадках, встановлених законом;</p> <p>2) організація роботи, пов'язаної зі створенням і веденням містобудівного кадастру населених пунктів;</p> <p>3) здійснення в установленому порядку державного контролю за дотриманням законодавства, затверженої містобудівної документації при плануванні та забудові відповідних територій; зупинення у випадках, передбачених законом, будівництва, яке проводиться з порушенням містобудівної документації і проектів окремих об'єктів, а також може заподіяти шкоди навколишньому природному середовищу;</p> <p>4) здійснення контролю за забезпеченням надійності та безпечності будинків і споруд незалежно від форм власності в районах, що зазнають впливу небезпечних природних і техногенних явищ та процесів;</p> <p>5) організація охорони, реставрації та використання пам'яток історії і культури, архітектури та містобудування, палацово-паркових, паркових і садибних комплексів, природних заповідників;</p> <p>6) вирішення відповідно до законодавства спорів з питань містобудування.</p>
---	--

Продовження додатка Б

1	2
---	---

<p>містобудівної документації; 7) встановлення на відповідній території режиму використання та забудови земель, на яких передбачена перспективна містобудівна діяльність; 8) координація на відповідній території діяльності суб'єктів містобудування щодо комплексної забудови населених пунктів; 9) надання відповідно до закону містобудівних умов і обмежень забудови земельних ділянок; 10) проведення громадського обговорення містобудівної документації</p>	
<i>Повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту</i>	
<p>1) управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними підлітковими закладами за місцем проживання, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; 2) забезпечення здобуття неповнолітніми повної загальної середньої освіти; створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів; сприяння діяльності дошкільних та позашкільних навчально-виховних закладів, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких організацій; 3) створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної власності фонду загальнообов'язкового навчання за рахунок коштів місцевого бюджету, залучених з цієї метою на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також коштів населення, інших джерел; контроль за використанням коштів цього фонду за призначенням; 4) забезпечення регулярного безкоштовного підвезення до місця навчання і додому школярів; 5) вирішення питань про надання професійним творчим працівникам на пільгових умовах у користування приміщень під майстерні, студії та лабораторії, необхідних для їх творчої діяльності; 6) організація медичного обслуговування та харчування у закладах освіти, культури, фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм; 7) створення умов для розвитку культури, сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел; 8) сприяння роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, роботи з молоддю; 9) створення умов для занять фізичною культурою і спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку.</p>	<p>1) забезпечення у межах наданих повноважень доступності і безоплатності освіти та медичного обслуговування на відповідній території, можливості навчання в школах державною та рідною мовою, вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національно-культурні товариства; 2) забезпечення відповідно до закону розвитку всіх видів освіти і медичного обслуговування, розвитку і вдосконалення мережі освітніх і лікувальних закладів усіх форм власності, фізичної культури і спорту, визначення потреби та формування замовлень на кадри для цих закладів, укладення договорів на підготовку спеціалістів, організація роботи щодо удосконалення кваліфікації кадрів; 3) забезпечення відповідно до законодавства пільгових категорій населення лікарськими засобами та виробами медичного призначення; 4) організація обліку дітей дошкільного та шкільного віку; 5) подання допомоги випускникам шкіл у працевлаштуванні; 6) забезпечення школярів, які навчаються в державних і комунальних навчальних закладах, безоплатними підручниками, створення умов для самоосвіти; 7) організація роботи щодо запобігання бездоглядності неповнолітніх; 8) вирішення відповідно до законодавства питань про повне державне утримання дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, у школах-інтернатах, дитячих будинках, у тому числі сімейного типу, професійно-технічних закладах освіти та утримання за рахунок держави осіб, які мають вади у фізичному чи розумовому розвитку і не можуть навчатися в масових навчальних закладах, у спеціальних навчальних закладах, про надання громадянам пільг на утримання дітей у школах-інтернатах, інтернатах при школах, а також щодо оплати харчування дітей у школах (групах з подовженим днем); 9) вирішення питань про надання неповнолітнім, студентам, пенсіонерам та інвалідам права на безкоштовне і пільгове користування об'єктами культури, фізкультури і спорту, а також визначення порядку компенсації цим закладам вартості послуг, наданих безкоштовно або на пільгових умовах; 10) забезпечення охорони пам'яток історії та культури, збереження та використання культурного надбання;</p>
1	2

Продовження додатка Б

	11) реєстрація відповідно до законодавства статутів (положень) розташованих на відповідній території закладів охорони здоров'я, навчально-виховних, культурно-освітніх, фізкультурно-оздоровчих закладів незалежно від форм власності; внесення пропозицій до відповідних органів про ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я.
<i>Повноваження у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища</i>	
<p>1) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо встановлення ставки земельного податку, розмірів плати за користування природними ресурсами, вилучення (викупу), а також надання під забудову та для інших потреб земель, що перебувають у власності територіальних громад; визначення в установленому порядку розмірів відшкодувань підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності за забруднення довкілля та інші екологічні збитки; встановлення платежів за користування комунальними та санітарними мережами відповідних населених пунктів;</p> <p>2) підготовка і подання на затвердження ради проектів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля;</p> <p>3) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками природи, історії або культури, які охороняються законом;</p> <p>4) справляння плати за землю.</p>	<p>1) здійснення контролю за додержанням земельного та природоохоронного законодавства, використанням і охороною земель, природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення, відтворенням лісів;</p> <p>2) реєстрація суб'єктів права власності на землю; реєстрація права користування землею і договорів на оренду землі; видача документів, що посвідчують право власності і право користування землею;</p> <p>3) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;</p> <p>4) погодження питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів загальнодержавного значення;</p> <p>5) вирішення земельних спорів у порядку, встановленому законом;</p> <p>6) вжиття необхідних заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відповідно до закону, інформування про них населення, залучення в установленому законом порядку до цих робіт підприємств, установ та організацій, а також населення;</p> <p>7) визначення території для розміщення відходів відповідно до законодавства;</p> <p>7-1) здійснення контролю за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності у сфері поводження з відходами;</p> <p>8) підготовка висновків щодо надання або вилучення в установленому законом порядку земельних ділянок, що проводиться органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;</p> <p>9) організація і здійснення землеустрою, погодження проектів землеустрою;</p> <p>10) здійснення контролю за впровадженням заходів, передбачених документацією із землеустрою;</p> <p>11) створення та забезпечення функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, які є складовою мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації;</p> <p>12) здійснення контролю за додержанням юридичними та фізичними особами вимог у сфері поводження з побутовими та виробничими відходами та розгляд справ про адміністративні правопорушення або передача їх матеріалів на розгляд інших державних органів у разі порушення законодавства про відходи.</p>

Продовження додатка Б

1	2
---	---

Повноваження у сфері соціального захисту населення

1) встановлення за рахунок власних коштів і благодійних надходжень додаткових до встановлених законодавством гарантій щодо соціального захисту населення;

2) вирішення відповідно до законодавства питань про подання допомоги інвалідам, ветеранам війни та праці, сім'ям загиблих (померлих або визнаних такими, що пропали безвісти) військовослужбовців, а також військовослужбовців, звільнених у запас (крім військовослужбовців строкової служби) або відставку, інвалідам з дитинства, багатодітним сім'ям у будівництві індивідуальних жилих будинків, проведенні капітального ремонту житла, у придбанні будівельних матеріалів; відведення зазначеним особам у першочерговому порядку земельних ділянок для індивідуального будівництва, садівництва та городництва;

3) організація для малозабезпечених громадян похилого віку, інвалідів будинків-інтернатів, побутового обслуговування, продажу товарів у спеціальних магазинах і відділах за соціально доступними цінами, а також безоплатного харчування;

4) вирішення питань про надання за рахунок коштів місцевих бюджетів ритуальних послуг у зв'язку з похованням самотніх громадян, ветеранів війни та праці, а також інших категорій малозабезпечених громадян; подання допомоги на поховання громадян в інших випадках, передбачених законодавством.

1) підготовка і подання на затвердження ради цільових місцевих програм поліпшення стану безпеки і умов праці та виробничого середовища, територіальних програм зайнятості та заходів щодо соціальної захищеності різних груп населення від безробіття, організація їх виконання; участь у розробленні цільових регіональних програм поліпшення стану безпеки і умов праці та виробничого середовища, зайнятості населення, що затверджуються відповідно районними, обласними радами;

2) забезпечення здійснення передбачених законодавством заходів щодо поліпшення житлових і матеріально-побутових умов інвалідів, ветеранів війни та праці, громадян, реабілітованих як жертви політичних репресій, військовослужбовців, а також військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, сімей, які втратили годувальника, багатодітних сімей, громадян похилого віку, які потребують обслуговування вдома, до влаштування в будинки інвалідів і громадян похилого віку, які мають потребу в цьому, дітей, що залишилися без піклування батьків, на виховання в сім'ї громадян;

3) вирішення відповідно до законодавства питань про надання пільг і допомоги, пов'язаних з охороною материнства і дитинства;

4) вирішення у встановленому законодавством порядку питань опіки і піклування;

5) подання відповідно до законодавства одноразової допомоги громадянам, які постраждали від стихійного лиха;

6) вирішення відповідно до законодавства питань про надання компенсацій і пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, в інших випадках, передбачених законодавством;

7) організація проведення оплачуваних громадських робіт для осіб, зареєстрованих як безробітні, а також учнівської та студентської молоді у вільний від занять час на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до комунальної власності, а також за договорами - на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до інших форм власності;

8) здійснення контролю за охороною праці, забезпеченням соціального захисту працівників підприємств, установ та організацій усіх форм власності, у тому числі зайнятих на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці, за якістю проведення атестації робочих місць щодо їх відповідності нормативно-правовим актам про охорону праці, за наданням працівникам відповідно до законодавства пільг та компенсацій за роботу в шкідливих умовах;

9) участь у веденні колективних переговорів та укладенні територіальних тарифних угод, вирішенні колективних трудових спорів (конфліктів) щодо підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території; реєстрація колективних договорів і угод, здійснення контролю за їх виконанням;

Продовження додатка Б

	<p>10) встановлення відповідно до законодавства розмірів і порядку виплати щомісячної допомоги особам, які здійснюють догляд за самотніми громадянами, які за висновком медичних закладів потребують постійного стороннього догляду;</p> <p>11) здійснення контролю за поданням відповідно до закону підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності відомостей про наявність вільних робочих місць (посад); організація інформування населення про потребу підприємств, установ та організацій усіх форм власності у працівниках;</p> <p>12) бронювання в порядку, встановленому законом, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності робочих місць, призначених для працевлаштування осіб, які відповідно до законодавства потребують соціального захисту і не спроможні конкурувати на ринку праці, визначення нормативів таких робочих місць; прийняття рішень про створення на підприємствах, в установах та організаціях спеціальних робочих місць для осіб з обмеженою працездатністю, організація професійної підготовки цих осіб; погодження проведення ліквідації таких робочих місць;</p> <p>13) державна реєстрація місцевих благодійних організацій і фондів, інших неприбуткових організацій;</p> <p>14) здійснення згідно із законодавством заходів соціального патронажу щодо осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк.</p>
<i>Повноваження в галузі зовнішньоекономічної діяльності</i>	
<p>1) укладення і забезпечення виконання у встановленому законодавством порядку договорів з іноземними партнерами на придбання та реалізацію продукції, виконання робіт і надання послуг;</p> <p>2) сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території, незалежно від форм власності;</p> <p>3) сприяння у створенні на основі законодавства спільних з іноземними партнерами підприємств виробничої і соціальної інфраструктури та інших об'єктів; залучення іноземних інвестицій для створення робочих місць.</p>	<p>1) організація та контроль прикордонної і прибережної торгівлі;</p> <p>2) створення умов для належного функціонування митних органів, сприяння їх діяльності;</p> <p>3) забезпечення на відповідній території в межах наданих повноважень реалізації міжнародних зобов'язань України.</p>
<i>Повноваження в галузі оборонної роботи</i>	
	<p>1) сприяння організації призову громадян на строкову військову та альтернативну (невійськову) службу, а також їх мобілізації, підготовці молоді до служби в Збройних Силах України, організації навчальних (перевірочних) та спеціальних військових зборів; забезпечення доведення до підприємств, установ та організацій</p>

Продовження додатка Б

1	2
	<p>незалежно від форм власності, а також населення наказу військового комісара про оголошення мобілізації;</p> <p>2) бронювання робочих місць для військовозобов'язаних на підприємствах, в установах та організаціях відповідно до законодавства;</p> <p>3) організація та участь у здійсненні заходів, пов'язаних з мобілізаційною підготовкою та цивільною обороною, на відповідній території;</p> <p>4) вирішення відповідно до законодавства питань, пов'язаних з наданням військовим частинам, установам, навчальним закладам Збройних Сил України службових приміщень і жилої площі, інших об'єктів, комунально-побутових послуг; здійснення контролю за їх використанням, наданням послуг;</p> <p>5) сприяння організації виробництва і поставкам у війська підприємствами та організаціями, що належать до комунальної власності, замовленої продукції, послуг, енергоресурсів;</p> <p>6) здійснення заходів щодо створення належних умов для функціонування пунктів пропуску через Державний кордон України;</p> <p>7) сприяння Державній прикордонній службі України у підтриманні відповідного режиму на державному кордоні;</p> <p>8) здійснення заходів щодо військово-патріотичного виховання населення.</p>
<i>Повноваження щодо вирішення питань адміністративно-територіального устрою</i>	
<p>1) підготовка і внесення на розгляд ради питань щодо найменування (перейменування) вулиць, провулків, проспектів, площ, парків, скверів, мостів та інших споруд, розташованих на території відповідного населеного пункту;</p> <p>2) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо питань адміністративно-територіального устрою в порядку і межах повноважень, визначених законом.</p>	
<i>Повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян</i>	
<p>1) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо створення відповідно до закону міліції, що утримується за рахунок коштів місцевого самоврядування, вирішення питань про чисельність працівників такої міліції, про витрати на їх утримання, здійснення матеріально-технічного забезпечення їх діяльності, створення для них необхідних житлово-побутових умов;</p> <p>2) сприяння діяльності органів суду, прокуратури, юстиції, служби безпеки, внутрішніх справ адвокатури і Державної кримінально-виконавчої служби України;</p> <p>3) внесення подань до відповідних органів про притягнення до відповідальності посадових осіб, якщо вони ігнорують законні вимоги та рішення рад і їх виконавчих органів, прийняті в межах їх повноважень;</p> <p>4) звернення до суду про визнання незаконними актів органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій,</p>	<p>1) забезпечення вимог законодавства щодо розгляду звернень громадян, здійснення контролю за станом цієї роботи на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності;</p> <p>2) життя у разі надзвичайних ситуацій необхідних заходів відповідно до закону щодо забезпечення державного і громадського порядку, життєдіяльності підприємств, установ та організацій, врятування життя людей, захисту їх здоров'я, збереження матеріальних цінностей;</p> <p>3) вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів; здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку;</p> <p>3-1) погодження проекту плану проведення потенційно небезпечних заходів в умовах присутності цивільного населення за участю особового складу Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів з використанням</p>

1	2
<p>які обмежують права територіальної громади, а також повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування;</p> <p>5) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо створення відповідно до законодавства комунальної аварійно-рятувальної служби, що утримується за рахунок коштів місцевого бюджету, вирішення питань про чисельність працівників такої служби, витрати на їх утримання, зокрема щодо матеріально-технічного забезпечення їх діяльності, створення для них необхідних житлово-побутових умов;</p> <p>6) створення в установленому порядку комунальних аварійно-рятувальних служб;</p> <p>7) створення резервного фонду для ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;</p> <p>8) розроблення та здійснення заходів щодо матеріально-технічного забезпечення діяльності комунальних аварійно-рятувальних служб;</p> <p>9) організація в установленому порядку навчання особового складу комунальних аварійно-рятувальних служб та аварійно-рятувальних служб громадських організацій;</p> <p>10) централізоване тимчасове зберігання архівних документів, нагромаджених у процесі документування службових, трудових або інших правовідносин юридичних і фізичних осіб на відповідній території, та інших архівних документів, що не належать до Національного архівного фонду.</p>	<p>озброєння і військової техніки; взаємодія з органами військового управління під час планування та проведення таких заходів з метою запобігання і недопущення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків відповідно до закону;</p> <p>4) розгляд справ про адміністративні правопорушення, віднесені законом до їх відання; утворення адміністративних комісій та комісій з питань боротьби зі злочинністю, спрямування їх діяльності;</p> <p>5) вчинення нотаріальних дій з питань, віднесених законом до їх відання, реєстрація актів громадянського стану (за винятком виконавчих органів міських (крім міст обласного значення) рад);</p> <p>6) здійснення в установленому порядку державної реєстрації підприємств та інших суб'єктів підприємницької діяльності, розташованих на відповідній території, а також положень про організації орендарів;</p> <p>7) реєстрація у встановленому порядку місцевих об'єднань громадян, органів територіальної самоорганізації населення, які створюються і діють відповідно до законодавства.</p>
<i>Інші повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад</i>	
Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, крім повноважень, передбачених цим Законом, здійснюють й інші надані їм законом повноваження.	
Всього власних повноважень: 81	Всього делегованих повноважень: 80

Додаток В

Поділ видатків, що здійснюються з місцевих бюджетів на ті, що враховуються і не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, відповідно до Бюджетного кодексу України що діяв до 01.01.2011 р. та чинного Бюджетного кодексу України який діє від 01.01.2011 р.*

Відповідно до Бюджетного кодексу України, що діяв до 31.12.2010 р.(втратив чинність)	Відповідно до Бюджетного кодексу України, що вступив в дію з 01.01.2011 р (чинний)
1	2
<i>Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів</i>	<i>Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів</i>
1) органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення; 2) освіту: а) дошкільну освіту; б) загальну середню освіту (школи-дитячі садки); 3) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (дільничні лікарні, медичні амбулаторії, фельдшерсько-акушерські та фельдшерські пункти); 4) сільські, селищні та міські палаци культури, клуби та бібліотеки.	1) органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення; 2) освіту: а) дошкільну освіту; б) загальну середню освіту (навчально-виховні комплекси "дошкільний навчальний заклад - загальноосвітній навчальний заклад", "загальноосвітній навчальний заклад - дошкільний навчальний заклад" за умови, що загальноосвітній навчальний заклад - І ступеня); 3) сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби, центри дозвілля, інші клубні заклади та бібліотеки.
<i>Видатки, що здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів</i>	<i>Видатки, що здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів</i>
1) державне управління: а) органи місцевого самоврядування міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення; б) органи місцевого самоврядування районного значення; 2) освіту: а) дошкільну освіту (у містах республіканського Автономної Республіки Крим та містах обласного значення); б) загальну середню освіту: загальноосвітні навчальні заклади, у тому числі: школи-дитячі садки (для міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення), спеціалізовані школи, ліцеї, гімназії, колегіуми, вечірні (змінні) школи; в) заклади освіти для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні школи-	1) державне управління: а) органи місцевого самоврядування міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення; б) органи місцевого самоврядування районного значення; 2) освіту: а) дошкільну освіту (у містах республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення); б) загальну середню освіту: загальноосвітні навчальні заклади (у тому числі: загальноосвітні навчальні заклади усіх ступенів, спеціалізовані школи, ліцеї, гімназії, колегіуми, вечірні (змінні) школи); навчально-виховні комплекси "дошкільний навчальний заклад - загальноосвітній навчальний заклад", "загальноосвітній навчальний заклад - дошкільний навчальний заклад"; в) навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та

* Побудовано на основі даних джерел [20; 21].

Продовження додатка В

1	2
<p>інтернати для дітей-сиріт і дітей, які позбавлені піклування батьків, дитячі будинки (у разі, якщо не менше 70 відсотків кількості учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів, загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей-сиріт і дітей, які позбавлені піклування батьків, дитячих будинків формується на території відповідного міста чи району), дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї, допомога на дітей, які перебувають під опікою і піклуванням;</p> <p>г) інші державні освітні програми;</p> <p>г) вищу освіту (вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації, що перебувають у власності Автономної Республіки Крим, спільній власності територіальних громад, а також вищі навчальні заклади державної та комунальної форм власності) відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіонів;</p> <p>3) охорону здоров'я:</p> <p>а) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні широкого профілю, пологові будинки, станції швидкої та невідкладної медичної допомоги, поліклініки і амбулаторії, загальні стоматологічні поліклініки);</p> <p>б) програми медико-санітарної освіти (міські та районні центри здоров'я і заходи по санітарній освіті);</p> <p>4) соціальний захист та соціальне забезпечення:</p> <p>а) державні програми соціального забезпечення: притулки для неповнолітніх (у разі, якщо не менше 70 відсотків кількості дітей, які перебувають в цих закладах, формується на території відповідного міста чи району), територіальні центри і відділення соціальної допомоги на дому;</p> <p>б) державні програми соціального захисту: пільги ветеранам війни і праці, допомога сім'ям з дітьми, додаткові виплати населенню на покриття витрат з оплати житлово-комунальних послуг, компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян;</p> <p>виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною";</p> <p>в) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян;</p> <p>г) районні та міські програми і заходи щодо реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;</p> <p>5) державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми (театри, бібліотеки, музеї, виставки, палаци і будинки культури, школи естетичного виховання дітей);</p> <p>б) державні програми розвитку фізичної культури і спорту:</p>	<p>реабілітації: загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні навчальні заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри (якщо не менше 70 відсотків кількості учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів, загальноосвітніх навчальних закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів припадає на територію відповідного міста чи району), дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї;</p> <p>г) інші державні освітні програми;</p> <p>г) вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації державної та комунальної власності відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіонів);</p> <p>д) позашкільну освіту (заходи районного значення з позашкільної роботи з дітьми);</p> <p>3) охорону здоров'я:</p> <p>а) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні широкого профілю, пологові будинки, станції швидкої та невідкладної медичної допомоги, поліклініки і амбулаторії, загальні стоматологічні поліклініки, а також дільничні лікарні, медичні амбулаторії, фельдшерсько-акушерські та фельдшерські пункти);</p> <p>б) програми медико-санітарної освіти (міські та районні центри здоров'я і заходи з санітарної освіти);</p> <p>4) соціальний захист та соціальне забезпечення:</p> <p>а) державні програми соціального забезпечення: притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та соціальні гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (якщо не менше 70 відсотків кількості дітей, які перебувають у цих закладах, припадає на територію відповідного міста чи району); територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); центри соціальної реабілітації дітей-інвалідів; центри професійної реабілітації інвалідів, компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги;</p> <p>б) державні програми соціального захисту:</p> <p>допомога сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам, тимчасова державна допомога дітям;</p> <p>додаткові виплати населенню на покриття витрат з оплати житлово-комунальних послуг (житлові субсидії населенню), пільги окремим категоріям громадян, що надаються: ветеранам війни;</p> <p>особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; вдовам (вдівцям) та батькам померлих (загиблих) осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною; вдовам (вдівцям) та батькам</p>

Продовження додатка В

1	2
<p>утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл всіх типів (крім шкіл республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення), заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення;</p>	<p>померлих (загиблих) осіб, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною; жертвам нацистських переслідувань; ветеранам військової служби; ветеранам органів внутрішніх справ; ветеранам податкової міліції; ветеранам державної пожежної охорони; ветеранам Державної кримінально-виконавчої служби; ветеранам служби цивільного захисту; ветеранам Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України; вдовам (вдівцям) померлих (загиблих) ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів податкової міліції, ветеранів державної пожежної охорони, ветеранів Державної кримінально-виконавчої служби, ветеранів служби цивільного захисту та ветеранів Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України; звільненим зі служби за віком, хворобою або вислугою років військовослужбовцям Служби безпеки України, працівникам міліції, особам начальницького складу податкової міліції, рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої системи, державної пожежної охорони, пенсіонерам з числа слідчих прокуратури; дітям (до досягнення повноліття) працівників міліції, осіб начальницького складу податкової міліції, рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої системи, державної пожежної охорони, загиблих або померлих у зв'язку з виконанням службових обов'язків, непрацездатним членам сімей, які перебували на їх утриманні; звільненим з військової служби особам, які стали інвалідами під час проходження військової служби; батькам та членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби; батькам та членам сімей осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, які загинули (померли), пропали безвісти або стали інвалідами під час проходження служби; реабілітованим громадянам, які стали інвалідами внаслідок репресій або є пенсіонерами; громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; дружинам (чоловікам) та опікунам (на час опікунства) дітей померлих громадян, смерть яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою; суддям у відставці; пенсіонерам з числа спеціалістів із захисту рослин; ветеранам праці; дітям війни; багатодітним сім'ям, інвалідам, дітям-інвалідам та особам, які супроводжують інвалідів I групи або дітей-інвалідів (не більше одного супроводжуючого); компенсації особам, які згідно із статтями 43 та 48 Гірничого закону України (1127-14) мають право на безоплатне отримання вугілля на побутові потреби, але проживають у будинках, що мають центральне опалення; компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян; виплата державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною";</p> <p>в) державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих</p>

Продовження додатка В

1	2
	<p>категорій громадян;</p> <p>г) районні та міські програми і заходи щодо реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї, у тому числі утримання та програми районних і міських центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;</p> <p>5) державні культурно-освітні та театральні-видовищні програми (театри, районні (міські) бібліотеки або централізовані бібліотеки районної (міської) централізованої бібліотечної системи, музеї, виставки, палаци і будинки культури, школи естетичного виховання дітей, включаючи заклади та установи комунальної власності, яким надано статус національних, зоопарки загальнодержавного значення державної власності);</p> <p>б) державні програми розвитку фізичної культури і спорту: утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів (крім шкіл республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення), заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення.</p>
<p>Видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів</p>	
<p>1) державне управління:</p> <p>а) представницьку і виконавчу владу Автономної Республіки Крим;</p> <p>б) обласні ради;</p> <p>2) освіту:</p> <p>а) загальну середню освіту для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: спеціальні загальноосвітні навчальні заклади для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, санаторні школи-інтернати; загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки (крім загальноосвітніх шкіл-інтернатів, загальноосвітніх шкіл-інтернатів для дітей-сиріт і дітей, які позбавлені батьківського піклування, дитячих будинків, визначених у підпункті "в" пункту 2 статті 89 цього Кодексу, та дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей);</p> <p>б) заклади професійно-технічної освіти, що перебувають у власності Автономної Республіки Крим і виконують державне замовлення;</p> <p>в) вищу освіту (вищі навчальні заклади I-IV рівнів акредитації, що перебувають у власності Автономної Республіки Крим, спільній власності територіальних громад, а також вищі навчальні заклади державної та комунальної форм власності) відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіонів;</p> <p>г) післядипломну освіту (інститути післядипломної освіти вчителів та центри і заходи з підвищення кваліфікації державних службовців місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, постійно діючі курси</p>	<p>1) державне управління:</p> <p>а) представницьку і виконавчу владу Автономної Республіки Крим;</p> <p>б) обласні ради;</p> <p>2) освіту:</p> <p>а) загальну середню освіту для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: спеціальні загальноосвітні навчальні заклади для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, загальноосвітні санаторні школи-інтернати; загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні навчальні заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри, та дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей);</p> <p>б) професійно-технічну освіту (на оплату послуг з підготовки кваліфікованих робітників на умовах державного замовлення у професійно-технічних навчальних закладах державної та комунальної власності, видатки на що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів у державному бюджеті);</p> <p>в) вищу освіту (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у вищих навчальних закладах комунальної власності, а також на умовах державного замовлення у вищих навчальних закладах державної власності за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України);</p> <p>г) післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах регіонального замовлення у навчальних закладах комунальної власності);</p> <p>г) позашкільну освіту (заходи республіканського Автономної Республіки Крим та</p>

Продовження додатка В

1	2
<p>(центри) підвищення кваліфікації працівників соціально-культурної сфери та агропромислового комплексу, що знаходяться у комунальній власності);</p> <p>г) інші державні освітні програми;</p> <p>д) заклади професійно-технічної освіти державної та комунальної форми власності, видатки на утримання яких враховані при визначенні міжбюджетних трансфертів державного бюджету на відповідний рік;</p> <p>3) охорону здоров'я:</p> <p>а) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення);</p> <p>б) спеціалізовану амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (спеціалізовані лікарні, поліклініки, включаючи стоматологічні, центри, диспансери, госпіталі для інвалідів Великої Вітчизняної війни, будинки дитини, станції переливання крові);</p> <p>в) санаторно-курортну допомогу (санаторії для хворих на туберкульоз, санаторії для дітей та підлітків, санаторії медичної реабілітації);</p> <p>г) інші державні програми медичної та санітарної допомоги (медико-соціальні експертні комісії, бюро судмедекспертизи, центри медичної статистики, бази спецмедпостачання, центри здоров'я і заходи санітарної освіти, інші програми і заходи);</p> <p>4) соціальний захист та соціальне забезпечення:</p> <p>а) державні програми соціального захисту та соціального забезпечення: допомога по догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу; адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям; виплати компенсації реабілітованим; дитячі будинки-інтернати; навчання та трудове влаштування інвалідів; будинки-інтернати для престарілих і інвалідів; будинки-інтернати для дітей-інвалідів; центри по нарахуванню пенсій; притулки для неповнолітніх;</p> <p>б) республіканські Автономної Республіки Крим і обласні програми і заходи з реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;</p> <p>в) інші державні соціальні програми;</p> <p>5) культуру і мистецтво:</p> <p>а) державні культурно-освітні програми (республіканські Автономної Республіки Крим та обласні бібліотеки, музеї та виставки);</p> <p>б) державні театральні-видовищні програми (філармонії, музичні колективи і ансамблі, театри, палаци і будинки культури республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення, інші заклади та заходи у галузі мистецтва);</p> <p>в) інші державні культурно-мистецькі програми;</p> <p>б) фізичну культуру і спорт:</p>	<p>обласного значення з позашкільної роботи з дітьми);</p> <p>д) інші державні освітні програми;</p> <p>3) охорону здоров'я:</p> <p>а) консультативну амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (лікарні республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення);</p> <p>б) спеціалізовану амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (спеціалізовані лікарні, поліклініки, включаючи стоматологічні, центри, диспансери, госпіталі для інвалідів Великої Вітчизняної війни, будинки дитини, станції переливання крові);</p> <p>в) санаторно-курортну допомогу (санаторії для хворих на туберкульоз, санаторії для дітей та підлітків, санаторії медичної реабілітації);</p> <p>г) інші державні програми медичної та санітарної допомоги (медико-соціальні експертні комісії, бюро судмедекспертизи, центри медичної статистики, бази спецмедпостачання, центри здоров'я і заходи санітарної освіти, регіональні заходи з реалізації державних програм, інші програми і заходи);</p> <p>4) соціальний захист та соціальне забезпечення:</p> <p>а) державні програми соціального захисту та соціального забезпечення: допомога по догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу; виплати компенсації реабілітованим; дитячі будинки-інтернати; навчання та трудове влаштування інвалідів; будинки-інтернати для громадян похилого віку та інвалідів; будинки-інтернати для дітей-інвалідів; центри з нарахування та здійснення соціальних виплат; притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та соціальні гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; пільгове медичне обслуговування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; компенсаційні виплати інвалідам на бензин (пальне), ремонт, техобслуговування автотранспорту та транспортне обслуговування, а також на встановлення телефонів інвалідам I і II груп; відшкодування витрат на поховання учасників бойових дій та інвалідів війни; центри соціальної реабілітації дітей-інвалідів, центри професійної реабілітації інвалідів;</p> <p>б) республіканські Автономної Республіки Крим та обласні програми і заходи з реалізації державної політики стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї, в тому числі утримання та програми республіканського Автономної Республіки Крим і обласних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;</p> <p>в) інші державні соціальні програми;</p> <p>5) культуру і мистецтво:</p> <p>а) державні культурно-освітні програми (республіканські Автономної Республіки Крим та обласні бібліотеки, музеї та виставки, включаючи заклади та установи комунальної власності, яким надано статус національних);</p> <p>б) державні театральні-видовищні програми (філармонії, музичні колективи і ансамблі, театри, палаци та будинки культури республіканського Автономної</p>

Продовження додатка В

1	2
<p>а) державні програми з розвитку фізичної культури і спорту (навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, заходи з фізичної культури і спорту республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення);</p> <p>б) державні програми з інвалідного спорту і реабілітації (республіканський Автономної Республіки Крим та обласні центри з інвалідного спорту і дитячо-юнацькі спортивні школи інвалідів та спеціалізовані спортивні школи параолімпійського резерву; проведення навчально-тренувальних зборів і змагань з інвалідного спорту республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення);</p>	<p>Республіки Крим і обласного значення, інші заклади та заходи в галузі мистецтва, включаючи заклади та установи комунальної власності, яким надано статус національних);</p> <p>в) інші державні культурно-мистецькі програми;</p> <p>б) фізичну культуру і спорт:</p> <p>а) державні програми з розвитку фізичної культури і спорту (утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, заходи з фізичної культури і спорту республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення);</p> <p>б) державні програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів (центри республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з фізичної культури і спорту інвалідів, дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів усіх типів; проведення заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів, навчально-тренувальних зборів і змагань республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення з фізичної культури і спорту інвалідів).</p>
Видатки, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів	
<p>1) місцеву пожежну охорону; (Пункт 1-1 статті 91 втратив чинність у зв'язку з втратою чинності Закону N 1577-IV від 04.03.2004 на підставі Закону N 309-VI від 03.06.2008)</p> <p>2) позашкільну освіту;</p> <p>3) соціальний захист та соціальне забезпечення:</p> <p>а) програми місцевого значення стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;</p> <p>б) місцеві програми соціального захисту окремих категорій населення;</p> <p>в) програми соціального захисту малозабезпеченої категорії учнів професійно-технічних навчальних закладів;</p> <p>4) місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів;</p> <p>5) культурно-мистецькі програми місцевого значення;</p> <p>6) програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації місцевого значення;</p> <p>7) місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту;</p> <p>8) типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури місцевого значення;</p> <p>9) транспорт, дорожнє господарство:</p> <p>а) регулювання цін на послуги метрополітену за рішеннями органів місцевого самоврядування;</p> <p>б) експлуатацію дорожньої системи місцевого значення (в тому числі роботи,</p>	<p>1) місцеву пожежну охорону;</p> <p>2) позашкільну освіту;</p> <p>3) соціальний захист та соціальне забезпечення:</p> <p>а) програми місцевого значення стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;</p> <p>б) місцеві програми соціального захисту окремих категорій населення;</p> <p>в) програми соціального захисту малозабезпеченої категорії учнів професійно-технічних навчальних закладів;</p> <p>г) заклади соціального захисту для бездомних громадян, центри соціальної адаптації осіб, звільнених з установ виконання покарань;</p> <p>г) компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян;</p> <p>д) компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують сторонньої допомоги;</p> <p>е) надання ветеранським організаціям фінансової підтримки та кредитування;</p> <p>4) відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги, що затверджувалися або погоджувалися рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування, та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання);</p> <p>5) місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів;</p>

Закінчення додатка В

1	2
<p>що проводяться спеціалізованими монтажньо-експлуатаційними підрозділами); в) будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення; 10) заходи з організації рятування на водах; 11) обслуговування боргу органів місцевого самоврядування; 12) програми природоохоронних заходів місцевого значення; 13) управління комунальним майном; 14) регулювання земельних відносин; 15) членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань; 16) інші програми, затверджені відповідною радою згідно із законом.</p>	<p>6) культурно-мистецькі програми місцевого значення, в тому числі зоопарки загальнодержавного значення комунальної власності; 7) програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації місцевого значення; 8) місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту; 9) типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури місцевого значення; 10) транспорт, дорожнє господарство: а) регулювання цін (тарифів) на перевезення пасажирів у пасажирському транспорті за рішенням місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування відповідно до наданих повноважень; б) експлуатацію дорожньої системи місцевого значення (у тому числі роботи, що проводяться спеціалізованими монтажньо-експлуатаційними підрозділами); в) будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення; 11) заходи з організації рятування на водах; 12) обслуговування місцевого боргу; 13) програми природоохоронних заходів місцевого значення; 14) управління комунальним майном; 15) регулювання земельних відносин; 16) заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в межах повноважень, встановлених законом; 17) заходи та роботи з мобілізаційної підготовки місцевого значення; 18) проведення місцевих виборів у випадках, передбачених законом, та республіканських Автономної Республіки Крим і місцевих референдумів; 19) членські внески до асоціацій органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань; 20) підвищення кваліфікації депутатів місцевих рад; 21) інші програми, пов'язані з виконанням власних повноважень, затверджені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом.</p>

Додаток Д

Поділ доходів, що зараховуються до місцевих бюджетів на ті, що враховуються і не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів відповідно до Бюджетного кодексу України що діяв до 01.01.2011 р. і чинного Бюджетного кодексу України, який діє від 01.01.2011 р.*

Відповідно до Бюджетного кодексу України, що діяв до 31.12.2010 р.	Відповідно до Бюджетного кодексу України, що вступив в дію з 01.01.2011 р.
1	2
Доходи, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів	
<i>Склад доходів бюджетів місцевого самоврядування</i>	
<p>1) податок з доходів фізичних осіб у визначеній Бюджетним кодексом України частині;</p> <p>2) державне мито в частині, що належить відповідним бюджетам;</p> <p>3) плата за ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних рад;</p> <p>4) плата за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, що справляється виконавчими органами відповідних рад;</p> <p>5) плата за торговий патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності (за винятком плати за придбання торгових патентів пунктами продажу нафтопродуктів (автозаправними станціями, заправними пунктами), що справляється виконавчими органами відповідних рад;</p> <p>6) надходження адміністративних штрафів, що накладаються виконавчими органами відповідних рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;</p> <p>6-1) 50 відсотків надходження адміністративних штрафів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, що накладаються уповноваженими органами (посадовими особами);</p> <p>7) єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва у частині, що належить відповідним бюджетам</p>	<p>1) податок на доходи фізичних осіб у визначеній Бюджетним кодексом України частині;</p> <p>2) 50 відсотків збору за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;</p> <p>3) 50 відсотків збору за спеціальне використання води (крім збору за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя користувачами води за місцем її забору;</p> <p>4) 50 відсотків плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім плати за користування надрами в межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;</p> <p>5) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;</p> <p>6) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних місцевих рад;</p> <p>7) плата за ліцензії та сертифікати, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;</p> <p>8) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;</p> <p>9) плата за ліцензії на право експорту, імпорту та оптової торгівлі спиртом етиловим, коньячним та плодовим, спиртом етиловим ректифікованим</p>

* Побудовано на основі даних джерел [20; 21].

Продовження додатка Д

1	2
	<p>виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, спиртом-сирцем виноградним, спиртом-сирцем плодовим, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;</p> <p>10) плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;</p> <p>11) плата за державну реєстрацію (крім реєстраційного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;</p> <p>12) реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, що справляється виконавчими органами відповідних місцевих рад;</p> <p>13) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;</p> <p>14) плата за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами, які здійснюють діяльність на території міст Києва та Севастополя;</p> <p>15) державне мито в частині, що належить відповідним бюджетам.</p>
<i>Склад доходів бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів</i>	
<p>1) 25 відсотків податку з доходів фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" на відповідній території;</p> <p>2) 25 відсотків плати за землю, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" на території Автономної Республіки Крим та відповідної області;</p> <p>3) плати за ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності та сертифікати, що видаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим та обласними державними адміністраціями.</p>	<p>1) 25 відсотків податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на відповідній території;</p> <p>2) 50 відсотків збору за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;</p> <p>3) 50 відсотків збору за спеціальне використання води (крім збору за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів користувачами води за місцем її забору;</p> <p>4) 50 відсотків плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім плати за користування надрами в межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони);</p> <p>5) плата за використання інших природних ресурсів;</p> <p>6) акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (крім акцизного податку, що зараховується до спеціального фонду державного</p>

	бюджету згідно із законом про Державний бюджет України), що сплачується платниками,
<i>Продовження додатка Д</i>	
1	2
	<p>які зареєстровані в Автономній Республіці Крим, - до доходів бюджету Автономної Республіки Крим;</p> <p>7) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим та обласними державними адміністраціями;</p> <p>8) плата за ліцензії та сертифікати, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;</p> <p>9) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, спирту-сирцю виноградного, спирту-сирцю плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;</p> <p>10) плата за ліцензії на право експорту, імпорту та оптової торгівлі спиртом етиловим, коньячним та плодовим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, спиртом-сирцем виноградним, спиртом-сирцем плодовим, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;</p> <p>11) плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;</p> <p>12) плата за державну реєстрацію (крім реєстраційного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців);</p> <p>13) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;</p> <p>14) плата за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;</p> <p>15) плата за надані в оренду ставки, що знаходяться в басейнах річок загальнодержавного значення.</p>
<i>Склад доходів районних бюджетів</i>	
1) 50 відсотків податку з доходів фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" на території сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань;	1) 50 відсотків податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на території сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення;

2) 15 відсотків плати за землю, що сплачується на території сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань;	2) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються районними державними адміністраціями;
--	--

Продовження додатка Д

1	2
3) плати за ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності та сертифікати, що видаються районними державними адміністраціями; 4) плати за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, що сплачується (перераховується) згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" районними державними адміністраціями; 5) надходження адміністративних штрафів, що накладаються районними державними адміністраціями або утвореними ними встановленому порядку адміністративними комісіями.	3) реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, що справляється відповідними районними державними адміністраціями.

Доходи, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів

1) місцеві податки і збори, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування; 2) 100 відсотків плати за землю - для бюджетів міст Києва та Севастополя; 75 відсотків плати за землю - для бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення; 60 відсотків плати за землю - для бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань; 3) податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів у частині, що зараховується до відповідного бюджету. Податок з власників наземних транспортних засобів сплачується платниками цього податку за місцем реєстрації таких транспортних засобів. Кошти від його надходження використовуються виключно для фінансування витрат, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг відповідно до закону; 4) надходження сум відсотків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами; 5) податок на промисел, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування; 6) надходження дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, що є у власності відповідної територіальної громади; 7) плата за забруднення навколишнього природного середовища у частині, що зараховується до відповідного бюджету; 8) кошти від відчуження майна, яке знаходиться у комунальній власності, в тому числі від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебуває у комунальній власності; 9) фіксований сільськогосподарський податок у частині, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування; 10) плата за оренду майнових комплексів, що знаходяться у комунальній власності; 11) надходження від місцевих грошово-речових лотерей; 12) плата за гарантії, надані з дотриманням умов, визначених статтею 17 цього	<i>Загальний фонд місцевих бюджетів:</i> 1) фіксований податок, що зараховується до місцевих бюджетів у порядку, визначеному статтями 65 і 66 цього Кодексу для податку на доходи фізичних осіб; 2) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності. 3) плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; збір за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; збір за спеціальне використання лісових ресурсів (крім збору за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів - за місцем податкової реєстрації платника збору; 4) плата за землю, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування; 5) місцеві податки і збори (крім єдиного податку), що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування, включаючи податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності (крім збору в частині провадження торговельної діяльності нафтопродуктами, скрапленим та стиснутим газом на стаціонарних, малогабаритних і пересувних автозаправних станціях, заправних пунктах); 6) фіксований сільськогосподарський податок у частині, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування; 7) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, у порядку, визначеному Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідними місцевими радами; 8) плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів (крім коштів, отриманих вищими та професійно-технічними навчальними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за
---	--

Кодексу; 13) гранти та дарунки у вартісному обрахунку;	надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право); 9) штрафні санкції за порушення законодавства про патентування;
---	--

Продовження додатка Д

1	2
<p>14) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок коштів відповідного бюджету; 15) податок на прибуток підприємств комунальної власності;</p> <p>16) платежі за спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення;</p> <p>17) інші надходження, передбачені законом.</p>	<p>10) адміністративні штрафи, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;</p> <p>11) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів місцевих бюджетів;</p> <p>12) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності;</p> <p>13) плата за надані в оренду водні об'єкти місцевого значення;</p> <p>14) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності (крім платежів, визначених пунктом 5 частини другої цієї статті);</p> <p>15) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель забезпечення їх пропозиції конкурсних торгів, які не підлягають поверненню цим учасникам, у випадках, передбачених Законом України "Про здійснення державних закупівель" в частині здійснення закупівель за рахунок коштів місцевих бюджетів;</p> <p>16) кошти, отримані від учасника - переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів місцевих бюджетів;</p> <p>17) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок місцевих бюджетів, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;</p> <p>18) кошти від реалізації безхазяйного майна (у тому числі такого, від якого відмовився власник або отримувач), знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття), майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі;</p> <p>19) інші доходи загального фонду місцевих бюджетів, що визначаються законом про Державний бюджет України.</p> <p><i>Спеціальний фонд місцевих бюджетів:</i></p> <p>1) надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів (визначені в частині першій статті 71 цього Кодексу);</p> <p>2) збір за першу реєстрацію транспортного засобу, що зараховується у розмірі: 30 відсотків - до бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів та 70 відсотків - до бюджету міста Сімферополя і бюджетів міст - обласних центрів у разі реєстрації транспортних засобів на території цих міст; 50 відсотків - до бюджету Автономної Республіки Крим і обласних бюджетів та 50 відсотків - до міських,</p>

селищних і сільських бюджетів у разі реєстрації транспортних засобів на	
<i>Закінчення додатка Д</i>	
1	2
	<p>відповідній території; 60 відсотків - до бюджету міста Києва і 40 відсотків - до обласного бюджету Київської області у разі реєстрації транспортних засобів у місті Києві; 100 відсотків - до бюджету міста Севастополя у разі реєстрації транспортних засобів у місті Севастополі;</p> <p>3) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності в частині провадження торговельної діяльності нафтопродуктами, скрапленим та стиснутим газом на стаціонарних, малогабаритних і пересувних автозаправних станціях, заправних пунктах;</p> <p>4) кошти від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, що зараховуються у розмірі: 100 відсотків - до бюджетів міст Києва та Севастополя, 25 відсотків - до бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів, 75 відсотків - до бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, 15 відсотків - до районних бюджетів, 60 відсотків - до бюджетів міст районного значення, селищ і сіл;</p> <p>5) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності (які мають цільове спрямування згідно із законом);</p> <p>6) 70 відсотків грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності, в тому числі: до сільських, селищних, міських бюджетів - 50 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим - 20 відсотків, бюджетів міст Києва та Севастополя - 70 відсотків;</p> <p>7) відрахування 10 відсотків вартості питної води суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють реалізацію питної води через системи централізованого водопостачання з відхиленням від відповідних стандартів, що зараховуються до бюджетів міст, селищ та сіл;</p> <p>8) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;</p> <p>9) 70 відсотків збору за забруднення навколишнього природного середовища (крім збору, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками), в тому числі: до сільських, селищних, міських бюджетів - 50 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим - 20 відсотків, бюджетів міст Києва та Севастополя - 70 відсотків;</p> <p>10) цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій та громадян до республіканського Автономної Республіки Крим та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища;</p> <p>11) надходження до цільових фондів, утворених Верховною Радою Автономної Республіки Крим та місцевими радами;</p> <p>12) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам;</p> <p>13) повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними;</p>

14) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

Додаток Е

**Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів
за 2003–2011 рр.**

Таблиця Е 1

**Доходи загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних
трансфертів за 2003–2011 рр. (млн. грн.)***

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Е 2

**Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів
за 2003–2011 рр. (млн. грн.)***

Роки	Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів									
Роки	Доходи загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів									
	Всього	у тому числі за видами бюджетів								
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	з них			міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
		бюджет АРК та обласні бюджети	бюджет м. Києва	бюджет м. Севастополя						
2003	2649,34	576,15	52,45	492,82	30,87	1522,36	20,18	105,57	112,28	312,79
2004	2124,95	448,09	-163,72	587,06	24,76	1301,74	-141,01	87,59	111,60	316,93
2005	3594,61	864,57	69,55	755,13	39,89	1954,22	18,00	126,45	162,74	468,63
2006	4375,60	1148,21	123,87	966,79	57,54	2362,60	26,78	144,64	191,06	502,32
2007	6041,81	1703,00	198,86	1431,52	72,62	3069,10	46,47	187,02	234,65	602,72
2008	8669,75	2625,14	315,56	2185,76	123,81	4439,20	91,55	269,27	341,72	902,87
2009	9791,41	2563,76	281,98	2130,24	151,54	5187,13	70,00	334,41	427,16	1208,96
2010	10066,47	2622,34	252,82	2207,87	161,65	5358,53	73,27	328,38	431,21	1252,74
2011	13638,83	2718,40	268,06	2268,67	181,67	2718,40	103,31	554,61	741,73	2187,07

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

	Всього	у тому числі за видами бюджетів								
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	з них			міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
			бюджет АРК та обласні бюджети	бюджет м. Києва	бюджет м. Севастополя					
2003	6801,54	2384,10	885,70	1434,37	64,03	2935,74	540,96	207,41	223,92	509,41
2004	7521,75	2534,30	647,13	1815,59	71,58	3593,26	263,95	209,67	302,23	618,35
2005	10487,00	3562,83	1053,84	2426,54	82,44	4904,90	486,29	279,50	354,92	898,55
2006	13381,83	4532,31	1243,53	3172,61	116,17	6344,97	635,65	387,23	448,00	1033,67
2007	21603,70	7973,46	2310,68	5481,03	181,75	7791,32	805,51	518,92	606,91	1596,90
2008	22663,07	8880,51	2857,96	5720,85	301,70	9448,56	1000,70	674,76	807,37	1851,18
2009	21195,60	7527,49	3083,15	4167,87	276,48	9154,41	954,55	694,79	824,68	2039,68
2010	22936,92	7633,61	3167,40	4175,28	290,93	10461,88	1050,77	717,02	898,63	2175,01
2011	28903,02	8366,06	3519,38	4556,27	290,41	12990,71	1380,10	1200,54	1427,84	3537,76

Додаток Ж

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів за 2003–2011 рр.

Таблиця Ж 1

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів у 2003р., %*

Види бюджетів	Показники
---------------	-----------

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах загального фонду місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів
Всього, у тому числі:	14,38	8,14	11,73	7,06	30,13	18,13
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	8,28	5,99	6,57	4,85	27,19	20,06
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	1,52	0,93	1,22	0,76	20,68	12,87
<i>бюджет м. Києва</i>	14,91	13,41	11,60	10,61	33,78	30,87
<i>бюджет м. Севастополя</i>	15,06	9,67	12,96	8,65	26,88	17,93
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	17,74	12,51	15,23	11,04	29,37	21,28
Районні бюджети	1,51	0,24	1,09	0,22	29,11	5,96
Бюджети міст районного значення	22,28	20,25	18,34	16,69	36,03	32,78
Селищні бюджети	27,97	22,33	21,88	17,89	43,64	35,67
Сільські бюджети	46,56	24,24	36,02	20,69	58,66	33,70

Таблиця Ж 2

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів у 2004р., %*

Види бюджетів	Показники
----------------------	------------------

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах загального фонду місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів
Всього, у тому числі:	12,22	5,80	9,33	4,85	33,01	17,19
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	6,97	4,46	5,26	3,48	29,77	19,66
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	-5,13	-2,77	-4,09	-2,24	16,18	8,86
<i>бюджет м. Києва</i>	19,21	15,70	13,70	11,43	42,38	35,35
<i>бюджет м. Севастополя</i>	13,72	6,26	10,89	5,53	31,49	15,98
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	16,03	9,59	12,50	7,96	34,51	21,96
Районні бюджети	-11,64	-1,40	-8,73	-1,31	16,33	2,45
Бюджети міст районного значення	18,33	15,06	14,60	11,76	34,94	28,15
Селищні бюджети	26,36	17,40	18,17	12,43	49,22	33,65
Сільські бюджети	43,58	19,00	30,81	15,10	60,11	29,47

Таблиця Ж 3

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів у 2005р., %*

Види бюджетів	Показники
---------------	-----------

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах загального фонду місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів
Всього, у тому числі:	15,35	7,31	11,86	6,12	34,59	17,85
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	9,89	6,35	7,56	5,01	31,15	20,63
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	1,59	0,96	1,30	0,80	19,64	12,10
<i>бюджет м. Києва</i>	18,29	12,82	13,02	9,43	41,84	30,31
<i>бюджет м. Севастополя</i>	17,38	8,04	14,66	7,29	30,31	15,06
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	18,44	11,38	14,43	9,16	36,21	23,00
Районні бюджети	0,96	0,12	0,77	0,12	20,78	3,18
Бюджети міст районного значення	20,69	17,14	16,55	13,62	36,57	30,10
Селищні бюджети	28,95	20,06	21,58	15,51	47,06	33,82
Сільські бюджети	44,93	19,82	31,81	16,19	61,00	31,05

Таблиця Ж 4

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів у 2006р., %*

Види бюджетів	Показники
---------------	-----------

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах загального фонду місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів
Всього, у тому числі:	14,18	6,69	10,98	5,38	33,57	16,45
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	9,36	6,14	7,34	4,67	28,97	18,41
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	2,16	1,17	1,80	0,89	18,11	8,98
<i>бюджет м. Києва</i>	15,58	13,03	11,50	9,68	37,73	31,77
<i>бюджет м. Севастополя</i>	18,50	8,93	15,57	7,38	31,43	14,89
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	17,60	10,53	13,57	7,93	36,45	21,31
Районні бюджети	1,07	0,14	0,86	0,13	20,43	3,14
Бюджети міст районного значення	19,31	15,30	14,58	11,22	39,04	30,03
Селищні бюджети	27,54	17,98	20,10	13,63	47,12	31,96
Сільські бюджети	40,88	15,35	28,54	12,50	58,73	25,73

Таблиця Ж 5

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів у 2007р., %*

Види бюджетів	Показники					
	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах загального фонду місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів
Всього, у тому числі:	11,35	5,54	8,78	4,54	31,39	16,23
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	9,49	6,28	7,03	4,61	32,92	21,59
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	2,38	1,33	1,90	1,02	22,08	11,82
<i>бюджет м. Києва</i>	15,64	12,77	10,84	8,81	41,52	33,72
<i>бюджет м. Севастополя</i>	16,28	7,87	13,08	6,43	32,73	16,08
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	15,77	9,20	12,69	7,77	32,22	19,73
Районні бюджети	1,21	0,17	1,01	0,17	17,48	2,88
Бюджети міст районного значення	17,92	14,15	13,60	10,39	37,73	28,83
Селищні бюджети	25,10	16,52	17,95	12,15	46,43	31,43
Сільські бюджети	36,27	14,30	22,69	10,99	60,12	29,13

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Ж 6

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів у 2008р., %*

Види бюджетів	Показники					
	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах загального фонду місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів
Всього, у тому числі:	14,48	7,03	11,74	5,91	30,68	15,46
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	10,81	7,32	8,60	5,62	29,08	19,01
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	2,84	1,62	2,31	1,28	20,93	11,56
<i>бюджет м. Києва</i>	17,39	14,39	13,57	10,65	35,52	27,86
<i>бюджет м. Севастополя</i>	20,77	10,85	15,99	8,41	38,97	20,50
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	17,38	10,59	14,53	8,81	30,93	18,76
Районні бюджети	1,77	0,25	1,51	0,24	16,49	2,66
Бюджети міст районного значення	19,56	16,24	15,11	12,34	37,86	30,93
Селищні бюджети	27,85	18,71	20,19	14,07	47,70	33,25
Сільські бюджети	39,23	15,08	27,78	12,43	56,96	25,49

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Ж 7

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів у 2009р., %*

Види бюджетів	Показники					
	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах загального фонду місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів
Всього, у тому числі:	16,42	7,85	13,78	6,81	29,84	14,74
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	10,69	7,64	8,86	6,34	26,01	18,62
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	2,46	1,45	1,98	1,20	21,65	13,11
<i>бюджет м. Києва</i>	17,88	16,41	15,27	13,71	29,88	26,82
<i>бюджет м. Севастополя</i>	24,24	13,14	20,20	11,10	36,86	20,25
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	20,80	12,15	17,95	10,30	31,67	18,17
Районні бюджети	1,31	0,18	1,12	0,17	15,31	2,33
Бюджети міст районного значення	23,94	20,46	19,03	16,13	39,53	33,52
Селищні бюджети	32,79	22,25	25,12	17,72	48,50	34,22
Сільські бюджети	45,38	18,60	34,59	16,04	58,36	27,06

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Ж 8

Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів у 2010р., %*

Види бюджетів	Показники					
	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах загального фонду місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів
Всього, у тому числі:	14,88	6,63	12,50	5,86	28,49	13,36
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	9,71	6,62	8,19	5,64	23,85	16,42
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	1,88	1,09	1,54	0,91	19,35	11,46
<i>бюджет м. Києва</i>	17,18	14,75	14,90	12,84	28,18	24,28
<i>бюджет м. Севастополя</i>	22,99	11,13	19,40	9,82	35,01	17,71
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	18,98	10,39	16,07	8,99	31,38	17,56
Районні бюджети	1,16	0,15	1,00	0,14	14,38	2,05
Бюджети міст районного значення	21,08	17,31	16,87	13,96	36,84	30,48
Селищні бюджети	29,60	19,00	22,41	15,38	46,70	32,06
Сільські бюджети	40,89	15,69	31,43	13,71	54,56	23,80

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Ж 9

**Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у
доходах місцевих бюджетів в розрізі регіонів у 2011р., %***

Види бюджетів	Показники					
	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах загального фонду місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах загального фонду місцевих бюджетів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів	Частка доходів місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в сукупних доходах місцевих бюджетів
Всього, у тому числі:	19,10	8,07	15,74	7,17	33,35	15,19
Бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети, з них:	10,89	6,53	8,88	5,41	27,33	16,65
<i>бюджет АРК та обласні бюджети</i>	1,72	0,93	1,43	0,79	18,53	10,31
<i>бюджет м. Києва</i>	26,41	20,18	20,85	15,60	41,88	31,32
<i>бюджет м. Севастополя</i>	22,58	10,96	19,04	9,35	34,74	17,07
Бюджети міст республіканського (АРК), обласного значення	22,75	12,11	19,35	10,71	34,28	18,97
Районні бюджети	1,48	0,19	1,25	0,18	16,72	2,42
Бюджети міст районного значення	34,13	27,37	24,42	20,22	52,87	43,77
Селищні бюджети	44,40	32,04	31,47	24,11	60,58	46,41
Сільські бюджети	55,80	31,16	41,50	25,51	67,12	41,27

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Додаток 3

Доходи загального фонду місцевих бюджетів та доходи місцевих бюджетів, що формуються за рахунок надходжень, які не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу постійного населення у 2003 – 2011 рр.

Таблиця 3 1

Динаміка надходження коштів загального фонду місцевих бюджетів, що формуються за рахунок надходжень, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу постійного населення за 2003–2011 рр.*

Роки	Показники	
	Надійшло доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, тис. грн.	Надійшло коштів на 1 особу постійного населення, грн.
2003	2 649 335,32	57,75
2004	2 124 947,72	44,95
2005	3 594 609,78	76,60
2006	4 375 598,85	93,88
2007	6 041 813,16	130,41
2008	8 669 752,47	188,15
2009	9 791 410,32	213,45
2010	10 066 471,70	220,32
2011	13 373 791,21	292,54

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України

Таблиця 3 2

Динаміка надходження коштів місцевих бюджетів, що формуються за рахунок надходжень, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу постійного населення за 2003–2011 рр.*

Роки	Показники	
	Надійшло доходів до місцевих бюджетів, що не враховується при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, тис. грн.	Надійшло на 1 особу постійного населення, грн.
2003	6 801 543,36	148,27
2004	7 521 753,52	159,12
2005	10 487 000,68	223,49
2006	13 381 826,18	287,12
2007	21 603 699,27	466,31
2008	22 663 073,97	491,84
2009	21 195 603,88	462,05
2010	22 914 004,59	502,01
2011	28 637 977,55	626,42

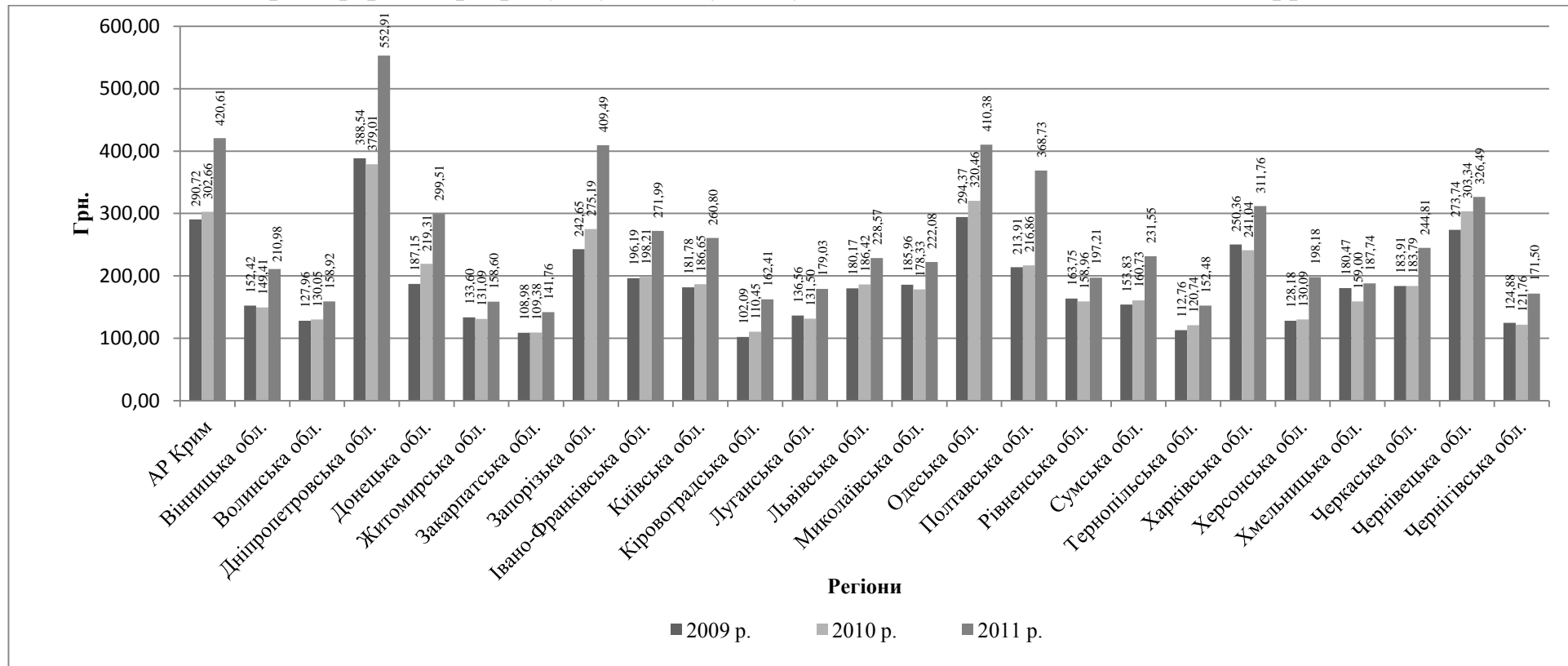
* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України

Додаток К

Доходи місцевих бюджетів, що формуються за рахунок надходжень, які враховуються і не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу міського та сільського населення у розрізі регіонів України за 2009–2011 рр.

Рисунок К 1

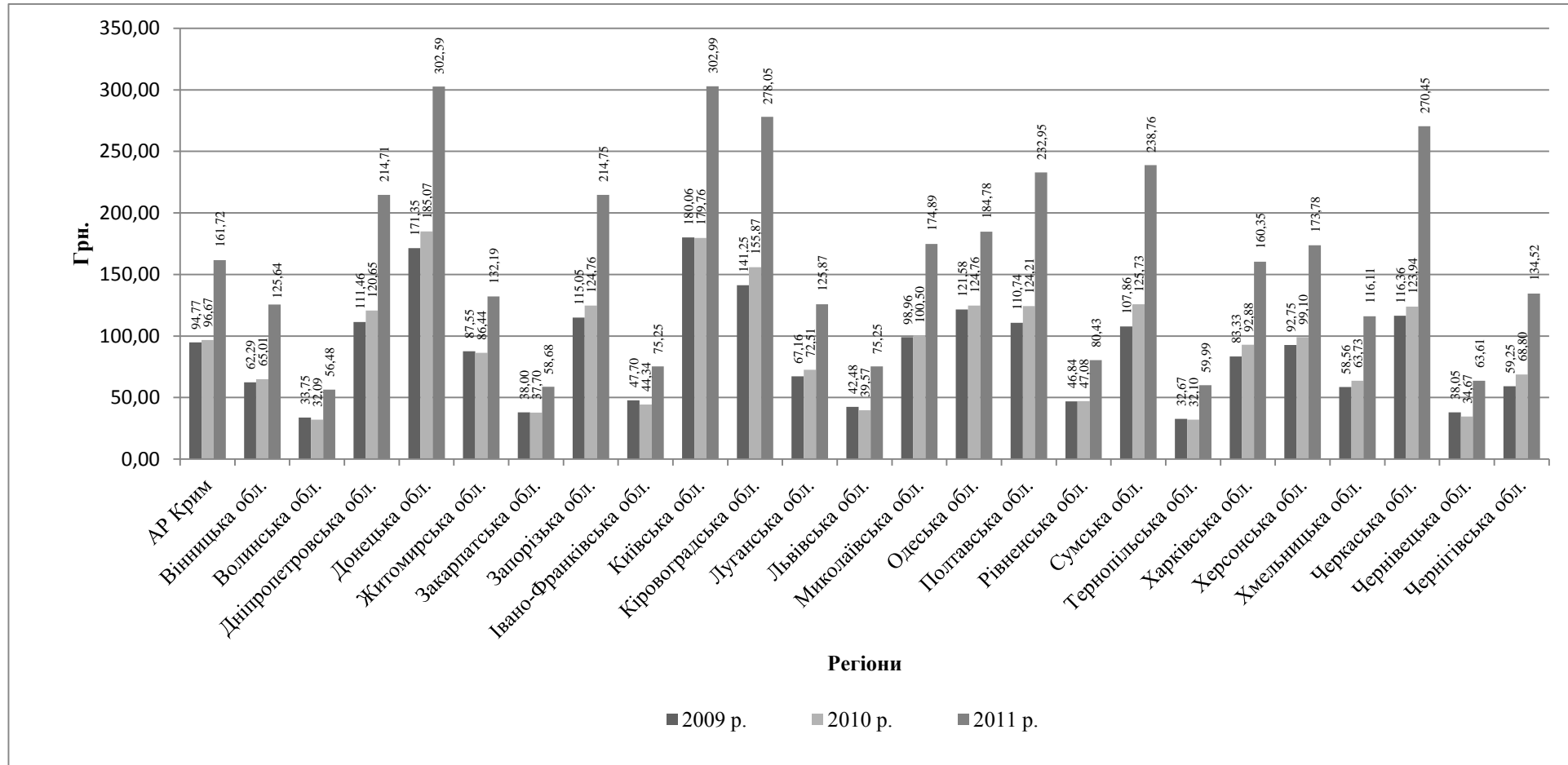
Доходи загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу міського населення за 2009–2011 рр.*

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України

Рисунок К 2

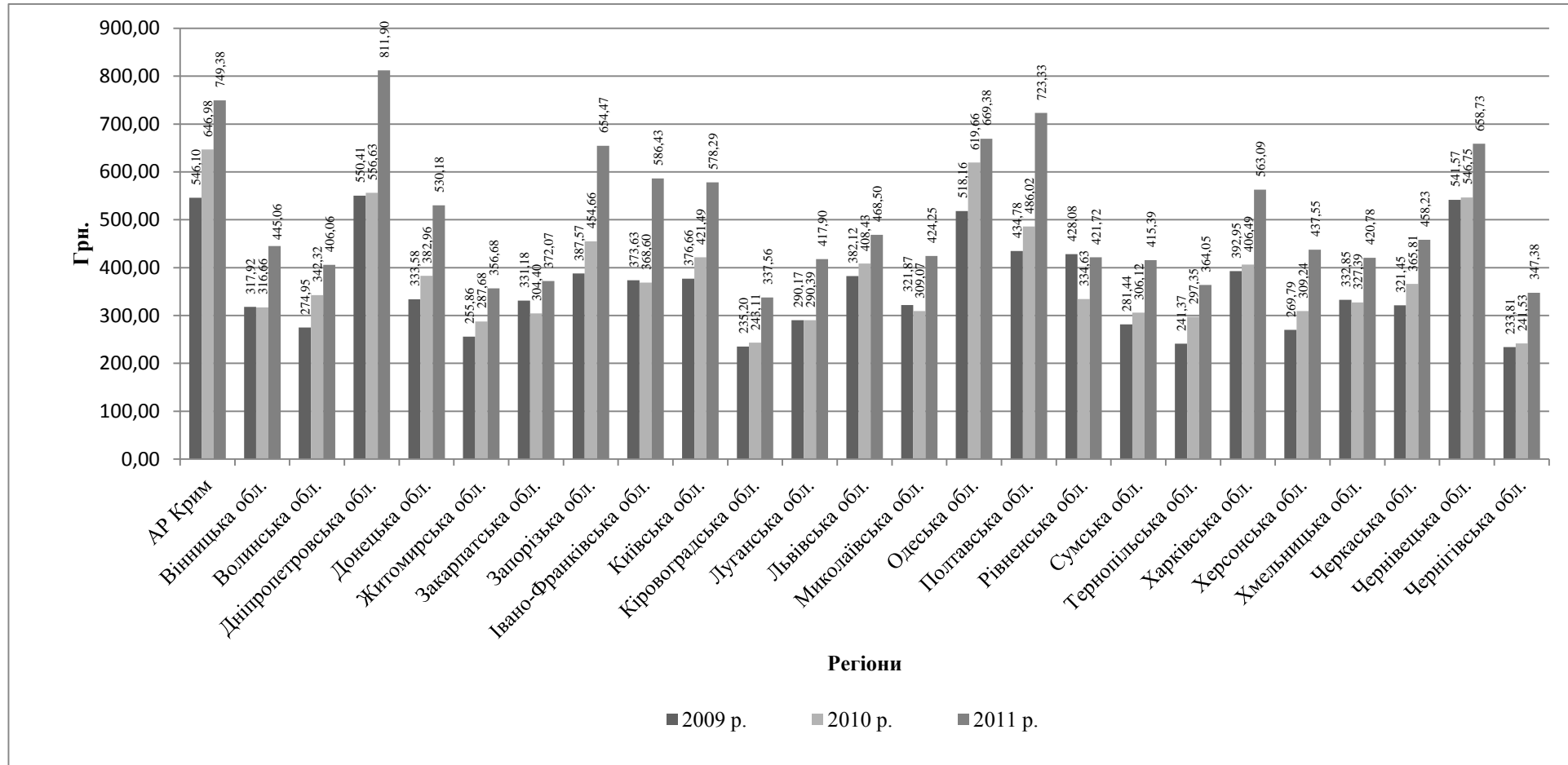
Доходи загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів в розрахунку на одну особу сільського населення за 2009–2011 рр.*

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України

Рисунок К 3

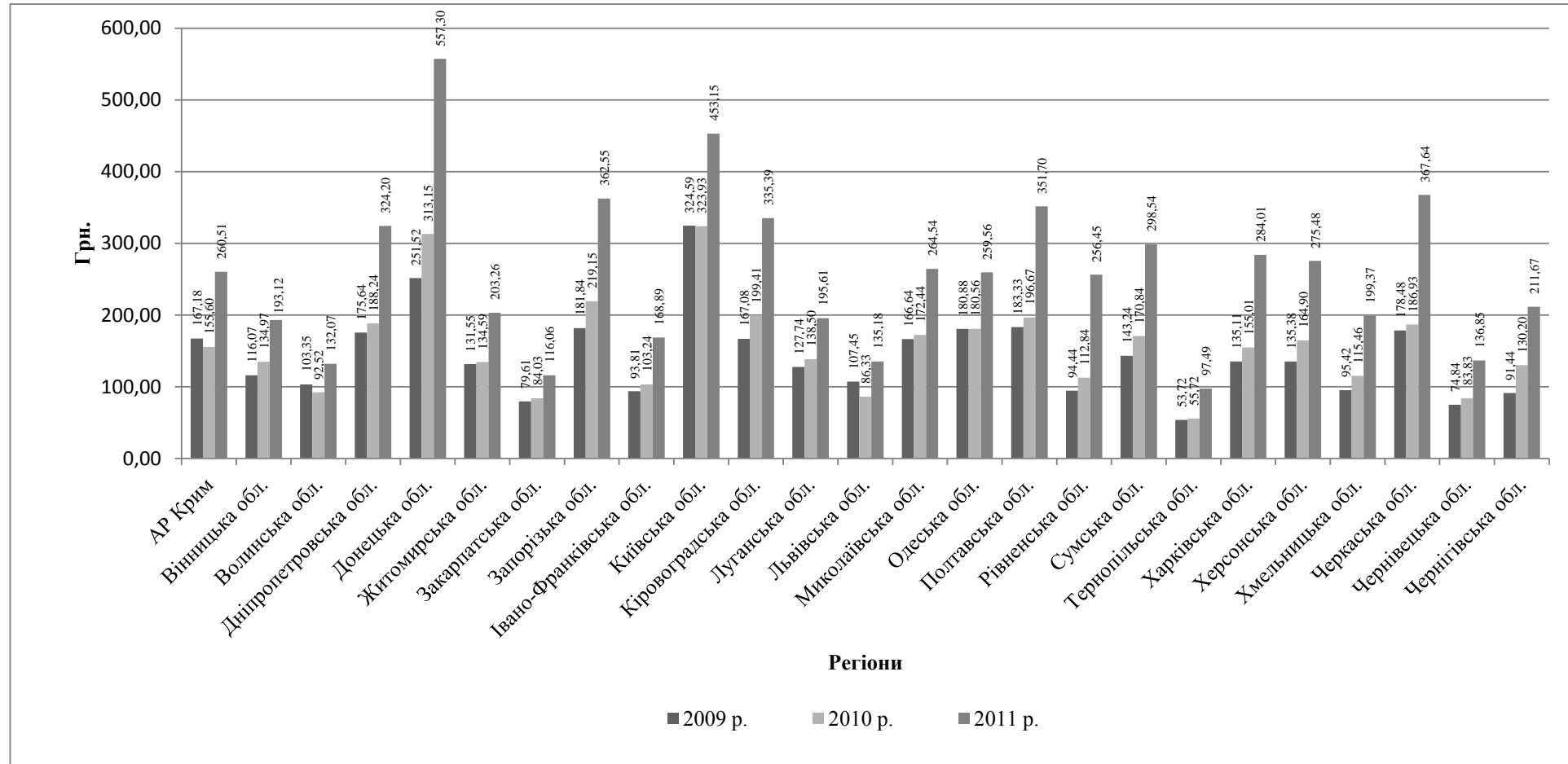
**Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів
в розрахунку на одну особу міського населення за 2009–2011 рр.***

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України

Рисунок К 4

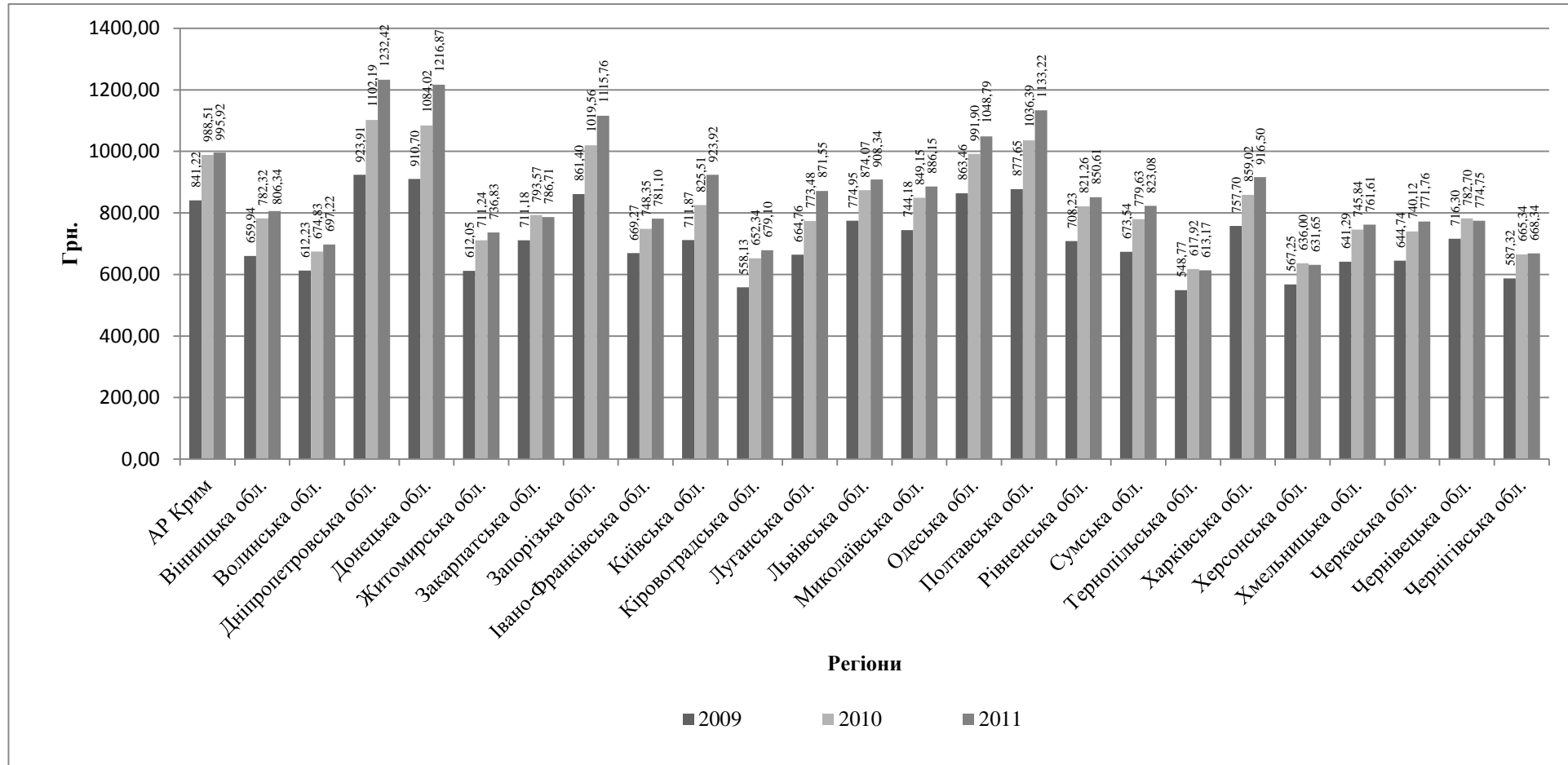
**Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів
в розрахунку на одну особу сільського населення за 2009–2011 рр. ***

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України

Рисунок К 5

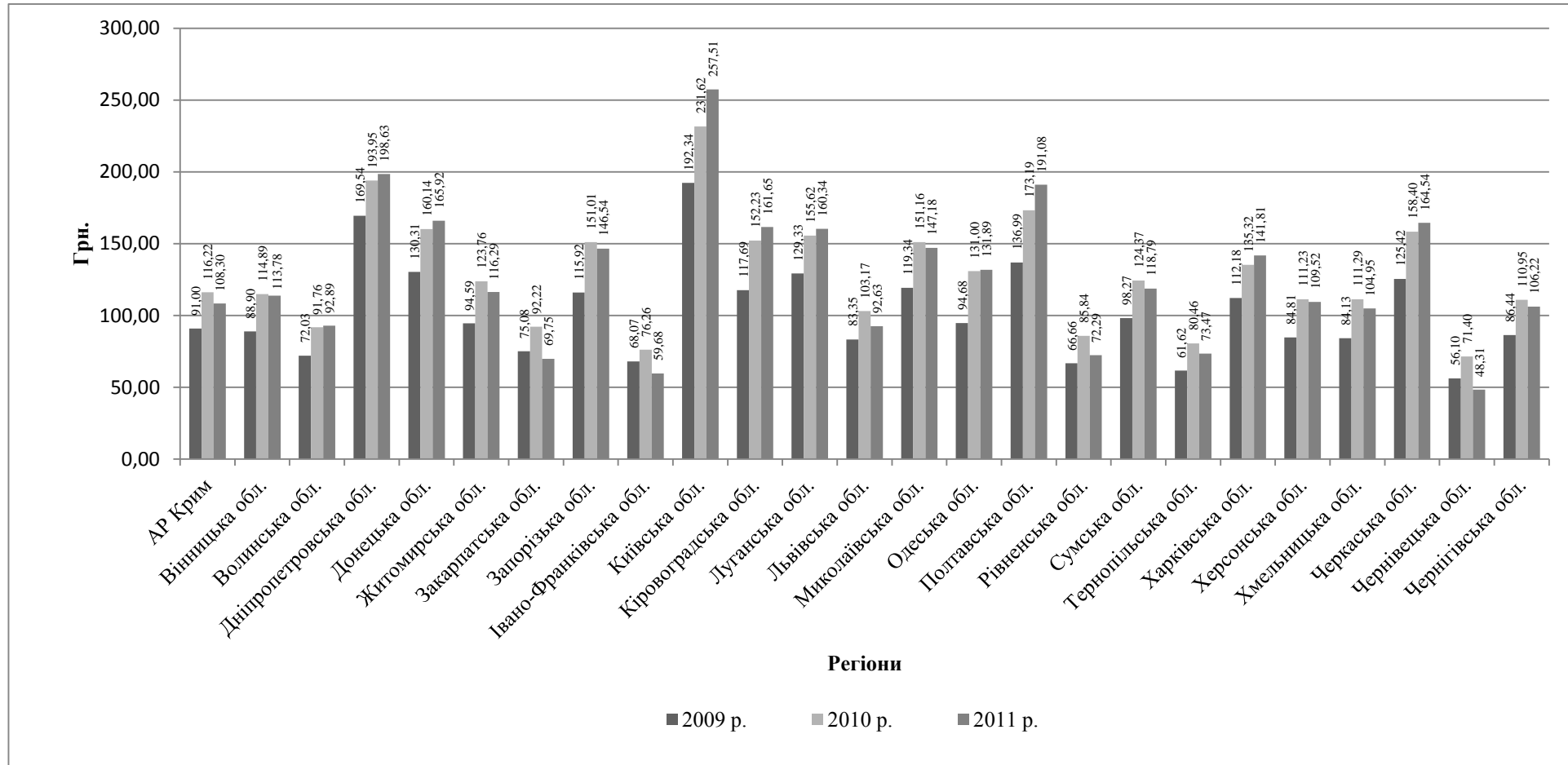
**Доходи місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів
в розрахунку на одну особу міського населення за 2009–2011 рр.***

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України

Рисунок К 6

**Доходи місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів
в розрахунку на одну особу сільського населення за 2009–2011 рр.***

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України

Додаток Л

Частка місцевих податків і зборів у доходах, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів

Таблиця Л 1

Частка місцевих податків і зборів у доходах, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у 2008 р.*

Адміністративно-територіальні одиниці	Питома вага місцевих податків і зборів у доходах, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів						
	Всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного начення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
В цілому по Україні	3,62	1,60	5,69	0,0043	8,68	6,02	1,80
АР Крим	2,97		5,17		6,45	3,19	1,73
Вінницька обл.	4,12		5,98		9,00	7,15	2,66
Волинська обл.	4,52		6,70		10,18	11,80	2,38
Дніпропетровська обл.	3,22		3,80		5,72	7,92	1,27
Донецька обл.	3,28		4,33		3,50	5,40	1,58
Житомирська обл.	4,51		8,03		11,58	8,33	1,74
Закарпатська обл.	3,18		3,59		8,02	4,44	3,83
Запорізька обл.	4,38		5,42		13,09	6,62	0,98
Івано-Франківська обл.	3,83		6,79		9,47	7,57	1,39
Київська обл.	2,07		4,12	0,04	5,04	2,64	0,94
Кіровоградська обл.	3,69		6,18		12,78	6,92	1,10
Луганська обл.	4,73		6,41		7,76	3,94	1,30
Львівська обл.	3,58		4,87		7,46	1,32	1,42
Миколаївська обл.	4,90		6,82		13,84	10,52	2,25
Одеська обл.	4,98		5,26		16,83	12,56	3,26
Полтавська обл.	3,23		4,28		12,92	7,45	1,21
Рівненська обл.	3,95		6,54		8,32	8,39	1,43
Сумська обл.	3,28		4,92		11,77	4,22	1,14
Тернопільська обл.	4,63		7,23		11,38	6,30	2,07
Харківська обл.	5,86		7,62		11,94	7,65	2,16
Херсонська обл.	4,41		6,47		11,64	8,35	3,53
Хмельницька обл.	11,54		19,49		11,09	12,47	1,59
Черкаська обл.	3,09		4,40		8,57	6,54	1,67
Чернівецька обл.	5,49		9,27		8,45	5,61	1,74
Чернігівська обл.	4,62		6,21		14,67	11,18	2,86
м. Київ	2,35	2,35					
м. Севастополь	2,60	2,55			14,87	23,50	1,68

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Л 2

Частка місцевих податків і зборів у доходах, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у 2009 р.*

Адміністративно-територіальні одиниці	Питома вага місцевих податків і зборів у доходах, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів						
	Всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
В цілому по Україні	3,82	1,70	5,83	0,01	8,65	6,36	1,67
АР Крим	3,17		5,12		5,76	4,19	2,16
Вінницька обл.	3,59		6,08		8,01	4,35	1,66
Волинська обл.	4,76		7,36		13,14	11,10	2,11
Дніпропетровська обл.	2,71		3,27		3,97	6,33	0,87
Донецька обл.	2,95		4,14		4,55	4,42	1,05
Житомирська обл.	4,58		8,70		13,70	9,33	1,58
Закарпатська обл.	3,91		5,39		12,80	5,57	3,63
Запорізька обл.	4,22		5,36		13,46	5,55	1,61
Івано-Франківська обл.	3,79		6,75		8,07	6,80	1,72
Київська обл.	2,50		5,31	0,08	5,58	3,43	1,21
Кіровоградська обл.	3,31		5,77		10,65	5,38	0,95
Луганська обл.	4,34		6,49		5,49	3,07	0,84
Львівська обл.	3,53		4,99		6,97	2,15	1,05
Миколаївська обл.	4,54		6,61		11,48	10,95	1,89
Одеська обл.	5,73		6,53		14,95	16,59	2,85
Полтавська обл.	3,23		4,52		11,09	6,53	0,94
Рівненська обл.	3,69		5,58		9,38	4,17	1,57
Сумська обл.	3,37		5,03		10,08	3,13	0,88
Тернопільська обл.	4,50		8,21		11,64	5,61	1,76
Харківська обл.	5,67		7,37		11,68	6,22	1,92
Херсонська обл.	4,92		7,49		11,46	6,08	4,21
Хмельницька обл.	11,89		20,56		12,35	10,65	1,29
Черкаська обл.	2,92		4,32		10,73	10,31	1,25
Чернівецька обл.	7,88		13,16		8,45	6,50	2,13
Чернігівська обл.	4,67		7,54		10,80	11,61	2,34
м. Київ	2,88	2,88					
м. Севастополь	2,88	2,82			22,17	26,33	0,93

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Л 3

Частка місцевих податків і зборів у доходах, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у 2010 р.*

Адміністративно-територіальні одиниці	Питома вага місцевих податків і зборів у доходах, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів						
	Всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
В цілому по Україні	3,57	1,78	5,09	0,01	8,65	6,13	1,58
АР Крим	2,68	0,00	4,25	0,00	5,70	4,32	2,51
Вінницька обл.	3,17	0,00	5,36	0,00	8,63	7,47	1,34
Волинська обл.	3,92	0,00	5,75	0,00	12,76	10,45	2,54
Дніпропетровська обл.	2,57	0,00	3,25	0,00	3,31	5,70	0,85
Донецька обл.	2,78	0,00	3,85	0,00	2,92	3,93	0,95
Житомирська обл.	4,41	0,00	7,77	0,00	14,48	9,39	1,65
Закарпатська обл.	3,81	0,00	5,64	0,00	12,41	4,85	3,40
Запорізька обл.	3,53	0,00	4,61	0,00	9,95	4,85	0,88
Івано-Франківська обл.	3,07	0,00	5,92	0,00	7,92	4,84	1,52
Київська обл.	2,38	0,00	4,84	0,07	5,96	3,13	1,28
Кіровоградська обл.	3,06	0,00	5,83	0,00	10,55	5,61	0,78
Луганська обл.	4,11	0,00	5,59	0,00	8,70	5,69	1,14
Львівська обл.	3,40	0,00	4,80	0,00	7,29	1,52	1,18
Миколаївська обл.	4,12	0,00	6,61	0,00	9,50	10,10	1,92
Одеська обл.	5,08	0,00	5,41	0,00	14,40	16,34	3,15
Полтавська обл.	2,84	0,00	4,53	0,00	10,13	2,09	0,81
Рівненська обл.	3,70	0,00	6,85	0,00	9,82	8,79	1,26
Сумська обл.	2,94	0,00	4,43	0,00	11,52	4,65	0,72
Тернопільська обл.	3,65	0,00	6,03	0,00	11,47	5,39	1,62
Харківська обл.	5,25	0,00	7,07	0,00	10,38	5,57	1,64
Херсонська обл.	4,22	0,00	6,05	0,00	12,53	6,23	3,67
Хмельницька обл.	10,70	0,00	20,27	0,00	13,37	10,98	1,08
Черкаська обл.	2,55	0,00	4,07	0,00	10,82	3,99	1,06
Чернівецька обл.	8,59	0,00	14,72	0,00	8,67	7,66	1,80
Чернігівська обл.	4,02	0,00	7,04	0,00	12,94	8,97	1,57
м. Київ	3,04	3,04					
м. Севастополь	3,20	3,11			27,87	30,74	1,42

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Л 4

Частка місцевих податків і зборів у доходах, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів у 2011 р.*

Адміністративно-територіальні одиниці	Питома вага місцевих податків і зборів у доходах, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів						
	Всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
В цілому по Україні	19,07	13,29	21,13	0,01	40,59	24,74	13,24
АР Крим	21,01	0,00	29,58	0,00	32,00	12,56	15,50
Вінницька обл.	25,41	0,00	33,17	0,01	39,10	37,92	13,16
Волинська обл.	31,79	0,00	31,88	0,00	66,99	44,43	30,66
Дніпропетровська обл.	10,13	0,00	9,87	0,00	37,98	23,99	8,91
Донецька обл.	15,65	0,00	16,83	0,00	19,81	22,08	6,51
Житомирська обл.	26,84	0,00	40,33	0,00	77,76	46,26	17,86
Закарпатська обл.	49,55	0,00	66,19	0,00	53,45	46,20	39,91
Запорізька обл.	14,11	0,00	14,01	0,00	30,60	20,69	9,52
Івано-Франківська обл.	24,88	0,00	24,19	0,00	34,25	38,03	24,12
Київська обл.	21,56	0,00	30,91	0,18	31,01	23,22	12,45
Кіровоградська обл.	18,27	0,00	35,96	0,00	32,78	22,82	5,45
Луганська обл.	22,85	0,00	24,99	0,00	27,20	21,98	9,65
Львівська обл.	31,46	0,00	31,94	0,00	50,60	38,51	25,81
Миколаївська обл.	23,92	0,00	27,98	0,00	40,13	41,76	12,04
Одеська обл.	19,98	0,00	21,76	0,02	42,77	18,34	12,66
Полтавська обл.	15,93	0,00	16,93	0,00	34,86	38,08	8,74
Рівненська обл.	30,38	0,00	32,51	0,00	63,63	29,54	21,15
Сумська обл.	17,79	0,00	23,81	0,00	37,29	18,79	5,62
Тернопільська обл.	41,19	0,00	45,65	0,00	70,18	58,37	25,48
Харківська обл.	21,69	0,00	22,72	0,00	42,07	27,59	10,76
Херсонська обл.	27,33	0,00	38,32	0,00	48,12	28,37	10,90
Хмельницька обл.	31,10	0,00	38,47	0,01	59,52	44,44	14,90
Черкаська обл.	18,32	0,00	27,09	0,00	44,42	26,32	7,00
Чернівецька обл.	27,78	0,00	23,03	0,00	73,34	62,78	36,03
Чернігівська обл.	27,39	0,00	30,44	0,00	58,89	68,79	13,49
м. Київ	14,52	14,52					
м. Севастополь	19,02	18,88			52,22	54,47	53,33

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Додаток М

Структура надходжень місцевих податків і зборів у 2003–2010 рр.

Таблиця М 1

Структура надходжень місцевих податків і зборів у 2003–2010 рр.,
млн. грн.*

Види доходів	Роки								Приріст упродовж 2003– 2010 рр., +/-
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Податок з реклами	18,11	22,99	29,34	40,30	51,59	65,35	50,05	55,68	0,04
Комунальний податок	142,52	150,38	152,87	156,42	167,56	172,40	155,90	151,16	0,01
Готельний збір	70,43	–	–	–	–	–	–	0,00	-70,43
Збір за припаркування автотранспорту	11,09	12,79	13,89	15,69	25,23	32,21	38,06	41,09	0,03
Ринковий збір	297,62	319,49	345,92	374,04	437,37	495,25	512,30	513,47	0,22
Збір за видачу ордеру на квартиру	0,23	0,23	0,22	0,22	0,19	0,17	0,14	0,12	0,00
Курортний збір	1,19	0,99	0,98	1,07	2,09	2,74	2,40	2,70	0,00
Збір за участь у бігах на іподромі	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Збір за вигреш у бігах на іподромі	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталі- заторі на іподромі	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Збір за право використання місцевої символіки	7,47	9,84	13,92	16,98	17,00	21,96	21,30	27,07	0,02
Збір за право проведе- ння кіно- і телезйомок	0,01	0,00	0,03	0,04	0,19	0,12	0,04	0,07	0,00
Збір за право проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей	0,25	0,20	0,21	0,26	0,20	0,29	0,22	0,16	0,00
Збір за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон	9,39	–	–	–	–	–	–	–	-9,39
Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг	31,51	30,61	33,20	31,74	28,20	29,24	28,00	27,75	0,00
Збір із власників собак	0,32	0,31	0,29	0,26	0,21	0,21	0,20	0,19	0,00
Збір на розвиток рекреаційного комплексу в АР Крим	1,97	6,24	5,90	5,25	0,07	–	–	–	-1,97
Збір на розвиток пасажирського електротранспорту в АР Крим	0,33	1,41	1,47	0,05	0,00	–	–	–	-0,33
Усього	592,41	555,50	598,24	642,35	729,90	819,96	808,62	819,45	0,23

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця М 2

Питома вага окремих місцевих податків і зборів у 2003–2010 рр., %*

Види доходів	Роки							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Податок з реклами	3,06	4,14	4,90	6,27	7,07	7,97	6,19	6,79
Комунальний податок	24,06	27,07	25,55	24,35	22,96	21,03	19,28	18,45
Готельний збір	11,89							
Збір за припаркування автотранспорту	1,87	2,30	2,32	2,44	3,46	3,93	4,71	5,01
Ринковий збір	50,24	57,51	57,82	58,23	59,92	60,40	63,36	62,66
Збір за видачу ордера на квартиру	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02
Курортний збір	0,20	0,18	0,16	0,17	0,29	0,33	0,30	0,33
Збір за участь у бігах на іподромі	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Збір за виграш у бігах на іподромі	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі	0,0003	0,0003	0,0005	0,0009	0,0014	0,0003	0,00004	0
Збір за право використання місцевої символіки	1,26	1,77	2,33	2,64	2,33	2,68	2,63	3,30
Збір за право проведення кіно- і телезіомок	0,002	0,001	0,005	0,007	0,026	0,014	0,005	0,009
Збір за право проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей	0,04	0,04	0,04	0,04	0,03	0,04	0,03	0,02
Збір за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон	1,58							
Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг	5,32	5,51	5,55	4,94	3,86	3,57	3,46	3,39
Збір із власників собак	0,05	0,06	0,05	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02
Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати місцевих податків	0,0003	0,0003	0,0002	0,0002	0,00001	0	0	0
Збір на розвиток рекреаційного комплексу в АР Крим	0,33	1,12	0,99	0,82	0,01			
Збір на розвиток пасажирського електротранспорту в АР Крим	0,05	0,25	0,25	0,01	0,00			
Усього місцеві податки і збори	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Структура та питома вага надходжень місцевих податків і зборів у 2011 р.*

Найменування	Надходження до загального фонду, млн. грн.	Надходження до спеціального фонду, млн. грн.	Питома вага в надходженнях місцевих податків і зборів, %
Місцеві податки і збори	525,36	2 024,44	100
<i>Місцеві податки і збори, нараховані до 1 січня 2011 року</i>	45,68		1,79
<i>Місцеві податки і збори, нараховані з 1 січня 2011 року, у тому числі:</i>	479,68	2 024,44	98,21
<i>Збір за місяця для паркування транспортних засобів</i>	56,53		2,22
<i>Туристичний збір</i>	27,75		1,09
<i>Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності</i>	395,40	36,54	16,94
Збір за провадження торговельної діяльності (роздрібна торгівля), сплачений фізичними особами	116,60		4,57
Збір за провадження торговельної діяльності (роздрібна торгівля), сплачений юридичними особами	165,04		6,47
Збір за здійснення торгівлі валютними цінностями	3,09		0,12
Збір за провадження торговельної діяльності (оптова торгівля), сплачений фізичними особами	2,34		0,09
Збір за провадження торговельної діяльності (ресторанне господарство), сплачений фізичними особами	34,94		1,37
Збір за провадження торговельної діяльності (оптова торгівля), сплачений юридичними особами	27,89		1,09
Збір за провадження торговельної діяльності (ресторанне господарство), сплачений юридичними особами	24,83		0,97
Збір за провадження торговельної діяльності із придбанням пільгового торгового патенту	0,43		0,02
Збір за провадження торговельної діяльності із придбанням короткотермінового торгового патенту	0,31		0,01
Збір за провадження діяльності з надання платних послуг, сплачений фізичними особами	0,67		0,03
Збір за провадження діяльності з надання платних послуг, сплачений юридичними особами	9,51		0,37
Збір за провадження торговельної діяльності нафтопродуктами, скрапленим та стиснутим газом на стаціонарних, малогабаритних і пересувних автозаправних станціях, заправних пунктах		36,54	1,43
Збір за здійснення діяльності у сфері розваг, сплачений юридичними особами	4,03		0,16
Збір за здійснення діяльності у сфері розваг, сплачений фізичними особами	5,73		0,22
Єдиний податок	0,00	1 987,91	77,96
Єдиний податок з юридичних осіб, нарахований до 1 січня 2011 року	0,00	70,16	2,75
Єдиний податок з фізичних осіб, нарахований до 1 січня 2011 року	0,00	86,08	3,38
Єдиний податок з юридичних осіб	0,00	804,54	31,55
Єдиний податок з фізичних осіб	0,00	1 027,12	40,28

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

**Обсяги надходжень місцевих податків і зборів в розрахунку
на 1 особу постійного населення.**

Таблиця Н 1

**Обсяги надходжень місцевих податків і зборів в розрахунку
на 1 особу постійного населення у 2009 р.***

Найменування	Фактичні надходження		
	на 1 особу постійного населення, грн.	до міських бюджетів на 1 особу постійного міського населення, грн.	до сільських бюджетів на 1 особу постійного сільського населення, грн.
1	2	3	4
Місцеві податки і збори	17,63	20,66	2,34
АР Крим	18,20	26,97	3,62
Вінницька обл.	10,39	19,27	1,93
Волинська обл.	12,33	22,05	2,18
Дніпропетровська обл.	15,66	18,48	1,53
Донецька обл.	12,81	13,89	2,64
Житомирська обл.	14,36	23,48	2,07
Закарпатська обл.	9,60	21,11	2,89
Запорізька обл.	17,69	22,21	2,92
Івано-Франківська обл.	11,96	25,81	1,61
Київська обл.	13,10	19,02	3,93
Кіровоградська обл.	9,48	14,44	1,59
Луганська обл.	15,17	17,36	1,08
Львівська обл.	12,22	19,55	1,13
Миколаївська обл.	16,23	22,54	3,15
Одеська обл.	28,54	40,48	5,16
Полтавська обл.	13,89	21,91	1,73
Рівненська обл.	12,46	24,69	1,48
Сумська обл.	10,27	14,74	1,26
Тернопільська обл.	9,51	20,78	0,94
Харківська обл.	23,70	29,10	2,60
Херсонська обл.	14,95	20,89	5,70
Хмельницька обл.	35,56	64,93	1,23
Черкаська обл.	10,30	16,77	2,22
Чернівецька обл.	29,34	68,59	1,60
Чернігівська обл.	12,74	19,33	2,14
м. Київ	43,87		
м. Севастополь	21,20		

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

Таблиця Н2

**Обсяги надходжень місцевих податків і зборів в розрахунку
на 1 особу постійного населення у 2010 р.***

Найменування	Фактичні надходження		
	на 1 особу постійного населення, грн.	до міських бюджетів на 1 особу постійного міського населення, грн.	до сільських бюджетів на 1 особу постійного сільського населення, грн.
1	2	3	4
Місцеві податки і збори	17,93	24,74	2,37
АР Крим	18,82	27,80	3,91
Вінницька обл.	10,16	18,82	1,80
Волинська обл.	12,44	22,03	2,35
Дніпропетровська обл.	15,67	18,47	1,60
Донецька обл.	13,46	14,57	2,96
Житомирська обл.	14,98	24,36	2,22
Закарпатська обл.	9,18	20,02	2,86
Запорізька обл.	17,55	22,30	1,93
Івано-Франківська обл.	10,49	22,38	1,57
Київська обл.	13,75	19,87	4,16
Кіровоградська обл.	9,90	15,12	1,55
Луганська обл.	14,88	16,94	1,59
Львівська обл.	12,46	20,01	1,02
Миколаївська обл.	15,55	21,45	3,32
Одеська обл.	29,15	41,08	5,69
Полтавська обл.	14,02	22,14	1,59
Рівненська обл.	12,47	24,73	1,43
Сумська обл.	10,36	14,85	1,23
Тернопільська обл.	9,36	20,38	0,90
Харківська обл.	23,34	28,62	2,55
Херсонська обл.	14,98	20,71	6,05
Хмельницька обл.	34,81	63,01	1,24
Черкаська обл.	10,46	17,21	1,99
Чернівецька обл.	33,10	77,39	1,51
Чернігівська обл.	12,61	19,06	2,04
м. Київ	46,09		
м. Севастополь	24,73		

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

**Обсяги надходжень місцевих податків і зборів в розрахунку
на 1 особу постійного населення у 2011 р.***

Найменування	Фактичні надходження		
	на 1 особу постійного населення, грн.	до міських бюджетів на 1 особу постійного міського населення, грн.	до сільських бюджетів на 1 особу постійного сільського населення, грн.
1	2	3	4
Місцеві податки і збори	55,77	60,59	20,11
АР Крим	73,03	101,42	25,07
Вінницька обл.	44,73	73,23	16,53
Волинська обл.	37,70	56,65	17,32
Дніпропетровська обл.	51,38	57,76	19,12
Донецька обл.	48,29	51,28	19,69
Житомирська обл.	50,44	69,84	23,61
Закарпатська обл.	46,42	85,26	23,42
Запорізька обл.	51,96	61,41	20,45
Івано-Франківська обл.	41,48	72,05	18,15
Київська обл.	61,44	76,32	37,72
Кіровоградська обл.	38,72	53,16	15,16
Луганська обл.	40,29	44,60	12,15
Львівська обл.	55,33	78,50	19,42
Миколаївська обл.	50,95	65,21	21,05
Одеська обл.	68,65	91,19	23,40
Полтавська обл.	51,15	70,72	20,37
Рівненська обл.	42,73	70,79	17,01
Сумська обл.	42,47	56,46	13,42
Тернопільська обл.	43,44	79,50	15,28
Харківська обл.	62,67	73,97	17,25
Херсонська обл.	52,75	74,23	18,94
Хмельницька обл.	49,96	76,70	17,30
Черкаська обл.	48,42	71,45	18,93
Чернівецька обл.	51,25	90,05	22,92
Чернігівська обл.	45,84	62,16	18,15
м. Київ	115,85		
м. Севастополь	90,67		

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

Додаток П

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт

Таблиця П 1

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2003 р., тис. грн.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	22 779 099,09	4 883 022,16	8 111 911,59	8 136 502,31	257 112,14	316 790,06	1 073 760,82
АР Крим	952 366,06	263 151,24	373 344,68	237 837,52	4 400,06	27 358,75	46 273,81
Вінницька обл.	843 518,40	135 811,50	185 999,72	423 217,57	14 103,29	15 774,49	68 611,82
Волинська обл.	532 671,38	86 536,65	152 469,17	244 182,85	5 103,79	7 041,00	37 337,92
Дніпропетровська обл.	1 607 247,14	255 773,44	980 801,84	296 076,49	4 881,61	16 131,49	53 582,27
Донецька обл.	1 948 370,45	379 364,11	1 278 331,85	180 815,68	27 653,58	26 899,77	55 305,46
Житомирська обл.	666 223,45	120 707,92	184 083,92	296 239,00	7 490,74	16 602,32	41 099,56
Закарпатська обл.	577 754,31	101 088,87	107 522,75	291 453,51	6 381,47	13 993,54	57 314,17
Запорізька обл.	859 048,57	162 926,53	416 536,80	216 911,34	10 459,70	11 239,09	40 975,12
Івано-Франківська обл.	670 855,95	93 793,92	144 896,73	383 535,06	8 740,84	6 229,28	33 660,14
Київська обл.	938 498,55	164 482,68	238 326,77	445 840,30	19 052,40	20 839,12	49 957,28
Кіровоградська обл.	536 804,04	89 104,26	166 977,11	227 533,54	7 951,35	9 629,28	35 608,51
Луганська обл.	1 008 433,78	199 382,48	554 889,23	194 663,34	18 546,66	20 787,78	20 164,28
Львівська обл.	1 234 443,30	199 418,76	406 986,69	556 938,42	22 689,38	5 832,90	42 577,17
Миколаївська обл.	589 489,44	109 307,93	238 240,53	197 472,37	3 841,00	7 772,52	32 855,10
Одеська обл.	1 029 807,40	211 303,40	416 840,94	330 653,17	9 764,83	12 299,26	48 945,80
Полтавська обл.	785 415,54	160 324,18	262 144,09	292 171,17	9 239,07	8 729,15	52 807,89
Рівненська обл.	589 162,97	95 055,45	136 247,37	303 785,75	8 587,61	7 145,47	38 341,33
Сумська обл.	616 623,90	113 488,12	255 380,45	200 812,73	5 804,44	7 627,39	33 510,76
Тернопільська обл.	556 586,62	83 395,25	97 240,92	322 282,89	11 227,14	5 234,47	37 205,95
Харківська обл.	1 331 578,14	231 488,43	648 811,39	363 018,61	9 405,22	31 941,22	46 913,27
Херсонська обл.	504 375,03	111 577,21	149 827,37	187 371,37	6 944,55	12 949,30	35 705,24
Хмельницька обл.	697 985,70	115 699,82	212 727,05	316 796,91	7 717,15	6 859,85	38 184,92
Черкаська обл.	691 733,53	116 737,08	219 133,46	287 021,92	10 617,31	6 179,95	52 043,80
Чернівецька обл.	418 115,00	76 833,69	93 001,30	203 886,84	6 181,68	3 430,49	34 781,01
Чернігівська обл.	610 915,81	107 890,73	191 149,45	258 975,02	9 383,80	6 632,39	36 884,43
м. Київ	1 782 856,10	1 782 856,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	198 218,55	192 531,41	0,00	0,00	943,47	1 629,83	3 113,85

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця П 2

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2004 р., тис. грн.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	26 691 019,72	5 669 666,39	10 278 778,64	8 700 382,81	305 009,34	388 694,52	1 348 488,03
АР Крим	1 201 674,43	333 289,17	458 408,18	307 794,04	5 585,86	34 359,86	62 237,33
Вінницька обл.	962 010,10	159 949,77	206 594,66	479 471,14	16 998,44	16 950,36	82 045,73
Волинська обл.	631 277,18	101 807,70	167 829,75	298 126,99	5 224,96	8 919,83	49 367,95
Дніпропетровська обл.	1 882 642,59	313 521,78	1 116 279,12	354 768,35	5 977,48	20 858,63	71 237,23
Донецька обл.	2 384 890,10	465 019,32	1 559 326,31	237 607,25	27 635,87	31 384,70	63 916,66
Житомирська обл.	799 966,21	146 164,15	213 086,08	354 607,90	9 506,64	20 967,62	55 633,81
Закарпатська обл.	684 668,77	117 781,00	123 764,88	352 184,22	6 645,47	15 388,59	68 904,60
Запорізька обл.	1 017 150,70	192 153,50	488 924,31	255 323,02	11 669,40	13 255,35	55 825,12
Івано-Франківська обл.	774 851,91	110 022,41	159 281,89	445 168,36	10 158,81	7 931,67	42 288,77
Київська обл.	1 068 760,21	180 228,49	270 567,16	504 422,87	21 987,62	24 463,87	67 090,19
Кіровоградська обл.	633 346,93	106 704,72	189 773,79	269 859,01	9 577,08	12 850,85	44 581,49
Луганська обл.	1 192 742,87	244 533,24	640 975,15	230 252,81	20 575,35	29 850,86	26 555,46
Львівська обл.	1 417 144,63	245 199,52	473 149,78	611 406,77	26 430,07	7 155,82	53 802,68
Миколаївська обл.	675 215,81	128 488,18	255 056,77	236 089,38	4 565,19	9 538,48	41 477,80
Одеська обл.	1 239 396,84	219 507,81	482 762,94	436 606,41	18 580,35	15 770,68	66 168,66
Полтавська обл.	893 994,16	160 048,29	298 473,23	349 164,44	10 921,68	10 441,34	64 945,18
Рівненська обл.	684 869,31	118 406,59	146 957,81	349 895,15	11 171,48	9 950,96	48 487,33
Сумська обл.	668 909,44	124 738,66	261 397,32	227 537,77	6 441,87	9 152,79	39 641,04
Тернопільська обл.	626 842,09	100 966,11	98 868,61	362 772,45	13 764,48	6 090,32	44 380,13
Харківська обл.	1 486 501,53	249 339,63	727 125,80	407 947,51	11 501,92	37 856,58	52 730,09
Херсонська обл.	622 046,39	138 509,23	174 097,38	236 815,93	9 178,68	16 995,68	46 449,50
Хмельницька обл.	831 320,63	136 263,30	233 138,56	395 203,18	9 254,59	8 064,22	49 396,78
Черкаська обл.	815 561,97	142 436,10	239 170,22	350 557,08	12 331,05	7 252,66	63 814,87
Чернівецька обл.	484 404,87	84 421,90	102 047,28	248 072,11	7 035,08	3 634,50	39 194,01
Чернігівська обл.	704 100,72	131 207,30	205 343,43	303 426,86	11 195,50	7 925,94	45 001,69
м. Київ	2 082 152,07	2 082 152,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	224 577,27	218 486,52	0,00	0,00	1 094,45	1 682,37	3 313,94

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця П 3

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2005 р., тис. грн.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	37 287 874,29	7 816 813,20	13 968 877,47	12 568 280,68	412 869,93	550 665,63	1 970 367,37
АР Крим	1 704 546,79	466 941,03	630 760,31	463 630,17	7 917,47	48 255,60	87 042,22
Вінницька обл.	1 359 397,43	229 231,80	277 955,64	679 515,74	23 107,76	23 589,92	125 996,58
Волинська обл.	912 384,64	149 521,56	234 002,26	437 479,53	7 291,05	12 476,69	71 613,55
Дніпропетровська обл.	2 620 341,67	456 107,41	1 527 358,57	504 240,48	8 183,95	28 588,70	95 862,57
Донецька обл.	3 175 857,87	626 661,43	2 064 579,51	316 027,59	36 839,88	43 157,02	88 592,45
Житомирська обл.	1 115 526,62	216 968,98	310 227,43	467 720,78	9 135,29	29 346,92	82 127,22
Закарпатська обл.	1 021 942,26	162 852,73	179 916,48	547 696,36	9 619,75	21 598,00	100 258,95
Запорізька обл.	1 455 709,12	292 846,62	663 396,56	380 299,01	16 731,24	20 057,32	82 378,37
Івано-Франківська обл.	1 171 605,50	169 849,35	237 537,25	673 525,20	15 506,39	12 022,77	63 164,53
Київська обл.	1 451 721,92	235 415,98	355 368,82	698 030,37	31 712,94	33 659,00	97 534,82
Кіровоградська обл.	900 719,68	160 078,89	261 035,47	382 809,71	13 790,82	18 369,85	64 634,94
Луганська обл.	1 636 425,53	343 522,52	867 326,44	323 926,02	23 219,92	40 283,35	38 147,29
Львівська обл.	1 961 066,93	331 337,92	612 597,51	891 369,16	37 513,51	10 682,24	77 566,59
Миколаївська обл.	971 898,12	181 039,21	361 317,53	350 898,64	6 408,96	13 553,34	58 680,44
Одеська обл.	1 756 722,83	295 333,62	664 347,11	660 601,50	16 597,52	21 833,04	98 010,04
Полтавська обл.	1 271 122,35	234 233,15	407 578,01	504 554,23	14 997,52	14 502,10	95 257,33
Рівненська обл.	979 595,56	169 101,88	198 435,76	512 487,83	15 080,34	12 985,93	71 503,82
Сумська обл.	947 091,04	174 839,94	355 178,75	335 064,44	9 821,98	13 235,36	58 950,58
Тернопільська обл.	923 160,67	144 133,99	141 628,79	538 856,53	20 751,00	9 215,68	68 574,68
Харківська обл.	2 022 961,27	379 262,02	913 611,56	582 615,05	17 045,65	55 283,54	75 143,45
Херсонська обл.	898 776,12	190 653,60	239 679,37	360 688,97	12 877,52	24 847,71	70 028,96
Хмельницька обл.	1 145 910,50	192 955,83	312 235,28	537 581,34	12 457,08	12 410,75	78 270,21
Черкаська обл.	1 137 080,25	201 254,21	325 871,02	486 293,28	18 318,60	10 835,48	94 507,68
Чернівецька обл.	712 060,35	121 510,22	136 661,96	380 844,12	10 465,37	5 879,41	56 699,28
Чернігівська обл.	962 545,69	183 107,03	271 251,18	415 898,53	15 897,03	11 473,62	64 918,30
м. Київ	2 759 825,78	2 759 825,78	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	311 877,79	302 871,52	0,00	0,00	1 581,41	2 522,32	4 902,55

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця П 4

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2006 р., тис. грн.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	22 779 099,09	4 883 022,16	8 111 911,59	8 136 502,31	257 112,14	316 790,06	1 073 760,82
АР Крим	952 366,06	263 151,24	373 344,68	237 837,52	4 400,06	27 358,75	46 273,81
Вінницька обл.	843 518,40	135 811,50	185 999,72	423 217,57	14 103,29	15 774,49	68 611,82
Волинська обл.	532 671,38	86 536,65	152 469,17	244 182,85	5 103,79	7 041,00	37 337,92
Дніпропетровська обл.	1 607 247,14	255 773,44	980 801,84	296 076,49	4 881,61	16 131,49	53 582,27
Донецька обл.	1 948 370,45	379 364,11	1 278 331,85	180 815,68	27 653,58	26 899,77	55 305,46
Житомирська обл.	666 223,45	120 707,92	184 083,92	296 239,00	7 490,74	16 602,32	41 099,56
Закарпатська обл.	577 754,31	101 088,87	107 522,75	291 453,51	6 381,47	13 993,54	57 314,17
Запорізька обл.	859 048,57	162 926,53	416 536,80	216 911,34	10 459,70	11 239,09	40 975,12
Івано-Франківська обл.	670 855,95	93 793,92	144 896,73	383 535,06	8 740,84	6 229,28	33 660,14
Київська обл.	938 498,55	164 482,68	238 326,77	445 840,30	19 052,40	20 839,12	49 957,28
Кіровоградська обл.	536 804,04	89 104,26	166 977,11	227 533,54	7 951,35	9 629,28	35 608,51
Луганська обл.	1 008 433,78	199 382,48	554 889,23	194 663,34	18 546,66	20 787,78	20 164,28
Львівська обл.	1 234 443,30	199 418,76	406 986,69	556 938,42	22 689,38	5 832,90	42 577,17
Миколаївська обл.	589 489,44	109 307,93	238 240,53	197 472,37	3 841,00	7 772,52	32 855,10
Одеська обл.	1 029 807,40	211 303,40	416 840,94	330 653,17	9 764,83	12 299,26	48 945,80
Полтавська обл.	785 415,54	160 324,18	262 144,09	292 171,17	9 239,07	8 729,15	52 807,89
Рівненська обл.	589 162,97	95 055,45	136 247,37	303 785,75	8 587,61	7 145,47	38 341,33
Сумська обл.	616 623,90	113 488,12	255 380,45	200 812,73	5 804,44	7 627,39	33 510,76
Тернопільська обл.	556 586,62	83 395,25	97 240,92	322 282,89	11 227,14	5 234,47	37 205,95
Харківська обл.	1 331 578,14	231 488,43	648 811,39	363 018,61	9 405,22	31 941,22	46 913,27
Херсонська обл.	504 375,03	111 577,21	149 827,37	187 371,37	6 944,55	12 949,30	35 705,24
Хмельницька обл.	697 985,70	115 699,82	212 727,05	316 796,91	7 717,15	6 859,85	38 184,92
Черкаська обл.	691 733,53	116 737,08	219 133,46	287 021,92	10 617,31	6 179,95	52 043,80
Чернівецька обл.	418 115,00	76 833,69	93 001,30	203 886,84	6 181,68	3 430,49	34 781,01
Чернігівська обл.	610 915,81	107 890,73	191 149,45	258 975,02	9 383,80	6 632,39	36 884,43
м. Київ	1 782 856,10	1 782 856,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	198 218,55	192 531,41	0,00	0,00	943,47	1 629,83	3 113,85

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця П 5

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2007 р., тис. грн.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	26 018 857,93	12 375 605,84	9 713 625,69	1 642 594,86	637 181,46	595 274,49	1 054 575,59
АР Крим	1 287 091,01	562 709,72	454 239,87	51 739,60	8 407,41	98 622,47	111 371,94
Вінницька обл.	521 076,01	143 378,30	201 661,83	65 875,65	31 038,49	18 890,04	60 231,70
Волинська обл.	365 591,09	89 494,76	185 432,61	36 707,62	9 482,79	17 513,07	26 960,23
Дніпропетровська обл.	1 546 008,86	237 802,60	1 171 047,79	58 714,14	9 615,03	25 786,26	43 043,04
Донецька обл.	2 341 880,33	774 255,17	1 443 430,52	40 401,66	34 911,93	23 403,15	25 477,91
Житомирська обл.	407 716,79	80 106,93	201 524,05	62 269,33	16 763,38	21 718,38	25 334,73
Закарпатська обл.	352 239,61	93 966,35	120 622,77	73 332,11	16 482,98	11 531,67	36 303,73
Запорізька обл.	1 029 296,89	218 285,51	704 261,04	38 531,57	17 113,00	14 235,97	36 869,80
Івано-Франківська обл.	496 901,09	137 090,65	211 909,20	74 890,05	24 211,71	11 292,07	37 507,41
Київська обл.	1 059 259,87	370 740,67	294 649,55	137 710,60	92 415,71	72 888,62	90 854,73
Кіровоградська обл.	307 439,05	79 706,02	122 248,20	58 362,20	16 127,13	14 180,51	16 814,99
Луганська обл.	933 827,97	254 518,01	527 263,92	49 515,28	49 689,53	36 753,36	16 087,87
Львівська обл.	940 905,33	154 122,42	556 543,09	81 237,45	76 889,12	18 165,15	53 948,10
Миколаївська обл.	414 378,55	94 293,75	183 379,71	78 856,80	5 914,51	8 703,84	43 229,94
Одеська обл.	1 591 075,83	299 132,60	1 065 581,68	89 422,14	23 503,41	47 118,38	66 317,64
Полтавська обл.	659 426,93	167 680,16	357 826,00	75 250,84	18 712,09	11 889,68	28 068,16
Рівненська обл.	454 753,58	114 509,17	147 645,25	54 491,91	23 588,20	12 627,27	101 891,78
Сумська обл.	384 014,52	107 426,41	192 043,32	46 857,42	12 335,97	5 258,64	20 092,77
Тернопільська обл.	266 286,87	113 657,91	76 460,52	42 216,10	18 920,11	7 270,97	7 761,26
Харківська обл.	1 160 534,73	303 721,87	670 534,03	81 395,51	22 011,96	45 433,40	37 437,97
Херсонська обл.	395 144,15	95 220,07	138 358,87	78 274,15	26 082,29	18 247,01	38 961,77
Хмельницька обл.	445 630,93	88 123,95	220 734,07	55 369,04	24 753,81	18 042,94	38 607,13
Черкаська обл.	425 253,32	166 355,90	144 089,08	64 638,47	21 346,43	5 303,04	23 520,41
Чернівецька обл.	393 013,84	71 386,12	194 837,21	74 852,50	15 304,09	8 051,06	28 582,87
Чернігівська обл.	360 303,95	80 057,74	127 301,52	71 682,75	20 662,19	22 154,65	38 445,11
м. Київ	7 093 106,36	7 093 106,36					
м. Севастополь	386 700,45	384 756,70			898,21	192,93	852,62

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця П 6

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2008 р., тис. грн.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	92 158 315,94	23 043 042,94	31 730 360,11	30 095 748,04	1 026 052,75	1 316 193,44	4 946 918,65
АР Крим	4 213 220,21	1 076 994,95	1 600 322,12	1 172 236,30	18 397,03	119 854,73	225 415,08
Вінницька обл.	3 339 296,88	579 836,31	727 856,20	1 597 600,46	58 349,05	54 495,44	321 159,41
Волинська обл.	2 296 487,79	380 411,84	611 058,93	1 069 240,09	17 494,12	30 568,54	187 714,27
Дніпропетровська обл.	6 524 025,41	1 147 575,25	3 851 636,90	1 215 877,05	21 121,04	69 738,48	218 076,69
Донецька обл.	7 881 955,72	1 487 765,18	5 206 936,91	821 634,46	84 951,86	95 815,18	184 852,13
Житомирська обл.	2 782 382,40	521 432,35	805 648,03	1 144 706,96	20 992,29	70 068,83	219 533,94
Закарпатська обл.	2 624 005,50	403 631,03	439 428,27	1 442 130,45	23 964,75	47 674,39	267 176,62
Запорізька обл.	3 562 488,05	758 090,96	1 659 104,38	868 286,81	39 064,49	47 560,72	190 380,70
Івано-Франківська обл.	2 880 110,33	437 874,61	600 728,16	1 605 186,42	37 089,95	30 552,76	168 678,43
Київська обл.	3 807 586,93	636 093,76	960 891,50	1 737 840,17	96 662,78	86 659,68	289 439,04
Кіровоградська обл.	2 094 697,10	389 224,37	617 042,08	868 689,43	31 410,78	39 969,29	148 361,15
Луганська обл.	4 055 456,61	914 978,04	2 126 207,73	771 968,94	63 031,76	95 899,06	83 371,09
Львівська обл.	5 064 363,42	1 006 957,46	1 581 821,25	2 137 586,76	93 100,68	27 265,03	217 632,23
Миколаївська обл.	2 440 165,40	482 071,86	940 352,21	830 900,42	16 203,39	32 479,58	138 157,94
Одеська обл.	4 429 402,14	782 143,73	1 687 930,64	1 594 120,89	39 117,85	55 318,61	270 770,42
Полтавська обл.	3 077 159,14	580 961,89	1 024 479,93	1 187 529,75	34 789,41	33 701,11	215 697,06
Рівненська обл.	2 536 196,79	405 168,12	513 889,77	1 364 511,48	37 574,84	31 765,95	183 286,63
Сумська обл.	2 282 305,35	444 297,72	887 500,68	757 228,24	23 150,16	30 773,30	139 355,24
Тернопільська обл.	2 219 264,03	358 618,33	344 504,62	1 262 092,48	48 984,57	22 461,30	182 602,72
Харківська обл.	5 140 769,90	1 070 591,89	2 311 434,72	1 414 160,51	41 594,59	131 622,79	171 365,40
Херсонська обл.	2 219 229,54	443 925,29	618 963,36	886 762,38	33 974,56	63 402,03	172 201,93
Хмельницька обл.	2 873 543,41	495 952,13	806 008,16	1 294 925,27	33 689,09	32 427,05	210 541,72
Черкаська обл.	2 698 084,65	471 624,50	781 120,00	1 149 017,24	46 277,25	24 733,36	225 312,30
Чернівецька обл.	1 821 803,80	315 545,05	371 885,49	945 514,46	25 588,73	13 562,12	149 707,94
Чернігівська обл.	2 283 653,19	451 947,39	653 608,06	956 000,64	35 785,15	26 862,46	159 449,49
м. Київ	6 309 788,78	6 309 788,78					
м. Севастополь	700 873 460,45	689 540 148,31			3 692 571,40	961 655,16	6 679 085,58

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця П 7

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2009 р., тис. грн.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	99 794 777,14	24 222 724,74	34 294 858,14	33 046 138,11	1 140 465,01	1 470 130,52	5 620 460,62
АР Крим	4 650 231,77	1 172 432,71	1 755 981,57	1 309 255,68	24 090,93	132 946,43	255 524,46
Вінницька обл.	3 615 526,03	613 326,42	787 105,84	1 741 728,24	54 245,86	60 275,97	358 843,69
Волинська обл.	2 556 690,80	410 796,99	659 228,35	1 215 318,51	19 353,99	34 649,62	217 343,33
Дніпропетровська обл.	7 016 270,94	1 229 231,68	4 159 131,72	1 283 986,08	23 225,68	79 945,26	240 750,51
Донецька обл.	8 423 334,09	1 600 175,17	5 536 643,57	870 621,28	96 880,86	107 637,98	211 375,24
Житомирська обл.	3 069 235,81	549 832,54	868 327,27	1 290 047,56	24 036,34	83 312,36	253 679,74
Закарпатська обл.	2 959 894,72	433 146,22	475 431,17	1 665 598,41	27 014,97	51 149,00	307 554,96
Запорізька обл.	3 827 921,61	815 275,61	1 756 111,90	955 469,26	44 537,72	49 888,18	206 638,93
Івано-Франківська обл.	3 217 677,50	477 605,04	682 641,27	1 774 137,93	41 836,39	35 057,55	206 399,32
Київська обл.	3 892 080,29	623 399,74	977 600,04	1 790 034,22	95 583,01	87 364,02	318 099,25
Кіровоградська обл.	2 319 863,66	418 108,62	689 516,64	961 770,80	35 239,86	45 450,02	169 777,72
Луганська обл.	4 465 231,71	1 023 872,61	2 321 180,23	841 828,71	73 945,11	107 428,35	96 976,70
Львівська обл.	5 613 526,91	1 095 033,13	1 764 038,98	2 367 380,81	105 758,32	31 476,69	249 838,97
Миколаївська обл.	2 675 260,85	534 168,34	1 010 907,19	917 713,48	18 498,81	35 408,44	158 564,59
Одеська обл.	4 960 195,58	790 178,94	1 957 457,17	1 798 229,85	41 360,08	64 340,35	308 629,18
Полтавська обл.	3 306 243,28	623 936,22	1 074 037,36	1 276 861,43	40 756,55	39 321,49	251 330,23
Рівненська обл.	2 811 401,17	440 896,81	562 203,19	1 525 530,65	40 906,28	34 165,16	207 699,07
Сумська обл.	2 425 197,47	464 116,20	930 916,56	808 305,58	26 670,13	35 407,26	159 781,74
Тернопільська обл.	2 470 989,25	403 274,21	380 470,90	1 393 113,85	55 713,07	25 626,16	212 791,07
Харківська обл.	5 513 129,07	1 175 988,03	2 436 095,01	1 521 942,25	45 809,88	143 760,69	189 533,21
Херсонська обл.	2 454 291,66	482 657,53	674 091,32	990 029,66	39 013,90	76 197,98	192 301,26
Хмельницька обл.	3 119 605,43	534 160,49	863 783,24	1 406 596,37	37 970,74	36 598,38	240 496,22
Черкаська обл.	2 922 977,64	506 849,19	860 044,31	1 222 853,08	53 001,15	27 522,61	252 707,29
Чернівецька обл.	2 036 326,14	348 705,99	413 370,26	1 060 265,18	29 250,76	15 047,09	169 686,87
Чернігівська обл.	2 467 921,62	463 692,06	698 543,08	1 057 519,24	41 726,34	29 183,44	177 257,46
м. Київ	6 233 450,12	6 233 450,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	770 302,03	758 414,13	0,00	0,00	4 038,29	970,02	6 879,59

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця П 8

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2010 р., тис. грн.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	122 981 225,42	25 890 486,38	45 056 501,08	42 124 575,35	1 363 355,64	1 756 037,74	6 790 269,23
АР Крим	5 560 862,45	1 322 159,83	2 116 740,34	1 643 371,69	26 253,86	150 543,72	301 793,01
Вінницька обл.	4 494 515,98	761 949,14	960 715,75	2 199 075,95	65 662,04	73 268,53	433 844,57
Волинська обл.	3 227 711,58	511 250,66	831 183,75	1 557 045,30	23 274,91	40 827,67	264 129,29
Дніпропетровська обл.	8 654 912,86	1 497 254,76	5 149 343,40	1 596 082,82	28 668,32	95 910,92	287 652,63
Донецька обл.	10 458 528,02	2 003 358,17	6 865 903,17	1 083 899,71	119 488,57	131 317,28	254 561,13
Житомирська обл.	3 781 798,96	663 567,32	1 070 019,47	1 607 671,28	29 906,24	100 057,69	310 576,95
Закарпатська обл.	3 771 756,60	555 661,10	588 996,51	2 154 653,37	32 553,92	63 682,26	376 209,44
Запорізька обл.	4 736 871,53	996 293,57	2 165 317,44	1 208 526,74	53 709,93	61 455,64	251 568,20
Івано-Франківська обл.	4 101 443,61	586 396,68	897 035,75	2 265 354,00	50 687,63	43 679,71	258 289,82
Київська обл.	4 782 335,22	750 893,79	1 205 111,17	2 222 228,30	113 994,88	108 884,95	381 222,14
Кіровоградська обл.	2 833 396,46	504 326,48	838 512,85	1 194 987,71	42 270,28	51 967,96	201 331,18
Луганська обл.	5 403 553,66	1 238 632,24	2 805 632,77	1 028 487,89	87 093,44	129 055,46	114 651,87
Львівська обл.	6 972 732,67	1 382 474,40	2 088 345,26	3 039 968,63	126 649,73	37 623,10	297 671,54
Миколаївська обл.	3 296 483,72	647 173,31	1 225 987,01	1 162 301,46	21 362,67	44 862,14	194 797,13
Одеська обл.	6 027 881,91	981 640,25	2 288 271,46	2 265 663,54	49 978,74	75 057,88	367 270,04
Полтавська обл.	4 039 994,37	761 275,57	1 299 552,66	1 585 942,99	48 281,76	47 468,35	297 473,05
Рівненська обл.	3 545 335,41	529 973,12	688 329,40	1 976 064,86	50 343,34	40 687,24	259 937,45
Сумська обл.	3 008 062,08	579 955,59	1 148 113,80	1 014 651,59	32 534,01	45 344,87	187 462,22
Тернопільська обл.	3 051 213,07	486 104,97	463 362,45	1 754 799,26	66 368,08	28 288,79	252 289,53
Харківська обл.	6 688 676,54	1 445 587,02	2 918 815,52	1 884 911,75	53 885,29	163 930,97	221 545,98
Херсонська обл.	3 063 121,96	593 596,63	827 758,80	1 266 652,48	46 082,37	90 625,01	238 406,67
Хмельницька обл.	3 836 838,15	662 608,73	1 046 852,86	1 745 888,19	45 060,00	43 330,68	293 097,69
Черкаська обл.	3 599 686,49	623 808,91	1 031 478,18	1 542 303,09	60 318,40	33 059,56	308 718,35
Чернівецька обл.	2 558 714,81	420 353,40	505 204,16	1 367 691,46	34 449,49	18 816,08	212 200,22
Чернігівська обл.	2 994 191,07	569 826,69	841 307,06	1 282 645,97	49 838,54	35 175,15	215 397,65
м. Київ	7 554 532,78	4 365 922,68	3 188 610,10	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	936 073,46	448 441,35	0,00	473 705,31	4 639,20	1 116,12	8 171,48

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця П 9

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у 2011 р., тис. грн.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	140098788,77	32625296,40	48736399,61	50093885,81	1430331,99	1626448,30	5586426,66
АР Крим	6181621,57	1338900,73	2427250,57	1943988,08	30058,02	168019,98	273404,19
Вінницька обл.	5080412,54	885738,82	1106079,18	2587222,16	73573,66	59678,17	368120,54
Волинська обл.	3657906,73	589516,11	958343,55	1818777,58	23617,48	42695,87	224956,13
Дніпропетровська обл.	10063629,51	1786386,89	5966013,32	1968859,14	30570,03	90083,06	221717,05
Донецька обл.	12223531,42	2489398,17	7965879,18	1291507,55	130377,86	128068,84	218299,82
Житомирська обл.	4286187,81	805707,03	1217899,69	1929613,61	30802,35	67690,68	234474,45
Закарпатська обл.	4118788,34	577062,88	663117,97	2524659,17	36225,40	42384,99	275337,93
Запорізька обл.	5460210,30	1189632,59	2499373,04	1448155,94	59436,92	63614,72	199997,08
Івано-Франківська обл.	4576823,73	655041,45	995402,53	2604387,03	56760,67	43067,98	222164,08
Київська обл.	5594672,47	868345,90	1486244,60	2690688,18	103459,20	113124,99	332809,61
Кіровоградська обл.	3316427,07	619935,09	996603,86	1423690,16	44386,29	51620,76	180190,91
Луганська обл.	6216876,81	1280733,91	3350458,83	1267387,12	92408,71	123605,90	102282,34
Львівська обл.	7856491,96	1415520,71	2463192,81	3535847,02	133450,97	41840,25	266640,20
Миколаївська обл.	3750865,90	787292,10	1387564,87	1352963,58	23407,87	38186,00	161451,48
Одеська обл.	6917374,58	1069734,49	2733386,35	2681875,76	52195,24	71746,19	308436,55
Полтавська обл.	4658129,06	872721,85	1520281,32	1918205,82	53156,13	47471,99	246291,95
Рівненська обл.	4056642,56	621714,94	802749,44	2346254,96	52110,89	42140,72	191671,61
Сумська обл.	3510348,67	697748,67	1367402,81	1215390,17	36317,44	36561,35	156928,24
Тернопільська обл.	3528392,17	607318,79	530663,28	2092956,04	66754,57	27589,88	203109,61
Харківська обл.	7503391,58	1449292,95	3369837,69	2319259,67	55522,80	131012,10	178466,36
Херсонська обл.	3444807,47	704314,18	935420,06	1489217,38	47746,07	72585,04	195524,74
Хмельницька обл.	4362121,04	778574,01	1201335,49	2062110,20	45574,66	40470,28	234056,40
Черкаська обл.	4128515,39	711512,75	1212155,04	1848546,87	61472,37	28881,43	265946,94
Чернівецька обл.	2891830,27	484837,26	574351,86	1611810,73	34853,59	17482,80	168494,03
Чернігівська обл.	3457237,69	646016,40	1005392,26	1570431,76	51295,34	35937,44	148164,49
м. Київ	8228155,58	8228155,58	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	1027396,57	464142,17	0,00	550080,13	4797,45	886,89	7489,94

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Додаток Р

Питома вага видатків загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт у сукупних видатках місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів в розрізі бюджетів у 2003–2011 рр.,%*

Роки	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
2003 р.	72,54	57,85	70,74	87,99	56,23	64,32	82,80
2004 р.	68,86	54,42	65,73	89,66	52,09	58,42	76,90
2005 р.	71,59	58,50	66,81	91,59	56,61	63,69	78,89
2006 р.	68,88	56,37	63,48	90,82	53,71	61,64	77,30
2007 р.	73,00	58,70	71,70	93,30	54,20	61,80	77,20
2008 р.	72,66	61,83	69,18	90,73	54,05	61,57	76,30
2009 р.	78,49	71,05	74,36	91,57	61,83	66,69	82,79
2010 р.	80,90	74,66	77,17	91,90	63,59	68,38	80,77
2011 р.	77,49	64,93	75,16	93,97	61,10	63,41	74,43
Зміна упродовж 2003–2011 рр., +/-	+4,95	+7,08	+4,42	+5,98	+4,87	-0,91	-8,37

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Додаток С

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт в розрахунку на 1 особу

Таблиця С 1

Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт в розрахунку на 1 особу у 2009 р.*

Найменування	Показники		
	Фактичні видатки на 1 особу населення, грн.	Фактичні видатки з міських бюджетів на 1 особу міського населення, грн.	Фактичні видатки з сільських бюджетів на 1 особу сільського населення, грн.
1	2	3	4
Всього	2 175,46	1 355,49	486,56
АР Крим	2 375,60	1 456,69	528,17
Вінницька обл.	2 193,62	1 045,94	496,70
Волинська обл.	2 473,34	1 285,19	498,31
Дніпропетровська обл.	2 087,24	1 492,37	573,70
Донецька обл.	1 884,12	1 393,88	743,45
Житомирська обл.	2 377,78	1 204,11	613,05
Закарпатська обл.	2 384,51	1 099,20	457,41
Запорізька обл.	2 108,23	1 295,15	603,03
Івано-Франківська обл.	2 334,70	1 229,39	306,07
Київська обл.	2 264,15	1 032,01	597,06
Кіровоградська обл.	2 283,33	1 162,03	548,63
Луганська обл.	1 927,08	1 194,34	655,77
Львівська обл.	2 216,24	1 226,42	279,00
Миколаївська обл.	2 244,35	1 280,51	499,80
Одеська обл.	2 083,68	1 268,69	463,32
Полтавська обл.	2 207,55	1 235,23	488,33
Рівненська обл.	2 444,27	1 108,45	399,05
Сумська обл.	2 062,24	1 218,92	499,97
Тернопільська обл.	2 271,34	928,64	385,66
Харківська обл.	1 997,44	1 129,11	593,05
Херсонська обл.	2 241,57	1 069,12	627,48
Хмельницька обл.	2 337,66	1 253,65	450,41
Черкаська обл.	2 255,21	1 268,47	486,26
Чернівецька обл.	2 259,57	1 186,02	349,87
Чернігівська обл.	2 229,38	1 084,48	486,43
м. Київ	2 279,97		
м. Севастополь	2 036,22		

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

Таблиця С 2

**Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління,
освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення,
культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт
в розрахунку на 1 особу у 2010 р.***

Найменування	Показники		
	Фактичні видатки на 1 особу населення, грн.	Фактичні видатки з міських бюджетів на 1 особу міського населення, грн.	Фактичні видатки з сільських бюджетів на 1 особу сільського населення, грн.
1	2	3	4
Всього	2691,62	1486,50	590,92
АР Крим	2843,41	1756,41	614,92
Вінницька обл.	2742,57	1274,85	608,27
Волинська обл.	3120,97	1611,58	605,07
Дніпропетровська обл.	2589,20	1857,72	690,61
Донецька обл.	2357,12	1741,08	908,16
Житомирська обл.	2947,16	1487,19	755,40
Закарпатська обл.	3033,91	1357,10	560,23
Запорізька обл.	2623,29	1602,88	743,00
Івано-Франківська обл.	2977,45	1604,68	383,75
Київська обл.	2790,32	1266,30	729,11
Кіровоградська обл.	2812,30	1419,24	654,69
Луганська обл.	2352,64	1454,51	791,26
Львівська обл.	2757,33	1453,12	333,79
Миколаївська обл.	2780,20	1559,58	621,04
Одеська обл.	2534,00	1483,00	551,46
Полтавська обл.	2719,07	1499,93	587,43
Рівненська обл.	3080,22	1354,37	496,41
Сумська обл.	2582,69	1512,10	606,43
Тернопільська обл.	2816,85	1127,09	457,56
Харківська обл.	2435,35	1357,46	692,56
Херсонська обл.	2811,75	1316,62	772,92
Хмельницька обл.	2890,71	1513,81	555,16
Черкаська обл.	2797,61	1523,15	599,72
Чернівецька обл.	2838,92	1438,31	439,11
Чернігівська обл.	2733,42	1309,74	603,79
м. Київ	2746,20		
м. Севастополь	2471,81		

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

Таблиця С 3

**Видатки загального фонду місцевих бюджетів на державне управління,
освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення,
культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт
в розрахунку на 1 особу у 2011 р.***

Найменування	Показники		
	Фактичні видатки на 1 особу населення, грн.	Фактичні видатки з міських бюджетів на 1 особу міського населення, грн.	Фактичні видатки з сільських бюджетів на 1 особу сільського населення, грн.
1	2	3	4
Всього	3064,49	1597,01	504,26
АР Крим	3148,88	1992,83	604,66
Вінницька обл.	3100,46	1447,78	519,30
Волинська обл.	3524,58	1825,61	535,36
Дніпропетровська обл.	3022,51	2157,32	567,00
Донецька обл.	2765,18	2022,94	828,05
Житомирська обл.	3357,07	1685,26	563,94
Закарпатська обл.	3298,35	1506,03	405,06
Запорізька обл.	3037,96	1850,42	635,98
Івано-Франківська обл.	3316,72	1761,49	338,91
Київська обл.	3256,01	1505,99	672,94
Кіровоградська обл.	3293,41	1667,02	606,00
Луганська обл.	2722,45	1738,63	744,66
Львівська обл.	3088,88	1679,51	309,28
Миколаївська обл.	3175,25	1764,45	523,14
Одеська обл.	2896,57	1747,24	478,91
Полтавська обл.	3140,29	1735,21	509,50
Рівненська обл.	3517,52	1549,74	388,62
Сумська обл.	3032,09	1796,25	514,25
Тернопільська обл.	3258,83	1258,41	379,45
Харківська обл.	2729,01	1555,87	564,83
Херсонська обл.	3171,26	1480,16	635,28
Хмельницька обл.	3293,91	1712,79	460,38
Черкаська обл.	3219,64	1769,27	524,21
Чернівецька обл.	3196,46	1595,43	355,69
Чернігівська обл.	3159,33	1534,66	453,73
м. Київ	2935,02		
м. Севастополь	2696,94		

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

Додаток Т

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів за 2003–2011 рр.

Таблиця Т 1

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2003 р., тис. грн.*

Найменування	Всього	У тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього, у тому числі:	15 775 854,22	6 383 422,87	7 058 715,74	1 317 185,99	368 306,67	289 212,75	359 010,22
АР Крим	671 868,81	247 727,67	330 714,40	43 781,47	5 696,99	25 066,59	18 881,70
Вінницька обл.	337 162,11	86 193,82	146 165,12	62 005,69	15 096,26	10 045,99	17 655,22
Волинська обл.	186 955,70	47 344,08	92 230,48	26 393,38	5 437,27	5 872,33	9 678,17
Дніпропетровська обл.	1 448 268,49	403 282,38	924 867,14	73 271,94	9 422,24	17 293,22	20 131,57
Донецька обл.	1 844 631,27	490 155,19	1 214 524,26	69 267,52	32 390,93	21 326,00	16 967,37
Житомирська обл.	256 566,56	64 429,99	114 042,96	45 197,96	10 774,83	10 730,66	11 390,16
Закарпатська обл.	233 967,04	56 368,66	90 329,85	47 040,79	13 121,76	8 811,06	18 294,92
Запорізька обл.	756 645,33	199 200,02	469 745,89	51 526,88	13 958,79	8 179,63	14 034,12
Івано-Франківська обл.	273 384,82	70 708,32	110 930,20	53 221,16	19 086,06	5 212,26	14 226,82
Київська обл.	520 235,49	129 879,94	164 446,69	126 608,83	39 047,77	31 607,49	28 644,76
Кіровоградська обл.	230 157,86	61 437,63	95 122,84	44 221,54	9 263,44	8 257,18	11 855,22
Луганська обл.	655 093,93	168 275,35	376 253,93	57 365,24	19 952,88	23 537,18	9 709,35
Львівська обл.	687 025,23	175 044,10	373 308,58	78 713,46	33 866,68	5 616,10	20 476,31
Миколаївська обл.	389 656,19	101 861,16	229 186,96	34 319,56	5 103,75	7 419,87	11 764,90
Одеська обл.	796 105,20	204 555,04	484 000,86	59 861,31	14 745,39	13 573,13	19 369,47
Полтавська обл.	517 408,46	134 304,81	282 887,17	58 784,45	14 862,65	9 893,43	16 675,94
Рівненська обл.	237 165,93	59 513,98	109 420,60	39 602,52	11 736,32	7 089,57	9 802,94
Сумська обл.	319 840,20	82 757,46	180 565,64	33 690,15	8 541,51	4 602,07	9 683,37
Тернопільська обл.	179 893,18	43 906,75	69 255,16	37 028,44	15 987,89	4 651,17	9 063,77
Харківська обл.	1 015 375,71	255 180,91	606 039,04	90 880,30	15 560,05	28 919,71	18 795,69
Херсонська обл.	230 221,96	58 977,50	119 068,41	27 521,90	8 339,68	9 106,43	7 208,05
Хмельницька обл.	260 856,35	66 638,89	130 582,99	36 625,42	9 784,93	6 240,51	10 983,60
Черкаська обл.	319 978,89	84 216,30	145 348,05	54 338,14	13 337,67	4 733,54	18 005,19
Чернівецька обл.	157 066,68	37 935,87	78 011,76	20 621,15	8 792,86	3 644,67	8 060,37
Чернігівська обл.	263 384,86	66 994,53	121 666,76	45 296,80	14 210,51	7 748,78	7 467,48
м. Київ	2 812 362,52	2 812 362,52	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	174 575,47	174 169,98	0,00	0,00	187,54	34,18	183,77

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Т 2

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2004 р., тис. грн.*

Найменування	Всього	У тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього, у тому числі:	15 263 115,95	5 978 099,89	6 820 451,38	1 351 971,33	390 351,23	311 853,67	410 388,45
АР Крим	599 940,35	187 874,10	319 163,92	42 161,00	6 331,63	25 391,17	19 018,53
Вінницька обл.	333 506,11	86 797,79	141 358,54	60 851,46	16 047,77	10 197,34	18 253,21
Волинська обл.	190 009,07	49 853,77	89 468,98	25 007,79	5 934,44	7 239,13	12 504,96
Дніпропетровська обл.	1 439 109,15	405 632,94	905 202,91	77 385,41	8 884,77	18 250,78	23 752,35
Донецька обл.	1 922 053,75	518 022,87	1 255 851,73	69 659,98	37 604,78	22 446,26	18 468,13
Житомирська обл.	274 041,17	69 840,22	115 242,04	51 136,84	11 620,17	11 496,46	14 705,45
Закарпатська обл.	233 251,17	56 242,50	94 057,63	41 480,39	11 646,02	9 352,93	20 471,71
Запорізька обл.	716 103,24	191 139,80	434 511,42	51 923,38	14 729,90	8 283,69	15 515,05
Івано-Франківська обл.	265 006,70	70 431,58	101 683,31	52 716,93	20 074,24	6 304,98	13 795,65
Київська обл.	529 405,93	131 947,12	162 456,46	126 146,06	39 755,27	33 756,69	35 344,34
Кіровоградська обл.	240 120,02	65 037,10	96 129,17	47 174,15	8 934,36	9 713,62	13 131,63
Луганська обл.	735 244,43	190 573,18	410 615,15	65 932,82	24 129,54	32 302,06	11 691,68
Львівська обл.	676 189,68	174 445,38	358 212,70	80 100,10	34 657,91	5 624,19	23 149,39
Миколаївська обл.	354 144,73	94 988,65	196 981,35	36 306,16	5 060,51	7 537,54	13 270,53
Одеська обл.	735 388,96	189 968,17	427 800,01	64 240,79	16 134,58	14 100,05	23 145,37
Полтавська обл.	496 418,37	130 513,65	254 876,66	64 846,30	15 686,54	10 170,35	20 324,87
Рівненська обл.	249 684,86	62 553,60	109 925,86	43 960,68	13 238,99	7 972,64	12 033,09
Сумська обл.	298 474,82	78 104,63	162 321,79	34 162,13	8 151,14	4 624,07	11 111,05
Тернопільська обл.	177 232,55	43 792,58	64 524,53	37 548,64	16 505,77	5 142,41	9 718,63
Харківська обл.	939 300,34	236 235,34	550 494,36	87 899,88	15 780,00	28 082,47	20 808,29
Херсонська обл.	232 981,41	60 484,84	113 029,33	30 787,23	9 694,66	10 121,36	8 863,99
Хмельницька обл.	271 510,84	70 616,91	132 563,65	38 162,81	11 316,91	6 011,51	12 839,07
Черкаська обл.	318 351,62	85 562,77	140 314,66	54 975,29	13 390,00	5 049,40	19 059,51
Чернівецька обл.	157 761,63	38 200,36	73 584,04	21 933,90	9 938,19	4 212,94	9 892,21
Чернігівська обл.	252 870,61	64 739,67	110 081,19	45 471,21	14 850,05	8 441,59	9 286,90
м. Київ	2 468 767,93	2 468 767,93	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	156 246,52	155 732,46	0,00	0,00	253,11	28,06	232,89

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Т 3

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2005 р., тис. грн.*

Найменування	Всього	У тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього, у тому числі:	19 829 207,77	7 874 383,37	8 642 348,93	1 853 889,17	484 765,42	399 323,10	574 497,78
АР Крим	768 007,69	248 536,10	394 498,06	58 747,42	8 043,43	31 504,60	26 678,07
Вінницька обл.	428 193,27	109 886,27	177 426,15	82 190,83	20 523,14	12 946,71	25 220,17
Волинська обл.	251 039,09	65 227,25	116 393,08	39 886,17	7 134,76	7 835,65	14 562,18
Дніпропетровська обл.	1 903 902,10	540 888,91	1 177 609,02	113 353,17	11 481,02	23 498,74	37 071,25
Донецька обл.	2 430 785,10	646 041,10	1 591 517,19	94 670,46	45 266,77	28 709,83	24 579,75
Житомирська обл.	360 291,50	90 954,21	156 687,00	65 189,84	11 679,80	14 597,83	21 182,82
Закарпатська обл.	302 657,96	73 102,27	120 575,83	56 045,25	14 553,34	11 581,38	26 799,89
Запорізька обл.	900 137,71	239 006,49	535 344,57	73 709,03	18 732,21	10 825,20	22 520,22
Івано-Франківська обл.	350 733,21	92 788,30	131 787,78	72 956,53	26 156,66	7 990,52	19 053,41
Київська обл.	717 562,66	179 588,97	211 865,66	177 187,07	51 859,70	44 725,57	52 335,70
Кіровоградська обл.	310 896,34	83 716,65	118 561,37	65 377,27	11 137,29	13 328,26	18 775,51
Луганська обл.	919 182,24	238 943,88	507 559,58	87 904,49	28 758,03	38 680,14	17 336,12
Львівська обл.	858 198,12	222 387,56	445 370,22	108 142,69	42 270,96	8 001,06	32 025,63
Миколаївська обл.	434 189,58	114 804,94	236 846,68	48 401,56	6 471,04	9 820,38	17 844,97
Одеська обл.	949 597,01	244 890,75	543 697,42	90 137,08	20 399,75	19 008,06	31 463,95
Полтавська обл.	639 465,38	166 960,51	321 793,39	88 550,36	19 358,99	13 017,29	29 784,83
Рівненська обл.	316 941,28	78 577,85	135 983,59	58 479,30	16 750,32	10 171,10	16 979,11
Сумська обл.	382 728,26	99 542,46	207 554,24	45 218,51	10 218,66	5 953,35	14 241,04
Тернопільська обл.	231 323,14	56 934,08	83 322,59	50 360,78	20 474,04	6 344,11	13 887,55
Харківська обл.	1 209 560,40	307 517,04	702 932,42	115 561,01	20 470,67	35 862,56	27 216,69
Херсонська обл.	300 449,84	77 684,42	142 232,25	42 843,71	11 659,04	12 961,61	13 068,81
Хмельницька обл.	345 718,47	88 755,14	166 291,68	51 889,06	12 918,32	8 232,34	17 631,94
Черкаська обл.	416 842,86	110 800,07	180 055,34	75 958,08	16 927,19	6 588,25	26 513,93
Чернівецька обл.	203 938,34	49 563,55	93 180,34	30 541,51	12 224,12	5 473,65	12 955,17
Чернігівська обл.	333 595,28	84 625,85	143 263,46	60 569,86	19 012,22	11 629,36	14 494,53
м. Київ	3 373 100,89	3 373 100,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	190 170,07	189 557,86	0,00	18,12	283,98	35,53	274,58

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Т 4

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2006 р., тис. грн.*

Найменування	Всього	У тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього, у тому числі:	26 483 673,27	11 112 675,00	11 061 445,47	2 475 926,31	604 562,90	502 753,75	726 309,84
АР Крим	983 806,10	312 903,63	504 414,73	81 838,75	9 121,03	41 010,68	34 517,29
Вінницька обл.	591 803,00	153 645,35	245 618,05	115 913,62	26 689,75	16 412,30	33 523,92
Волинська обл.	340 950,16	89 804,34	160 894,49	52 763,79	9 062,42	9 949,15	18 475,97
Дніпропетровська обл.	2 414 512,38	678 835,12	1 479 584,77	159 641,35	13 935,08	31 136,14	51 379,93
Донецька обл.	3 048 937,46	816 505,00	1 997 338,51	115 700,46	54 502,56	34 818,87	30 072,06
Житомирська обл.	485 467,17	124 976,52	213 943,08	87 381,51	13 771,35	19 252,26	26 142,45
Закарпатська обл.	393 137,33	98 978,72	158 750,18	73 170,23	17 249,89	13 422,19	31 566,14
Запорізька обл.	1 142 625,21	305 059,14	676 879,54	96 529,87	23 300,74	13 187,67	27 668,25
Івано-Франківська обл.	462 140,52	126 212,78	174 337,94	95 392,32	31 126,71	10 497,42	24 573,35
Київська обл.	950 452,60	239 835,16	280 434,91	240 038,52	65 829,96	57 789,08	66 524,98
Кіровоградська обл.	400 720,44	107 960,81	156 782,77	83 131,28	13 719,20	16 351,73	22 774,64
Луганська обл.	1 161 072,22	304 855,43	633 646,12	116 144,07	36 201,57	47 809,76	22 415,27
Львівська обл.	1 140 106,72	300 843,11	585 861,56	147 299,27	54 705,79	10 271,70	41 125,29
Миколаївська обл.	565 252,48	150 911,36	304 246,96	66 698,76	7 859,56	12 229,34	23 306,50
Одеська обл.	1 239 654,30	328 605,37	696 598,02	124 361,96	25 576,48	24 327,04	40 185,43
Полтавська обл.	815 013,32	214 786,60	407 293,68	114 585,79	24 774,09	16 465,72	37 107,44
Рівненська обл.	409 756,84	104 058,13	176 524,16	75 759,48	20 285,73	12 306,99	20 822,35
Сумська обл.	493 649,70	130 398,39	269 062,28	57 366,24	12 080,15	7 168,47	17 574,17
Тернопільська обл.	298 877,64	75 440,66	106 645,66	66 499,02	25 689,74	7 710,80	16 891,76
Харківська обл.	1 537 491,30	404 141,59	877 715,11	152 964,01	25 016,71	44 669,89	32 983,98
Херсонська обл.	389 575,13	103 468,11	180 431,42	59 212,84	13 805,18	15 693,12	16 964,46
Хмельницька обл.	463 409,43	120 806,15	223 527,26	69 992,40	16 358,05	10 402,83	22 322,74
Черкаська обл.	554 305,66	148 051,01	237 497,18	100 903,61	25 559,78	8 059,65	34 234,43
Чернівецька обл.	267 347,50	67 357,33	120 967,50	41 663,69	15 498,73	6 145,45	15 714,80
Чернігівська обл.	442 443,73	113 648,63	192 449,59	80 973,47	22 559,27	15 621,53	17 191,23
м. Київ	5 237 097,98	5 237 097,98	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	254 066,95	253 488,59	0,00	0,00	283,38	43,99	250,99

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Т 5

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2007 р., тис. грн.*

Найменування	Всього	У тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього, у тому числі:	39 056 012,58	16 245 636,47	16 390 343,56	3 803 980,84	856 596,54	700 340,26	1 059 114,90
АР Крим	1 454 597,00	449 976,83	759 203,04	124 685,21	13 031,07	58 358,98	49 341,86
Вінницька обл.	863 543,46	223 974,46	347 760,36	179 208,20	39 087,03	23 127,47	50 385,93
Волинська обл.	511 862,16	131 621,83	242 719,51	82 741,92	12 932,83	14 529,18	27 316,89
Дніпропетровська обл.	3 505 567,63	944 652,22	2 202 271,27	227 024,78	19 830,31	42 417,48	69 371,57
Донецька обл.	4 482 475,55	1 181 714,27	2 967 217,88	165 736,86	75 384,89	50 688,43	41 733,21
Житомирська обл.	730 818,13	185 419,16	324 661,60	134 619,68	18 768,17	26 779,03	40 570,50
Закарпатська обл.	573 617,85	143 185,92	230 761,69	112 688,91	24 903,71	17 277,48	44 800,13
Запорізька обл.	1 642 972,14	431 752,71	989 580,93	136 202,36	30 608,90	17 600,74	37 226,51
Івано-Франківська обл.	683 059,14	179 589,18	263 261,94	145 837,07	40 185,42	15 086,37	39 099,16
Київська обл.	1 579 537,26	399 130,30	493 941,87	417 219,01	109 241,22	64 047,95	95 956,90
Кіровоградська обл.	580 596,68	154 309,51	235 553,40	118 937,96	18 009,58	23 168,65	30 617,57
Луганська обл.	1 692 938,97	441 579,37	935 619,69	165 682,14	51 340,89	67 155,75	31 561,14
Львівська обл.	1 656 625,78	427 488,44	856 706,40	220 967,28	77 760,59	13 913,14	59 789,92
Миколаївська обл.	796 670,08	209 065,40	437 009,50	92 774,30	9 995,19	16 726,84	31 098,85
Одеська обл.	1 906 166,52	496 526,26	1 044 516,33	221 594,22	34 642,64	49 462,61	59 424,48
Полтавська обл.	1 184 688,01	308 755,24	591 871,54	174 083,50	33 304,50	22 462,80	54 210,43
Рівненська обл.	605 659,83	155 266,57	257 811,09	115 853,36	28 525,97	17 606,56	30 596,29
Сумська обл.	724 103,55	188 370,30	394 141,83	87 900,96	16 902,69	10 031,94	26 755,83
Тернопільська обл.	437 303,72	109 467,91	155 769,36	100 611,41	34 848,97	10 765,10	25 840,97
Харківська обл.	2 260 244,38	596 731,61	1 264 415,96	246 830,71	35 032,20	60 672,30	56 561,60
Херсонська обл.	559 132,86	145 700,63	260 052,02	87 924,56	19 506,37	21 554,91	24 394,36
Хмельницька обл.	695 793,18	177 643,27	335 557,67	110 260,43	22 705,20	15 037,75	34 588,85
Черкаська обл.	798 810,93	209 113,67	342 510,86	149 492,11	36 807,36	11 364,66	49 522,26
Чернівецька обл.	397 660,90	99 700,80	181 841,84	63 777,81	21 760,84	8 808,47	21 771,14
Чернігівська обл.	638 148,55	162 222,33	275 585,98	121 326,08	31 138,95	21 665,68	26 209,53
м. Київ	7 719 115,66	7 719 115,66	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	374 302,67	373 562,62	0,00	0,00	341,04	29,99	369,03

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Т 6

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2008 р., тис. грн.*

Найменування	Всього	У тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього, у тому числі:	51 209 016,92	21 654 218,27	21 095 851,47	5 067 545,13	1 107 567,62	885 081,23	1 398 753,21
АР Крим	1 895 525,14	589 402,02	978 727,97	173 141,35	16 925,12	71 798,96	65 529,72
Вінницька обл.	1 172 481,86	308 176,24	467 350,67	246 547,96	49 552,78	30 485,41	70 368,80
Волинська обл.	686 939,70	176 528,77	321 584,56	114 493,95	16 829,58	18 904,38	38 598,47
Дніпропетровська обл.	4 512 508,80	1 292 393,34	2 754 370,26	297 229,72	25 908,08	52 625,22	89 982,18
Донецька обл.	5 725 462,04	1 526 169,21	3 758 213,19	218 120,94	101 297,67	66 711,70	54 949,33
Житомирська обл.	966 094,30	248 067,56	412 559,01	188 946,30	23 451,21	34 420,19	58 650,03
Закарпатська обл.	742 540,55	185 222,45	292 918,17	152 452,02	31 891,73	22 107,99	57 948,20
Запорізька обл.	2 129 325,29	570 415,88	1 269 056,22	179 598,96	40 585,59	22 345,59	47 323,04
Івано-Франківська обл.	893 040,87	235 278,86	350 443,43	186 618,96	52 029,77	20 187,84	48 482,01
Київська обл.	2 072 650,38	534 817,55	636 999,78	556 641,11	133 523,74	79 757,53	130 910,67
Кіровоградська обл.	753 199,95	198 204,31	302 593,34	158 266,81	24 094,35	29 705,90	40 335,24
Луганська обл.	2 241 513,87	596 305,33	1 231 611,08	215 860,03	67 657,12	91 227,89	38 852,42
Львівська обл.	2 180 896,33	564 956,41	1 120 553,62	297 165,24	100 324,70	18 074,17	79 822,19
Миколаївська обл.	1 074 121,21	285 056,80	578 729,34	130 980,23	13 839,63	21 172,50	44 342,71
Одеська обл.	2 371 245,52	630 521,56	1 317 577,48	260 792,85	43 004,29	46 286,60	73 062,75
Полтавська обл.	1 588 446,41	414 072,79	787 580,80	239 747,39	43 457,47	29 115,92	74 472,04
Рівненська обл.	807 257,36	207 454,63	345 065,42	154 458,96	37 225,40	23 330,81	39 722,14
Сумська обл.	967 043,24	256 533,10	520 885,70	119 481,76	21 636,58	12 620,67	35 885,43
Тернопільська обл.	591 644,12	147 685,70	208 034,88	139 975,88	45 508,01	14 350,88	36 088,76
Харківська обл.	2 880 217,06	769 067,68	1 623 610,72	302 341,54	45 536,32	78 986,53	60 674,27
Херсонська обл.	750 713,87	193 970,46	340 373,49	127 157,13	27 735,81	28 098,98	33 378,00
Хмельницька обл.	930 280,41	237 548,47	437 634,89	155 886,29	29 967,69	20 063,25	49 179,82
Черкаська обл.	1 063 316,23	282 357,06	446 461,41	205 170,30	47 507,49	15 343,14	66 476,82
Чернівецька обл.	528 563,85	135 006,94	238 485,19	86 578,07	27 867,13	11 324,48	29 302,03
Чернігівська обл.	825 527,96	211 481,95	354 430,81	159 891,38	39 782,58	25 933,04	34 008,19
м. Київ	10 385 109,63	10 385 109,63	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	473 350,95	472 413,57	0,00	0,00	427,77	101,67	407,94

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Т 7

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2009 р., тис. грн.*

Найменування	Всього	У тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього, у тому числі:	49 840 079,77	21 416 386,75	19 748 474,14	5 281 786,35	1 062 736,59	875 598,59	1 455 097,35
АР Крим	2 133 405,55	857 583,02	939 545,79	180 914,47	16 737,85	71 692,09	66 932,34
Вінницька обл.	1 180 896,52	317 967,92	452 823,39	257 064,83	47 185,23	30 844,36	75 010,78
Волинська обл.	643 449,72	171 033,61	288 493,06	112 729,48	16 423,20	18 343,03	36 427,34
Дніпропетровська обл.	4 272 021,60	1 273 921,31	2 510 493,97	314 059,62	25 631,57	53 143,08	94 772,05
Донецька обл.	5 458 655,79	1 500 505,90	3 513 092,78	221 548,96	103 042,94	64 549,71	55 915,50
Житомирська обл.	928 697,18	245 260,92	396 916,31	177 851,98	22 564,39	34 107,62	51 995,95
Закарпатська обл.	736 899,70	190 235,92	274 109,80	162 704,96	31 326,22	19 644,21	58 878,59
Запорізька обл.	2 004 856,01	563 769,41	1 133 810,06	194 167,94	41 294,71	22 501,69	49 312,19
Івано-Франківська обл.	894 754,59	245 898,98	322 240,83	200 756,11	51 683,34	20 475,85	53 699,48
Київська обл.	1 944 792,89	527 051,93	550 340,64	546 843,22	118 640,55	71 295,76	130 620,80
Кіровоградська обл.	785 180,61	213 410,01	293 405,86	177 495,57	24 783,18	29 917,96	46 168,04
Луганська обл.	2 191 504,23	595 771,03	1 168 595,70	222 321,91	67 891,94	96 612,54	40 311,11
Львівська обл.	2 149 689,01	572 500,92	1 068 223,59	311 658,74	95 530,74	17 734,29	84 040,73
Миколаївська обл.	1 079 301,48	295 663,34	564 184,30	139 072,78	12 982,52	21 081,64	46 316,90
Одеська обл.	2 357 169,46	654 291,30	1 276 301,43	266 275,69	39 543,83	44 538,57	76 218,65
Полтавська обл.	1 566 272,82	427 097,56	719 751,34	265 566,16	42 896,02	29 427,59	81 534,14
Рівненська обл.	792 294,28	210 436,33	327 947,69	156 106,20	35 129,97	22 270,61	40 403,48
Сумська обл.	963 296,09	264 649,15	494 005,45	131 149,14	21 877,43	13 251,57	38 363,35
Тернопільська обл.	600 380,82	153 447,80	197 935,26	151 084,05	45 484,20	14 338,03	38 091,47
Харківська обл.	2 827 879,65	784 229,65	1 540 748,47	315 097,04	45 265,30	79 494,08	63 045,11
Херсонська обл.	749 601,78	201 153,82	324 924,43	133 805,82	24 118,65	29 310,29	36 288,78
Хмельницька обл.	924 156,18	243 579,66	411 774,78	167 538,68	28 838,23	20 667,45	51 757,38
Черкаська обл.	1 044 868,97	289 349,92	412 027,36	219 156,31	37 622,01	14 433,21	72 280,15
Чернівецька обл.	531 196,79	144 990,59	230 638,99	89 260,27	26 446,92	10 238,22	29 621,80
Чернігівська обл.	821 164,21	216 019,16	336 142,87	167 556,41	39 227,09	25 531,78	36 686,90
м. Київ	9 782 971,12	9 782 971,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	474 722,72	473 596,47	0,00	0,00	568,54	153,36	404,36

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Т 8

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2010 р., тис. грн.*

Найменування	Всього	У тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республікансь- кого (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього, у тому числі:	57578850,95	24376804,41	22878240,54	6257313,39	1229496,59	1025675,87	1811320,14
АР Крим	2795014,74	1287544,39	1100074,76	215895,48	20183,82	85822,20	85494,09
Вінницька обл.	1405565,28	372353,91	536250,89	307580,65	56429,63	37164,85	95785,36
Волинська обл.	728946,55	192166,04	317539,76	132739,51	18711,34	21544,56	46245,33
Дніпропетровська обл.	5010914,04	1470700,01	2976230,14	360364,14	31549,71	64348,93	107721,10
Донецька обл.	6464950,06	1784584,23	4161126,65	263140,64	114936,57	73120,18	68041,78
Житомирська обл.	1094878,02	285682,75	459457,05	215886,78	25593,96	40981,89	67275,60
Закарпатська обл.	841388,87	215700,31	305176,97	189823,14	36166,56	22110,14	72411,75
Запорізька обл.	2363638,28	658155,71	1336870,73	230384,40	47646,70	26960,72	63620,02
Івано-Франківська обл.	995461,04	273537,60	359260,76	219942,01	58319,58	24395,90	60005,18
Київська обл.	2268458,55	611908,59	635163,19	640919,54	139399,23	85373,55	155694,46
Кіровоградська обл.	924281,03	249996,60	340626,01	210542,50	28626,37	35591,04	58898,52
Луганська обл.	2521155,89	677325,19	1355977,55	257610,46	77074,62	105236,23	47931,84
Львівська обл.	2451112,94	647958,57	1200588,29	367184,07	111221,92	20530,60	103629,50
Миколаївська обл.	1239297,28	335203,79	639696,37	166610,20	15265,08	24188,30	58333,54
Одеська обл.	2759291,06	759838,12	1465200,17	330450,06	45773,18	52954,32	105075,22
Полтавська обл.	1857023,18	503305,70	847409,72	320717,27	50933,92	32956,50	101700,07
Рівненська обл.	932004,63	244690,62	380552,57	187413,74	40763,35	26598,36	51985,99
Сумська обл.	1117770,98	304344,67	566299,36	156941,94	26101,96	16335,71	47747,34
Тернопільська обл.	700692,67	178561,71	221668,73	182367,86	51990,13	16764,74	49339,49
Харківська обл.	3205740,64	880011,53	1736381,90	369242,54	51642,05	93140,75	75321,86
Херсонська обл.	862289,91	230050,24	358449,18	162778,23	28577,53	35083,32	47351,41
Хмельницька обл.	1093133,75	284119,40	477716,15	203598,01	35161,18	25096,40	67442,61
Черкаська обл.	1220224,29	336682,74	470207,99	262747,59	43359,02	16953,11	90273,84
Чернівецька обл.	597601,25	162043,12	253971,93	104322,91	27876,80	11821,85	37564,64
Чернігівська обл.	942676,65	245816,51	376417,52	198118,85	45880,22	30399,38	46044,18
м. Київ	10643314,95	10643314,95	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	543548,30	542605,55	0,00	0,00	321,21	209,71	411,83

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця Т 9

Обсяги доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів у 2011 р., тис. грн.*

Найменування	Всього	У тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього, у тому числі:	58017366,82	22272374,20	25057035,23	6876438,28	1109939,07	954425,26	1747154,77
АР Крим	3038897,52	1495515,74	1137258,26	236274,82	16151,77	74629,67	79067,26
Вінницька обл.	1499681,74	401202,01	572315,08	347740,04	50850,87	33842,24	93731,50
Волинська обл.	790175,01	213714,28	342037,83	154997,71	14473,05	18512,07	46440,07
Дніпропетровська обл.	5694954,29	1771922,40	3337404,71	388105,17	29123,65	59172,06	109226,30
Донецька обл.	7294824,13	2064316,54	4671410,42	290893,81	122555,17	76243,80	69404,39
Житомирська обл.	1180566,86	337408,06	488477,36	234888,70	19939,36	37543,83	62309,56
Закарпатська обл.	859192,91	237756,61	316715,59	201405,43	30876,54	17725,29	54713,45
Запорізька обл.	2614694,25	761946,43	1475868,26	249098,97	44686,08	22353,94	60740,57
Івано-Франківська обл.	1070184,83	321088,12	390167,76	235827,46	56709,62	19688,20	46703,67
Київська обл.	2555431,55	690513,91	775922,28	718988,53	115399,26	83960,03	170647,54
Кіровоградська обл.	993511,51	276130,75	364201,39	231476,58	25488,86	34379,44	61834,49
Луганська обл.	2837321,53	782134,33	1534240,87	280696,16	77258,41	114351,91	48639,85
Львівська обл.	2646159,35	743035,54	1285330,78	406380,13	101625,72	17398,10	92389,09
Миколаївська обл.	1300462,67	359349,23	674462,00	176317,63	13107,97	21059,65	56166,19
Одеська обл.	2902499,98	769481,20	1592111,15	356252,83	36725,39	43227,28	104702,13
Полтавська обл.	2233463,53	729014,28	949778,72	366708,71	46595,59	31194,18	110172,05
Рівненська обл.	993757,87	279758,60	410163,63	201300,54	35247,06	23796,27	43491,78
Сумська обл.	1249546,05	400450,92	604936,55	161183,37	23211,69	15067,90	44695,62
Тернопільська обл.	729336,12	195642,87	233625,14	197927,21	43129,81	14340,24	44670,86
Харківська обл.	3575943,96	1067798,86	1880164,88	412718,43	48464,31	89098,47	77699,02
Херсонська обл.	890567,49	247684,03	365594,10	177105,71	23774,68	30188,72	46220,23
Хмельницька обл.	1161289,64	321917,50	503524,76	222339,73	29238,59	21686,46	62582,61
Черкаська обл.	1297129,27	355561,26	498220,73	293467,57	40923,50	16416,79	92539,41
Чернівецька обл.	597934,57	164429,75	261833,24	112410,62	24025,98	9975,49	25259,50
Чернігівська обл.	1032669,74	310538,42	391269,75	218850,93	40338,52	28572,81	43099,32
м. Київ	6354382,31	6354382,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
м. Севастополь	622788,11	619680,25	0,00	3081,50	17,62	0,41	8,33

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Додаток У

Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі місцевих бюджетів у 2003–2011 рр.

Таблиця У 1

Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі бюджетів у 2003 р.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	0,69	1,31	0,87	0,16	1,43	0,91	0,33
АР Крим	0,71	0,94	0,89	0,18	1,29	0,92	0,41
Вінницька обл.	0,40	0,63	0,79	0,15	1,07	0,64	0,26
Волинська обл.	0,35	0,55	0,60	0,11	1,07	0,83	0,26
Дніпропетровська обл.	0,90	1,58	0,94	0,25	1,93	1,07	0,38
Донецька обл.	0,95	1,29	0,95	0,38	1,17	0,79	0,31
Житомирська обл.	0,39	0,53	0,62	0,15	1,44	0,65	0,28
Закарпатська обл.	0,40	0,56	0,84	0,16	2,06	0,63	0,32
Запорізька обл.	0,88	1,22	1,13	0,24	1,33	0,73	0,34
Івано-Франківська обл.	0,41	0,75	0,77	0,14	2,18	0,84	0,42
Київська обл.	0,55	0,79	0,69	0,28	2,05	1,52	0,57
Кіровоградська обл.	0,43	0,69	0,57	0,19	1,17	0,86	0,33
Луганська обл.	0,65	0,84	0,68	0,29	1,08	1,13	0,48
Львівська обл.	0,56	0,88	0,92	0,14	1,49	0,96	0,48
Миколаївська обл.	0,66	0,93	0,96	0,17	1,33	0,95	0,36
Одеська обл.	0,77	0,97	1,16	0,18	1,51	1,10	0,40
Полтавська обл.	0,66	0,84	1,08	0,20	1,61	1,13	0,32
Рівненська обл.	0,40	0,63	0,80	0,13	1,37	0,99	0,26
Сумська обл.	0,52	0,73	0,71	0,17	1,47	0,60	0,29
Тернопільська обл.	0,32	0,53	0,71	0,11	1,42	0,89	0,24
Харківська обл.	0,76	1,10	0,93	0,25	1,65	0,91	0,40
Херсонська обл.	0,46	0,53	0,79	0,15	1,20	0,70	0,20
Хмельницька обл.	0,37	0,58	0,61	0,12	1,27	0,91	0,29
Черкаська обл.	0,46	0,72	0,66	0,19	1,26	0,77	0,35
Чернівецька обл.	0,38	0,49	0,84	0,10	1,42	1,06	0,23
Чернігівська обл.	0,43	0,62	0,64	0,17	1,51	1,17	0,20
м. Київ	1,58	1,58					
м. Севастополь	0,88	0,90			0,20	0,02	0,06

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця У 2

Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі бюджетів у 2004 р.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	0,57	1,05	0,66	0,16	1,28	0,80	0,30
АР Крим	0,50	0,56	0,70	0,14	1,13	0,74	0,31
Вінницька обл.	0,35	0,54	0,68	0,13	0,94	0,60	0,22
Волинська обл.	0,30	0,49	0,53	0,08	1,14	0,81	0,25
Дніпропетровська обл.	0,76	1,29	0,81	0,22	1,49	0,87	0,33
Донецька обл.	0,81	1,11	0,81	0,29	1,36	0,72	0,29
Житомирська обл.	0,34	0,48	0,54	0,14	1,22	0,55	0,26
Закарпатська обл.	0,34	0,48	0,76	0,12	1,75	0,61	0,30
Запорізька обл.	0,70	0,99	0,89	0,20	1,26	0,62	0,28
Івано-Франківська обл.	0,34	0,64	0,64	0,12	1,98	0,79	0,33
Київська обл.	0,50	0,73	0,60	0,25	1,81	1,38	0,53
Кіровоградська обл.	0,38	0,61	0,51	0,17	0,93	0,76	0,29
Луганська обл.	0,62	0,78	0,64	0,29	1,17	1,08	0,44
Львівська обл.	0,48	0,71	0,76	0,13	1,31	0,79	0,43
Миколаївська обл.	0,52	0,74	0,77	0,15	1,11	0,79	0,32
Одеська обл.	0,59	0,87	0,89	0,15	0,87	0,89	0,35
Полтавська обл.	0,56	0,82	0,85	0,19	1,44	0,97	0,31
Рівненська обл.	0,36	0,53	0,75	0,13	1,19	0,80	0,25
Сумська обл.	0,45	0,63	0,62	0,15	1,27	0,51	0,28
Тернопільська обл.	0,28	0,43	0,65	0,10	1,20	0,84	0,22
Харківська обл.	0,63	0,95	0,76	0,22	1,37	0,74	0,39
Херсонська обл.	0,37	0,44	0,65	0,13	1,06	0,60	0,19
Хмельницька обл.	0,33	0,52	0,57	0,10	1,22	0,75	0,26
Черкаська обл.	0,39	0,60	0,59	0,16	1,09	0,70	0,30
Чернівецька обл.	0,33	0,45	0,72	0,09	1,41	1,16	0,25
Чернігівська обл.	0,36	0,49	0,54	0,15	1,33	1,07	0,21
м. Київ	1,19	1,19					
м. Севастополь	0,70	0,71			0,23	0,02	0,07

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця У 3

Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі бюджетів у 2005 р.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	0,53	1,01	0,62	0,15	1,17	0,73	0,29
АР Крим	0,45	0,53	0,63	0,13	1,02	0,65	0,31
Вінницька обл.	0,31	0,48	0,64	0,12	0,89	0,55	0,20
Волинська обл.	0,28	0,44	0,50	0,09	0,98	0,63	0,20
Дніпропетровська обл.	0,73	1,19	0,77	0,22	1,40	0,82	0,39
Донецька обл.	0,77	1,03	0,77	0,30	1,23	0,67	0,28
Житомирська обл.	0,32	0,42	0,51	0,14	1,28	0,50	0,26
Закарпатська обл.	0,30	0,45	0,67	0,10	1,51	0,54	0,27
Запорізька обл.	0,62	0,82	0,81	0,19	1,12	0,54	0,27
Івано-Франківська обл.	0,30	0,55	0,55	0,11	1,69	0,66	0,30
Київська обл.	0,49	0,76	0,60	0,25	1,64	1,33	0,54
Кіровоградська обл.	0,35	0,52	0,45	0,17	0,81	0,73	0,29
Луганська обл.	0,56	0,70	0,59	0,27	1,24	0,96	0,45
Львівська обл.	0,44	0,67	0,73	0,12	1,13	0,75	0,41
Миколаївська обл.	0,45	0,63	0,66	0,14	1,01	0,72	0,30
Одеська обл.	0,54	0,83	0,82	0,14	1,23	0,87	0,32
Полтавська обл.	0,50	0,71	0,79	0,18	1,29	0,90	0,31
Рівненська обл.	0,32	0,46	0,69	0,11	1,11	0,78	0,24
Сумська обл.	0,40	0,57	0,58	0,13	1,04	0,45	0,24
Тернопільська обл.	0,25	0,40	0,59	0,09	0,99	0,69	0,20
Харківська обл.	0,60	0,81	0,77	0,20	1,20	0,65	0,36
Херсонська обл.	0,33	0,41	0,59	0,12	0,91	0,52	0,19
Хмельницька обл.	0,30	0,46	0,53	0,10	1,04	0,66	0,23
Черкаська обл.	0,37	0,55	0,55	0,16	0,92	0,61	0,28
Чернівецька обл.	0,29	0,41	0,68	0,08	1,17	0,93	0,23
Чернігівська обл.	0,35	0,46	0,53	0,15	1,20	1,01	0,22
м. Київ	1,22	1,22					
м. Севастополь	0,61	0,63			0,18	0,01	0,06

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця У 4

Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі бюджетів у 2006 р.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	0,53	1,02	0,60	0,15	1,08	0,68	0,26
АР Крим	0,44	0,52	0,60	0,13	0,87	0,62	0,28
Вінницька обл.	0,32	0,46	0,65	0,13	0,84	0,54	0,18
Волинська обл.	0,28	0,39	0,52	0,09	0,90	0,59	0,18
Дніпропетровська обл.	0,71	1,11	0,75	0,25	1,33	0,81	0,40
Донецька обл.	0,72	1,00	0,72	0,27	1,10	0,60	0,26
Житомирська обл.	0,32	0,40	0,51	0,14	1,19	0,52	0,22
Закарпатська обл.	0,28	0,42	0,70	0,10	1,32	0,46	0,22
Запорізька обл.	0,60	0,77	0,78	0,20	1,07	0,49	0,25
Івано-Франківська обл.	0,30	0,52	0,58	0,11	1,44	0,61	0,25
Київська обл.	0,47	0,57	0,60	0,27	1,44	1,20	0,45
Кіровоградська обл.	0,34	0,49	0,47	0,17	0,78	0,68	0,26
Луганська обл.	0,54	0,64	0,57	0,27	1,12	0,86	0,41
Львівська обл.	0,44	0,68	0,73	0,13	1,07	0,69	0,34
Миколаївська обл.	0,43	0,58	0,64	0,15	0,91	0,66	0,28
Одеська обл.	0,52	0,80	0,76	0,15	1,16	0,80	0,27
Полтавська обл.	0,49	0,66	0,77	0,18	1,23	0,83	0,29
Рівненська обл.	0,30	0,39	0,68	0,11	1,04	0,73	0,21
Сумська обл.	0,39	0,53	0,58	0,13	0,89	0,41	0,21
Тернопільська обл.	0,25	0,37	0,60	0,10	0,92	0,61	0,17
Харківська обл.	0,57	0,77	0,73	0,20	1,06	0,61	0,32
Херсонська обл.	0,32	0,39	0,57	0,12	0,79	0,47	0,17
Хмельницька обл.	0,30	0,44	0,55	0,10	0,93	0,61	0,19
Черкаська обл.	0,36	0,51	0,56	0,16	0,98	0,52	0,26
Чернівецька обл.	0,28	0,39	0,64	0,08	1,06	0,79	0,19
Чернігівська обл.	0,35	0,43	0,56	0,15	1,08	1,02	0,19
м. Київ	1,38	1,38					
м. Севастополь	0,63	0,65			0,13	0,01	0,04

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця У 5

Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі бюджетів у 2007 р.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	0,55	0,92	0,67	0,17	1,14	0,73	0,30
АР Крим	0,47	0,59	0,61	0,14	0,95	0,70	0,32
Вінницька обл.	0,34	0,53	0,62	0,15	0,91	0,58	0,22
Волинська обл.	0,30	0,47	0,52	0,10	1,00	0,65	0,21
Дніпропетровська обл.	0,72	1,16	0,75	0,25	1,36	0,87	0,44
Донецька обл.	0,74	1,09	0,73	0,26	1,17	0,70	0,31
Житомирська обл.	0,34	0,48	0,52	0,15	1,24	0,51	0,26
Закарпатська обл.	0,29	0,47	0,68	0,10	1,43	0,47	0,24
Запорізька обл.	0,61	0,78	0,79	0,20	1,10	0,51	0,27
Івано-Франківська обл.	0,31	0,56	0,58	0,12	1,42	0,68	0,31
Київська обл.	0,55	0,86	0,67	0,31	1,58	1,06	0,48
Кіровоградська обл.	0,36	0,55	0,48	0,18	0,77	0,73	0,28
Луганська обл.	0,55	0,72	0,55	0,28	1,18	0,93	0,48
Львівська обл.	0,43	0,59	0,70	0,14	1,09	0,73	0,37
Миколаївська обл.	0,44	0,61	0,63	0,15	0,90	0,71	0,30
Одеська обл.	0,56	0,89	0,76	0,19	1,23	1,24	0,31
Полтавська обл.	0,51	0,75	0,75	0,19	1,23	0,87	0,34
Рівненська обл.	0,33	0,53	0,66	0,12	1,08	0,78	0,24
Сумська обл.	0,42	0,61	0,58	0,15	0,93	0,43	0,26
Тернопільська обл.	0,26	0,42	0,60	0,11	0,96	0,64	0,20
Харківська обл.	0,57	0,76	0,70	0,23	1,12	0,64	0,45
Херсонська обл.	0,34	0,44	0,55	0,13	0,80	0,47	0,20
Хмельницька обл.	0,32	0,52	0,54	0,11	0,98	0,66	0,23
Черкаська обл.	0,38	0,57	0,55	0,16	1,04	0,59	0,29
Чернівецька обл.	0,29	0,45	0,63	0,09	1,12	0,87	0,20
Чернігівська обл.	0,36	0,50	0,53	0,16	1,14	1,05	0,22
м. Київ	1,40	1,40					
м. Севастополь	0,70	0,72			0,13	0,04	0,05

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця У 6

Коефіцієнт податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі бюджетів у 2008 р.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	0,56	0,94	0,66	0,17	1,08	0,67	0,28
АР Крим	0,45	0,55	0,61	0,15	0,92	0,60	0,29
Вінницька обл.	0,35	0,53	0,64	0,15	0,85	0,56	0,22
Волинська обл.	0,30	0,46	0,53	0,11	0,96	0,62	0,21
Дніпропетровська обл.	0,69	1,13	0,72	0,24	1,23	0,75	0,41
Донецька обл.	0,73	1,03	0,72	0,27	1,19	0,70	0,30
Житомирська обл.	0,35	0,48	0,51	0,17	1,12	0,49	0,27
Закарпатська обл.	0,28	0,46	0,67	0,11	1,33	0,46	0,22
Запорізька обл.	0,60	0,75	0,76	0,21	1,04	0,47	0,25
Івано-Франківська обл.	0,31	0,54	0,58	0,12	1,40	0,66	0,29
Київська обл.	0,54	0,84	0,66	0,32	1,38	0,92	0,45
Кіровоградська обл.	0,36	0,51	0,49	0,18	0,77	0,74	0,27
Луганська обл.	0,55	0,65	0,58	0,28	1,07	0,95	0,47
Львівська обл.	0,43	0,56	0,71	0,14	1,08	0,66	0,37
Миколаївська обл.	0,44	0,59	0,62	0,16	0,85	0,65	0,32
Одеська обл.	0,54	0,81	0,78	0,16	1,10	0,84	0,27
Полтавська обл.	0,52	0,71	0,77	0,20	1,25	0,86	0,35
Рівненська обл.	0,32	0,51	0,67	0,11	0,99	0,73	0,22
Сумська обл.	0,42	0,58	0,59	0,16	0,93	0,41	0,26
Тернопільська обл.	0,27	0,41	0,60	0,11	0,93	0,64	0,20
Харківська обл.	0,56	0,72	0,70	0,21	1,09	0,60	0,35
Херсонська обл.	0,34	0,44	0,55	0,14	0,82	0,44	0,19
Хмельницька обл.	0,32	0,48	0,54	0,12	0,89	0,62	0,23
Черкаська обл.	0,39	0,60	0,57	0,18	1,03	0,62	0,30
Чернівецька обл.	0,29	0,43	0,64	0,09	1,09	0,84	0,20
Чернігівська обл.	0,36	0,47	0,54	0,17	1,11	0,97	0,21
м. Київ	1,65	1,65					
м. Севастополь	0,68	0,69			0,12	0,11	0,06

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця У 7

Коефіцієнт податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі бюджетів у 2009 р.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	0,50	0,88	0,58	0,16	0,93	0,60	0,26
АР Крим	0,46	0,73	0,54	0,14	0,69	0,54	0,26
Вінницька обл.	0,33	0,52	0,58	0,15	0,87	0,51	0,21
Волинська обл.	0,25	0,42	0,44	0,09	0,85	0,53	0,17
Дніпропетровська обл.	0,61	1,04	0,60	0,24	1,10	0,66	0,39
Донецька обл.	0,65	0,94	0,63	0,25	1,06	0,60	0,26
Житомирська обл.	0,30	0,45	0,46	0,14	0,94	0,41	0,20
Закарпатська обл.	0,25	0,44	0,58	0,10	1,16	0,38	0,19
Запорізька обл.	0,52	0,69	0,65	0,20	0,93	0,45	0,24
Івано-Франківська обл.	0,28	0,51	0,47	0,11	1,24	0,58	0,26
Київська обл.	0,50	0,85	0,56	0,31	1,24	0,82	0,41
Кіровоградська обл.	0,34	0,51	0,43	0,18	0,70	0,66	0,27
Луганська обл.	0,49	0,58	0,50	0,26	0,92	0,90	0,42
Львівська обл.	0,38	0,52	0,61	0,13	0,90	0,56	0,34
Миколаївська обл.	0,40	0,55	0,56	0,15	0,70	0,60	0,29
Одеська обл.	0,48	0,83	0,65	0,15	0,96	0,69	0,25
Полтавська обл.	0,47	0,68	0,67	0,21	1,05	0,75	0,32
Рівненська обл.	0,28	0,48	0,58	0,10	0,86	0,65	0,19
Сумська обл.	0,40	0,57	0,53	0,16	0,82	0,37	0,24
Тернопільська обл.	0,24	0,38	0,52	0,11	0,82	0,56	0,18
Харківська обл.	0,51	0,67	0,63	0,21	0,99	0,55	0,33
Херсонська обл.	0,31	0,42	0,48	0,14	0,62	0,38	0,19
Хмельницька обл.	0,30	0,46	0,48	0,12	0,76	0,56	0,22
Черкаська обл.	0,36	0,57	0,48	0,18	0,71	0,52	0,29
Чернівецька обл.	0,26	0,42	0,56	0,08	0,90	0,68	0,17
Чернігівська обл.	0,33	0,47	0,48	0,16	0,94	0,87	0,21
м. Київ	1,57	1,57					
м. Севастополь	0,62	0,62			0,14	0,16	0,06

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця У 8

Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі бюджетів у 2010 р.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	0,47	0,94	0,55	0,15	0,90	0,58	0,27
АР Крим	0,50	0,05	0,52	0,13	0,77	0,57	0,28
Вінницька обл.	0,31	0,49	0,56	0,14	0,86	0,51	0,22
Волинська обл.	0,23	0,38	0,38	0,09	0,80	0,53	0,18
Дніпропетровська обл.	0,58	0,98	0,58	0,23	1,10	0,67	0,37
Донецька обл.	0,62	0,89	0,61	0,24	0,96	0,56	0,27
Житомирська обл.	0,29	0,43	0,43	0,13	0,86	0,41	0,22
Закарпатська обл.	0,22	0,39	0,52	0,09	1,11	0,35	0,19
Запорізька обл.	0,50	0,66	0,62	0,19	0,89	0,44	0,25
Івано-Франківська обл.	0,24	0,47	0,40	0,10	1,15	0,56	0,23
Київська обл.	0,47	0,81	0,53	0,29	1,22	0,78	0,41
Кіровоградська обл.	0,33	0,50	0,41	0,18	0,68	0,68	0,29
Луганська обл.	0,47	0,55	0,48	0,25	0,88	0,82	0,42
Львівська обл.	0,35	0,47	0,57	0,12	0,88	0,55	0,35
Миколаївська обл.	0,38	0,52	0,52	0,14	0,71	0,54	0,30
Одеська обл.	0,46	0,77	0,64	0,15	0,92	0,71	0,29
Полтавська обл.	0,46	0,66	0,65	0,20	1,05	0,69	0,34
Рівненська обл.	0,26	0,46	0,55	0,09	0,81	0,65	0,20
Сумська обл.	0,37	0,52	0,49	0,15	0,80	0,36	0,25
Тернопільська обл.	0,23	0,37	0,48	0,10	0,78	0,59	0,20
Харківська обл.	0,48	0,61	0,59	0,20	0,96	0,57	0,34
Херсонська обл.	0,28	0,39	0,43	0,13	0,62	0,39	0,20
Хмельницька обл.	0,28	0,43	0,46	0,12	0,78	0,58	0,23
Черкаська обл.	0,34	0,54	0,46	0,17	0,72	0,51	0,29
Чернівецька обл.	0,23	0,39	0,50	0,08	0,81	0,63	0,18
Чернігівська обл.	0,31	0,43	0,45	0,15	0,92	0,86	0,21
м. Київ	1,41	1,41					
м. Севастополь	0,58	0,59			0,07	0,19	0,05

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

Таблиця У 9

Коефіцієнти податкової забезпеченості делегованих повноважень в розрізі бюджетів у 2011 р.*

Найменування	всього	у тому числі за видами бюджетів					
		бюджет АРК, обласні, міські (міст Києва та Севастополя) бюджети	міст республіканського (АРК), обласного значення	районні	міст районного значення	селищні	сільські
1	2	3	4	5	6	7	8
Всього	0,41	0,67	0,51	0,14	0,78	0,59	0,31
АР Крим	0,49	1,12	0,47	0,12	0,54	0,44	0,29
Вінницька обл.	0,30	0,45	0,52	0,13	0,69	0,57	0,25
Волинська обл.	0,22	0,36	0,36	0,09	0,61	0,43	0,21
Дніпропетровська обл.	0,57	0,99	0,56	0,20	0,95	0,66	0,49
Донецька обл.	0,60	0,83	0,59	0,23	0,94	0,60	0,32
Житомирська обл.	0,28	0,42	0,40	0,12	0,65	0,55	0,27
Закарпатська обл.	0,21	0,41	0,48	0,08	0,85	0,42	0,20
Запорізька обл.	0,48	0,64	0,59	0,17	0,75	0,35	0,30
Івано-Франківська обл.	0,23	0,49	0,39	0,09	1,00	0,46	0,21
Київська обл.	0,46	0,80	0,52	0,27	1,12	0,74	0,51
Кіровоградська обл.	0,30	0,45	0,37	0,16	0,57	0,67	0,34
Луганська обл.	0,46	0,61	0,46	0,22	0,84	0,93	0,48
Львівська обл.	0,34	0,52	0,52	0,11	0,76	0,42	0,35
Миколаївська обл.	0,35	0,46	0,49	0,13	0,56	0,55	0,35
Одеська обл.	0,42	0,72	0,58	0,13	0,70	0,60	0,34
Полтавська обл.	0,48	0,84	0,62	0,19	0,88	0,66	0,45
Рівненська обл.	0,24	0,45	0,51	0,09	0,68	0,56	0,23
Сумська обл.	0,36	0,57	0,44	0,13	0,64	0,41	0,28
Тернопільська обл.	0,21	0,32	0,44	0,09	0,65	0,52	0,22
Харківська обл.	0,48	0,74	0,56	0,18	0,87	0,68	0,44
Херсонська обл.	0,26	0,35	0,39	0,12	0,50	0,42	0,24
Хмельницька обл.	0,27	0,41	0,42	0,11	0,64	0,54	0,27
Черкаська обл.	0,31	0,50	0,41	0,16	0,67	0,57	0,35
Чернівецька обл.	0,21	0,34	0,46	0,07	0,69	0,57	0,15
Чернігівська обл.	0,30	0,48	0,39	0,14	0,79	0,80	0,29
м. Київ	0,77	0,77					
м. Севастополь	0,61	0,61			0,37	0,05	0,11

* Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

